

РЕПУБЛИКА
СРБИЈА

ПОВЕРЕНИК ЗА
ЗАШТИТУ
РАВНОПРАВНОСТИ

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
НАРОДНА СКУПШТИНА
БЕОГРАД

ДР/2026

Дел. бр. 021-02-00556/2026-03 датум: 13. март 2026.

ПРИМЉЕНО: 13.03.2026

Орг. јед.	Број	Прилог	Вредност
03	02-1265	25	

НАРОДНА СКУПШТИНА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

11000 БЕОГРАД
Трг Николе Пашића 13

Поштовани/а,

На основу члана 33. тачка 5. Закона о забрани дискриминације („Службени гласник РС“, бр. 22/09 и 52/21), подносим Народној скупштини Републике Србије Редован годишњи извештај Повереника за заштиту равноправности за 2025. годину.

С поштовањем,

ПОВЕРЕНИК ЗА ЗАШТИТУ
РАВНОПРАВНОСТИ

Милан Антонијевић

РЕПУБЛИКА
СРБИЈА

ПОВЕРЕНИК ЗА
ЗАШТИТУ
РАВНОПРАВНОСТИ

РЕДОВАН ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ ПОВЕРЕНИКА ЗА ЗАШТИТУ РАВНОПРАВНОСТИ ЗА 2025. ГОДИНУ

Београд, март 2026.

Сви појмови употребљени у мушком граматичком роду обухватају мушки и женски род лица на која се односе

*** Илустрација на насловној страни представља ликовни рад ауторке Анђелке Богић, VII/2, ОШ „Милисав Николић“, ИО Црљенац (Мало Црниће), добитнице 1. награде на наградном конкурс Повереника за заштиту равноправности „Мост разумевања – међугенерациска солидарност“ за 2025. годину.

САДРЖАЈ

УВОДНА РЕЧ.....	3
САЖЕТАК.....	5
ПРЕПОРУКЕ ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ РАВНОПРАВНОСТИ И СУЗБИЈАЊЕ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ	18
О ПОВЕРЕНИКУ ЗА ЗАШТИТУ РАВНОПРАВНОСТИ	29
СТРУЧНА СЛУЖБА ПОВЕРЕНИКА.....	29
<i>Рад Повереника током 2025. године у бројкама</i>	31
ПОСТУПАЊЕ ПОВЕРЕНИКА НА ЗАШТИТИ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ ТОКОМ 2025. ГОДИНЕ	32
ПРИТУЖБЕ ГРАЂАНА	34
ПРЕПОРУКЕ МЕРА.....	38
МИШЉЕЊА НА НАЦРТЕ ЗАКОНА И ДРУГИХ ОПШТИХ АКТА И ПОДНЕТЕ ИНИЦИЈАТИВЕ	41
ОСТАЛИ ИСХОДИ ПОСТУПАКА.....	42
СУДСКИ ПОСТУПЦИ	43
<i>Парнични поступци</i>	43
<i>Прекршајни поступци</i>	46
<i>Кривични поступци</i>	46
СИТУАЦИОНА ТЕСТИРАЊА	48
ПРЕДЛОЗИ ЗА ОЦЕНУ УСТАВНОСТИ И ЗАКОНИТОСТИ.....	48
ПОСТУПАЊЕ ПОВЕРЕНИКА НА УНАПРЕЂИВАЊУ РАВНОПРАВНОСТИ ТОКОМ 2025. ГОДИНЕ	53
ИЗВЕШТАЈИ, ИСТРАЖИВАЊА И ДРУГЕ ПУБЛИКАЦИЈЕ ПОВЕРЕНИКА	53
ОБУКЕ	61
СТРУЧНИ СКУПОВИ, КОНФЕРЕНЦИЈЕ И ДРУГЕ АКТИВНОСТИ	64
<i>Стручни скупови у организацији Повереника</i>	65
<i>Стручни скупови у организацији других актера</i>	72
<i>Реализовани пројекти</i>	77
<i>Међународна сарадња</i>	81
<i>Сарадња са Европском мрежом тела за равноправност (EQUINET)</i>	86
ОПИС СТАЊА И КЉУЧНИ ПРОБЛЕМИ У ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ РАВНОПРАВНОСТИ	89
ИЗВЕШТАЈИ И ДРУГИ АКТИ ЕУ, МЕЂУНАРОДНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА И УГОВОРНИХ ТЕЛА.....	90
ПРАКСА ЕВРОПСКОГ СУДА ЗА ЉУДСКА ПРАВА У ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ	94
ИЗВЕШТАЈИ И ИСТРАЖИВАЊА ДОМАЋИХ ИНСТИТУЦИЈА И ОРГАНИЗАЦИЈА	96
ПОСТУПАЊЕ ДРЖАВНИХ ОРГАНА ПО ПРЕПОРУКАМА ПОВЕРЕНИКА.....	103
КЉУЧНИ ПРОБЛЕМИ У ЗАШТИТИ РАВНОПРАВНОСТИ	114
ДИСКРИМИНАЦИЈА НА ОСНОВУ СТАРОСНОГ ДОБА	123
ДИСКРИМИНАЦИЈА ОСНОВУ ЗДРАВСТВЕНОГ СТАЊА.....	136
ДИСКРИМИНАЦИЈА НА ОСНОВУ НИВОА ПРИХОДА.....	144
ДИСКРИМИНАЦИЈА НА ОСНОВУ ИНВАЛИДИТЕТА.....	146
ДИСКРИМИНАЦИЈА НА ОСНОВУ ПОЛА И БРАЧНОГ И ПОРОДИЧНОГ СТАТУСА	154
ДИСКРИМИНАЦИЈА НА ОСНОВУ НАЦИОНАЛНЕ ПРИПАДНОСТИ ИЛИ ЕТНИЧКОГ ПОРЕКЛА	170
ДИСКРИМИНАЦИЈА НА ОСНОВУ ЧЛАНСТВА У ПОЛИТИЧКИМ, СИНДИКАЛНИМ И ДРУГИМ ОРГАНИЗАЦИЈАМА И ВЕРСКИМ И ПОЛИТИЧКИМ УБЕЂЕЊИМА	179
ДИСКРИМИНАЦИЈА НА ОСНОВУ СЕКСУАЛНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ И РОДНОГ ИДЕНТИТЕТА.....	183
ДИСКРИМИНАЦИЈА ИЗБЕГЛИЦА, ИНТЕРНО РАСЕЉЕНИХ ЛИЦА, МИГРАНАТА И ТРАЖИЛАЦА АЗИЛА.....	187
ДИСКРИМИНАЦИЈА ПО ОСТАЛИМ ОСНОВИМА.....	192
ВИШЕСТРУКА И ИНТЕРСЕКЦИЈСКА ДИСКРИМИНАЦИЈА.....	199
ДИСКРИМИНАЦИЈА И ВЕШТАЧКА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА - РАВНОПРАВНОСТ У ДИГИТАЛНОЈ СФЕРИ	200
МЕДИЈСКО ИЗВЕШТАВАЊЕ.....	203
ИЗВЕШТАЈ О ИЗВРШЕЊУ ФИНАНСИЈСКОГ ПЛАНА	206
ИЗВРШАВАЊЕ ОБАВЕЗА ПО ЗАКОНУ О СЛОБОДНОМ ПРИСТУПУ ИНФОРМАЦИЈАМА ОД ЈАВНОГ ЗНАЧАЈА	209
ПРИЛОГ 1: СТАТИСТИЧКИ ПРИКАЗ ПРЕДМЕТА ПОВЕРЕНИКА У 2025. ГОДИНИ.....	211
ПРИЛОГ 2: ИЗВРШЕЊЕ БУЏЕТА ЗА 2025. ГОДИНУ.....	220
ПРИЛОГ 3: ЛИТЕРАТУРА.....	223

УВОДНА РЕЧ

Поштоване народне посланице и народни посланици,
Уважене читатељке и читаоци,

Пред вама је Редовни годишњи извештај Повереника за заштиту равноправности за 2025. годину иза кога стоји још једна година континуираног рада у складу са надлежностима које су нам као независној институцији поверене Законом о забрани дискриминације. Ово је шеснаести по реду овакав извештај институције, која од свог оснивања пружа заштиту грађанима и грађанкама од дискриминације и интензивно делује на унапређењу остваривања принципа равноправности свих друштвених група и у свим областима друштвеног живота. У извештају је дат преглед стања у области заштите равноправности у Републици Србији током године, указано на уочене проблеме и дате препоруке за њихово отклањање.

На дужност повереника за заштиту равноправности ступио сам почетком децембра 2025. године, након избора у Народној скупштини Републике Србије. Дужности сам приступио уз одговорност и одлучност да наставим да водим институцију као и моје претходнице, са пуним уверењем да људска права нису тек законска категорија, већ пре свега темељ сваког демократског друштва окренутог развоју и добробити сваког појединца.

Борба за равноправност се не може водити језиком дехуманизације, подстицањем предрасуда и продубљивањем нетрпељивости. Највећи искораци у области људских права долазили су из дијалога, не из хајке. Једнако поступање обезбеђује владавину права, док било какав неједнак третман ствара осећај неправде и повећава тензије, неповерење и поделе. Верујем зато да се можемо сложити око тога да је национални интерес Србије равноправност и достојанство свих грађана и грађанки, без изузетка, што можемо постићи само заједничким радом и сарадњом државних институција, локалних самоуправа, академске заједнице, цивилног друштва, привреде и других друштвено одговорних субјеката вољних да чине и мале и велике кораке до остваривања равноправнијег и инклузивнијег друштва. Уосталом, на то смо се обавезали као чланица Савета Европе и као држава кандидат за пуноправно чланство у ЕУ.

Иако су људска права темељ достојанственог живота, није ретко да су угрожена, посебно код појединих друштвених група попут старијих, деце и младих, болесних, сиромашних, мањина, особа са инвалидитетом, жена..., што је карактеристично и на глобалном нивоу. И пракса Повереника током 2025. године је показала да је, према поднетим притужбама, дискриминација била најучесталија на основу старосног доба, здравственог стања, нивоа прихода, инвалидитета, пола, брачног и породичног статуса и националне припадности, као и због политичких убеђења или чланства у политичким и синдикалним организацијама.

Годину за нама, обележили су бројни друштвени догађаји, укључујући протесте грађана, обуставе наставе у образовању, као и појединачне случајеве напада на новинаре, активисте, браниоце људских права и грађане другачијих стварних или претпостављених политичких уверења. Такве околности и поделе у друштву, знамо из ранијих периода, могу утицати на остваривање људских права и равноправност, нарочито у погледу положаја осетљивих друштвених група.

Када је у питању заштита од дискриминације, Повереник је поступао у 4.151 предмету, од чега по 939 притужби; органима јавне власти и другим лицима упућено је 837 препорука мера за остваривање равноправности, 16 иницијатива за измену прописа, дато је 20 мишљења на нацрте закона и других прописа, поднета су три предлога Уставном суду за оцену уставности и законитости, покренуте две стратешке парнице, поднето је седам кривичних и једна прекршајна пријава.

Рад на унапређењу равноправности је усмераван током 2025. у односу на актуелну ситуацију, обраћања институцији, али и у односу на сарадњу и заједничко деловање са другим органима и организацијама цивилног друштва. Тако је током године реализовано више десетина обука на којима је било преко 2.000 учесника, међу којима су пре свега млади, студенти и ученици, наставници, ненаставно особље и представници ђачких парламената у основним и средњим школама. Издато је укупно осам публикација од којих су Народној скупштини предата два посебна извештаја – *Посебан извештај о дискриминацији особа са инвалидитетом* и *Посебан извештај о дискриминацији жена*.

Када је реч о медијима, али и друштвеним мрежама, уочен је пораст интензитета и учесталости дискриминаторних и увредљивих објава, укључујући и говор мржње, пре свега у контексту обрачуна са политичким неистомишљеницима. Како је јавна реторика постала агресивнија, издато је више упозорења и саопштења за јавност и посебно истакнуто као забрињавајуће то што су оваквом недопуштеном говору више него раније прибегавали поједини носиоци јавних функција и друге јавне личности.

Оно што увек охрабрује када је заштита од дискриминације у питању јесте поступање по препорукама - по препорукама мера за унапређење равноправности упућеним органима јавне власти и другим лицима, поступљено је у 89,2%, што у просеку са поступањем по препорукама датим уз мишљења износи 85,1%. Овакав дугогодишњи тренд показује и вољу да се постојеће стање унапреди, а поједини проблеми реше.

Ипак, ни у овој извештајној години неки раније уочени проблеми нису у потпуности решени, попут доношења појединих прописа, стратешких докумената и акционих планова, унапређења обима и врсте услуга социјалне заштите, доступности здравствене заштите и палијативне неге, капацитета инклузивног образовања, приступачности. Неки од закона који су усвојени или на којима је рађено у претходним годинама, а који се нису нашли на дневном реду, означени су у јавном и политичком окружењу као спорни. Али не сме бити одступања у поштовању људских права, без обзира на неразумевање и притиске. Достигнути стандарди равноправности морају се очувати. Поновићу зато важност дијалога, најпре са онима који се противе унапређењу људских права не схватајући потребе нити поштујући другог.

Нека у остваривању овог циља као инспирација послуже мисли Мартина Лутера Кинга: „Увек је право време да се уради оно што је исправно. Нико ти не може сести за врат, ако се ти сам не погнеш.“

Уз интензивирање рад на томе да дођемо до свих којима смо потребни и да обезбедимо да заштита од дискриминације буде што ефикаснија и доступнија, уверен сам да удруженим снагама можемо постићи трајна побољшања у области људских права и равноправности и допринети бољем квалитету живота свих грађанки и грађана у нашој земљи.

Води својим примером,

Милан Антонијевић
повереник за заштиту равноправности

САЖЕТАК

Стање у области заштите равноправности током 2025. године у Републици Србији је у овом извештају, као и у ранијим годишњим извештајима Повереника за заштиту равноправности (у даљем тексту: Повереник), сагледано пре свега на основу поступања по притужбама и других обраћања грађана и организација цивилног друштва институцији као органу специјализованом за заштиту од дискриминације и унапређење равноправности, али и кроз друге активности које овај орган редовно спроводи. Имајући у виду да обраћања Поверенику и активности институције нису и не могу бити апсолутни показатељ стања у овој области, а ради потпунијег прегледа, сагледани су и други доступни извори (извештаји и акти ЕУ, међународних организација и уговорних тела, извештаји и истраживања домаћих институција и организација, релевантне одлуке Европског суда за људска права, као и закључци појединих стручних скупова и других догађаја на којима су теме биле у вези са унапређењем положаја друштвених група које су у већем ризику од дискриминације). Овакав начин извештавања следи из законом прописане обавезе Повереника да Народној скупштини подноси годишњи извештај о стању у области заштите равноправности.

Повереник је и током 2025. године наставио рад на заштити грађана од дискриминације и на унапређивању равноправности у складу са законом. Крајем године, повереници Бранкици Јанковић је истекао други мандат на челу институције, а Народна скупштина је, на период од пет година, за новог повереника изабрала Милана Антонијевића, који је на дужност ступио 3. децембра.

Извештајну годину у Србији обележили су бројни друштвени догађаји, укључујући протесте грађана, обуставе наставе у образовању, као и појединачни случајеви напада на новинаре, активисте, браниоце људских права и грађане другачијих стварних или претпостављених политичких уверења. Такве околности и поделе у друштву могу утицати на остваривање људских права и равноправност, нарочито у погледу положаја осетљивих друштвених група. Уједињене нације управо истичу да кршења људских права представљају изазов за стабилност и демократски развој друштва, посебно када су погођене рањиве групе попут сиромашних, деце, мањина, особа са инвалидитетом и жена.

Повереник Антонијевић је, непосредно након ступања на дужност, у саопштењу за јавност указао да људска права нису само законска категорија већ темељ равноправности и демократије, друштва окренутог развоју и добробити сваког појединца, као и да се друштво у којем расту поделе, а слаби јавни дијалог налази пред озбиљним изазовима. Управо зато људска права не смеју постати колатерална штета глобалних криза и политичких тензија. Полазећи од свог мандата, повереник зато истиче значај заштите људских права и потребу за континуираним унапређивањем јавног дијалога и институционалне сарадње. Заштита људских права захтева блиску сарадњу са Народном скупштином Републике Србије, кроз праћење закона и надзорне механизме, као и сарадњу са другим институцијама, Уставним судом, судовима, јавним тужилаштвом, органима управе, локалним самоуправама, независним телима, организацијама цивилног друштва и другим актерима уз ефикасну примену закона и заједничку борбу за пуну равноправност јер питања која се тичу равноправности, достојанства и правичности не трпе одлагање.

Када је у питању заштита од дискриминације, Повереник је током 2025. године поступао у 4.151 предмета. У односу на претходну извештајну годину поднет је већи број притужби и дат већи број препорука мера, издат је већи број потврда о недискриминаторном поступању лицима која

конкуришу или су запослена у образовном систему. Повереник је поступао по 939 притужби, органима јавне власти и другим лицима упућено је 837 препорука мера за остваривање равноправности, 16 иницијатива за измену прописа, 20 мишљења на нацрте закона и других општих аката, поднето је три предлога Уставном суду за оцену уставности и законитости, покренуте две парнице за заштиту од дискриминације, тако да је укупно шест у току, један прекршајни поступак, поднето је седам кривичних пријава, издато шест упозорења јавности и дато 35 саопштења.

У поступку по притужбама донето је 36 мишљења. У поступку по 30 притужби донето је мишљење којим је утврђена повреда права из Закона о забрани дискриминације и дата препорука мера. У преосталих шест притужби донето је мишљење којим није утврђена повреда права, од чега је у четири случаја дата препорука мера за остваривање равноправности и заштиту од дискриминације у складу са чланом 33. став 1. тачка 9. Закона о забрани дискриминације, иако није утврђена повреда права.

У 83 случајева, поступак је обустављен јер су отклоњене последице дискриминаторног поступања након покретања поступка пред Повереником или је лице одустало од даљег вођења поступка из ових разлога. Такође, један број поступака је обустављен из других разлога прописаних законом, попут непотпуне притужбе која није допуњена ни након поновљеног захтева Повереника, ако је било очигледно да нема повреде права, ако Повереник није надлежан да води поступак у конкретном случају или је већ у истом поступао, а нису понуђени нови докази, покренут је, односно окончан судски поступак или је лице одустало од притужбе и сл.

По препорукама Повереника датим у мишљењима поступљено је у 81% случајева, док у 19% није поступљено.

Највећи број притужби Поверенику током 2025. године поднет је због дискриминације на основу старосног доба, здравственог стања, нивоа прихода, инвалидитета, пола, националне припадности или етничког порекла, политичких убеђења, чланства у политичким, синдикалним и другим организацијама, неког другог личног својства, брачног и породичног статуса, имовног стања, држављанства, језика, сексуалне оријентације, родног идентитета, док су остала лична својства наведена од стране грађана била заступљена у мањем броју случајева. Притужбе по основу неког другог личног својства обухватају лична својства која у закону нису експлицитно наведена, а у ову групу спадају притужбе које се односе на пребивалиште, боравиште, припадност групама као што су интерно расељена лица, на различити третман образовних установа у зависности од тога да ли их је основала држава или приватно лице, и сл.

Потребно је напоменути да се пол и брачни и породични статус, као и политичко убеђење и чланство у политичким и синдикалним организацијама као основи дискриминације у највећем броју случајева појављују заједно, као вишеструка и/или укрштена дискриминација због чега су у овом извештају, ова лична својства обрађена заједно.

У погледу области друштвених односа у 2025. години, највише притужби поднето је у поступку запошљавања или на послу и то најчешће на основу инвалидитета и здравственог стања, као и на основу политичког убеђења и чланства у политичким и синдикалним организацијама, следе притужбе поднете у поступку пред органима јавне власти, затим област образовања и стручног усавршавања, приликом пружања јавних услуга или при коришћењу објеката и површина, јавна сфера/општа јавност, затим област здравствене заштите, јавног информисања и медија, и другим областима у мањем проценту. Поједини догађаји утицали су на већи број притужби по истом основу. Примера ради, Повереник је примио преко сто

притужби запослених и синдиката у којима је указано на неповољнији положај у којем су се нашли поједини радници из центара за социјални рад доношењем Уредбе о допунама Уредбе о коефицијентима за обрачун и исплату плата запослених у јавним службама. Наведено је утицало да се први пут од када је лично својство ниво прихода уведено у Закон о забрани дискриминације његовим изменама из 2021. године, ово својство нађе у врху основа по којима су поднете притужбе. Овим поводом је Повереник упутио препоруку мера Министарству државне управе и локалне самоуправе и Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања да дају предлог за измену спорних одредаба поменуте уредбе, како би се изједначио коефицијент за запослене стручне раднике односно како би се испоштовала законска гаранција једнаке зарада за исти рад или рад исте вредности. Такође, више притужби је поднето и због одредаба Посебног колективног уговора за запослене у основним и средњим школама и домовима ученика због дискриминације на основу чланства у синдикату, као и Правилника о радној дисциплини и правилима понашања запослених у Народном позоришту у Београду због дискриминације на основу политичког убеђења. Наведено је једним делом утицало на двоструко већи број притужби у 2025. години по наведеним основима у односу на претходну годину. Такође, крајем године Повереник је примио више притужби и то најчешће запослених у просвети којима није продужен уговор, односно није поново закључен уговор на одређено време после низа година рада у образовној установи због политичких убеђења запослених или чланства у синдикату. Имајући у виду пораст обраћања грађана и поднетих притужби по овим основима, у току године су поред више донетих мишљења којима је утврђена дискриминација, покренуте и две парнице за заштиту од дискриминације. Овим парницама Повереник је првенствено хтео да укаже на важност поштовања антидискриминационих прописа и забрану оваквог поступања. За разлику од ових основа дискриминације, по појединим основима је дошло до пада броја притужби. Тако је на пример у 2025. години поднет мањи број притужби по основу пола у односу на претходну 2024. годину, док је у односу на 2023. тај број приближно једнак. Наведено је узроковано прошлогодишњим великим бројем притужби у којима је указивано на третман жена током и после порођаја у клиникама за гинекологију и акушерство, због чега је Повереник 2024. годину упутио препоруке мера овим здравственим установама, као и Министарству здравља. Поступање по овим препорукама је утицало на то да ове године није било обраћања овим поводом. У току 2025. године, Повереник је разматрао и притужбе родитеља осмог разреда у вези са заказивањем различитих термина полагања пробног завршног испита, због чега је постојала бојазан да могу довести до неравноправног положаја ученика имајући у виду да се пробни испити из српског/матерњег језика и трећи тест одржавају у различитим терминима које одређују школе. Такође, повећан је и број обраћања који се односио на проблеме у остваривању права и услуга социјалне заштите због недовољних капацитета пружаоца услуга и недостајућих средстава локалне самоуправе издвојених за ове намене (нпр. поднето је више притужби због неостваривања права на организован превоз за децу са сметњама у развоју и инвалидитетом, као и због необезбеђивања услуге личног пратиоца деци са инвалидитетом, што се одразило и на повећање броја притужби по овим основима).

Као и претходних година, највећи број притужби поднет је против органа јавне власти, затим против правних лица (најчешће послодаваца), физичких лица, а најмање против групе лица и организација. Изузев региона Косова и Метохије, број притужби по регионима је уједначен, осим у Београдском региону где се и даље подноси највећи број притужби.

Повереник је и ове, као и претходних година, пратио стање у области заштите равноправности и препорукама мера и иницијативама упућеним Влади и ресорним министарствима указивао на различите проблеме грађана и предлагао решења за њихово превазилажење у пракси, па је током године упућено 837 препорука мера за остваривање равноправности и заштите од дискриминације и издато 16 иницијатива.

Тако је поводом формирања нове Владе, мандатару упућена препорука која се односи на уравнотежену заступљеност жена и мушкараца у будућој Влади, а телевизијама са националном фреквенцијом, штампаним медијима и интернет порталима упућена је препорука мера да предузму све потребне мере у циљу спречавања објављивања, али и уклањања већ објављених садржаја и коментара који подстичу дискриминацију, мржњу или насиље. Свим јединицама локалне самоуправе препоручено је да успоставе или унапреде систем бесплатне правне помоћи и да приликом расписивања конкурса за програме и пројекте који се реализују из буџетских средстава имају у виду и организације цивилног друштва које су основане у складу са Законом о задужбинама и фондацијама.

У циљу унапређења равноправности особа са инвалидитетом, свим банкама је препоручено да унапреде приступ банкарским производима и услугама.

Препоруке мера упућене су и различитим министарствима у циљу предузимања мера из надлежности ових органа на унапређењу равноправности појединих друштвених група. Тако је Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања упућена препорука мера у вези са проблемима који су настали због укидања права на новчану социјалну помоћ одређеним лицима, а због грешке запослених у више центара за социјални рад. Министарству просвете упућена је препорука у вези са издавањем диплома о стеченом образовању и других јавних исправа особама које су након завршеног школовања извршиле прилагођавање пола (промену ознаке пола).

Заводу за здравствену заштиту радника Министарства унутрашњих послова упућена је препорука да преиспита и коригује Листу морбозних стања тако што ће сагледати да ли су све болести и обољења из Листе од суштинског утицаја и објективно представљају препреку, односно искључујући услов за добијање позитивне оцено здравствене способности за рад у полицији. Националној служби за запошљавање је препоручено да приликом сачињавања индивидуалног плана запошљавања посебно има у виду лица која непосредно пружају негу члану уже породице, у циљу њиховог ефикаснијег укључивања у мере активне политике запошљавања. Заводу за ургентну медицину Београд је дата препорука да у Пословном кодексу Градског завода за хитну медицинску помоћ – Београд, којим је прописана дужност запосленог да се са посебном пажњом односи према особама са инвалидитетом и да им у пружању здравствене заштите обезбеди приоритет, уврсти и категорију старијих особа.

Препоруке мера су дате и јединицама локалне самоуправе. Тако је Панчеву дата препорука да у складу са Законом о избеглицама и Закључком Владе, а у циљу окончања процеса интеграције избеглица, корисника Програма СИРП, омогући куповину стамбених јединица прибављених изградњом за потребе интеграције избеглица. Граду Пожаревцу је препоручено да предузме све неопходне мере и активности у оквиру своје надлежности у циљу уједначавања положаја деце која похађају предшколску установу коју је основао град и деце која су упућена да похађају приватну предшколску установу због недовољних капацитета установа чији је оснивач Пожаревац. Прокупљу је Повереник препоручио да предузме хитне мере у циљу обезбеђивања електричне енергије домаћинствима и хуманих услова за живот у селу Миљковица. Граду Нишу је препоручено да Одлуку о додели помоћи ученицима на територији Града Ниша примени и на децу која похађају Основну школу за децу са сметњама у развоју „Школа плус“ у Нишу.

Када је реч о поступању по препорукама мера за унапређење равноправности које је Повереник упутио органима јавне власти и другим лицима, поступљено је у 89,2%, што у просеку са поступањем по препорукама датим уз мишљења износи 85,1%, чиме је тренд поступања по препорукама Повереника настављен.

У случајевима у којима није поступљено по датим препорукама, првенствено се радило о дискриминаторном говору у јавном простору, дискриминацији на основу чланства у политичким, синдикалним и другим организацијама, као и дискриминацији дипломираних правника који су завршили приватни правни факултет.

Поступање по препорукама Повереника довело је до олакшавања остваривања права или уклањања препрека у њиховом остваривању, односно унапређења положаја друштвених група и појединаца на које су се односиле. Тако је, примера ради обезбеђена приступачност појединих објеката у јавној употреби; побољшан третман жена у гинеколошко-акушерским клиникама; проширена листа лекова који се обезбеђују на терет РФЗО; образоване су службе бесплатне правне помоћи у појединим локалним самоуправама; расписани су конкурси суфинансирања који у једнак положај стављају удружења и фондације; промењени су и постављени недостајући саобраћајни знаци исписани на језику националних мањина који су у службеној употреби у јединици локалне самоуправе; унапређено је пружање јавнобележничких и банкарских услуга особама са инвалидитетом, као и избеглицама, тражиоцима азила и особама са одобреном супсидијарном заштитом; олакшана је процедура реактивације мобилне банкарске апликације глувим особама и особама са оштећеним слухом; обучено је преко 2.000 учесника (ученици и студенти, наставници, ненаставно особље, представници ђачких парламената у основним и средњим школама, полицијски службеници, представници Министарства одбране и Војске Србије, запослени у центрима за социјални рад, представници националних савета националних мањина, послодавци, запослени у јединицама локалне самоуправе, државни службеници, становници неформалних насеља, представници медија и др); у конкретним случајевима у којима је Повереник водио поступак: уклоњени су дискриминаторни графити и коментари на друштвеним мрежама; отклоњене су последице дискриминаторног поступања послодаваца у појединачним случајевима дискриминације у поступку запошљавања или на радном месту; обезбеђена је услуга личног пратиоца; обезбеђене су награде ученицима на територији јединице локалне самоуправе под истим условима за сву децу без обзира на пребивалиште; пружена је подршка породицама које су социјално угрожене, омогућен је преглед и приступ адекватној здравственој услузи особи која живи са ХИВ-ом; родитељима који не врше родитељско право омогућен је увид у оцене и постигнуте резултате детета у школи, извршена је пријава лица без пребивалишта; омогућено приказивање пројекције филма „Поред нас“ у КЦ Јагодина и др..

Током године упућено је и више иницијатива. Тако је Јавно бележничкој комори упућена иницијатива у циљу уједначене и најмање рестриктивне примене одредаба чл. 34. и 34а Закона о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом у поступцима пред јавним бележницима приликом употребе факсимила, односно коришћења печата са угравираним потписом у правном промету. Иако је последњим изменама Закона о финансијској подршци породици са децом унапређен положај предузетница и жена ангажованих по различитим уговорима у току породичног и одсуства са рада ради неге детета, оне и даље нису у потпуности изједначене са женама које су у радном односу, због чега су иницијативе упућене министарствима у чијој надлежности је предлагање појединих прописа за измену и усаглашавање Закона о раду, Закона о финансијској подршци породици са децом, Закона о доприносима за обавезно социјално осигурање, Закона о порезу на доходак грађана, Закона о здравственом осигурању, Закона о привредним друштвима и Закона о пензијском и инвалидском осигурању. Упућене су и иницијативе за измену Закона о привредним друштвима, Закона о јавним предузећима и Закона о управљању привредним друштвима која су у власништву Републике Србије ради увођења квота за мање заступљени пол у органима управљања и иницијатива Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања

да приликом доношења новог Акционог плана за спровођење Стратегије запошљавања уврсте у оквиру категорије теже запошљивих лица и лица која пружају непосредну бригу о члану уже породице. Такође, Републичком фонду за здравствено осигурање упућена је иницијатива да особе које живе са мултиплом склерозом могу преузимати терапије у локалним здравственим центрима, а не само у установама терцијарне заштите, док је Министарству унутрашње и спољне трговине упућена иницијатива за измену Закона о посредовању у промету и закупу непокретности у вези апсолутне забране уписа у Регистар посредника због претходне осуђиваности, без обзира на коју казну и за које дело је лице било осуђено. Упућена је и иницијатива Министарству здравља да, приликом доношења новог подзаконског акта којим ће уредити начин и поступак остваривања права из обавезног здравственог осигурања, на јасан начин пропише поступање установа здравствене заштите у ситуацији када једно лице борави у месту ван свог пребивалишта и има потребу за здравственом заштитом у месту привременог борава. Поновљена је иницијатива Министарству финансија за ослобађање од плаћања ПДВ-а на производе који се користе за женску хигијену.

Битно је напоменути да је више пута упућена и иницијатива Министарству правде за измену Кривичног законика, Закона о прекршајима, Закона о извршењу кривичних санкција, као и за доношење подзаконског акта у складу са члановима 40а и 40б Закона о забрани дискриминације који се односе на евиденцију о заштити од дискриминације, односно на достављање правноснажних пресуда и одлука судова у вези са дискриминацијом и повредом начела једнакости. Повереник се поново обраћао и Министарству здравља поводом измена и допуна закона у вези са трансплантацијом органа и ткива.

Наиме, Повереник је, током ранијег периода неколико пута надлежном министарству поднео више образложених иницијатива које су се односиле на измену и/или допуну више одредаба Кривичног законика, као и Закона о извршењу кривичних санкција и подсетио на неопходност усклађивања Кривичног законика са Директивом (2012)29 ЕУ у погледу појма жртве, затим са Директивом Европског парламента и Европског савета о борби против насиља према женама и породичног насиља (2022/0066(COD) PE-CONS 33/24).

Имајући у виду да раније иницијативе Повереника нису усвојене, односно да Кривични законик није измењен, поново је указано на потребу измене чланова којима су прописана кривична дела: Недозвољени прекид трудноће (чл.120), Силовање (чл.178), Обљуба над немоћним лицем (чл.179) Преношење инфекције ХИВ вирусом из члана 250, као и измене у Глави 14. Кривичног законика у погледу прописивања новог дела којим би се извршила инкриминација злоупотребе и објављивања снимака полно експлицитног садржаја тако што би се посебно санкционисала злоупотреба правих или лажних снимака полно експлицитног садржаја. Посебно је потребно санкционисати чињење доступним овог садржаја трећем лицу или већем броју лица, као и када је садржај објављен или уступљен употребом средстава информacionих или комуникационих технологија или на други начин. Поред чињенице да последице овог дела погађају жртве, најчешће жене и децу мада могу бити и мушкарци, не треба занемарити чињеницу да оне погађају и чланове породице и непосредно окружење жртве, која се тешко опоравља, јер садржај може бити доступан и после више година и изнова и изнова вршити ретрауматизацију. Имајући у виду последице дела неопходно је унапредити заштиту, која је у великом броју случајева немогућа без помоћи тужилаштва и полиције. Овакве промене изискују обезбеђивање додатних људских и техничких средстава, међутим то не може бити разлог да се не санкционише овај вид насиља и не заштити жртва. Као квалификовани облик овог кривичног дела свакако би требало предвидети ситуацију у којој се као жртва појављује дете.

С обзиром на број фемцида током година, указали смо да треба размотрити да ли би се увођењем фемцида као посебног кривичног дела допринело бољем одговору на овај облик насиља, с обзиром да постоје одређене карактеристике и специфичности које ово дело разликују од кривичних дела убиства. Увођењем дела фемцида послала би се јасна порука о важности решавања овог горућег друштвеног проблема, при чему би се тиме омогућило и адекватно и централизовано прикупљање података које би допринело, између осталог, бољем планирању превентивних активности и других адекватних мера.

Повереник је поновио и иницијативу за измену члана 181. Закона о извршењу кривичних санкција како би се размотрило увођење обавезе за надлежне органе да, по службеној дужности, у случајевима родно заснованог и породичног насиља, као и у случају трговине људима, обавесте жртву о отпуштању осуђеног или његовом бекству из затвора, без обзира на процену ризика од стране завода у конкретном случају. Такође је предложено да уколико се не усвоји иницијатива по питању обавезног обавештавања жртве, да се пропише обавеза за надлежне органе да у свакој фази поступка укажу жртви како и на који начин може да добије односно да затражи добијање обавештења из члана 181. став 1. Закона.

У поступку доношења закона и других прописа Повереник је дао укупно 20 мишљења на нацрте закона и других аката. Поједина министарства, супротно закону, не достављају нацрте закона и других прописа на мишљење. Проблем представља и то што, супротно законској обавези, изостаје процена утицаја прописа на остваривање права социо-економски угрожених лица која је обавезна у складу са чланом 14. Закона о забрани дискриминације. Оваква пракса доводи до тога да се усвоје прописи који у примени изазивају последице које приликом њиховог доношења нису сагледане, негативно утичу на поједине друштвене групе или грађане стављају у неравноправан положај. Више пута се догодило да се након усвајања прописа, у чијем доношењу није поштована законом предвиђена процедура, покрене поступак за оцену уставности и законитости пред Уставним судом. Ове године Повереник је поднео Предлог за оцену уставности и законитости члана 27. ст. 2. и 3. и члана 31. ст. 4. и 5. Посебног колективног уговора за запослене у основним и средњим школама и домовима ученика („Службени гласник РС“, бр. 21/15, 92/20, 123/22 и 13/25) с обзиром да ова одредба у неоправдано неповољнији положај ставља запослене који нису чланови ниједног синдиката или су чланови нерепрезентативног синдиката. Такође, поднет је Предлог за оцену уставности и законитости члана 3. став 1. тачка 7) Правилника о радној дисциплини и правилима понашања запослених и накнади штете у Народном позоришту у Београду, број 7299, од 25.09.2025. године због неоправданог прављења разлике на основу политичког убеђења. Поднет је и Предлог за оцену уставности и законитости члана 114. Закона о здравственом осигурању („Службени гласник РС“ бр. 25/19 и 92/23) због прављења разлике на основу здравственог стања као личног својства.

Поред тога, годинама указујемо на то да поједини прописи, стратешка документа и/или акциони планови у дужем временском периоду нису донети, као што је пропис о истополним заједницама и пропис о потврђивању Конвенције број 190 Међународне организације рада, односно измењени, као што су Породични закон, Закон о ванпарничном поступку, Закон о раду, Закон о радној пракси, Закон о пресађивању људских органа, Закон о људским ћелијама и ткивима, Закон о овери потписа, рукописа и преписа, Закон о прекршајима, Закон о извршењу кривичних санкција, Закон о социјалној заштити и др. Такође, нису донета документа која се односе на развој образовања одраслих, развоју услуга социјалне заштите, друштвено одговорно пословање, унапређење положаја националних мањина и др. Доношење стратешких докумената и развој акционих планова неопходно је како би се успоставио оквир

деловања, или осигурао континуитет у спровођењу мера и активности, а важно је и да стратешка документа буду донета на основу анализе стања, на реалним основама и потребама грађана, као и да буду предвиђена средства за остваривање циљева који воде побољшању квалитета живота грађана.

Редован годишњи извештај Повереника за заштиту равноправности за 2024. годину поднет је Народној скупштини марта 2025. године, а разматран је на седници Одбора за људска и мањинска права и равноправност полова заједно са претходним извештајима Повереника за 2023. и 2022. годину и на пленарној седници Народне скупштине одржаној 16. јуна 2025. године, када су усвојени закључци поводом разматрања сва три извештаја.

Повереник је у току 2025. године Народној скупштини поднео и два посебна извештаја и то: маја 2025. године *Посебан извештај о дискриминацији особа са инвалидитетом* и новембра 2025. године *Посебан извештај о дискриминацији жена*. Поред тога, током извештајне године израђене су и публикације: *Зборник мишљења, иницијатива, упозорења, судских поступака због дискриминације по основу сексуалне оријентације и родног идентитета, Програм вршњачке едукације о препознавању и реаговању на дискриминацију, Водич на лакој језику о Поверенику за заштиту равноправности, Упутство за предузимање активности у вези разумног прилагођавања радног места/послова, Приручник за реализацију наставе на теме заштите од дискриминације и унапређења равноправности и Зборник одабраних мишљења, препорука, иницијатива, упозорења и судских поступака због дискриминације на основу националне припадности или етничког порекла*.

Поред наведеног, одржано је више обука и радионица за препознавање и реаговање на дискриминацију, као и примену антидискриминационих прописа. Овим обукама је обухваћено више од 2.000 учесника, међу којима су пре свега млади, студенти и ученици, наставници, ненаставно особље и представници ђачких парламената у основним и средњим школама, полицијски службеници, представници Министарства одбране и Војске Србије, запослени у центрима за социјални рад, представници националних савета националних мањина, послодавци, запослени у јединицама локалне самоуправе, државни службеници, становници неформалних насеља, представници медија и др.

Током године организовали смо више конференција и стручних скупова. Поводом обележавања Међународног дана толеранције, и ове године организовали смо редовну годишњу конференцију посвећену унапређењу равноправности и промоцији толеранције, под називом *Положај жена – велики кораци, мали помаци - како нам образовање може помоћи*. На конференцији су по десети пут уручене годишње медијске награде за толеранцију, уз подршку Мисије ОЕБС-а у Србији и Делегације Европске уније у Србији. У категорији ТВ/радио награђени су: Вишња Вишњић Милић (РТС), Владимир Малешкић (ТВ Форум), Маја Симић (ТВ Н1) и Јасна Ђуровић (ТВ Уна). У категорији онлајн медији/портали награђени су: Дина Ђорђевић (ЦИНС), Милица Михајловић (данас.rs) и Зоран Стрика (021.rs), док су у категорији штампани медији награђени: Вук Вучковић (Лице улице), Мирослава Пудар (Нови магазин) и Теодора Шкобо (НИН). Конференцији су присуствовали бројни представници дипломатског кора, европских институција за равноправност, организација цивилног друштва, медија и других релевантних актера.

Поред ове, организовали смо и конференцију *Партнерство за равноправност: Заједно грађимо боље радно окружење*, посвећену обележавању 15 година рада Повереника и остваривању равноправности на радном месту, имајући у виду да је област рада и запошљавања област у којој се годинама Поверенику подноси највећи број притужби.

У сарадњи са аустријским Министарством за рад, социјална питања, здравље и заштиту потрошача, организован је скуп поводом обележавања Међународног дана борбе против насиља над старијима, на коме је закључено да је неопходно чешће разговарати о овој теми и мењати наратив као и начин на који се старост доживљава, уз обавезну промену свести и изградњу културе која поштује старије као равноправне чланове друштва и омогућава им остваривање свих људских права. И ове године је организована конференција *Моја будућност – Чија је брига? Инклузивно друштво за све – други део* која је окупила доносиоце одлука, представнике цивилног друштва и стручњаке из Србије и Аустрије, као платформа за разговор о иновативним приступима активном и здравом старењу, дигиталној инклузији, сребрној економији и међугенерациској сарадњи – кључним приоритетима како би се обезбедило да старије особе живе достојанствен, активан и испуњен живот. Завршни део ове конференције обележило је званично уручење награда на конкурс Повереника у категоријама: литерарни рад, ликовни рад и фотографија *Мост разумевања – Међугенерациска солидарност*. Овај конкурс за ученике старијих разреда основних школа у Србији одржан је по осми пут, а награде су, у категорији Литерарни рад освојили Петар Солеша, VII/2, ОШ „Драгомир Марковић“, Крушевац, Леа Алексић, 6/1, ОШ „Вук Караџић“, Ћуприја и Маша Радовић, VII/5, ОШ „Никола Тесла“, Београд. У категорији Ликовни рад награђени су Анђелка Богић, VII/2, ОШ „Милисав Николић“, ИО Црљенац (Мало Црниће), Александра Максимовић, VII/2, ОШ „Живомир Савковић“, Ковачевац (Младеновац) и Никола Цмиљанић, VII/3, ОШ „20. октобар“, Сивац (Кула). У категорији Фотографија награђени су Анђела Јаковљевић, VII/2, ОШ „Мићо Матовић“, ИО Мочиоци (Ивањица), Нађа Личина, VIII/1, ОШ „Слободан Бајић Баја“, Нови Карловци и Лука Лукић, VIII/5, ОШ „Николај Велимировић“, Добрић (Шабац). Специјална награда додељена је Надежди Ашастовој, VII/3, ОШ „Вук Караџић“, Црвенка.

Током године је организован и скуп досадашњих добитника Годишње медијске награде за толеранцију, коју Повереник заједно са Мисијом ОЕБС у Србији традиционално додељује већ 10 година, имајући у виду да су медији један од најважнијих савезника институције за промоцију толеранције и унапређивање равноправности у друштву.

Имајући у виду да један број становника Републике Србије чине припадници различитих националних мањина, као и да је питање њиховог положаја високо на листи приоритета, Повереник је окупио представнике свих националних савета, који су јединствен механизам за укључивање, учешће и оснаживање припадника мањинских заједница и природни партнери институције, на *Форуму националних савета националних мањина*. Обрађене теме су обухватиле улогу жена у националним саветима, културни идентитет, партнерство са институцијама и улогу младих у очувању мањинског идентитета.

Крајем септембра организован је стручни скуп *Представљање Посебног извештаја Повереника за заштиту равноправности о дискриминацији особа са инвалидитетом*, на коме су представљени основни налази овог извештаја и указано да су особе са инвалидитетом и даље једна од најрањивијих друштвених група често изложена различитим облицима дискриминације.

Под симболичним слоганом *Сутра може бити касно*, у сусрет кампањи „16 дана активизма против насиља над женама“, организовано је представљање *Посебног извештаја о дискриминацији жена* на којем је указано је да је ово други по реду посебан извештај о дискриминацији жена, настао као резултат континуираног, вишегодишњег институционалног праћења положаја жена и примене антидискриминационих прописа у Србији.

И ове године смо, по дванаести пут, реализовали програм „Симулација суђења (Moot court) у области заштите од дискриминације“ за будуће правнике – студенте правних факултета у циљу

подизања њихових капацитета, знања и вештина у области унапређења равноправности и заштите од дискриминације. Ове године задати случај односио се на дискриминацију по основу националне припадности и старосног доба у дигиталној сфери. Прво место у усменом делу такмичења освојио је тим „Марко Аурелије“ са Правног факултета Универзитета у Нишу, док је друго место припало тиму „Сафо“, такође са Правног факултета Универзитета у Нишу. Прво место у категорији говорништва освојиле су Мила Јовановић и Кристина Стојановић, студенткиње Правног факултета Универзитета у Нишу.

Током године одржана је и традиционална акција Повереника и Спортског савеза особа са инвалидитетом Београда *Равноправно до циља*, у оквиру 38. Београдског маратона. На Тргу Николе Пашића је, као и претходних година, постављен штанд на којем је грађанима и учесницима маратона дељен информативни материјал о појму и облицима дискриминације, као и начинима за њено препознавање и спречавање.

Панел младих – саветници Повереника били су изузетно активни током 2025. године, посебно имајући у виду и опредељеност институције да се посвети младима уопште, а и због протеста у једном броју образовних установа. Чланови Панела младих су били укључени у едукације о питањима родне равноправности, дискриминације и једнаких могућности у оквиру програма Ерасмус+. Како би се млади оснажили за даље преношење знања, крајем априла је одржан догађај на којем је представљен Програм вршњачке едукације о препознавању и реаговању на дискриминацију. Обрађене су теме као што су механизми заштите од дискриминације, улога младих у промоцији људских права, као и методе вршњачке едукације. Панелисти су ступили на сцену као главни актери током пет вршњачких едукација које су одржане у Београду, Новом Пазару и Смедеревској Паланци, а које су имале за циљ да оснаже своје вршњаке да препознају различите облике дискриминације и да адекватно реагују у свакодневним ситуацијама.

Паралелно са овим активностима, настављен је рад на спровођењу националне кампање #bodyright, у сарадњи са Популационим фондом Уједињених нација. Млади панелисти су, кроз седам радионица у различитим средњим школама у Србији, својим вршњацима приближавали теме о стереотипима, предрасудама, дискриминацији, међусобној подршци, али и о речнику родно заснованог насиља учињеног посредством технологије. Циљ ових радионица је био да се подстакне критичко размишљање и солидарност међу вршњацима кроз интерактивне дискусије, студије случаја и креативне активности. Уз подршку Амбасаде Аустрије у Србији организован је тренинг посвећен темама дигиталне безбедности и дискриминације у онлајн окружењу, како би се чланови Панела младих додатно ојачали и безбедно користили интернет и дигитални екосистем. Година је завршена посетом Прибоју и Пријепољу, где су чланице Панела младих у четири средње школе одржале вршњачке едукативне радионице уз подршку Мисије ОЕБС у Србији.

Настављена је и успешна сарадња са Европском мрежом тела за равноправност ЕКВИНЕТ, кроз редовно учешће и представљање рада институције у раду свих радних група и кластера ове мреже. У 2025. години представници институције учествовали су у раду радних група за комуникацијске стратегије и праксе; за формирање практичних политика; за родну равноправност; за антидискриминационо право; за вештачку интелигенцију; за истраживање и прикупљање података (представник Повереника је и у 2025. години наставио рад као модератор Радне групе за истраживање и прикупљање података). Такође, Повереник је учествовао у раду кластера за старосно доба, за питања инвалидитета, као и кластера за имплементацију транспарентности у зарадама, односно имплементацију Директиве Европске уније о јачању примене начела једнаких зарада мушкараца и жена за једнак рад или рад

једнаке вредности путем транспарентности зарада. Јубиларном конференцијом 25 година једнакости: Прекретнице, изазови и хоризонти, ЕКВИНЕТ је обележено четврт века од усвајања кључних европских докумената за борбу против дискриминације – Директиве 2000/43 и 2000/78 и Повеље ЕУ о основним правима.

У претходном периоду Повереник је указивао на ограничене кадровске капацитете институције и чињеницу да се број запослених годинама није мењао. Правилником о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у Стручној служби Повереника систематизовано је укупно 60 државних службеника и намештеника (без лица које бира Народна скупштина - повереник). У Стручној служби, на дан 31. децембар 2025. године, била су запослена 43 државна службеника и намештеника на неодређено време и 2 запослена на одређено време. Попуњеност систематизованих радних места у 2025. години износи 71,66%. На потребу повећања капацитета институције указује се и у *Извештају ЕКРП о Србији*¹ у коме се једна од препорука односи на потребу обезбеђења довољног буџета за институцију Повереника како би се попунила сва планирана радна места и могле извршавати све функције.

Ради правовременог и адекватног одговора на потребе грађана, поред капацитета Повереника, неопходно је унапређивати и квантитативне и квалитативне капацитете других институција, пре свега органа социјалне, здравствене и дечије заштите, образовања, служби бесплатне правне помоћи, инспекцијских органа, полиције и других, на шта годинама у континуитету указујемо. Из обраћања грађана може се закључити да им је остваривање права и услуга неретко онемогућено или отежано због недостатка капацитета појединих служби. Такође се дешава да се не образују одговарајућа тела, не креирају адекватне мере и активности или се на локалном нивоу не приступа системски решавању проблема појединих друштвених група нити унапређењу њиховог положаја. Адекватни капацитети, једнак третман и континуирана едукација службеника допринели би бољем одговору на потребе грађана.

Иако се последњих година интензивно ради на систему електронске управе и њеној модернизацији и дигитализацији, грађани и даље неретко указују на компликованост процедура за остваривање појединих права, дужину трајања поступака, превелики број потребних докумената, чекања, нејасне начине за остваривање права, грешака у спровођењу прописа и сл, што наводи на закључак о неопходности даљег рада на овим питањима. Тако је Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања упућена препорука мера у вези са проблемима који су настали због укидања права на новчану социјалну помоћ одређеним лицима због грешке коју су починили запослени у више центара за социјални рад, јер је због погрешне класификације прихода који су од утицаја на остваривање права на новчану социјалну помоћ, неким лицима смањено, односно укинато право на социјалну помоћ.

Такође, потребно је водити рачуна да нису сви грађани, нарочито у старијој популацији, упознати са коришћењем савремених ИКТ алата и могућношћу да користе услуге на овај начин, а питање је и покривености мрежом, поседовања одговарајућих апарата (паметног телефона или рачунара) и др, због чега је овим питањима потребно посветити одговарајућу пажњу и омогућити несметано остваривање права свим грађанима.

Поред тога, евидентан је и недостатак различитих услуга, пре свега, услуга социјалне заштите, како у погледу обима тако и у погледу врсте услуга, њихове доступности и континуитета. Иако је донета *Стратегија деинституционализације и развоја услуга социјалне заштите у заједници за период 2022–2026. године*², акциони план и средства за финансирање

¹ Извештај ЕКРП о Србији, ЕКРП, 2024, доступно на: <https://rm.coe.int/fourth-ecri-report-on-serbia-translation-in-serbian-/1680b06415>

² „Службени гласник РС”, број 12/2022

спровођења ове стратегије и развој услуга социјалне заштите у заједници касне. Примери из праксе Повереника указују да лица не могу да остваре одређене услуге социјалне заштите уопште или не могу да их остваре у континуитету, због чега не могу да се интегришу у друштво, односно да се школују, запошљавају и сл, што доводи до неједнаког положаја, односно дискриминације тих лица, по основу различитих личних својстава, најчешће инвалидитета, старосног доба и здравственог стања.

На поједине проблеме у погледу доступности социјалне и здравствене заштите годинама указујемо, кроз различита мишљења и препоруке као и кроз редовне годишње извештаје. Недостају и интегрисане услуге социјалне и здравствене заштите (члан 60. Закона о социјалној заштити), као и међусекторско деловање ових система, али и сарадња са установама образовања, запошљавања, полиције, правосудних и других државних органа, органа јединица локалне самоуправе и организација цивилног друштва, ради постизања оптималнијих резултата у погледу остваривања права, а тиме и у погледу унапређења положаја грађана. У смислу наведеног потребно је интензивније радити на обезбеђивању свих услуга социјалне заштите у складу са потребама становништва, преиспитивању постојећих стандарда, стандардизацији нових и развоју иновативних услуга, посебно оних прилагођених особама са менталним инвалидитетом, као и оболелим од ретких болести, уз подстицање сарадње између локалних заједница, као и међусекторске сарадње различитих система, што је и законом прописана обавеза локалних самоуправа.

Поједини проблеми нарочито долазе до изражаја имајући у виду демографску ситуацију у земљи, коју, према подацима Републичког завода за статистику, карактерише смањење броја становника, ниско учешће младих и висок и континуирано растући удео старих у укупном становништву. Изазови депопулације и старења становништва су бројни, од неопходности обезбеђивања материјалне сигурности свих генерација, обезбеђивања и покривености услугама и др, што се посебно односи на децу, старије грађане, особе са инвалидитетом, хроничне болеснике, оболеле од ретких болести, Роме и Ромкиње, лица која живе у удаљеним или руралним подручјима... Проблем депопулације се манифестује и у немогућности остваривања права на поједине услуге социјалне и здравствене заштите због тога што се услуге не организују у мање насељеним подручјима, нема одговарајућег кадра, односно могућности за запошљавање стручних лица, није организован превоз до већих центара и сл. Све мањи број ученика у појединим насељима узрокује да се гасе одељења или школе, недостају предшколске установе. У готово свим већим градовима евидентан је недостатак места за децу у државним вртићима, што се надомешћује у приватним, иако услови и цене најчешће нису исти.

Имовински статус је свакако од великог утицаја на квалитет живота људи и њихов положај у друштву, а сиромаштво представља један од основних узрока неједнакости и социјалне искључености. Смањењу сиромаштва и равноправнијој друштвеној укључености сиромашних грађана допринела би ефикаснија материјална подршка појединцу и породици у циљу савладавања социјалних и животних тешкоћа, добро таргетиране мере социјалне политике, излазак на тржиште рада, доступност образовања, мере подршке породици са децом, обезбеђивање универзалног дечијег додатка, унапређење родне равноправности, усклађивање рада и родитељства и др.

Област рада и запошљавања и ове године је у самом врху по броју поднетих притужби Поверенику, а притужбе се подnose по свим личним својствима. Ни у овој области правни оквир није у потпуности заокружен, па тако и даље нису донети прописи за спровођење Закона о социјалном предузетништву, није донет Закон о радној пракси, а нису уређени ни флексибилни

облици рада, нити је потврђена Конвенција број 190 Међународне организације рада која се односи на забрану насиља и узнемиравања на раду. Повереник је на ово указивао и у ранијим извештајима, као и на прилагођавање прописа о раду у погледу прецизнијег регулисања права радника који раде ван радног односа и платформских радника, као и јачања инспекцијских контрола и самих инспекцијских органа у вези са различитим повредама права радника. Са друге стране, присутне су и тешкоће у процесу осамостаљивања младих којима је отежан приступ тржишту рада. Дискриминација у области рада и запошљавања младих подразумева високу стопу учешћа у уговорима на одређено време или уговорима о раду ван радног односа, док се „старији“ радници због година старости суочавају са проблемима запошљавања, стручног усавршавања или отпуштања. Несташница радне снаге, убрзана дигитализација и зелена транзиција мењају начин рада и врсте доступних послова, због чега се тржиште рада трансформише. Истовремено, демографско старење мења састав радне снаге, при чему старији радници представљају све виталнији део људског капитала. Ови трендови покрећу неодложна питања о одрживости и квалитету радног живота, као и о томе колико су инклузивне садашње и будуће стратегије тржишта рада. Приликом креирања и спровођења мера активне политике запошљавања, посебно на локалном тржишту рада, треба водити рачуна о стварним ефектима тих мера, посебно водећи рачуна о свим категоријама теже запошљивих лица. Током године смо овој теми посветили значајан део активности, па је тако реализован пројекат „Унапређење равноправности у области рада и запошљавања – Заједничка иницијатива за равноправност на радном месту“, током којег је одржано више радионица са послодавцима, а повељу *Партнерство за равноправност* је са Повереником потписало преко 50 различитих компанија и привредних удружења.

Бројни случајеви насиља, како родно заснованог, породичног и дигиталног посебно када су у питању жене, тако и вршњачког када су у питању деца и млади, обележили су 2025. годину. Корен насиља лежи у неједнаком положају, патријархалним обрасцима понашања, сексизму, мизогинији, предрасудама и стереотипима према одређеним друштвеним групама, односно дискриминацији као негативној друштвеној појави. Према доступним извештајима и медијским информацијама, у Србији је током 2025. године забележено најмање 14 до 17 случајева фемцида, од којих је скоро половина жртва раније пријавила насиље. Повереник је још пре неколико година подржао иницијативу за успостављање националног контролног механизма за праћење случајева фемцида, међутим, тај механизам још увек није успостављен, иако је предвиђен Стратегијом за борбу против насиља над женама. Родно засновано насиље захтева стално сагледавање стања и хитно реаговање одговарајућим мерама у систему заштите и превенције.

И даље је присутан дискриминаторан говор у јавном простору, као и подстицање атмосфере нетрпеливости, стварање страха и непријатељског окружења, чему су допринеле и бројне непримерене понижавајуће и увредљиве изјаве и коментари, најчешће према политичким неистомишљеницима, женама, ЛГБТ популацији, Ромима. Медији представљају важно средство за примање и размену информација и идеја. Њихова улога може бити подржавајућа по развој, остваривање и заштиту људских права или може водити продубљивању предрасуда. Посебну опасност представљају дискриминаторни ставови и узнемиравајуће и понижавајуће поступање јавних личности чије иступање у већој мери утиче на јавно мњење, подстиче стереотипе, предрасуде, насиље, и има далекосежније последице.

Поред ових општих проблема, сагледаних кроз праксу институције и друге релевантне изворе, у даљем тексту су приказани проблеми који погађају поједине друштвене групе, и то узимајући у обзир учесталост обраћања грађана Поверенику.

Дискриминација на основу старосног доба, као првом основу по учесталости поднетих притужби током извештајне године, у складу са законом обухвата све старосне групе. Ове притужбе када су у питању деца најчешће се подnose у области образовања, социјалне и здравствене заштите. Током године су нарочито били видљиви изазови у систему образовања који је претрпео поремећај функционисања услед обуставе и смањења обима рада у одређеном броју школа и високошколских установа у Србији, као и у пооштравању јавног дискурса према делу младих који је учествовао у протестним активностима и блокадама. Као реакцију на поједине догађаје, институција Повереника је најоштрије осудила насиље и употребу силе, посебно према малолетницима, новинарима и женама, упозоривши на неопходност процесуирања учиниоца и покретања хитног друштвеног дијалога.

У Србији, свака пета особа је већ сада старија од 65 година, а очекује се да ће до 2041. године свака четврта особа бити старија од 65 година, што захтева стратешку посвећеност политикама и мерама које штите достојанство и обезбеђују континуирани, активни допринос старијих особа друштву и економији – од промовисања дигиталне инклузије до подстицања „сребрне економије“. У стратешкој парници коју је Повереник покренуо претходне године због дискриминације на основу старосног доба у области рада и запошљавања, почетком 2026. године Виши суд је донео пресуду којом је усвојио тужбени захтев Повереника и утврдио да је тужена Адвокатска комора дискриминисала особу која има 65 година одбијањем захтева за упис у Именик адвокатских приправника-волонтера Адвокатске коморе наводећи: „адвокатски ред мора да се подмлађује и тај раст може позитивно да се испољи само ако се адвокатура буде обављала и увећавала младим људима... при чему је АА који је све што је имао и могао да да у професионалном деловању већ дао својим умним и физичким снагама....“. Адвокатској комори је забрањено да понавља радње дискриминације и наложено јој је да о свом трошку објави изреку ове пресуде у дневном листу са националним тиражом.

Посебан проблем када се говори о положају старијих особа у друштву представља насиље које може бити физичко, емотивно, ментално, финансијско, правно, социјално, здравствено, али и злостављање и занемаривање. Неретко су починиоци насиља над старијима чланови њихове породице, али се о овој теми недовољно говори, што због страха од насилника, неповерења у институције, али и због осећања стида и кривице самих жртава. Оно што се из обраћања старијих грађана уочава јесте и потреба за услугама подршке и неге, ризик од сиромаштва, усамљености и социјалне изолације. С обзиром на положај старијих особа широм света и различитих облика кршења људских права, међу којима су поред осталих и дискриминација, насиље, злостављање и занемаривање, Савет УН за људска права формирао је међувладину радну групу са задатком да припреми Нацрт конвенције УН о људским правима старијих особа. Наведено представља важан корак ка усвајању правно обавезујућег међународног уговора који јача и штити права старијих особа широм света. Такође, Парламентарна скупштина Савета Европе усвојила је Резолуцију 2592 којом је позвала државе чланице да предузму конкретне мере за борбу против дискриминације на основу старосног доба, наглашавајући да људска права не би требало да се смањују са годинама и позивајући на „приступ старењу заснован на људским правима“. У овој резолуцији истакнуто је да многи правни оквири не пружају исти ниво заштите од дискриминације на основу старости као што то чине за друге облике дискриминације, позивајући на хитне реформе.

Други основ дискриминације на основу којег је поднет највећи број притужби у извештајној години јесте здравствено стање. Овај основ је годинама у врху по броју обраћања грађана и неретко се наводи у комбинацији са још неким личним својством, најчешће инвалидитетом, старосним добом, полом и др. Највише притужби је поднето у поступку запошљавања или на

послу, као и у области образовања и стручног оспособљавања, а део притужби се односио и на пружање услуга социјалне и здравствене заштите. Тако су се током године грађани обраћали институцији указујући на проблем немогућности остваривања права на здравствено осигурање у хитним случајевима када се осигураници нађу у иностранству. Закон о здравственом осигурању условљава право на коришћење здравствене заштите у иностранству на терет обавезног здравственог осигурања тиме што ограничава право само на оне осигуранике који у претходних 12 месеци нису боловали од акутних или хроничних болести у акутној фази које захтевају дуготрајно или стално лечење. Ова одредба неспорно искључује велики број људи са хроничним, развојним, ретким или дуготрајним болестима – попут на пример дијабетеса, артритиса или лупуса и др. из могућности да остваре право на хитну медицинску помоћ у иностранству, чак и када се појави непосредна опасност по њихов живот која *није* повезана са основном болешћу, иако сви грађани на исти начин плаћају здравствено осигурање. Тим поводом Повереник се обратио Уставном суду. Поред тога, институцији је указано на различито поступање Завода за здравствену заштиту радника Министарства унутрашњих послова приликом давања оцено о здравственој способности кандидата за обуку и запослених, због чега је дата препорука мера да се преиспита и коригује Листа морбозних стања.

И ове године као и претходних актуелан је проблем обезбеђивање услуге личног пратиоца и персоналног асистента свима онима којима је неопходна и којима је утврђена потреба. Исти проблем и даље постоји у појединим локалним самоуправама где нису обезбеђена довољна средства за пружање услуге превоза деци са здравственим потешкоћама и инвалидитетом. Статус родитељ-неговатељ такође још увек није уређен.

У току извештајне године се један број притужби односио на приступ лековима и терапијама новије генерације на терет средстава Фонда, као и на доступност ових терапија на једнак и приступачан начин на територији целе државе. Пракса институције је показала да и даље постоји потреба за бољим информисањем породица деце са ретким болестима о правима која им припадају, а неопходно је и прилагодити, односно стандардизовати нове услуге социјалне заштите које ће боље одговарати њиховим потребама. Неопходно је обезбедити мултидисциплинарни приступ у циљу обезбеђивања здравствене и социјалне подршке оболелима од ретких болести, подстицање њиховог запошљавања и омогућавање флексибилних облика рада, ефикасно прикупљање података и сл.

Када се говори о дискриминацији на основу здравственог стања, значајан проблем који се у континуитету јавља јесте приступ здравственој заштити, дискриминација и стигматизација особа које живе са HIV/AIDS-ом. Иако је приметан битан помак, пракса и даље показује да ове особе наилазе на различите препреке у остваривању услуга здравствене заштите уколико наведу свој статус. Страх од дискриминације често доводи до одлагања тестирања, касног укључивања у лечење и избегавања здравствених и социјалних услуга, што директно утиче на здравствене исходе и квалитет живота. Грађани такође већ годинама указују на проблеме који произилазе из дугих листа чекања на трансплантацију органа. Тренутна правна неуређеност озбиљно угрожава право на живот и здравствену заштиту, посебно за оне који се налазе на листама чекања за трансплантацију.

Бројност проблема са којима се свакодневно суочавају особе са инвалидитетом у остваривању фундаменталних права и услуга, уз истовремено непрепознавање капацитета и способности, чини да су у већем ризику од дискриминације. Треба имати у виду да су особе са инвалидитетом хетерогена група коју чине особе различитог старосног доба, пола,

здравственог стања, брачног и породичног статуса, економског и социјалног положаја, што утиче на различитост потреба које имају, али и на чињеницу да су у већој мери изложени вишеструкој и интерсекцијској дискриминацији, односно дискриминацији по више личних својстава што додатно отежава њихов положај. Имајући у виду положај ове друштвене групе у току 2025. године, Повереник је предузео низ активности у циљу унапређења њиховог положаја. Тако је Народној скупштини предат *Посебан извештај о дискриминацији особа са инвалидитетом* у којем је представљено стање, проблеми и помаци, као и дате препоруке. Израђен је низ публикација, истраживање, одржане су различите обуке и радионице, а израђено је Упутство о разумном прилагођавању радног места/послова. Поред интеграције на тржиште рада, један од основних проблема јесте и остваривање услуга подршке из система социјалне и здравствене заштите, као и проблем архитектонске, информационе и комуникационе приступачности, на који Повереник указује дуги низ година. У току године је покренут и један прекршајни поступак против аутосаобраћајног предузећа због одбијања возача аутобуса да спусти рампу особи са инвалидитетом која за кретање користи колица.

Као и претходних година, и у 2025. години настављени су трендови у погледу учесталости притужби и обраћања грађана у којима је пол навођен као лично својство, неретко у комбинацији са брачним и породичним статусом. Као и претходних година, жене су обраћале указујући на стављање у неповољнији положај у вези са запошљавањем, напредовањем, стручним усавршавањем, као и након повратка са породичног одсуства и одсуства са рада ради неге детета, усклађивања рада и родитељства, једнаких права у вези са рођењем детета без обзира на то да ли жена обавља самосталну делатност или је запослена код послодавца, док су мушкарци указивали на отежано остваривање родитељских права јер је судском одлуком вршење права поверено мајци. Велики проблем и даље представља родно засновано физичко и дигитално насиље, због чега је Повереник у току године подносио кривичне пријаве и обраћао се надлежним тужилаштвима. Имајући у виду сагледано стање, бројност и комплексност проблема, изазове и системске недостатке у остваривању родне равноправности у Републици Србији, у извештајној години предали смо Народној скупштини и *Посебан извештај Повереника о дискриминацији жена 2015–2025*. У овом извештају, као и у претходном, дате су препоруке мера за унапређење овог стања.

Када се посматра пракса Повереника у погледу дискриминације на основу националне припадности или етничког порекла, и ове године највише притужби су поднели припадници ромске националне мањине (59%), а притужбе су у малом броју подносили и припадници албанске националне мањине, црногорске, бошњачке, словачке, бугарске, јеврејске, као и других националних мањина. Упоредни преглед података из претходних година показује да у структури притужби по основу националне припадности или етничког порекла није дошло до суштинских промена, при чему се притужбе и даље у највећој мери односе на поступање органа јавне власти, као и на области рада и запошљавања и јавне сфере.

Највећи број притужби по овом основу поднет је због дискриминације припадника ромске националне мањине. Дискриминација и циганизам као њен облик, сиромаштво и социјална искљученост су и даље једни од највећих проблема са којима се ромска национална мањина суочава. Један број припадника ромске националне мањине и даље живи у тешком сиромаштву и у условима који не обезбеђују достојанствен живот, посебно у погледу становања и приступа основној инфраструктури. Ови дуготрајни неповољни услови живота и дискриминација заједно се одражавају на образовање, здравствену заштиту, могућности запошљавања, пуно учешће у друштвеном животу и политичку партиципацију. Негативни

ставови и предрасуде према Ромима, али и према другим националним мањинама, условљавају социјалну дистанцу и испољавају се често и преко друштвених мрежа, а притужбе се односе и на вређање и омаловажавање и др. Проблем представља и опасност од формирања сегрегисаних одељења, посебно када су школе у близини насеља у којима претежно живе Роми. Обраћања грађана су се односила и на бројне проблеме становника подстандардних насеља. Потребан је упорнији рад на оснаживању и јачању капацитета ромске заједнице, деконструкцији стереотипа и предрасуда о Ромима, уз изградњу капацитета локалних самоуправа и едукације запослених у свим системима, као и на другим активностима у појединим областима.

У извештајној години уочено је чешће обраћање институцији због дискриминације на основу чланства у политичким, синдикалним и другим организацијама најчешће у области рада и запошљавања, о чему је већ било речи у претходном делу. Истовремено, пракса показује да се дискриминација по овом основу не исцрпљује искључиво у радним односима, већ се одвија и у ширем друштвеном контексту, кроз јавни говор, медијске наративе и различите облике недозвољеног поступања. У том смислу, Повереник је кроз упозорења јавности и друге активности константно указивао и на недопустивост довођења у везу нечијег порекла, места рођења или предака са политичким или другим облицима јавног и професионалног деловања. У том контексту, посебно је истакнуто да ескалација увредљивог и претећег говора у јавном простору може имати озбиљне последице, укључујући подстицање насиља и даље продубљивање друштвених подела. Овакви обрасци јавног говора и друштвене поларизације стварају окружење у којем се притисци нормализују и преносе на радне односе, што потврђује и пракса Повереника.

У претходној години настављен је тренд мањег броја притужби на основу сексуалне оријентације и родног идентитета као личних својстава, а неке од притужби су се односиле на дискриминацију по оба ова основа. У притужбама је указивано на дискриминаторан говор, насиље, као и проблеме у области здравствене заштите који се односе на доступност хормонске терапије и здравствених радника одговарајућих специјалности. Присутан је и даље страх од виктимизације због чега сигурно један број случајева дискриминације остаје непријављен. Припадници ЛГБТ+ заједнице се суочавају са бројним предрасудама и стереотипима, непримереним говором у јавној сфери који медији неретко извештавањем подстичу, дискриминаторним поступањем, хомофобијом, трансфобијом, па и насиљем.

Такође је настављен тренд мањег броја притужби по основу осуђиваности као личног својства. Како би се сагледао и унапредио положај ове друштвене групе, Повереник остварује сарадњу са институцијама и невладиним организацијама које се баве заштитом права лица која су била осуђивана, а која се суочавају са бројним препрекама и у процесу укључивања у живот друштва, при чему се најчешће суочавају са предрасудама и стереотипима када је у питању област рада и запошљавања. Пракса показује да се бивши осуђеници тешко поново интегришу у заједницу и да је стопа поврата врло висока. Сврха служења казне затвора је реинтеграција бивше осуђених лица у друштво, а да би реинтеграција била успешна, врло је битно каква врста подршке и програма је на располагању након изласка на слободу. Такође, запошљавање утиче на смањење стопе поврата, због чега би требало пружити подршку и предвидети подстицаје приликом њиховог запошљавања. Посебно осетљива категорија су чланови породице – супружници, деца и родитељи осуђених лица. Они нису учинили кривично дело, али често трпе друштвену осуду, економске потешкоће, психолошки притисак, а присутан је и проблем вршњачког насиља над децом. Деца осуђених родитеља или чланова домаћинства

могу се суочити са стигматизацијом у школи и заједници, што утиче на њихов емоционални развој.

Током године примили смо и један број притужби по основу других личних својстава попут имовног стања, изгледа, држављанства, расе, боје коже. Поред тога, било је и више притужби на основу неког другог личног својства, односно личних својстава која у Закону о забрани дискриминације нису експлицитно наведена, попут пребивалишта, боравишта, статуса интерно расељеног лица и др.

Често је у притужбама наведено више личних својстава као основа дискриминације. У овим случајевима се ради о вишеструкој или укрштеној дискриминацији која спада у тешке облике дискриминације, јер су њене негативне последице теже по жртву. У пракси се неретко дешава да подносиоци притужби наведу више личних својстава у ситуацијама када нису сигурни које је лично својство било основ дискриминације.

Као и прошле, и ове године смо, због чињенице да живимо у ери рапидног техничког и технолошког напретка, који карактерише и развој вештачке интелигенције (ВИ), посебно обрадили дискриминацију у овој области, наглашавајући да развој ВИ има велики потенцијал да унапреди различите аспекте људског живота, али да истовремено носи и бројне изазове и ризике који се тичу етичких, правних, социјалних и политичких питања. Повереник је организовао и подржао више активности које доприносе подизању капацитета запослених и шире јавности у вези са заштитом од дискриминације у развоју и примени ВИ, као и у дигиталној сфери уопште, како би се осигурало да ВИ буде развијана и коришћена на начин који поштује људска права, достојанство и демократију.

У току 2025. године, за разлику од претходних година, Повереник није обавештен да је спроведено иједно ситуационо тестирање. Подсећања ради, претходних година су најчешће организације цивилног друштва спроводиле различита ситуациона тестирања, примера ради провере приступачности центара за социјални рад особама са инвалидитетом; доступности здравствених услуга особама које живе са ХИВ-ом; доступности услуге издавање стана у закуп или запошљавања припадницима ромске националне мањине и сл. На основу резултата спроведених ситуационих тестирања и притужби организација цивилног друштва и других лица Повереник је спроводио поступке и утврђивао дискриминаторно поступање. Један број ситуационих тестирања је у претходним годинама обухватао велики број установа социјалне заштите, здравствених установа, запошљаваца станова, послодаваца што је било врло значајно за проверу примене правила о забрани дискриминације. С обзиром да ситуациона тестирања врло често захтевају људство, време и одређена финансијска средства, а да је у 2025. години било мање пројеката организација цивилног друштва, то се нажалост одразило и на изостанак активности у циљу спровођења овог важног метода за откривање потенцијалне дискриминације.

Препоруке су дате на основу сагледаног стања у погледу остваривања равноправности различитих друштвених група, по свим основима и областима дискриминације. Дате су прво опште препоруке (заједничке за сва лична својства и друштвене групе), следе препоруке по појединим личним својствима по којима је поднет већи број притужби, док су препоруке по личним својствима по којима је поднет мањи број притужби дате збирно. Како је и у ранијим извештајима наведено, поједине препоруке се могу испунити током године, док је за реализацију једног броја препорука неопходно предузимати активности у континуитету или у дужем временском периоду, због чега се одређене препоруке из претходних година понављају.

Препоруке за унапређивање равноправности и сузбијање дискриминације

Опште препоруке за унапређивање равноправности:

- приликом доношења прописа и јавних политика неопходно је вршити процену њиховог утицаја на социоекономски угрожена лица или групе и њихову усаглашеност са начелом једнакости (органи јавне власти на свим нивоима);
- нацрте закона и предлоге других аката достављати Поверенику на мишљење (сва министарства);
- изменити, односно допунити или донети поједине прописе, усаглашене са међународним стандардима у одговарајућим областима (попут прописа о социјалној заштити, прописа у вези са пословном способношћу и др), са циљем унапређења положаја и остваривања равноправности свих друштвених група (надлежна министарства);
- изградити стратешка документа и акционе планове чије је важење истекло или истиче- стратегија развоја образовања одраслих, друштвено одговорног пословања, акциони план за унапређење положаја националних мањина, акциони план за спровођење стратегије деинституционализације и др. (надлежна министарства);
- преиспитати постојеће нормативе кадрова и успоставити критеријуме засноване на реалним потребама служби, квантитативно и квалитативно ојачати капацитете социјалне, здравствене, дечије заштите, служби бесплатне правне помоћи, ојачати инспекцијске органе и повећати број инспекцијских надзора. Кроз програме и пројекте, посебно на нивоу локалне заједнице, пружати подршку организацијама цивилног друштва које се баве заштитом људских права, односно права одређене групе лица (Министарство финансија и ресорна министарства, јединице локалне самоуправе);
- повећати обим, врсту и доступност услуга социјалне заштите и интегрисаних услуга, пре свега социјалне и здравствене заштите (Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, јединице локалних самоуправа и територијалне аутономије);
- континуирано радити на поједностављивању процедура за остваривање различитих права (формирањем јединственог управног места, смањивањем броја потребних докумената, убрзавањем процедура, ефикаснијим информисањем, едукацијама и сл), (министарства, јединице локалних самоуправа и територијалне аутономије, Канцеларија за информационе технологије и електронску управу);
- донети подзаконски акт којим се прописује начин вођења евиденције судова о правноснажним пресудама и одлукама донетим у прекршајним, кривичним и парничним поступцима због повреде одредаба којима се забрањује дискриминација, као и начин њиховог достављања Поверенику (Министарство правде);
- ојачати капацитете Повереника у погледу броја запослених и финансијских средстава за успостављање евиденције у складу са законом (Министарство финансија, Народна скупштина);
- детаљније регулисати рад од куће, флексибилно радно време, рад ван радног односа, сезонски рад, радну праксу, прописе за спровођење Закона о социјалном предузетништву и др, у циљу побољшања положаја радника. Приступити потврђивању Конвенције број 190 Међународне организације рада. (Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања);

- континуирано реализовати едукативне програме за препознавање и реаговање на све облике дискриминације и упознавање са механизмима заштите (Национална академија за јавну управу, Правосудна академија, ресорна министарства, тужилаштва, судови и др);

- повећати број информативних кампања, догађаја и садржаја у јавном и медијском простору, спроводити програме и подстицати теме којима се промовише култура међусобног поштовања, недискриминације, толеранције, разумевања и уважавања различитости, родне равноправности, међугенерациске солидарности. Радити на препознавању и превенцији говора мржње, узнемиравајућег и понижавајућег поступања, сексизма, хомофобије, трансфобије, мизогиније и сл, као и њиховом адекватном и правовременом санкционисању (Министарство информисања и телекомуникација, Министарство културе, РЕМ, јавни сервис и други медији, јединице локалне самоуправе и др).

Препоруке за унапређивање равноправности по појединим личним својствима:

Старосно доба:

- Константно унапређивати законски и стратешки оквир доношењем прописа о младима, заштити права детета, стратегије о превенцији и заштити деце од насиља, протокола за поступање у случајевима дечјих бракова (Министарство за бригу о породици и демографију, Министарство туризма и омладине);

- унапредити координисано и ефикасно деловање свих институција система у заштити од насиља, уз даљи развој сервиса за подршку жртвама и деци сведоцима насиља, обезбеђивању бесплатне правне помоћи, подизању свести јавности о препознавању насиља и његовом пријављивању, едукацију деце о безбедности, превенцији и реаговању у случајевима насиља (Министарство унутрашњих послова, Министарство здравља, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарство правде, Министарство просвете, јединице локалне самоуправе);

- афирмативним мерама унапређивати доступност свих нивоа образовања, обезбедити квалитетну и континуирану подршку младима и деци са инвалидитетом и сметњама у развоју, Ромима, деци у уличној ситуацији и другима којима је потребна подршка, кроз унапређење инклузивног образовања (Министарство просвете, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарство туризма и омладине);

- креирати и спроводити јавне политике за учешће младих у доношењу одлука у циљу побољшања њиховог положаја, олакшавању приступа тржишту рада (министарства и јединице локалне самоуправе и територијалне аутономије);

- спроводити активности у којима се равноправно и плански врши укључивање старијих у различите области друштвеног живота, подстицати међугенерациску солидарност, волонтеризам (Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарство за бригу о породици и демографију, установе социјалне заштите, јединице локалне самоуправе);

- континуирано унапређивати положај и јачати капацитете неформалних неговатеља- радно време, рад од куће, плаћено одсуство, предах смештај, групе за узајамну помоћ, едукације и сл. (Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарство за бригу о породици и демографију, јединице локалне самоуправе).

Здравствено стање:

- Унапредити доступност и приступачност здравствене заштите свим грађанима, обезбеђивањем одговарајућих просторних капацитета, опреме и потребног броја здравствених радника, омогућити/олакшати остваривање права осигуранику када борави у месту ван места пребивалишта (Министарство здравља, РФЗО, јединице локалне самоуправе и територијалне аутономије);
- обезбедити недостајуће услуге здравствене заштите, повећати број услуга палијативне неге, поједноставити процедуре за остваривање права, смањити листе чекања на здравствене интервенције и прегледе (Министарство здравља, РФЗО, јединице локалне самоуправе и територијалне аутономије);
- поново успоставити потпуни правни оквир како би се омогућила трансплантација органа и ткива са умрлих особа и повећао број трансплантација (Министарство здравља);
- наставити рад на обезбеђивању ефикаснијих терапија, лекова, материјала и помагала новије генерације на терет РФЗО (Министарство финансија, Министарство здравља, РФЗО);
- наставити рад на унапређењу просторних и кадровских капацитета гинеколошко-акушерских клиника, уз обезбеђивање поштовања права, адекватан и хуман третман (Министарство здравља, гинеколошко-акушерске клинике);
- интензивирати едукацију послодаваца у вези са распоређивањем запослених на одговарајуће радно место у складу са њиховим здравственим стањем, уз јачање инспекцијског надзора у том, и у погледу безбедности и здравља на раду (Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Инспекторат за рад).

Инвалидитет:

- Израдити системски дугорочни план на националном нивоу за отклањање архитектонских баријера и унапређење приступачности на свим објектима у јавној употреби и јавним површинама (Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре и друга министарства у оквиру надлежности);
- интензивирати рад на примени универзалног дизајна у свим областима (јавном превозу, информацијама, комуникацијама, медијским садржајима, бирачким местима и изборном материјалу, СОС линијама и сл.) (надлежна министарства, Републичка изборна комисија, градске изборне комисије, јединице локалне самоуправе и територијалне аутономије);
- променити медицински приступ у сагледавању капацитета особа са инвалидитетом, обезбедити предуслове за самостално одлучивање и промоцију њихових способности, у складу са Конвенцијом о правима особа са инвалидитетом (Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарство за бригу о породици и демографију, РФПИО);
- наставити процес деинституционализације уз обезбеђивање доступности и континуитета услуга у заједници у складу са потребама особа са инвалидитетом и особа са ретким болестима (Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, јединице локалне самоуправе и територијалне аутономије);
- повећати запошљавање особа са инвалидитетом посебно у јавном сектору, наставити са применом делотворних мера професионалне рехабилитације и активне политике запошљавања (НСЗ, органи јавне власти).

Пол и брачни и породични статус:

- Унапредити синхронизовано и координисано деловање свих актера на превенцији насиља према женама и насиља у породици уз успостављање националног контролног механизма за праћење случајева фемцида (надлежна министарства);
- изменити: Кривични законик у погледу дефиниције сексуалног насиља засноване на концепту непостојања пристанка, прописати посебно дело фемцида, злоупотребе и објављивања снимака полно експлицитног садржаја; Закон о извршењу кривичних санкција прописивањем обавезе надлежних органа да по службеној дужности у случајевима родно заснованог и породичног насиља, као и трговине људима, обавесте жртву о отпуштању осуђеног или бекству из затвора; Закон о јавном реду и миру у погледу измене прекршаја којим се кажњавају сексуалне раднице на начин да се пропише кажњавање само корисника услуге уз развијање подршке за жене које су напустиле и/или које желе да напусте проституцију, као и за жртве трговине људима (Министарство правде, Министарство унутрашњих послова, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, јединице локалне самоуправе, Центар за заштиту жртава трговине људима);
- унапредити информисаност о правима и последицама одрицања од наследства и посебно правним последицама по остваривање права из социјалне заштите (Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Комора јавних бележника, јавни бележници);
- укинути или смањити ПДВ на производе који се користе за женску хигијену и обезбедити већи број контрацептивних средстава на терет РФЗО (Министарство финансија и РФЗО);
- обезбедити родну равноправност укључивањем и подстицањем равномерне заступљености жена и мушкараца посебно у доношењу одлука и обављању јавних функција на свим нивоима (министарства, јединице локалне самоуправе и територијалне аутономије);
- изједначити права жена које самостално обављају делатност, које су пољопривреднице или које раде на основу уговора о раду ван радног односа са положајем жена које су у радном односу код послодавца у погледу плаћања доприноса током одсуства по основу неге детета и посебне неге детета (Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарство за бригу о породици и демографију, Министарство привреде, Министарство финансија и др);
- подстицати веће запошљавање жена, развој женског предузетништва, остваривање равноправности у приступу радним местима, једнаким зарадама, условима за напредовање и др. (Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарство привреде, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Министарство за бригу о селу, НСЗ, јединице локалне самоуправе и територијалне аутономије, послодавци).

Национална припадност и етничко порекло:

- Предузети потребне мере како би састав органа јавне власти одговарао националном саставу становништва (Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог, Министарство државне управе и локалне самоуправе и др);

- кроз акциони план који се односи на унапређење положаја националних мањина предвидети одговарајуће активности у циљу превенције дискриминације, говора мржње, узнемиравајућег и понижавајућег поступања (Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог);

- радити на унапређивању положаја Рома, посебно Ромкиња и ромске деце, јачањем капацитета пре свега на локалном нивоу, уз остваривање међуресорне сарадње различитих актера и успостављање интегрисаних услуга у погледу обезбеђивања личних докумената, приступа адекватном становању, здравственим, образовним и услугама социјалне заштите, као и запошљавању (надлежна министарства и јединице локалне самоуправе);

- осигурати радно-правни положај и повећати број здравствених медијатора и педагошких асистента (Министарство здравља, Министарство просвете);

- подстицајним мерама повећати обухват ромске деце, уз смањење напуштања и спречавање сегрегације у васпитно-образовном систему (Министарство просвете, јединице локалне самоуправе);

- континуирано радити на решавању проблема становања у подстандардним насељима, уз адекватно обезбеђивање приступа води и електричној енергији (јединице локалне самоуправе).

Остала лична својства:

- Повећати контролу и обезбедити доследну примену прописа о раду у погледу забране дискриминације лица која траже запослење и запослених, посебно на основу политичког, верског или другог уверења, чланства у политичким, синдикалним или другим организацијама (Инспекторат за рад, послодавци, министарства, локалне самоуправе);

- донети прописе којима се омогућава регистрација истополних партнерстава и регулишу дејства, правне последице и начини њиховог престанка (надлежна министарства);

- обезбедити континуирану доступност лекова за хормонску терапију у поступку транзиције пола, као и измену личних података у јавним исправама ради усклађивања пола и родног идентитета (надлежна министарства и РФЗО);

- преиспитати имовински цензус и релаксирати услове за остваривање права на материјално обезбеђење породице (Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарство финансија);

- омогућити остваривање права на лична документа, приступ здравственим, социјалним и другим услугама за лица у стању бескућништва, уз обезбеђивање већег капацитета прихватилишта и других услуга (Министарство за људска и мањинска права, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарство здравља, јединице локалне самоуправе);

- омогућити једнак третман дипломираних правника приликом уписа у именик адвокатских приправника и приправника волонтера без обзира да ли су звање стекли на државном или приватном факултету који испуњава услове у складу са акредитацијом и дозволом за рад за студијски програм право (адвокатске коморе);

- предузети мере за унапређивање положаја осуђених лица и њихову пуну социјалну укљученост, без стигматизације, посебно у поступку запошљавања (јединице локалне самоуправе, центри за социјални рад, НСЗ);

- избеглицама и тражиоцима азила омогућити да без дискриминације приступају свим услугама банака као што су кредитне картице, дозвољени минус, кредитни и штедни производи, коришћење платних рачуна за резидент (Удружење банака);
- унапредити софтвер у циљу издавања биометријских докумената за азиланте (Министарство унутрашњих послова).

Напомена: У препорукама су назначени органи у чијем је ресору доминантно област која је предмет препоруке имајући у виду њихово својство предлагача аката и вођења политика, с обзиром да су ови органи покретачи процеса промена које треба извршити. Подразумева се да је Влада у свом домену крајњи доносилац одређених аката, а Народна скупштина врховни законодавни орган. У реализацији датих препорука, Повереник ће наставити да предузима мере и активности из своје надлежности, као и сарадњу са свим друштвеним актерима у циљу унапређења равноправности и заштите грађана од дискриминације, због чега није посебно навођен у препорукама уз друге државне органе надлежне за реализацију одређених препорука.

О ПОВЕРЕНИКУ ЗА ЗАШТИТУ РАВНОПРАВНОСТИ

Повереник је самосталан и независан инокосни државни орган, установљен Законом о забрани дискриминације³, са широким кругом законских овлашћења која га чине централним националним органом специјализованим за заштиту грађана од дискриминације и унапређивање равноправности. Законом о забрани дискриминације прописано је да повереника бира Народна скупштина на период од пет година, с тим што исто лице може бити бирано највише два пута. Крајем године повереници Бранкици Јанковић је истекао други мандат на челу институције, а Народна скупштина је, на период од пет година, за новог повереника изабрала Милана Антонијевића, који је на дужност ступио 3. децембра. Избору повереника претходио је низ увредљивих и дискриминаторних објава, због којих је, имајући у виду надлежност институције, реаговала тадашња повереница Бранкица Јанковић. Она је упозорила да увредљиви и дискриминаторни коментари који из дана у дан постају све бруталнији и прерастају у говор мржње на друштвеним мрежама, а којима се таргетирају кандидати за новог повереника за заштиту равноправности, али и чланови новог сазива РЕМ-а, апсолутно су непримерени и за осуду. Повереница је указала да је неопходно да се престане са употребом оваквог говора којим се понижавају и вређају појединци на основу неког њиховог стварног или претпостављеног личног својства, јер је недопустиво и законом забрањено прозивање некога да је страни плаћеник или довођење у везу нечијег рада и деловања са његовим/њеним пореклом, полом, сексуалном оријентацијом, националном припадношћу, политичким или другим убеђењима.

Стручна служба Повереника

Законом о забрани дискриминације прописано је да Повереник има Стручну службу која му помаже у вршењу његових надлежности.

Правилником о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у Стручној служби Повереника систематизовано је укупно 60 државних службеника и намештеника (без лица које бира Народна скупштина - повереник). У Стручној служби Повереника, на дан 31. децембар 2025. године, била су запослена 43 државна службеника и намештеника на неодређено време и 2 запослена на одређено време. Попуњеност систематизованих радних места у 2025. години износи 71,66%.

³ „Службени гласник РС”, бр. 22/09 и 52/21

Крајем 2024. године Повереник је добио сагласност Народне скупштине, Одбора за административно-буџетска и мандатно-имунитетска питања за заснивање радног односа на неодређено време са два нова лица, поводом чега је расписан Јавни конкурс на основу кога је запослен један државни службеник на неодређено време у звању вишег саветника. Такође, у 2025. години, у радни однос на неодређено време примљен је један намештеник. Без обзира на ова запошљавања, кадровски капацитет Стручне службе је недовољан, због чега је Повереник у више наврата годинама указивао на ургентну потребу повећања кадровских капацитета, која је подржана и закључцима Народне скупштине, Акционим планом за поглавље 23, као и другим релевантним документима. Нарочито треба истаћи да је институцији, Законом о изменама и допунама Закона о забрани дискриминације из 2021. године, додата потпуно нова надлежност која се односи на успостављање и вођење евиденције о заштити од дискриминације за коју је неопходно повећање кадровских капацитета Стручне службе. У циљу додатног јачања кадровских капацитета неопходно је брже и континуирано попуњавање слободних радних места.

Део Стручне службе Повереника, 2025.

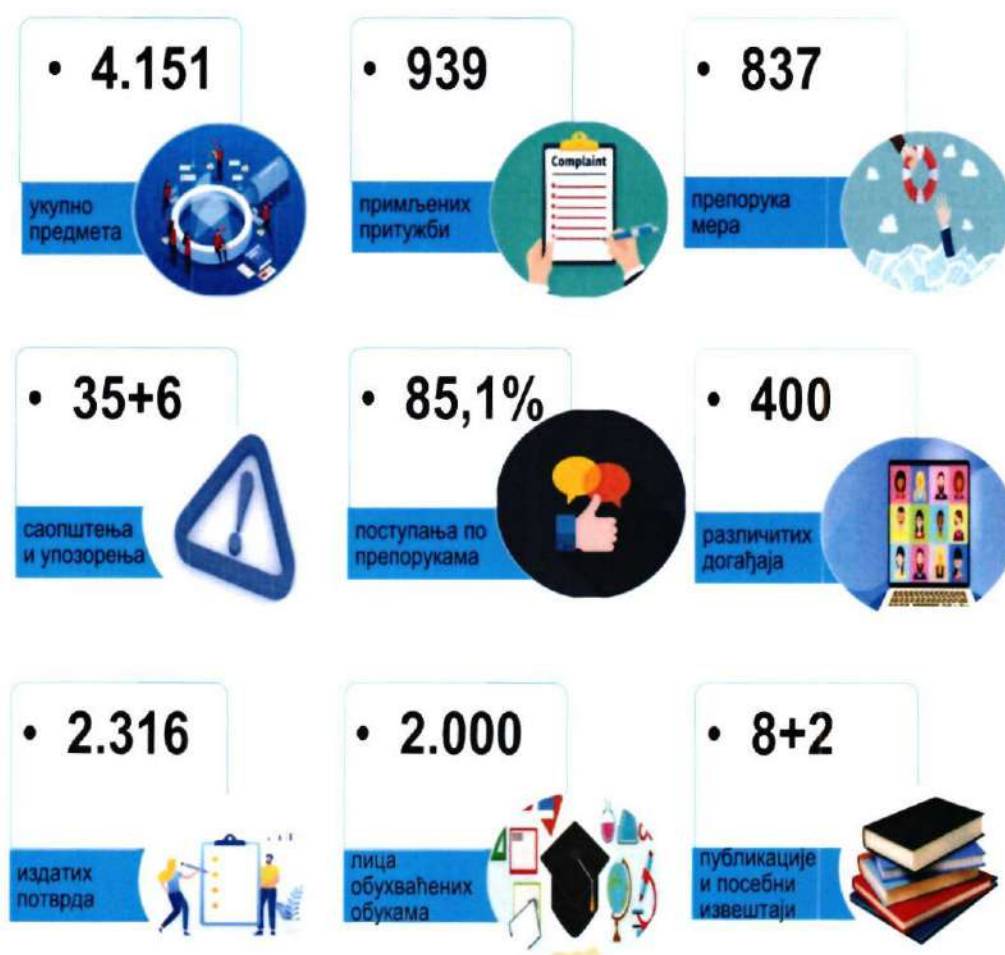
У току 2025. године запослени у Стручној служби су похађали обуке у организацији Националне академије за јавну управу по различитим темама: Вештине говорништва и јавног наступа, Анти-стрес радионица; Ментално благостање; Унапређење превенције и сузбијања трговине људима на националном нивоу; Заштита људских права; EIPA – EU Administrative Law; Рад у централном информационом систему за обрачун примања (ИСКРА) – кадровски модул; Агилно претраживање интернета; Савладајте документ пре него што он савлада вас. Такође у организацији Агенције за спречавање корупције, запослени су прошли обуку „Етика и интегритет“, у склопу II циклуса обуке на даљину.

Захваљујући пуноправном чланству у Европској мрежи тела за равноправност (ЕКВИНЕТ) запослени су активно укључени у рад свих радних група ове мреже, што омогућава размену искустава и упознавање са антидискриминационом праксом и стандардима рада других институција за равноправност у Европи.

Постигнути ниво знања, стручност и искуство једног броја запослених у Стручној служби омогућио је пуни капацитет за држање обука и тренинга из области антидискриминационог права, препознавања и реаговања на дискриминацију за различите професионалне групе и најширу јавност.

Такође, Повереник је учествовао на Сајму „Студентска стручна пракса у јавној управи за 2025/2026“, у организацији Министарства државне управе и локалне самоуправе, у складу са Програмом сарадње у пружању подршке јавне управе високошколским установама у образовном процесу за академску 2024/2025. годину, уз подршку ЕУ пројекта Комуникација и видљивост реформе јавне управе (Communication and Visibility PAR). У оквиру реализације овог програма у образовном процесу 2024/2025, један студент је обавио стручну праксу у институцији. Поред тога стручну праксу је обавило још четворо студената, један у сарадњи са Мисијом ОЕБС у Србији, два у сарадњи са Грађанским иницијативама и један у сарадњи са Фондацијом за образовање Рома.

Рад Повереника током 2025. године у бројкама

ПОСТУПЉЕНО

по препоруци

85,1%

НИЈЕ ПОСТУПЉЕНО

по препоруци

14,9%

ПОСТУПАЊЕ ПОВЕРЕНИКА НА ЗАШТИТИ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ ТОКОМ 2025. ГОДИНЕ

Поверенику се у току извештајне године обратило више хиљада грађана указујући на поједине повреде права или тражећи помоћ и информације у вези са остваривањем различитих права и услуга. Свим грађанима који су нам се обратили пружили смо детаљне информације о могућности покретања поступка пред Повереником, као и о могућности покретања судског или другог поступка пред надлежним органом. Само телефонским путем, као и разговором у пријемној канцеларији Повереника, грађани су на дневном нивоу просечно добијали више десетина информација. Поред пружених информација на овај начин, у циљу лакшег обраћања, на сајту Повереника (који је на ћириличком и латиничном писму, као и на енглеском језику) доступан је образац притужбе који је сачињен и на језицима националних мањина, као и у формату приступачном деци.

Током 2025. године Повереник је поступао у 4.151 предмета. У односу на претходну извештајну годину поднет је већи број притужби и дат већи број препорука мера, издат је већи број потврда о недискриминаторном поступању лицима која конкуришу или су запослена у образовном систему.⁴

На укупан број предмета Повереника и број примљених притужби на годишњем нивоу, утиче низ фактора попут доношења или измене појединих прописа који су од непосредног утицаја на положаја појединаца, поступање које се одразило на положај одређене групе коју повезује исто лично својство, спроведених ситуационих тестирања и активности организација цивилног друштва, синдиката и других организација које се баве заштитом људских права, медијског извештавања о појединим актуелним темама и сл.

⁴ У складу са Законом о основама система образовања и васпитања и Законом о ученичком и студентском стандарду лице које се прима у радни однос у образовне установе и установе ученичког и студентског стандарда мора да испуни услове прописане законом међу којима је и услов да за конкретно лице није у складу са законом, утврђено дискриминаторно поступање. Испуњеност овог услова може да се проверава и у току рада, а поред запослених испуњеност услова мора да докаже и директор образовне установе, оснивач установе, као и члан органа управљања. Испуњеност овог услова може да се проверава и у току рада, а поред запослених испуњеност услова мора да докаже и директор образовне установе, оснивач установе, као и члан органа управљања. На захтев лица или образовне установе, Повереник након разматрања сваког конкретног захтева и увида у евиденцију коју води, издаје предметну потврду.

Поступање Повереника у 2025.

*Предмети у вези са притужбама

Повереник је у току 2025. године примио 939 притужби. Органима јавне власти и другим лицима упућено је 837 препорука мера за остваривање равноправности и заштите од дискриминације, упућено је 16 иницијатива за измену прописа, дато 20 мишљења на нацрте закона и других општих аката, три предлога за оцену уставности и законитости, у току је шест стратешких парница, од чега су две покренуте у 2025. години, при чему је у једној од њих Повереник умешач. Поднето је седам кривичних пријава, издато је шест упозорења јавности и дато је 35 саопштења.

У поступку по притужбама донето је 36 мишљења. У поступку по 30 притужби донето је мишљење којим је утврђена повреда права из Закона о забрани дискриминације и дата препорука мера. У преосталих шест притужби донето је мишљење којим није утврђена повреда права, од чега је у четири случаја дата препорука мера за остваривање равноправности и заштиту од дискриминације у складу са чланом 33. став 1. тачка 9. Закона о забрани дискриминације, иако није утврђена повреда права.

У 83 случајева, поступак је обустављен јер су отклоњене последице дискриминаторног поступања након покретања поступка пред Повереником, а нису ни ретке ситуације да лице одустане од притужбе из ових разлога. Такође је један број поступака је обустављен из других разлога прописаних законом, попут непотпуне притужбе која није допуњена ни након поновљеног захтева Повереника, ако је било очигледно да нема повреде права, ако Повереник није надлежан да води поступак у конкретном случају или је већ поступао, а нису понуђени нови докази, покренут је, односно окончан судски поступак или је лице одустало од притужбе и сл.

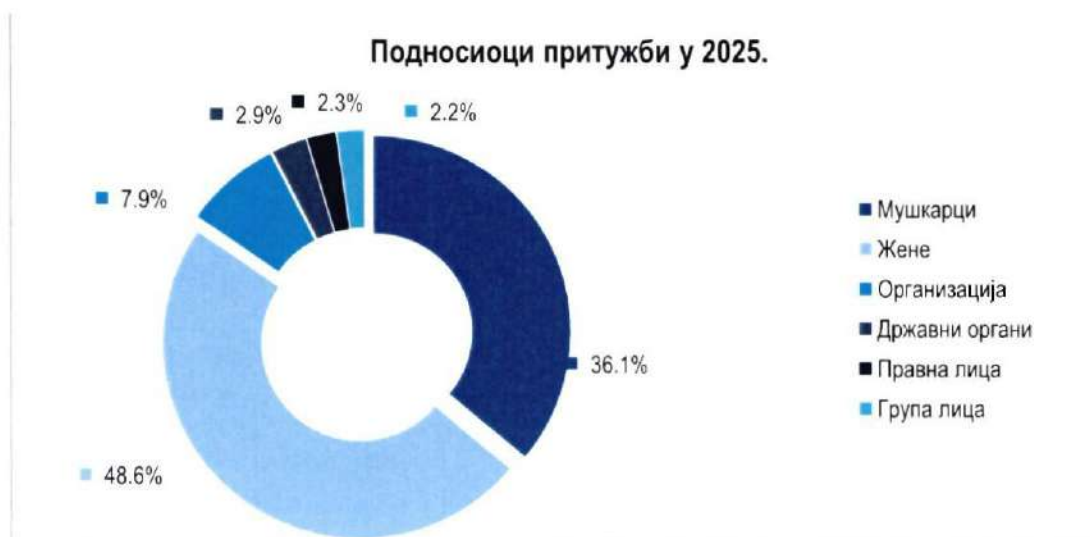
По препорукама Повереника датим у мишљењима поступљено је у 81% случајева, док у 19% није поступљено, а у 9 случајева рок за поступање по препоруци није истекао.

Када је реч о поступању по препорукама мера за унапређење равноправности које је Повереник упутио органима јавне власти и другим лицима, поступљено је у 89,2%, што у просеку са поступањем по препорукама датим уз мишљења износи 85,1%. Настављен је тренд поступања по препорукама Повереника.

Притужбе грађана

У складу са Законом о забрани дискриминације поступак за заштиту од дискриминације се покреће притужбом грађана, организација цивилног друштва, инспекцијских органа и других лица. Међутим, поред поступања по притужбама, Поверенику се у току године обрати знатно већи број грађана који често не желе формално да покрену поступак за заштиту од дискриминације, већ желе да укажу на одређени проблем или се обраћају молбом за пружање помоћи односно подршке код остваривања одређеног права.

Када се ради о притужбама за заштиту од дискриминације, Повереник је примио 939 притужби од којих је највећи број притужби физичких лица (795). Жене су се чешће обраћале Поверенику у односу на мушкарце. Током 2025. године, организације цивилног друштва су поднеле 74 притужбе, што је приближно исти број као и претходне године, док су преостале притужбе поднела правна лица, инспекцијски и други органи.

У погледу области друштвених односа у 2025. години највише притужби поднето је у поступку запошљавања или на послу, следе притужбе поднете у поступку пред органима јавне власти, затим област образовања и стручног усавршавања, приликом пружања јавних услуга или при коришћењу објеката и површина, јавна сфера/општа јавност, затим област здравствене заштите, јавног информисања и медија, и другим областима у мањем проценту. Поједини догађаји утицали су на већи број притужби по истом основу.

Примера ради Повереник је примио преко сто притужби запослених и синдиката у којима је указано на неповољнији положај у којем су се нашли поједини запослени у центрима за социјални рад доношењем Уредбе о допунама Уредбе о коефицијентима за обрачун и исплату плата запослених у јавним службама. Наведено је утицало да се први пут од када је лично својство ниво прихода уведено у Закон о забрани дискриминације његовим изменама из 2021. године, ово лично својство нађе у врху основа по којима су поднете притужбе Поверенику.

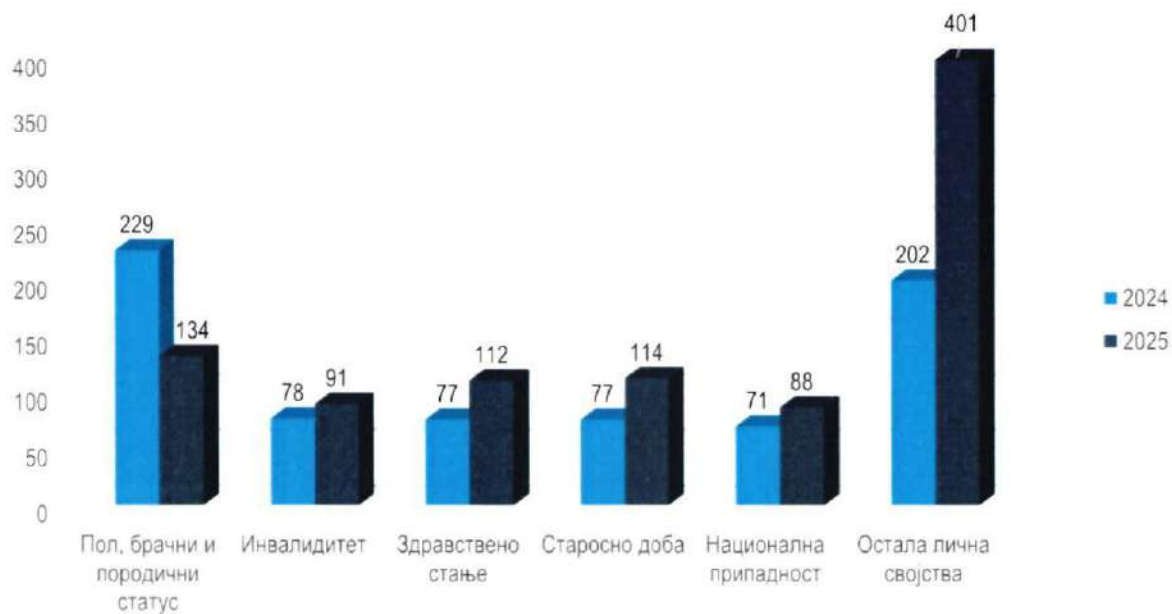
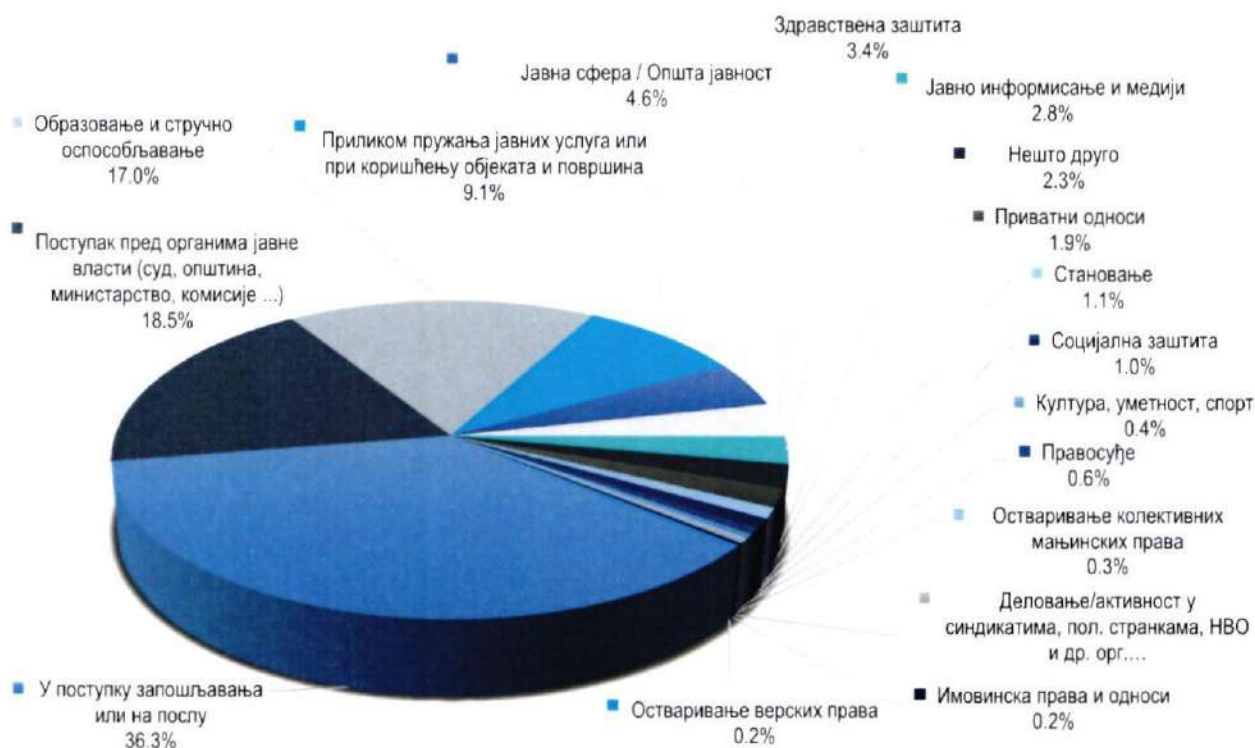
Овим поводом је Повереник упутио препоруку мера Министарству државне управе и локалне самоуправе и Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања о чему ће бити више речи у даљем тексту овог извештаја који се односи на дискриминацију по појединим личним својствима. Такође, више притужби је поднето и због одредаба Посебног колективног уговора за запослене у основним и средњим школама и домовима ученика које су спорне са аспекта антидискриминационих прописа по основу личног својства - чланство у синдикату, као и Правилника о радној дисциплини и правилима понашања запослених у Народном позоришту у Београду због одредаба које су спорне по основу личног својства - политичко убеђење. Наведено је једним делом утицало на двоструко већи број притужби у 2025. години по наведеним основима у односу на претходну годину. Такође, крајем године Повереник је примио више притужби и то најчешће запослених у просвети којима није продужен уговор, односно није поново закључен уговор на одређено време после низа година рада у образовној установи због политичких убеђења запослених или чланства у синдикату.

Имајући у виду пораст обраћања грађана и поднетих притужби по овим основима у току године су поред више донетих мишљења којима је утврђена дискриминација, покренуте и две парнице за заштиту од дискриминације запослених. Овим парницама Повереник је првенствено хтео да укаже на важност поштовања антидискриминационих прописа и забрану оваквог поступања.

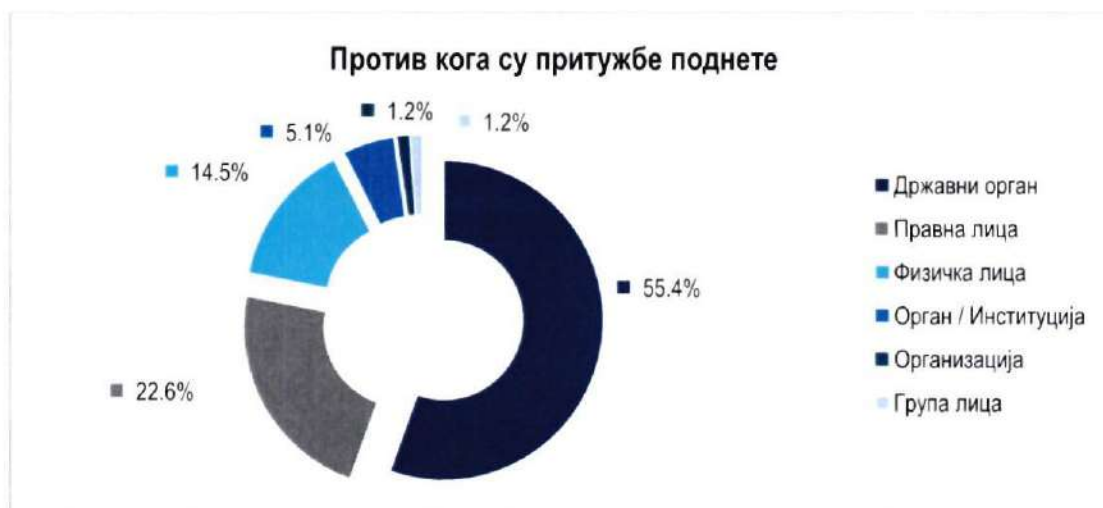
За разлику од ових основа дискриминације на основу којих је повећан број обраћања, по појединим основима је дошло до пада броја притужби. Тако је на пример у 2025. години поднет мањи број притужби по основу пола у односу на претходну 2024. годину, док је у односу на 2023. тај број приближно једнак. Наведено је узроковано прошлогодишњим великим бројем притужби у којима је указивано на третман жена током и после порођаја у клиникама за гинекологију и акушерство, због чега је Повереник 2024. годину упутио препоруке мера овим здравственим установама, као и Министарству здравља. Поступање по овим препорукама је утицало на то да ове године није било обраћања овим поводом. У току 2025. године Повереник је разматрао и притужбе родитеља осмака у вези са заказивањем различитих термина полагања пробног завршног испита, због чега је постојала бојазан да може доћи до неравноправног положаја ученика имајући у виду да се пробни испити из српског/матерњег језика и трећи тест одржавају у различитим терминима које одређују школе.

Такође, повећан је и број обраћања који се односио на проблеме у остваривању права и услуга социјалне заштите због недовољних капацитета пружаоца услуга и недостајућих средстава локалне самоуправе издвојених за ове намене (нпр. поднето је више притужби због неостваривања права на организован превоз за децу са сметњама у развоју и инвалидитетом, као и због необезбеђивања услуге личног пратиоца деци са инвалидитетом што се одразило и на повећање броја притужби по овим основима).

Области друштвених односа на које се притужбе односе

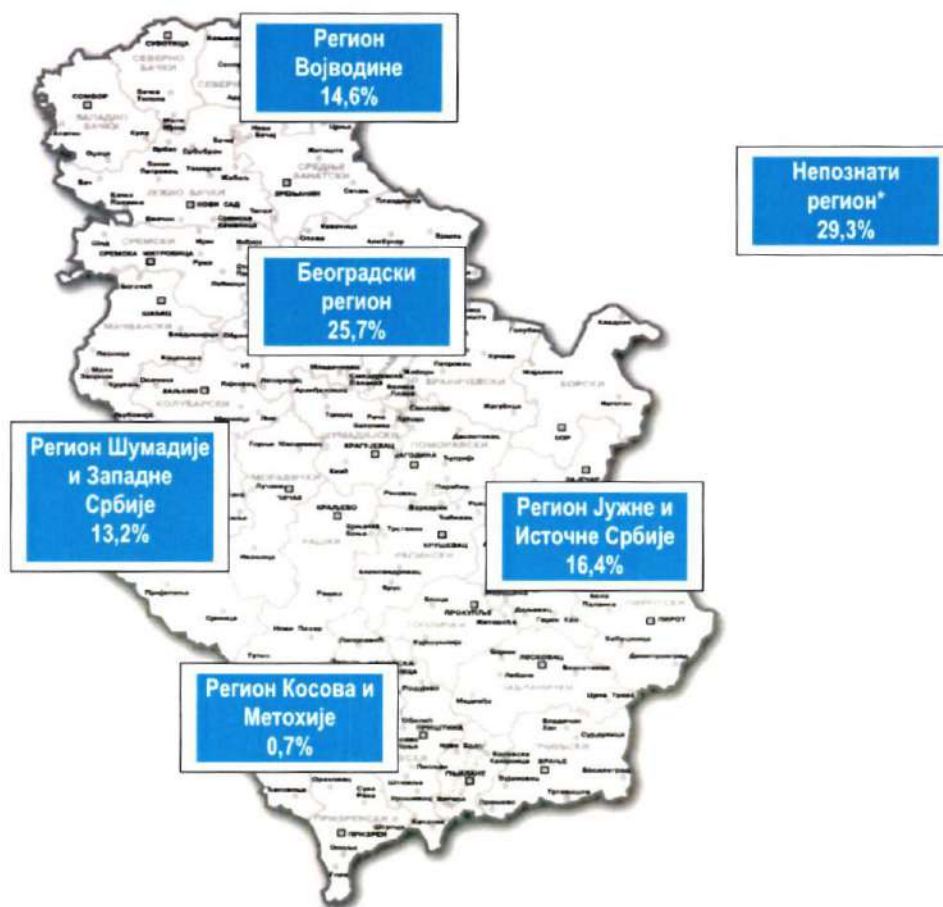

У области рада и запошљавања ове године највише притужби је поднето на основу чланства у синдикалним организацијама, као и на основу политичких убеђења, затим на основу пола и брачног и породичног статуса, здравственог стања и инвалидитета. У једном броју случајева радило се о вишеструкој или укрштеној дискриминацији.

Као и претходних година, највећи број притужби поднет је против органа јавне власти, следе притужбе против правних лица (најчешће послодаваца), физичких лица, организација и групе лица.

Број притужби по регионима

Регион је непознат када је притужба послата електронском поштом и када подносилац не назначи општину пребивалишта

Као што се може видети из графикана број притужби је релативно „равномерно“ распоређен по регионима, изузев региона Косова и Метохије.

Препоруке мера

Повереник је у току 2025. године упутио укупно 837 препорука мера за остваривање равноправности и заштите од дискриминације. Иако ће о препорукама мера бити више речи у делу текста овог извештаја у којем се говори о дискриминацији по појединим основама, овде су посебно поменуте поједине препоруке које обухватају већи број лица и утичу на унапређење положаја одређених друштвених група.

Поводом формирања нове Владе, **мандатару за састав Владе** упућена је препорука која се односи на уравнотежену заступљеност жена и мушкараца у будућој Влади. У препоруци је истакнуто да је уравнотежено учешће мушкараца и жена у одлучивању и креирању јавних политика један од услова за развој друштва, обезбеђивање праведније расподеле утицаја, коришћење потенцијала свих његових чланова и обезбеђење одрживог развоја.

Телевизијама са националном фреквенцијом, штампаним медијима и интернет порталима (у даљем тексту: медији) уписаним у Регистар медија који води Агенција за привредне регистре упућена је препорука:

- да предузму све потребне мере у циљу спречавања објављивања, али и уклањања већ објављених садржаја и коментара који подстичу дискриминацију, мржњу или насиље против лица или група лица због њиховог личног својства или представљају узнемиравајуће, понижавајуће поступање и полно и родно узнемиравање које има за циљ повреду достојанства лица или групе лица на основу њиховог личног својства, а нарочито ако се тиме ствара страх, застрашујуће, непријатељско, деградирајуће, понижавајуће и увредљиво окружење.

Такође **свим јединицама локалне самоуправе** препоручено је: да успоставе или унапреде систем бесплатне правне помоћи и да грађане у потпуности информису о овом Уставом загарантованом праву кроз више адекватних начина комуникације. Наиме, препоручено је да уколико на својој територији нису организовали пружање бесплатне правне помоћи, образују службу која пружа бесплатну правну помоћ грађанима, а уколико су ово службу образовали, да предузму мере које ће допринети потпуном информисању потенцијалних корисника о њиховим правима, као и о начинима њиховог остваривања и пружања.

Још једна препорука мера је упућена **свим јединицама локалне самоуправе** којом је препоручено да приликом расписивања конкурса за програме и пројекте који се реализују из буџетских средстава Републике Србије и буџетских средстава јединица локалне самоуправе у исти положај као и друга удружења ставе организације цивилног друштва које су основане у складу са Законом о задужбинама и фондацијама.

У циљу унапређења равноправности особа са инвалидитетом које имају трајне последице телесног или сензорног оштећења због којих нису у могућности да се својеручно потпишу већ за потписивање користе факсимил (печат који садржи податке о личном идентитету/печат са угравираним потписом), **свим банкама** је препоручено да унапреде приступ банкарским производима и услугама (отварање рачуна, подизање новчаних средстава са рачуна и сл.) без дискриминације и без наметања додатних услова (као што је примера ради потписивање преко пуномоћника) у складу са законом.

Повереник је упутио препоруку мера за унапређење равноправности **Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања** у вези са проблемима који су настали због укидања права на новчану социјалну помоћ одређеним лицима, а због грешке коју су починили запослени у пар центара за социјални рад. Министарству је препоручено да у циљу превентивног деловања и унапређења равноправности корисника права и услуга социјалне заштите, преиспита постојеће нормативе кадрова и успостави критеријуме засноване на реалним потребама центара за социјални рад, квантитативно и квалитативно ојача њихове капацитете, ојача инспекцијске органе и повећа број инспекцијских надзора, као и да анализом најчешћих грешака у раду центара кроз другостепене поступке спроведе обуку или упути одговарајућу инструкцију о начину решавања проблема који се појаве у пракси.

Министарству просвете упућена је препорука у вези са предузимањем мера у циљу омогућавања издавања диплома о стеченом образовању и других јавних исправа чије је издавање у надлежности образовних установа, на захтев особа које су након завршеног школовања извршиле прилагођавање пола (промену ознаке пола), тако да лични подаци (име презиме, матични број, ознака пола) у исправама о стеченом образовању одговарају подацима у идентификационим документима и другим јавним исправама.

Овом министарству је препоручено и одређивање једног тј. истог термина за одржавање припремног теста за све осмаке, као и да након пробног теста након сагледавања резултата овог теста ученици могу да промене одлуку о избору предмета за трећи тест.

Заводу за здравствену заштиту радника Министарства унутрашњих послова, у циљу обезбеђивања равноправности свих кандидата и запослених у овом министарству и спречавања евентуалне дискриминације на основу личног својства – изглед и здравствено стање, упућена је препорука да:

- полазећи од антидискриминационих прописа преиспита и коригује Листу морбозних стања тако што ће сагледати да ли су све болести и обољења из Листе од суштинског утицаја и објективно представљају препреку, односно искључујући услов за добијање позитивне оцено здравствене способности за рад у полицији, односно да ли су постављени искључујући критеријуми и мерила примерени и нужни тј. објективно оправдани легитимним циљем у погледу стандарда здравствене способности за обављање посла полицијског службеника.

Националној служби за запошљавање је препоручено да саветници за запошљавање, у складу са Упутством о условима за укључивање незапослених лица у мере активне политике запошљавања, приликом сачињавања индивидуалног плана запошљавања посебно имају у виду лица која непосредно пружају негу члану уже породице, односно да сагледају њихове социодемографске катактеристике, могућности и потешкоће са којима се суочавају, а у циљу њиховог ефикаснијег укључивања у мере активне политике запошљавања.

Заводу за ургентну медицину Београд је препоручено да у свом Пословном кодексу којим је прописана дужност запосленог да се са посебном пажњом односи према особама са инвалидитетом и да им у пружању здравствене заштите обезбеди приоритет, под условом да то не угрожава интерес других пацијената и да такав приоритет није у супротности са законом и подзаконским актима донетим за спровођење закона, уврсти и категорију старијих особа, те да се у пракси придржава те дужности. Препоручено је и да за запослене организује обуку о сензибилизацији у раду са старијим особама, како би се на адекватан начин дошло до неопходних информација о здравственом стању и потреби пружања хитне медицинске помоћи.

Град Панчеву је препоручено да у складу са Законом о избеглицама и Закључком Владе, а у циљу окончања процеса интеграције избеглица, корисника Програма СИРП, омогући куповину стамбених јединица прибављених изградњом за потребе њихове интеграције те да на поступак купопродаје и закупа стамбених јединица примене одредбе Закона о избеглицама које се односе на решавање стамбених потреба избеглица.

Град Пожаревцу је препоручено да предузме све неопходне мере и активности у оквиру своје надлежности у циљу уједначавања положаја деце која похађају предшколску установу коју је основао Град Пожаревац и деце која су упућена да похађају приватну предшколску установу због недовољних капацитета установа чији је оснивач град, и то у погледу несразмерног превађивања економског терета за периоде одсуства деце која похађају јавне предшколске установе и оне која су упућена да похађају приватне предшколске установе због недовољних капацитета јавних установа чији је оснивач град.

Град Прокупљу је препоручио да предузме хитне мере у циљу обезбеђивања електричне енергије домаћинствима и хуманих услова за живот у селу Миљковица, како би становници овог села могли да задовоље основне животне потребе и минималне услове за нормалан живот, без дискриминације.

Град Ниш је препоручено да Одлуку о додели помоћи ученицима на територији Града Ниша о исплати новчане помоћи од 20.000 динара родитељима ученика основних школа на територији овог града примени и на децу која похађају Основну школу за децу са сметњама у развоју „Школа плус“, Ниш.

Такође, **Град Нишу и Градској управи за социјалну и породичну заштиту, образовање, културу и спрот града Ниша**, препоручено је да предузму мере из своје надлежности и градским општинама града Ниша издају упутство ради усклађивања прописа којима се регулишу критеријуми за награђивање ученика основних и средњих школа и студената који постижу најбоље резултате тако да критеријуми за награђивање буду формулисани на начин који обезбеђује једнак приступ свим ученицима без дискриминације по било ком личном својству укључујући и лично својство пребивалиште.

Општинама Сента, Ада, Мали Иђош, Кањижа, Бачка Топола, Нови Кнежевац, као и граду Суботица препоручено је да изврше замену саобраћајних знакова за које је надлежна локална самоуправа, уколико у складу са прописима нису исписани и на језику националне мањине који је у службеној употреби на њиховој територији.

С обзиром да су сви изабрани чланови општинског већа у **Владимирцима** мушкарци, овој локалној самоуправи је препоручено да предузме мере како би се обезбедила равномерна заступљеност полова у органима јединице локалне самоуправе.

Установи културе Ђурија препоручено је да одмах обустави реализацију објављеног конкурса за израду мурала генерала Небојше Павковића и истицање мурала на месту доступном јавности.

Организацији музичких аутора Србије (СОКОЈ) је препоручено да развије етичке смернице у оцењивању музичких садржаја, са посебним фокусом на забрану ширења расистичких и сексистичких наратива, као и садржаја који подстичу дискриминацију, мржњу или насиље према лицима или групама лица на основу њиховог личног својства или представљају узнемиравајуће, понижавајуће поступање и полно и родно узнемиравање које има за циљ повреду достојанства лица или групе лица на основу њиховог личног својства, а нарочито ако

се тиме ствара страх, застрашујуће, непријатељско, деградирајуће, понижавајуће и увредљиво окружење; као и да смернице учини доступним свим члановима СОКОЈ-а и на својој интернет презентацији.

Музеју Војводине је препоручено да се из текста паноа у делу сталне поставке ове установе културе, који садржи основне информације о Грkokатолицима, изостави реч „Унијати“ имајући у виду да припадници ове верске заједнице наведени термин сматрају превазиђеним јер има негативан призвук за припаднике ове заједнице.

Привредном друштву Србијавоз ад. дата је препорука да путницима који полазе са станица који имају само картомате, не наплаћује накнаду од 500 динара за издавање карте у возу.

Ове и друге препоруке детаљније су представљене у делу извештаја који се односи на дискриминацију по појединим личним својствима. Препоруке мера су доступне на интернет страници Повереника <https://ravnopravnost.gov.rs/misljenja-i-preporuke/preporuke-mere-organima-javne-vlasti/>

Мишљења на нацрте закона и других општих аката и поднете иницијативе

Повереник је у току 2025. године дао 20 мишљења на нацрте закона и других прописа и упутио 16 иницијатива за доношење или измену прописа. У складу са мандатом који има, Повереник је у својим мишљењима указивао на потребу за конкретним изменама предложених одредаба, односно предлагао је неопходне допуне тих аката у циљу њиховог усклађивања са антидискриминационим прописима. У 2025. години поједини органи нису поступали у складу са законском обавезом да Поверенику достављају нацрте закона и других аката на мишљење, а такође је и изостала процена утицаја прописа на социоекономски угрожена лица, као и процену ризика за права, обавезе и на закону засноване интересе лица и група лица која су у већем ризику од дискриминације.

Дата су мишљења на: Нацрт закона о изменама и допунама Закона о основама система образовања и васпитања, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о средњем образовању и васпитању, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о основном образовању и васпитању, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о предшколском васпитању и образовању, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о уџбеницима, Нацрт закона о информационој безбедности, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о платама државних службеника и намештеника, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о државним службеницима, Нацрт закона о здравственој заштити и здравственом осигурању војних осигураника, Нацрт закона о матичном регистру, Нацрт закона о војном образовању, Предлог одлуке о измени Стратегије за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период од 2021-2025, Извештај о активностима реализованим током 2024. године за спровођење Стратегије за стварање подстицајног окружења за развој цивилног друштва у РС, Нацрт општег коментара бр. 27 (2024) Комитета УН о правима детета на приступ правди и делотворно правно средство, Предлог стратегије заштите животне средине са Акционим планом у Републици Србији за период од 2025-2033. године – Зелена агенда Србије, Кориговани предлог НАП за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација, Финални извештај о спровођењу Стратегије унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020-2024. године, Предлог акционог плана за спровођење Стратегије развоја система јавног информисања у Републици Србији за период од 2020-2025, у 2025 години, Предлог акционог плана за

остваривање права националних мањина за период 2026-2029. година, Предлог Акционог плана за 2026. и 2027. за спровођење Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у РС за период 2022-2030.

Упућене су иницијативе Министарству финансија, Министарству привреде, Министарству здравља, Министарству за бригу о породици и демографију, као и Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања за измену, односно међусобно усаглашавање прописа који се односе на изједначавање положаја жена у периоду трудноће, породилског одсуства и одсуства са рада ради неге детета без обзира на основ њиховог радног ангажовања, односно изједначавање положаја предузетница и жена ангажованих по основу уговора ван радног односа са положајем жена које су запослене код послодавца у погледу остваривања права у вези истог животног догађаја – трудноће и порођаја; иницијатива за доношење подзаконског акта којим ће се на јасан начин прописати поступање установа здравствене заштите у ситуацији када једно лице борави у месту ван свог пребивалишта и има потребу за здравственом заштитом у месту привременог боравка, а није у питању хитан случај; иницијатива Републичком фонду за здравствено осигурање да особе које живе са мултиплом склерозом могу преузимати терапије у локалним здравственим центрима, а не само у установама терцијарне заштите; Министарству унутрашње и спољне трговине иницијатива за измену одредбе Закона о посредовању у промету и закупу непокретности, у вези измене апсолутне забране уписа у Регистар посредника због претходне осуђиваности, без обзира на коју казну и за које дело је осуђено; Министарству државне управе и локалне самоуправе иницијатива за измену Уредбе о коефицијентима за обрачун и исплату плата запослених у јавним службама; Јавнобележничкој комори у вези проблема употребе факсимила који користе особе са инвалидитетом у циљу уједначене и најмање рестриктивне примене у поступцима пред јавним бележницима. Инициране су и измене Акционог плана за период од 2024-2026. године за спровођење Стратегије запошљавања у Републици Србији за период од 2021-2026. године, а поднета је и иницијатива за измену Закона о привредним друштвима, Закона о јавним предузећима и Закона о управљању привредним друштвима која су у власништву Републике Србије ради увођења квота за мање заступљени пол у органима управљања; поновљена је иницијатива Министарству финансија за ослобађање од плаћања ПДВ-а на производе који се користе за женску хигијену; Министарству правде поновљене су иницијативе за измену Кривичног законика, Закона о прекршајима, Закона о извршењу кривичних санкција, као и за доношење подзаконског акта у складу са члановима 40а и 40б Закона о забрани дискриминације који се односе на евиденцију о заштити од дискриминације, односно на достављање правноснажних пресуда и одлука судова у вези са дискриминацијом и повредом начела једнакости. Повереник се поново обраћао и Министарству здравља поводом измена и допуна закона у вези са трансплантацијом органа и ткива.

Поједина мишљења и иницијативе ће бити детаљније обрађена у деловима извештаја који се односе на дискриминацију по одређеним личним својствима. Мишљења и иницијативе доступни су на интернет страници Повереника <https://ravnopravnost.gov.rs/misljenja-i-preporuke/zakonodavne-inicijative-i-misljenje-o-propisima/>

Остали исходи поступака

Повереник, у складу са Законом о забрани дискриминације, не поступа по притужби када утврди да није надлежан; ако подносилац притужбе у остављеном року није отклонио недостатке у притужби; ако је по истој ствари покренут поступак пред судом или је поступак пред судом правноснажно окончан; у случају смрти подносиоца притужбе или брисања из

регистра правног лица; када је очигледно да нема повреде права на коју подносилац притужбе указује; када је у истој ствари већ поступао у складу са својим овлашћењима, а нису поднети нови докази; када је због протеча времена од учињене повреде права немогуће постићи сврху поступања; ако је поступак постизања споразума успешно окончан; ако је подносилац одустао од притужбе или је сагласан да су последице отклоњене и у другим случајевима прописаним законом. Статистички приказ поступања Повереника дат је у Прилогу 1 овог извештаја.

Судски поступци

Парнични поступци

У току 2025. године покренута су два парнична поступка за заштиту од дискриминације, односно Повереник је покренуо једну стратешку парницу и поднео један захтев за умешача у парници коју је покренуло друго лице пред Вишим судом у Крагујевцу. У овој парници суд је донео решење којим се Поверенику дозвољава да ступи у парницу као умешач на страни тужиоца. Током године донете су и три пресуде и два решења у парницама које је Повереник покренуо претходних година. Укупно је у току шест парница.

Стратешка парница против Дома здравља Панчево

У 2025. години, Повереник је поднео тужбу за заштиту од дискриминације против послодавца због стављања запослене у неоправдано неповољнији положај због њених политичких убеђења и чланства у синдикату. Наиме, Поверенику се обратила медицинска сестра која је због својих политичких убеђења и чланства у синдикату премештена са места главне медицинске сестре и шефице Одељења у Дому здравља Панчево на ниже радно место више медицинске сестре у амбуланти у Долову која је најудаљенија амбуланта од места њеног пребивалишта. Наведени премештај се догодио непосредно након њене подршке протестима у Панчеву због смрти 16 лица услед пада надстрешнице на Железничкој станици у Новом Саду и синдикалног деловања где је као изабрано лице у органима синдиката упућивала дописе синдиката запосленима у којима је синдикат изражавао подршку протестима.

Повереник је поднео ову тужбу имајући у виду повећан број обраћања грађана због дискриминације на основу политичких убеђења и чланства у политичкој или синдикалној организацији и то најчешће у области рада и запошљавања. У притужбама је указивано на различите облике неповољнијег третмана било премештајем на ниже радно место, било отказом или претњом отказа, раскидом или непродужавањем уговора или на други начин. Значај ове парнице превазилази појединачан случај и њен циљ је да се пошаље јасна порука да је такво поступање дискриминаторно и законом забрањено. Поступак је у току.

Стратешка парница против Града Крагујевца – Градске управе за људске ресурсе, опште и заједничке послове

Током 2025. године, Виши суд у Крагујевцу је на захтев Повереника донео решење којим се дозвољава да Повереник ступи у парницу као умешач на страни тужиоца против Градске управе града Крагујевца, због дискриминације запосленог у градској управи на основу политичког убеђења и чланства у синдикату. Наиме, запослени је одбио да подржи владајућу странку и да да „капиларни глас“ због чега је непосредно након тога премештен на радно место у удаљену месну заједницу у објект неуслован за рад, што је својим налазом

потврдила и инспекција. Због премештаја у овај удаљени објект без најосновнијих услова за рад, онемогућен је и да се бави синдикалним деловањем.

Ово је друга парница у којој Повереник учествује у својству умешача. Постављени тужбени захтев тужиоца је у складу са захтевима које може да истакне и Повереник. Ова парница као и претходна превазилази значај појединачног случаја и има стратешки значај и циљ да допринесе заштити од дискриминације лица која се нађу у сличној ситуацији. Ова парница као и све стратешке парнице Повереника, између осталог има за циљ и унапређење судске праксе у парницама за заштиту од дискриминације и подизање свести јавности о забрани дискриминаторног поступања. Поступак је у току, до сада су одржана четири рочишта.

У току је и друга парница у којој је Повереник поднео захтев за учешће у својству умешача, а коју је покренула мајка дечака против приватне предшколске установе, због дискриминације њеног малолетног сина који има аутизам. Како је поступак пред Вишим судом у Београду већ био покренут, а имајући у виду учесталост обраћања родитеља деце са здравственим сметњама везаних за, како упис тако и боравак деце у вртићу, те чињеницу да предмет испуњава све критеријуме за вођење стратешке парнице, Повереник је поднео суду захтев за учешће у својству умешача на страни тужиоца.

Повереник је у свом захтеву истакао да постоји правни интерес да тужилац успе у парници посебно имајући у виду значај инклузије и равноправног укључивање деце са здравственим сметњама у образовни процес, као и важност њиховог боравака у предшколској установи без дискриминације. Поступак је у току.

Донета пресуда Вишег суда у Београду којом је усвојен тужбени захтев Повереника у целости у стратешкој парници против Адвокатске коморе Ниш

У стратешкој парници коју је Повереник покренуо 2024. године донета су два решења, прво од стране Вишег суда у Београду којим се прекида поступак до правноснажног окончања поступка који се води пред Управним судом у Београду и друго од стране Апелационог суда у Београду којим се укида решење Вишег суда и предмет враћа истом суду на поновно суђење.

Подсећања ради Поверенику се притужбом обратио А.А. наводећи да је дискриминисан на основу старосног доба као личног својства. У притужби је наведено да је због чињенице да има преко 65 година онемогућен да се бави адвокатуром.

Виши суд у Београду сматрајући да управни спор представља предходно питање за одлучивање у поступку по тужби Повереника је донео решење којим се прекида поступак до правноснажног окончања поступка који се води пред Управним судом у Београду.

Повереник је уложио жалбу на решење указавши да се тужбом тражи заштита од дискриминације на основу старосног доба те да се не ради о истој ствари која је предмет поступка пред Управним судом.

Апелациони суд у Београду донео је решење којим се укида решење Вишег суда у Београду и предмет враћа на поновно суђење. Суд је указао да одлучивање у управном спору није предходно питање за одлучивање о тужбеном захтеву за утврђивање дискриминације јер од одлуке у управном спору не зависи одлука о тужбеном захтеву, с обзиром да су предмет и правни основ поступака различити.

Почетком 2026. године Виши суд је донео пресуду којом је усвојио тужбени захтев Повереника и утврдио да је тужена Адвокатска комора Ниш дискриминисала А.А. на основу старосног доба као личног својства одбијањем захтева за упис у Именик адвокатских

приправника волонтера Адвокатске коморе Ниш, наводећи: „адвокатски ред мора да се подмлађује и тај раст може позитивно да се испољи само ако се адвокатура буде обављала и увећавала младим људима... при чему је АА који је све што је имао и могао да да у професионалном деловању већ дао својим умним и физичким снагама....“ чиме је повређено начело једнаких права и обавеза. Адвокатској комори је забрањено да понавља радње дискриминације и наложено јој је да о свом трошку објави изреку ове пресуде у дневном листу са националним тиражом.

Током 2025. године донете су две пресуде у поступку који је Повереник претходних година покренуо против Општине и Центра за социјални рад. Подсећања ради Поверенику се обратила мајка због дискриминације њеног малолетног детета на основу инвалидитета и здравственог стања, након чега је Повереник 2021. поднео тужбу против Општине и Центра за социјални рад, јер су тужени малолетном детету ускратили право на услугу личног пратиоца, која му је због здравственог стања и инвалидитета била неопходна, и на тај начин отежали остваривање права на образовање и пуно укључивање у образовни систем.

Виши суд у Београду донео је пресуду којом је одбијен као неоснован тужбени захтев Повереника. Поступајући по жалби Повереника Апелациони суд у Београду је навео да означене радње тужених не представљају дискриминацију иако је као неспорну чињеницу суд утврдио да малолетном детету није током календарске 2020/2021 године пружена услуга личног пратиоца јер у истом периоду ниједном детету са територије Општине Нови Кнежевац није пружена услуга личног пратиоца. Такође суд је изнео и став да иако услуга није редовно пружана да ту нема повреде права на једнакост, имајући у виду да такво поступање није мотивисано личним својствима детета (инвалидитетом), као и да су тужени пружали услугу у складу са могућностима.

Сматрајући да овакав став Апелационог суда није у складу ни са домаћом судском праксом, ни са праксом Европског суда за људска права, Повереник је изјавио ревизију Врховном касационом суду. У ревизији је поред осталог посебно указано да приликом испитивања да ли је непосредна дискриминација извршена потребно користити „упоредника“, а то је лице које се налази у истој или сличној ситуацији као и жртва дискриминације, али се од ње разликује по томе што нема лично својство које има жртва дискриминације. Повереник је указао да у конкретном случају „упоредник“ могу бити деца без инвалидитета која су похађала наставу, а никако деца са истим или сличним степеном инвалидитета. Такође Повереник је указао да мотив или намера нису конститутивни елементи акта дискриминације, као и да је неприхватљив став да се омогућавање ове услуге остварује у складу са „могућностима“, с обзиром да је у питању људско право које кориснику припада од тренутка када му се то право утврди у складу са законом. Поступак по ревизији је у току.

У току је и стратешка парница против лекара због дискриминације групе лица на основу сексуалне оријентације као личног својства. Тужени лекар је у телевизијском гостовању чија је тема била најављено одржавање ЕуроПрајд у време појачане друштвене напетости када су се на улицама Београда одржавале шетње и протести против одржавања ове манифестације рекао „*да је хомосексуалност била и остала болест и да може да се лечи*“. Тужени је изразио неслагање са званичним ставом науке, иако је лекар, што његовој изјави даје посебну тежину⁵. Тужени је у овом поступку поднео противтужбу против Повереника због вршења својих

⁵ Светска здравствена организација је још 1990. године уклонила хомосексуалност са листе болести, а исто је учинило и Српско лекарско друштво 2008. године.

овлашћења прописаних законом што представља злоупотребу права, као и својеврстан притисак на рад суда, усмерен на одуговлачење поступка.

Виши суд у Београду донео је пресуду којом је одбио тужбени захтев тужиоца –противтуженог Повереника, као и противтужбени захтев туженог-противтужиоца у целости. Виши суд је у пресуди навео да је у конкретном случају тужени-противтужилац изнео јавно свој лични став о хомосексуалној оријентацији и најављеној манифестацији Еуропрајда те по оцени суда овом изјавом није повредио одредбе Закона о забрани дискриминације. Одлучујући о основаности противтужбеног захтева суд је утврдио да је овај захтев неоснован, јер је Повереник поступао у складу са својим овлашћењима из члана 46. Закона о забрани дискриминације.

Сматрајући да овакав став Апелационог суда није у складу са праксом Врховног суда, али ни са праксом Европског суда за људска права, Повереник је изјавио жалбу побијајући пресуду у делу којим се одбија тужбени захтев Повереника. У жалби је између осталог указано да је веома забрињавајуће да се овакав говор (којим се таргетира цела популација на основу личног својства, као болесна) легитимизује као идеолошко - политички став. Повереник је указао да првостепени суд говор туженог препознаје као увредљив, али не даје образложење из којих разлога такав говор не представља говор који вређа достојанство и углед целе једне групе лица, на основу одређеног личног својства. Суд није дао образложење зашто сматра да се нису стекли услови за ограничење слободе говора ради заштите угледа и права других, како је то прописано одредбом члана 46. став 2. Устава Републике Србије и члана 10. став 2 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода. Поступак по жалби је у току.

Прекршајни поступци

У 2025. години Повереник је Прекршајном суду у Београду поднео захтев за покретање прекршајног поступка против привредног друштва које обавља делатност градског превоза на територији Града Београда, због постојања основане сумње да је извршило прекршај из члана 52. став 1. Закона о забрани дискриминације. Наиме, возач аутобуса је одбио да спусти рампу како би омогућио особи са инвалидитетом која за кретање користи колица да уђе у аутобус, на тај начин одбивши пружање услуге превоза.

Кривични поступци

У току 2025. године Повереник је поднео седам кривичних пријава надлежним тужилаштвима.

У првом случају смо се обратили Вишем јавном тужилаштву у Београду поводом дискриминаторне поруке објављене на једном профилу. Поверенику се обратио грађанин који је указао да је на профилу објављена дискриминаторна порука и навео је: *„ПОШТОВАНИ ПРЕДСЕДНИЧЕ СРБИЈЕ МОЛИМ НАДЛЕЖНЕ ДРЖАВНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ ДА ХИТНО РЕАГУЈУ НА ОВО МОНСТРУОЗНО ПИСАЊЕ ОД СТРАНЕ ОВЕ ГОСПОЂЕ! ГОРЕ НАВЕДЕНА ГОСПОЂА, НАЗВАЛА ЈЕ ПРЕЖИВЕЛЕ У КОЧАНСКОЈ НЕСРЕЋИ ДА ЈЕ У БЕОГРАД СТИГЛО 12 КОМАДА ПЕЧЕЊА ИЗ МАКЕДОНИЈЕ?“*. Даље је указао да је на профилу непознате ауторке наведено: *„Стигло печење у Београд. 12 комада“*; *“Ипак сте се договорили са Куртијем и нама дали. Бацићемо у Зоо врт! Таман!“*; Испод овог текста је објављена слика на којој се налази застава Европске уније, застава УЧК, застава дугиних боја и застава НАТО, а испред ових застава силуэта председника у црном преко које пише „ИЗДАЈНИК“. Затим испод слике даље пише текст *„Док си ово смислио на си висио. Ово ти је застава. Седи*

један.“ У кривичној пријави, Повереник је указао на члан 54а Кривичног законика којим је прописано да ако је кривично дело учињено из мржње због припадности раси и вероисповести, националне или етничке припадности, пола, сексуалне оријентације или родног идентитета другог лица, ту околност суд треба да цени као отежавајућу околност, осим ако она није прописана као обележје кривичног дела.

Вишем јавном тужилаштву у Београду, Посебном тужилаштву за борбу против високотехнолошког криминала обратили смо се због објаве антисемитског видео снимка на друштвеној мрежи Инстаграм. У видео снимку је у текстуалном делу наведено: „..... члан покрета Браво. Јеврејка. Жена власника порталазаједно са женом руши државу ... је иначе осведочени анти Србин.“ Текст видео снимка прате дискриминаторне фотографије.

Такође, наведеним тужилаштвима смо се обратили и због говора мржње усмереног ка организацији Хавер Србија и њеним члановима.

Поднета је и кривична пријава Вишем јавном тужилаштву у Сремској Митровици, поводом узнемирујућег снимка насиља над малолетним лицем из Сланкаменичких Винограда у општини Инђија, објављеног у појединим медијима и на друштвеним мрежама, у којима се наводи да су напади на малолетника у вези са чињеницом да је припадник словачке националне мањине.

Вишем јавном тужилаштву у Београду обратили смо се због напада на припаднике Савеза Хришћанских баптистичких цркава у Србији преко друштвених мрежа (са профила zemlja.predaka), које су биле усмерене ка пароху баптистичке цркве у Врњачкој Бањи и члановима његове породице.

Поред тога, обратили смо се и јавном тужилаштву у Новом Саду поводом обраћања грађана који су навели да су у насељу „Бангладеш“ у Новом Саду полицијски службеници Полицијске управе у Новом Саду поступали непрофесионално и незаконито према више лица ромске националности. У допису који је примио Повереник наведено је да је приликом поступања полицијских службеника дошло до етничког профисилисања становника насеља „Бангладеш“ и неселективне прекомерне употребе силе према припадницима ромске националне мањине. Основно јавно тужилаштво у Новом Саду обавестило је Повереника да је формирало предмет и упутило захтев за прикупљање обавештења Сектору унутрашње контроле – Одсеку Нови Сад.

Основном јавном тужилаштву у Новом Саду поднели смо кривичну пријаву поводом навода страног радника да је жртва експлоатације и да су му одузете паре и пасош. Овим поводом Повереник се одмах обратио и Инспекторату за рад, како би овај орган предузео мере из своје надлежности.

Такође, поводом кривичне пријаве коју је овај орган поднео 2024. године, Треће основно јавно тужилаштво у Београду обавестило је Повереника да је ову пријаву доставило на надлежност Вишем јавном тужилаштву у Београду – Посебном одељењу за борбу против високотехнолошког криминала, будући да се због начина извршења ради о делу из њихове надлежности. Подсећања ради у питању је кривична пријава која је поднета због постојања основа сумње да је лице извршио кривично дело полно узнемиравање из члана 182а. став 2, Кривичног законика, и кривично дело Приказивање, прибављање и поседовање порнографског материјала и искоришћавање малолетног лица за порнографију из члана 185. став 1. Кривичног законика. Наиме, Повереник је примио притужбу у којој је наведено да је карате тренер, у континуитету две године преко друштвене мреже „Фејсбук“ и других програма и мрежа за електронску комуникацију („Инстаграм“, „Вибер“ и др.), слао текстуалне, аудио и

визуелне поруке експлицитног садржаја (слике свог полног органа, непристојне и узнемиравајуће поруке сексуалне конотације), тада малолетној подносиоци притужбе. У притужби је указано да је била у страху да поднесе пријаву, због последица које су јој на индиректан начин стављане у изглед, а то је искључивање из репрезентације.

Ситуациона тестирања

У судском и у другим поступцима доказивање дискриминације стандардним доказним средствима често не даје задовољавајуће резултате, због чега је Законом о забрани дискриминације успостављен посебан метод добровољног испитивања дискриминације (ситуационо тестирања), који олакшава њено доказивање. Ситуационо тестирање користи се с циљем да се дискриминација утврди „на лицу места“, како би се доказало неједнако (неповољније) третирање лица или групе лица засновано на неком личном својству, односно, како би се учиниле видљивим дискриминаторне праксе. Овај метод/механизам омогућава откривање дискриминације која је често „прикривена“ и правда се различитим изговорима. Ситуационо тестирање је посебан механизам, који подразумева креирање одређене ситуације, у којој је особа (потенцијални дискриминатор) доведена у позицију да може да се понаша/поступа дискриминаторно без бојазни да је неко посматра, а тестери су они који се излажу поступању потенцијалног дискриминатора и проверавају да ли се он у датој ситуацији дискриминаторно понаша. Ситуациона тестирања имају велики потенцијал за ојачавање доказа дискриминаторног поступања у појединачним случајевима, а користе се и за подизање свести јавности и развој јавних политика. У складу са Законом о забрани дискриминације лице које се свесно изложило дискриминаторном поступању у намери да непосредно провери примену правила о забрани дискриминације у конкретном случају дужно је да обавести Повереника о намеравању радњи, осим ако то околности недозвољавају.

У току 2025. године, за разлику од претходних година, Повереник није обавештен да је спроведено иједно ситуационо тестирање. Подсећања ради, претходних година су најчешће организације цивилног друштва спроводиле различита ситуациона тестирања, примера ради провере приступачности центара за социјални рад особама са инвалидитетом; доступности здравствених услуга особама које живе са ХИВ-ом; доступности услуге издавање стана у закуп или запошљавања припадницима ромске националне мањине и сл. На основу резултата спроведених ситуационих тестирања и притужби организација цивилног друштва и других лица Повереник је спроводио поступке и у највећем броју случајева утврђивао дискриминаторно поступање. Један број ситуационих тестирања је у претходним годинама обухватао велики број установа социјалне заштите, здравствених установа, запошљаваца станова, послодаваца што је било врло значајно за проверу примене правила о забрани дискриминације. С обзиром да ситуациона тестирања врло често захтевају људство, време и одређена финансијска средства, а да је у 2025. години било мање пројеката организација цивилног друштва то се нажалост одразило и на изостанак активности у циљу спровођења овог важног метода за откривање потенцијалне дискриминације.

Предлози за оцену уставности и законитости

Повереник се током 2025. године више пута обратио Уставном суду поводом оцене уставности и законитости појединих прописа.

Након обраћања запослених у школама, синдиката и удружења и извршене анализе, Повереник је Уставном суду поднео **Предлог за оцену уставности и законитости члана 27. ст. 2. и 3. и члана 31. ст. 4. и 5. Посебног колективног уговора за запослене у основним и средњим школама и домовима ученика**⁶ (у даљем тексту ПКУ), тражећи да овај суд хитно реагује и преиспита спорне одредбе Колективног уговора.

У предлогу је указано да су спорним одредбама у привилеговани положај стављени чланови репрезентативног синдиката потписника ПКУ и то тако што ће ова лица у односу на остале запослене остварити право на отпремнину при престанку радног односа ради коришћења права на пензију у висини троструког износа последње исплаћене плате запосленог, док ће запослени који нису чланови ових синдиката остварити право на отпремнину у висини две просечне зараде. Такође чланови репрезентативних синдиката потписника овог уговора у складу са измењеним одредбама имају право на јубиларну награду која је 50% већа у односу на запослене који нису чланови ових синдиката.

Повереник је истакао да се на овај начин крши слобода удруживања и начело једнакости, јер стављањем у изглед већих права само по основу чланства у одређеном синдикату се утиче на синдикално удруживање и већи утицај послодаваца на синдикате што је ратификованим конвенцијама и домаћим прописима забрањено. У предлогу је такође наведено да је тачно да репрезентативни синдикати имају право да у поступку преговарања издејствују најповољније услове рада и већа права запослених, међутим њихова преговарачка способност је ограничена императивним прописима и не може се односити на преговарање о основним правима тако што ће се правити разлика између запослених. Имајући у виду сврху преговарања у име свих запослених, као и суштину и садржину права на отпремнину и јубиларну награду, затим чињеницу да се исплаћују из буџета јединице локалне самоуправе, а не из средстава синдиката, висина износа које запослени треба да приме по овим основама никако не би требало да буду у било каквој узрочно-последичној вези са било којим личним својством запосленог, па ни чланством у политичкој, синдикалној или другој организацији. У предлогу је указано да је забрана дискриминације, односно забрана неједнаког третмана запослених по основу чланства у политичким, синдикалним или другим организацијама прописана Уставом и законом и анализом свих прописа може се констатовати да не постоји рационални разлог да се обим остваривања права разликује по основу синдикалне припадности.

Спорне одредбе могу довести до тога да неко постане члан репрезентативног синдиката потписника уговора пред утврђивање права на јубиларну награду или отпремнину како би остварио већи износ накнаде, што упућује да се овим економским повољностима директно утиче на мотив и разлог учлањења у одређени синдикат, чиме сви остали синдикати постају мање конкурентни.

У предлогу је даље указано да наведено прављење разлике доводи до тога да само због чињенице да је један запослени члан репрезентативног синдиката потписника ПКУ, његове године рада код послодавца сада вреде више, што нема рационално и на закону засновано оправдање.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/rs/173-25-predlog-za-ocenu-ustavnosti-i-zakornitosti-posebnog-kolektivnog-ugovora-za-zaposlene-u-osnovnim-i-srednjim-skolama-i-domovima-ucenika/>

⁶ „Службени гласник РС”, бр.21/15, 92/20, 123/22 и 13/25

Повереник је Уставном суду поднео и **Предлог за оцену уставности и законитости члана 114. Закона о здравственом осигурању**⁷. Одредбама овог члана је прописано да право на коришћење здравствене заштите у иностранству, на терет средстава обавезног здравственог осигурања, има осигурано лице ако је његово здравствено стање пре његовог одласка у иностранство такво да је утврђено да не болује, односно да није боловало од акутних или хроничних болести у акутној фази, у последњих 12 месеци, за које је потребно дуже или стално лечење, односно да се осигурано лице не налази у стању које би убрзо по доласку у иностранство захтевало лечење, односно, смештај у стационарану здравствену установу, укључујући и друге здравствене услуге. Поверенику су се обратили грађани указујући на неповољан положај осигураника са хроничним болестима наводећи као пример особе које болују од дијабетеса, артритиса, псоријазе и сличних хроничних болести који применом ове одредбе практично никада неће моћи да остваре здравствену заштиту у иностранству у случају хитне медицинске потребе јер их спорни члан искључује. Такође, су указали да ситуације у којима је потребна хитна медицинска помоћ углавном и нису узроковане хроничном болешћу већ несрећним случајем (нпр. повреде при паду, тровања и сл.) који се не може предвидети и који се може догодити како лицу које нема никакву болест, тако и лицу које се пре више месеци излечило или лицу са хроничном болешћу које је под сталном терапијом.

Повереник је у предлогу указао да опредељење да се здравствена заштита у иностранству ограничи само на хитне случајеве ради отклањања непосредне опасности по живот осигураника се може сматрати оправданом и сразмерном с обзиром да се односи на све осигуранике и да је евидентно да средства Фонда нису неограничена, те да их треба пажљиво планирати и користити у складу са начелима здравствене заштите. Међутим, поставља се питање оправданости и сразмерности ограничења права на здравствену заштиту о трошку обавезног осигурања у хитним случајевима у иностранству само за одређену групу осигураника, односно осигураника који имају или су имали акутну или хроничну болест у акутној фази, у последњих 12 месеци, за које је потребно дуже или стално лечење. Из одредбе се не може сагледати оправданост оваквог услова, јер здравствено стање особе која је имала акутну болест или хроничну болест у акутној фази у последњих 12 месеци може бити стабилно и под контролом. Такође, Повереник је указао да у Републици Србији још увек не постоји јединствена здравствена евиденција у коју се уносе сви прегледи и интервенције које је осигураник обавио како у „државној“ тако и у „приватној“ здравственој установи што може довести до тога да лице које је имало акутну или хроничну болест у последњих 12 месеци само због чињенице да то није евидентирано, оствари право у иностранству иако не испуњава законске услове јер им та чињеница није уписана у картон. У истом положају су и осигураници који се ређе или који се уопште не обраћају лекару иако за тим имају потребу, а који ће такође остварити медицинску заштиту у иностранству из средстава Фонда без обзира на њихово здравствено стање у претходном периоду које је могло бити такво да у складу са спорном одредбом не би требали да је остваре. Посебно се не може сагледати *ratio* норме у погледу постављеног рока од 12 месеци пре одласка у иностранство, нити чиме се то законодавац руководио када је прописао баш овај рок. Ово нарочито ако је особа имала акутну болест коју је излечила примера ради пре 11 месеци, па дванаестог месеца жели да путује у иностранство, поставља се питање зашто би та особа била искључена из здравственог осигурања о трошку Фонда за случај хитне медицинске помоћи. И обрнуто, осигураник који у последњих 12 месеци пред одлазак у иностранство није

⁷ „Службени гласник РС“ бр. 25/19 и 92/23

боловао, није изузет од ризика да се одмах након одоласка у иностранство укаже потреба за хитним здравственим збрињавањем, при чему ће његове трошкове Фонд покрити и то из средстава која се обезбеђује уплатом доприноса свих осигураника (како оних који имају акутну или хроничну болест, тако и оних који ово здравствено стање немају).

Повереник је мишљења да овако постављен искључујући услов није нити сразмеран нити пропорционалан циљу који се желео постићи и да је исти циљ могао бити постигнут мање рестриктивним средствима, посебно имајући у виду да се о трошку Фонда покрива само хитна здравствена заштита како би се отклонила непосредна опасност по живот осигураног лица, а не лечење у иностранству.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/453-24-predlog-za-ocenu-ustavnosti-i-zakornitosti-zakona-o-zdravstvenom-osiguranju/>

Поверенику се обратио Синдикат музичких уметника Београд, Синдикат балетских играча Београд и Сингплус Народног позоришта у Београду, указујући да је дискриминаторна одредба **члана 3. став 1. тачка 7) Правилника о радној дисциплини и правилима понашања запослених и накнади штете у Народном позоришту у Београду, број 7299, од 25.09.2025. године**. Након анализе Правилника, Повереник је поднео **Предлог за оцену уставности и законитости**.

Спорна одредба Правилника прописује да се сматра да запослени не поштује радну дисциплину, односно правила понашања ако „у обављању послова Позоришта, јавно, вербално, симболима као и гестикулацијом изражава своју политичку и другу опредељеност која није у вези са обављањем послова Позоришта, затим јавно саопштава политичке или друге садржаје затим позива на активности које имају политички карактер или нису везане за обављање послова Позоришта или истиче симболе или обележја чије је истицање забрањено законом“, при чему је чланом 6. Правилника прописано да „за непоштовање радне дисциплине и правила понашања, послодавац може запосленом да откаже уговор о раду“, што значи и због кршења члана 3. став 1. тачка 7) Правилника.

Анализом наведених одредаба неспорно произлази да да наведена одредба прописује ограничење слободе мишљења и изражавања и то на основу политичког уверења као личног својства. При чему је важно указати да се ова забрана односи и на време проведено ван Народног позоришта, односно ван радног времена односно предвиђена је санкција уколико се прекрши забрана било где и на било ком месту.

У предлогу је указано да се правилником не могу прописивати ограничења људских права, односно да Повереник сматра да је доносилац оспореног Правилника прекорачио своја законска овлашћења и подзаконским актом ограничио слободу мишљења и изражавања која је прокламована чланом 46. Устава и то на основу политичког уверења као личног својства које представља основ дискриминације и право заштићено чланом 21. Устава, као и члановима 10. и 14. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, којима су изричито утврђени принципи на основу којих је могуће извршити ограничење људских и мањинских права и слобода. Имајући у виду да се ограничења људских и мањинских права и слобода могу прописати само законом, ако ограничење допушта Устав, Повереник је истакао, да се подзаконским актима не може уређивати *materia legis*, а још мање *materia constitutionis*. Закон о раду у члану 183. изричито прописује да није оправдан

разлог за отказ чланство у политичкој организацији, синдикату, политичко или друго уверење или неко друго лично својство запосленог.

Повереник је такође указао да чланови 179. став 3. и члан 163. став 5. Закона о раду не представљају ваљан правни основ за доношење овог правилника. Наиме, наведени чланови се односе на разлоге отказа уговора о раду запосленом и одговорност запосленог за штету, а не на правни основ за доношење правилника, што само упућује да циљ Правилника није да уреди правила понашања већ је у питању првенствено регулисање одговорности и отказа уговора о раду.

У предлогу је указано и на раније заузет став Уставног суда и Врховног суда у сличним предметима. Такође је указано и на праксу Европског суда за људска права по овом питању. Поред тога, у погледу остваривања начела једнакости спорна одредба Правилника је и непрецизна и подложна различитом тумачењу у зависности ко и на који начин тумачи норму и процењује који гестови или радње представљају повреду права за коју је санкција отказ. Спорном одредбом је прописано да повреду правила представља поред политичких и изражавање „**других опредељености**“. На овај начин паушално опредељивање правила понашања које повлачи одређене санкције додатно је посебно опасно са аспекта остваривања начела једнакости и равноправности, с обзиром на потенцијално различито понашање према запосленима с обзиром на њихово стварно или претпостављено политичко убеђење или друго лично својство прописано законом.

На крају је указано да је у питању акт установе културе од посебног значаја, што уколико Уставни суд овај акт не огласи неуставним у кратком року, он може утицати да и друга позоришта поступе на исти начин. Како примена спорног правилника може довести до неотклоњивих штетних последица, Повереник је предложио Уставном суду да хитно реагује, као и да обустави до доношења коначне одлуке, извршење појединачних аката, односно радњи које су предузете на основу спорног члана.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/1190-25-predlog-za-ocenu-ustavnosti-pravilnika-narodnog-pozorista/>

Наведено је и потврђено накнадним обраћањем грађана и указивањем да је правилник исте садржине донело и Народно позориште у Ужицу. У очекивању одлуке Уставног суда поводом поднетог предлога за оцену уставности и законитости исте одредбе у Правилнику Народног позоришта Београда, Повереник је упутио иницијативу за измену Правилника Народног позоришта у Ужицу.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/1224-25-inicijativa-za-izmenu-clana-3-stav-1-tacka-9-pravilnika-o-radnoj-disciplini-pravilima-ponasanja-zaposlenih-i-naknade-stete-u-narodnom-pozoristu-u-uzicu/>

У току 2025. године Поверенику је указано да одредбе подзаконског акта једне предшколске установе, којим је прописано да је запосленима забрањено ношење видљивих верских обележја на радном месту, теже погађа жене које носе хиџаб. С тим у вези, Повереник је извршио увид у правила понашања ове предшколске установе, којом приликом је утврђено да је у члану 10. став 1. тачка 19. ових правила прописана забрана ношења свих верских симбола на видљивом делу тела, без разлике у односу на вероисповест, односно да се одредба једнако односи на припаднике свих конфесија.

Имајући у виду наведену одредбу, релевантну праксу Европског суда за људска права која се односи на питање ношења верских обележја на видљивом делу тела на радном месту, као и надлежност Уставног суда који је једини овлашћен да утврђује уставност и законитост општег акта, те чињеницу да је наведено ограничење прописано подзаконским актом предшколске

установе, Повереник се обратио Уставном суду како би овај суд размотрио предузимање мера из своје надлежности из члана 42а став 1. тачка 3. Закона о Уставном суду⁸.

Уставни суд је обавестио Повереника да је овим поводом формирао предмет на основу поднете иницијативе за преиспитивање одредбе члан 10. став 1. тачка 19. Правила понашања на коју је и Повереник указао у свом обраћању и да ће на основу поднете иницијативе суд спровести поступак нормативне контроле наведеног акта.

ПОСТУПАЊЕ ПОВЕРЕНИКА НА УНАПРЕЂИВАЊУ РАВНОПРАВНОСТИ ТОКОМ 2025. ГОДИНЕ

Надлежност Повереника, уређена Законом о забрани дискриминације, поред послова који се у најширем смислу односе на заштиту од дискриминације, подразумева и реализацију активности које имају за циљ унапређење права на равноправност посебно друштвених група које су у већем ризику од дискриминације у различитим сегментима друштвеног живота. Тако Повереник: подноси годишњи и посебан извештај Народној скупштини о стању у области заштите равноправности; успоставља и одржава сарадњу са органима јавне власти и организацијама на територији Републике Србије, регионалним, односно међународним и другим телима, органима и организацијама надлежним за остваривање равноправности и заштите од дискриминације; сарађује са удружењима, која имају интерес за учешће у борби против дискриминације; организује, односно спроводи независна истраживања из области унапређења равноправности и заштите од дискриминације и објављује стручне публикације, обавештења и информације из области унапређења равноправности и заштите од дискриминације и обавља и друге послове у складу са законом. У даљем тексту овог извештаја је дат кратак преглед наведених активности током 2025. године.

Извештаји, истраживања и друге публикације Повереника

У складу са Законом о забрани дискриминације Повереник сваке године подноси Народној скупштини извештај о стању у области заштите равноправности, који садржи преглед рада органа јавне власти, пружалаца услуга и других лица, уочене пропусте и препоруке за њихово отклањање. Поред тога, редовни извештаји Повереника садрже праксу ову независне институције у свим поступањима, како по притужбама грађана у поступку заштите од дискриминације, тако и у погледу унапређења равноправности, али и сагледане извештаје и истраживања домаћих и међународних тела, органа и организација, праксу Европског суда за људска права, на основу чега су изведени кључни проблеми у заштити равноправности и дате препоруке за унапређење стања.

Тако је марта 2025. године Народној скупштини поднет **Редован годишњи извештај Повереника за заштиту равноправности за 2024. годину**, који је разматран на седници Одбора за људска и мањинска права и равноправност полова заједно са претходним извештајима Повереника за 2023. и 2022. годину, као и на пленарној седници Народне скупштине одржаној 16. јуна 2025. године, када су усвојени закључци поводом разматрања Повереникових извештаја за 2022, 2023. и 2024. годину.

⁸ „Службени гласник РС”, бр. 09/07, 99/11, 18/13, 103/15, 40/15, 10/23 и 92/23

Важно!

Народна скупштина Републике Србије је на Петом ванредном заседању у Четрнаестом сазиву донела **Закључак број 25 од 16. јуна 2025. године** којим је оцењено да је Повереник за заштиту равноправности у овом извештају целовито приказао активности у области заштите од дискриминације и указано на потребу да се приликом доношења прописа и јавних политика узима у обзир њихов утицај на социоекономски угрожена лица или групе и њихова усаглашеност са начелом једнакости.

Народна скупштина је позвала Владу да усвоји стратешка документа и акционе планове чије је важење истекло или ускоро истиче, као што је Стратегија за превенцију и заштиту деце од насиља, Стратегија образовања одраслих и Акциони план за унапређење положаја националних мањина.

У циљу спречавања насиља над женама, истакнута је потреба даље измене и допуне кривичног законодавства и успостављања националног контролног механизма за праћење случајева насиља над женама.

Указано је на значај промовисања културе међусобног поштовања, недискриминације, толеранције, уважавања различитости, родне равноправности, међугенерациске солидарности, кроз организацију информативних кампања, догађаја и садржаја у јавном и медијском простору.

У циљу остваривања права на лична документа, приступ здравственим, социјалним и другим услугама за лица у стању бескућништва, Народна скупштина је препоручила Влади да предузме одговарајуће мере, уз обезбеђивање већег капацитета прихватилишта и других услуга.

Закључак Народне скупштине доступан на: <https://ravnopravnost.gov.rs/wp-content/uploads/2025/06/Zakljucak-NS-2024.pdf>

Уколико постоје нарочито важни разлози, Повереник може у складу са законом, по сопственој иницијативи или на захтев Народне скупштине, поднети посебан извештај Народној скупштини. Тако је Повереник у току 2025. године Народној скупштини поднео и два посебна извештаја и то: маја 2025. године **Посебан извештај о дискриминацији особа са инвалидитетом** и новембра 2025. године **Посебан извештај о дискриминацији жена**. Поред тога, Повереник је током извештајне године израдио више публикација, и то: „Зборник мишљења, иницијатива, упозорења, судских поступака због дискриминације по основу сексуалне оријентације и родног идентитета“, „Програм вршњачке едукације о препознавању и реаговању на дискриминацију“, Водич на лакој језику о Поверенику за заштиту равноправности, „Приручник за реализацију наставе на теме заштите од дискриминације и унапређења равноправности“ и „Зборник одабраних мишљења, препорука, иницијатива, упозорења и судских поступака због дискриминације на основу националне припадности или етничког порекла“.

Сажетак објављених публикација дат је у наставку текста, заједно са линковима и QR кодом за приступ публикацијама објављеним на званичној интернет презентацији Повереника.

Посебан извештај о дискриминацији особа са инвалидитетом

Анализа поступања по притужбама грађана у периоду 2015–2024. године показала је да је дискриминација по основу инвалидитета најчесталије навођен основ дискриминације, те је Повереник, ради свеобухватног сагледавања стања и специфичних проблема са којима се суочавају особе са инвалидитетом, као и њихове међусобне испреплетености и повезаности, самоиницијативно, уз подршку Популационог фонда Уједињених нација (УНФПА) у Србији, приступио изради *Посебног извештаја о дискриминацији особа са инвалидитетом*.⁹

Према учесталости притужби поднетих Поверенику у појединим областима друштвеног живота, у овом извештају је детаљније обрађена дискриминација у области приступачности односно при коришћењу објеката и површина, у области рада и запошљавања, здравствене и социјалне заштите, као и у области образовања, са посебним акцентом на децу са сметњама у развоју и инвалидитетом. На овај начин се, по областима, систематично, могу сагледати постојећи проблеми, али и извести релевантни закључци и препоруке за даље поступање у правцу унапређења положаја ове друштвене групе.

У извештају су наглашене одговарајуће одредбе Конвенције о правима особа са инвалидитетом и Закључна запажања Комитета УН за права особа са инвалидитетом (ради омогућавања праћења примене ових запажања од њиховог упућивања), укрштена са појединим одговарајућим одредбама прописа из различитих области и илустративним примерима из праксе пре свега саме институције у погледу заштите права ове друштвене групе.

За потребе израде овог извештаја и сагледавања стања на тржишту рада, руководећи се принципом „ништа о нама без нас“, Повереник је спровео истраживање *Положај особа са инвалидитетом на тржишту рада*. У овом истраживању су учествовали представници организација особа са инвалидитетом, предузећа за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом и запослени у овим предузећима, а одржане су и фокус групе са послодавцима из „отворене привреде“, као и са представницима органа вештачења Републичког фонда за здравствено осигурање. Резултати овог истраживања указала су на значајне изазове у области образовања, односно припреме за укључивање на тржиште рада и примене асистивних технологија, као и потребу за већом подршком државе и послодаваца приликом запошљавања и одржања запослења особа са инвалидитетом. Као најзначајније баријере за укључивање особа са инвалидитетом на тржиште рада у овом истраживању у највећој мери су наведене предрасуде послодаваца о капацитетима особа са инвалидитетом (92%), недовољна приступачност радних места (46%) и недостатак одговарајућих квалификација особа са инвалидитетом (46%).

Повереник је уз то сачинио и прегледно *Упутство за предузимање активности у вези разумног прилагођавања радног места/послова*, које садржи бројне примере који послодавцима могу ефикасно послужити у пракси. Ово упутство је, заједно са кратким прегледом *Смерница за израду кодекса антидискриминационе политике послодаваца у*

⁹ Доступно на: <http://ravnopravnost.gov.rs/posebni-izvestaji/>

Србији – Кодекса равноправности и примерима друштвено одговорног пословања нарочито када су у питању особе са инвалидитетом, дато у прилогу овог извештаја, у делу Подршка инклузивној пословној политици на радном месту.

На основу свеукупно сагледаног стања и налаза истраживања, у оквиру Посебног извештаја су изведени кључни проблеми и препоруке за унапређење стања, који су дати уместо закључка на крају самог извештаја.

Важно! Препоруке из Посебног извештаја о дискриминацији особа са инвалидитетом односе се на:

- **Унапређење система прикупљања и доступности података** о положају особа са инвалидитетом - укључујући интегрисање питања инвалидитета у званична статистичка истраживања и обезбеђивање података разврстаних по релевантним критеријумима, ради креирања политика заснованих на подацима;
- **Обезбеђивање приступачности и универзалног дизајна** - кроз системско отклањање архитектонских, информационих, комуникационих и дигиталних баријера, унапређење приступачности јавних услуга, јавног превоза, медијских садржаја и изборног процеса, као и усклађивање законодавног оквира;
- **Рад и запошљавање** - унапређење мера подстицања запошљавања и професионалне рехабилитације, јачање капацитета система процене радне способности, едукација послодаваца, спречавање дискриминаторних пракси и унапређење разумног прилагођавања радних места;
- **Образовање** - унапређење доступности редовног образовног система, јачање међусекторске сарадње образовања, здравства и социјалне заштите, обезбеђивање услуга подршке, приступачности образовних установа и афирмативних мера за децу и младе са инвалидитетом;
- **Систем социјалне заштите** - реформа законског и стратешког оквира, развој услуга у заједници, процес деинституционализације, јачање кадровских и инспекцијских капацитета, подршка неформалним неговатељима;
- **Здравствену заштиту и поступање у ванредним ситуацијама** - унапређење доступности и приступачности здравствених услуга, поштовање људских права у здравственом систему, јачање међусекторске сарадње и обезбеђивање адекватног одговора у кризним ситуацијама.

Посебан извештај о дискриминацији жена

Повереник је 2015. године Народној скупштини поднео први Посебан извештај о дискриминацији жена у Србији, у којем је анализирано стање равноправности, указано на позитивне помаке и истакнута подручја у којима су жене биле изложене неједнакости и маргинализацији. Деценију касније, подаци Повереника показују континуитет проблема: пол је и даље међу најчешће навођеним основима дискриминације, а најугроженије групе остају Ромкиње, самохране мајке, жене са инвалидитетом, сиромашне жене и жене из руралних средина. Поред тога, појава нових облика дискриминације у дигиталном и културно-медијском простору, недовољна примена закона и слабљење поверења у институционалну заштиту јасно указују на потребу за свеобухватним сагледавањем баријера, последица и

институционалних одговора, због чега је 2025. године припремљен и Народној скупштини предат нови *Посебан извештај о дискриминацији жена*¹⁰.

Циљ извештаја је да пружи свеобухватан приказ стања родне равноправности и да укаже на институционалну одговорност за спровођење Устава и закона, као и међународних стандарда, укључујући CEDAW и Истанбулску конвенцију. Извештај приказује различите области у којима се јављају изазови и неједнако поступање, укључујући радне односе и економску независност, учешће жена у одлучивању и јавном животу, образовање, здравство, медије, културу, као и појаве родно заснованог насиља и других облика дискриминације. Глас жена и мушкараца који подржавају равноправност интегрисан је у извештај, са циљем да се илуструје системска природа дискриминације и неправди у различитим областима друштвеног живота.

На основу свеукупно сагледаног стања, у извештају су дате препоруке за унапређење стања које имају за циљ да обезбеде примену закона и политика које промовишу равноправност, спрече насиље и дискриминацију, вреднују неплаћени рад и бригу и омогуће женама пуно и равноправно учешће у процесима одлучивања.

Важно! Препоруке из *Посебног извештаја о дискриминацији жена* односе се на:

- **Унапређење система података и анализа** - кроз јачање родно осетљивог прикупљања и доступности података, укључивање родне перспективе у званична статистичка истраживања и обезбеђивање података разврстаних по релевантним основима;
- **Рад и запошљавање** - спречавање дискриминације и родног узнемиравања, унапређење једнаких могућности за запошљавање и напредовање, подстицање усклађивања професионалног и породичног живота, смањење родног јаза у зарадама и пензијама;
- **Образовање** - сузбијање родних стереотипа у образовном систему, подстицање једнаких образовних и професионалних избора девојчица и жена, унапређење безбедног и подстицајног окружења за учење, јачање улоге образовања у превенцији дискриминације и насиља;
- **Здравствену заштиту** - доступност и квалитет здравствених услуга за жене, поштовање репродуктивних и других права, родно осетљив приступ у здравственом систему и адекватан институционални одговор у ванредним и кризним ситуацијама;
- **Систем социјалне заштите** - кроз унапређење нормативног и стратешког оквира, развој и доступност услуга подршке, посебно за жене изложене вишеструкој дискриминацији, као и препознавање и вредновање неплаћеног рада и бриге, и др.;
- **Спречавање и сузбијање насиља над женама** - укључујући превентивне мере, ефикасну заштиту и подршку жртвама, јачање међусекторске сарадње и одговорности институција, као и доследну примену домаћих и међународних стандарда, и др.;
- **Медије, културу и јавно информисање** - кроз подстицање родно одговорног извештавања, сузбијање стереотипа и сексизма, повећање видљивости жена и њихових доприноса, као и стварање окружења које доприноси равноправности и поштовању достојанства жена, и др.

¹⁰ Доступно на: <http://ravnopravnost.gov.rs/posebni-izvestaji/>

Зборник мишљења, иницијатива, упозорења, судских поступака због дискриминације по основу сексуалне оријентације и родног идентитета

Ова публикација¹¹ представља тематски зборник мишљења, препорука и упозорења које је Повереник донео у периоду од 1. јануара 2018. до 31. децембра 2024. године, у поступању по притужбама и у примени антидискриминационих прописа у области заштите од дискриминације на основу сексуалне оријентације и родног идентитета. Зборник пружа систематизован преглед поступања Повереника у овој области и омогућава стручном и ширем аудиторијуму увид у типичне облике дискриминације, институционалне одговоре и изазове са којима се појединци и заједнице суочавају у пракси.

Зборник садржи сажетке мишљења и препорука донетих по притужбама, приказаних према учесталости навођења у појединим областима друштвеног живота, као и препоруке мера упућене органима јавне власти и другим лицима ради остваривања равноправности. Поред тога, обухваћена су и мишљења на нацрте закона, примери стратешких парница, поднете кривичне пријаве, као и упозорења упућена јавности поводом најчешћих, типичних и тешких случајева дискриминације.

Иако број притужби по овом личном својству није међу најзаступљенијима и притужбе често подносе организације цивилног друштва, приказана пракса јасно указује на постојање структурних проблема и потребу за континуираним институционалним одговором.

Публикација има за циљ да допринесе бољем разумевању феномена дискриминације на основу сексуалне оријентације и родног идентитета, јачању поверења у институције и подстицању даљих активности усмерених ка превенцији дискриминације и унапређивању равноправности.

Програм вршњачке едукације о препознавању и реаговању на дискриминацију

Публикација¹² је намењена деци и младима узраста од 12 до 18 година, са циљем стицања основних знања о појму и облицима дискриминације, њеним последицама, као и механизмима заштите. Програм је заснован на приступу вршњачке едукације, полази од чињенице да се у вршњачким групама знања и ставови лакше и ефикасније преносе, обухвата више тематских целина које се односе на основе вршњачке едукације, дискриминацију и њене облике у образовним установама, последице дискриминације, правни оквир и институционалне механизме заштите од дискриминације. Саставни део публикације чине и детаљно разрађене радионице, прилагођене различитим

¹¹ Зборник мишљења, иницијатива, упозорења, судских поступака због дискриминације по основу сексуалне оријентације и родног идентитета, доступно на:

<https://ravnopravnost.gov.rs/zbornik-misljenja-inicijativa-upozorenja-sudskih-postupaka-zbog-diskriminacije-po-osnovu-seksualne-orientacije-i-rodnog-identiteta/>

¹² Програм вршњачке едукације о препознавању и реаговању на дискриминацију, доступно на:

<https://ravnopravnost.gov.rs/program-vrsnjacke-edukacije-o-prepoznavanju-i-reagovanju-na-diskriminaciju/>

условима реализације, као и пратећи едукативни садржаји – препоручена литература, видео-материјали и преглед релевантних кампања.

Публикација је настала у оквиру пројекта „Панел младих Повереника за заштиту равноправности – Млади за равноправност“, реализованог уз подршку програма Ерасмус+ Европске уније, у партнерству са Правобранитељицом за равноправност сполова Републике Хрватске. Пројекат је био усмерен на унапређење равноправности деце и младих у Србији и Хрватској кроз оснаживање младих, подизање свести о дискриминацији, унапређење комуникације са институцијама за равноправност и развој мреже вршњачких едукатора.

Водич на лакој језику о Поверенику за заштиту равноправности

Ова публикација¹³ представља водич на лакој језику („easy to read“) о улози, надлежностима и начинима поступања институције, намењен свима којима је потребан јасан, разумљив и приступачан приказ система заштите од дискриминације. Кроз једноставан језик и бројне примере, публикација појашњава шта је дискриминација, на основу којих личних својстава може настати, ко може бити дискриминисан, као и у којим областима се дискриминација најчешће јавља.

Посебан део посвећен је улози Повереника у поступању по притужбама, од подношења притужбе, утврђивања чињеница и давања мишљења, до упућивања препорука, опомена и обавештавања јавности, као и могућности покретања судских поступака. Истовремено, указује се и на разлику између дискриминације и других облика незаконитог поступања, попут насиља, које се пријављује другим надлежним органима.

Водич детаљно објашњава како изгледа притужба, шта она треба да садржи, ко је може поднети, у ком року Повереник поступа, као и која права имају лица која се обраћају институцији. Посебна пажња посвећена је практичним упутствима за попуњавање обрасца притужбе и навођење доказа, како би поступак био што доступнији и разумљивији.

Овом публикацијом институција настоји да приближи механизме заштите од дискриминације широј јавности, посебно лицима којима су сложени правни текстови тешко разумљиви, и да подстакне остваривање права на равноправност кроз информисање, оснаживање и јачање поверења у институционалну заштиту.

¹³ Водич на лакој језику, доступно на: <https://ravnopravnost.gov.rs/vodic-na-lakom-jeziku/>

Приручник за реализацију наставе на теме заштите од дискриминације и унапређења равноправности

Публикација¹⁴ пружа практичну подршку наставницима и другим образовним радницима у вођењу наставе о равноправности, толеранцији и недискриминацији. У приручнику су детаљно објашњени законски и институционални оквир заштите од дискриминације, као и улога наставника и школских тимова у стварању окружења које омогућава безбедно и равноправно учешће деце и младих.

Део приручника посвећен искуствима са терена и садржи анализу интерактивних радионица спроведених у школама широм Србије, где су ученици разматрали облике и узроке дискриминације, износили своје ставове и предлагали превентивне програме.

Публикација садржи и конкретне методолошке алате за рад – предлоге радионица, активности и примере добре праксе које се могу прилагодити потребама ученика и наставног програма, као и додатне ресурсе, укључујући појмовник основних термина и препоруке за даље читање. Циљ приручника је да наставницима и свима који желе да унапреде квалитет образовања омогући ефикасан рад на афирмацији људских права, равноправности и поштовању различитости, пружајући младима могућност да развијају свој потенцијал у окружењу без дискриминације.

Приручник је настао уз подршку Амбасаде Уједињеног Краљевства у Србији и у партнерству са Британским Саветом, у оквиру пројекта „Образовање за равноправност”.

Зборник одабраних мишљења, препорука, иницијатива, упозорења и судских поступака због дискриминације на основу националне припадности или етничког порекла

Публикација¹⁵ представља компилацију одабраних мишљења, препорука, иницијатива, упозорења и других аката Повереника за период 2015–2025. године, донетих у поступцима за заштиту од дискриминације по притужбама и поводом других обраћања грађана, удружења и организација цивилног друштва на основу националне припадности или етничког порекла.

Овај основ дискриминације спада међу првих пет по учесталости обраћања грађана и организација, а највише притужби подносили су припадници ромске националне мањине, нарочито у поступцима пред органима јавне власти, у области рада и запошљавања, образовања, стручног оспособљавања и јавног информисања.

¹⁴ Приручник за реализацију наставе на теме заштите од дискриминације и унапређења равноправности, доступно на: <https://ravnopravnost.gov.rs/prirucnik-za-realizaciju-nastave-na-teme-zastite-od-diskriminacije-i-unapredjenja-ravnopravnosti/>

¹⁵ Зборник одабраних мишљења, препорука, иницијатива, упозорења и судских поступака због дискриминације на основу националне припадности или етничког порекла, доступно на: <https://ravnopravnost.gov.rs/zbornik-odabranih-misljenja-preporuka-inicijativa-upozorenja-i-sudskih-postupaka-zbog-diskriminacije-na-osnovu-nacionalne-pripadnosti-ili-etnickog-porekla/>

Зборник показује комплексност и разноврсност случајева дискриминаторног поступања, али и напредак у поступању по препорукама институције. Посебна пажња посвећена је превентивној функцији Повереника и стварању свести о људским правима, равноправности и недискриминацији. Публикација садржи и препоруке Високог комесара за националне мањине ОЕБС-а, које државама учесницама помажу у остваривању права националних мањина и њиховој заштити.

Овај зборник је намењен стручњацима, представницима органа јавне власти, медија и свим заинтересованим појединцима, као користан извор за боље разумевање дискриминације и начина њеног спречавања.

Обуке

Промоција толеранције, подизања свести о дискриминацији као негативној и противзаконитој друштвеној појави, као и упознавање са механизмима заштите од дискриминације био је, као и ранијих година, високо позициониран приоритет Повереника у 2025. години. Обукама, семинарима, радионицама и тренинзима обухваћено је више од 2000 учесника.

Образовање о људским правима представља кључни елемент ефикасног спровођења уставних и законских стандарда, како међународних тако и домаћих, а образовање младих о људским правима доприноси њиховом оснаживању да учествују у развоју друштва, да развију способност критичког мишљења и испитивачки ум, као и да доносе информисане одлуке и успостављају везе између људских права, социјалних питања, образовања и других јавних политика. Током године, у оквиру различитих програма, организован је низ обука, предавања и едукативних кампања из области препознавања и реаговања на дискриминацију прилагођени ученицима основних и средњих школа. Едукатори су били запослени у Стручној служби Повереника али и чланови Панела младих, као вршњачки едукатори.

У оквиру пројекта „Образовање за равноправност“ (који се реализује у сарадњи са Министарством просвете а уз подршку Британског Савета и Амбасаде Велике Британије у Београду) одржано је 24 интерактивних и едукативних радионица за ученике виших разреда основних и средњих школа широм Србије, на којима се говорило о појму и облицима дискриминације, значају толеранције и равноправности, као и о родној равноправности кроз промоцију равнотеже родних

улога. Овим радионицама, које су одржане у Београду, Новом Пазару, Нишу, Врњачкој Бањи, Ваљеву, Кучеву, Петровцу на Млави, Инђији и Крагујевцу, обухваћено је више од 600 ученика основних и средњих школа.

У оквиру пројекта „Зауставимо насиље – Остваримо равноправност“, који заједнички спроводе агенције Уједињених нација у Србији (UNDP, UNFPA, UNICEF и UN Women), одржано је седам радионица за 160 средњошколаца у Београду, Ваљеву, Кучеву, Пожаревцу и Инђији. Ове радионице, под називом *Заштита од дискриминације и различитих облика родно заснованог насиља посредованог путем технологија* реализовали су вршњачки едукатори - чланови Панела младих Повереника.

У оквиру програма ЕРАЗМУС+1, Повереник од 2024. године имплементира пројекат „Млади за равноправност“. Као део пројектних активности, чланови Панела младих одржали су пет вршњачких едукација за укупно стотину ученика у школама у Београду, Новом Пазару и Смедеревској Паланци.

Имајући у виду да интернет нуди безброј могућности за учење, дружење и креативност, али са собом носи и ризике вршњачког насиља и дискриминације, за чланове Панела младих Повереника организован је тренинг посвећен дигиталној безбедности и дискриминацији у онлајн окружењу. Реализацију тренинга подржала је амбасаде Републике Аустрије.

У сарадњи са Центром за образовне политике, у оквиру пројекта „Млади

ослушкују: Оснаживање ученичких парламената за промоцију и залагање за људска права“, представници Повереника одржали су радионицу и предавање о појму дискриминације и надлежностима институције за ученике 16 средњих школа.

Манифестација „Заједно и безбедно кроз детињство“ одржана је у комплексу Криминалистичко-полицијског универзитета поводом почетка нове школске године. Кроз дружење, забаву и игру представници Повереника су ученицима основних и средњих школа приближили појмове дискриминације, равноправности и толеранције.

У оквиру Летње школе о праву на равноправност и заштити од дискриминације Правног факултета Универзитета у Нишу, на позив Мисије ОЕБС-а у Србији, одржано је предавање о надлежностима и поступку заштите од дискриминације, као и радионицу на којој су учесници вежбали подношење притужбе на основу сценарија-случајева из праксе Повереника, прилагођених потребама радионице.

Поред тога, у четири школе у југозападној Србији (Пријеполје и Прибој), одржане су вршњачке радионице у циљу подизања свести о значају међусобног уважавања и стварања инклузивног школског окружења. Кроз заједнички рад, ученици су имали прилику да размене мишљења, препознају предрасуде и стереотипе и оснаже се за активно залагање за равноправност у својој заједници. Активност је организована уз подршку Мисије ОЕБС-а у Србији.

Предавање о појму и облицима дискриминације, као и о надлежностима Повереника, одржано је за представнике Форума младих са инвалидитетом.

За младе Роме и Ромкиње одржано је предавање и радионица „Улога Повереника за заштиту равноправности у превенцији и реакцији на дискриминацију“, као активносту у оквиру пројекта

„Усмеравање младих Рома и Ромкиња, ка квалитетном образовању и запошљавању“ (део ширег пројекта немачко - српске развојне сарадње који спроводи ГИЗ у сарадњи са Министарством за рад, запошљавање, борачка и социјална питања).

У сарадњи са Канцеларијом за родну равноправност Сектора за људске ресурсе Министарства одбране, уз подршку Мисије ОЕБС-а у Србији настављен је програма обука „Препознавање и реаговање на дискриминацију“ за припаднике Министарства одбране и Војске Србије. Одржавање ових обука је активност предвиђена Трећим националним акционим планом за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација који је усвојен у априлу 2025. године.

Обука за припаднике Министарства одбране и Војске Србије, 2025.

Током 2025. године одржана су два семинара, а евалуације показују напредак, јер је на почетку семинара број тачних одговора износио 7,9 а на крају семинара 12,7. Увећање знања је забележено у одговору на питање „која од наведених личних карактеристика може бити основ дискриминације“ јер је на почетку забележено 37% а на крају 71% тачних одговора. На питање о надлежности институције на почетку семинара тачно је одговорило 53% а на крају 84% учесника семинара. Препознавање случајева дискриминације је са 26% на почетку износило 74% на крају семинара. Појам родне равноправности је препознао 50% учесника на почетку семинара а 68% на крају.

Програм обуке за полицијске службенике и службенице „Препознавање и реаговање на дискриминацију“ похађало је је 69 полазника¹⁶ у 2025. години, а евалуације су показале да је највеће увећање знања остварено у разумевању личног својства као основа дискриминације. На питање о личним својствима које могу бити основ дискриминације дискриминације проценат тачних одговора био је 15% на почетку обуке, док је на крају обуке износио 38%. Одговор на питање који правни акт установљава Повереника био је тачан у 37% случајева на почетку семинара док излазни упитник бележи 80% тачних одговора.

Повереник је одржао едукативну радионицу „Како до равноправности на радном месту“, за послодавце у Крагујевцу. Поред предавања о забрани дискриминације и механизмима заштите, представљен је и „Кодекс равноправности“, публикација који је Повереник израдио у циљу унапређења равноправности у радном окружењу.

¹⁶Са обукама реализованим 2016, 2017, 2018, 2019, 2021, 2022, 2023 I 2024.. године укупан број полицијских службеника и службеница који су обухваћени програмом обука износи 903

На позив Групе 484, у оквиру регионалног пројекта „Инклузија странаца на Западном Балкану“, одржано је предавање о појму и облицима дискриминације и поступку пред Повереником за представнике организација цивилног друштва које се баве мигрантима.

Имајући у виду истраживање „Перцепција Рома о дискриминацији“, које је Повереник спровео 2024. године, и наводе испитаника (учесника у истраживању) да се ситуације дискриминације дешавају, између осталог, и у Центрима за социјални рад, Савет Европе је организовао, а Повереник реализовао тренинг о циганизму за запослене у Центрима за социјални рад. На радионици су представљени случајеви из праксе Повереника а који се односе на дискриминацију припадника Ромске националне мањине у поступку остваривања права на социјалну заштиту.

Такође, Повереник је учествовао на тренинзима на тему превенције интерсекцијске дискриминације у јединицама локалне самоуправе у Србији. Тренинзи су одржани у Ваљеву, Шапцу, Новом Пазару, Вршцу, Пожаревцу, Бачу, Ариљу, Лесковацу и Крушевцу, у оквиру пројекта „Подршка социјалном укључивању у Србији“ који спроводи ГИЗ од 2024. године. Тренинге је похађало око 500 запослених у јединицама локалне самоуправе.

На позив конзорцијума пројекта „Каријера и мама – CAM2025“ (конзорцијум чине: Синдикат управе Републике Српске, Синдикат државних службеника и намјештеника у институцијама БиХ, Самостални синдикат државних службеника и намјештеника у органима државне службе, судској власти и јавним установама у Федерацији БиХ, Институт за филозофију и друштвену теорију Универзитета у Београду, Организација креативног окупљања Београд и Синдикално едукативни центар Бања Лука), Повереник је одржао предавање о родној равноправности, дискриминацији жена на тржишту рада по основу породичног статуса као и о равнотежи између каријере и породице. Предавање је одржано за синдикалне активисткиње из Босне и Херцеговине током њихове студијске посете Републици Србији.

Предавање о родној равноправности организовано је и за запослене у Институту за упоредно право у складу са активностима из Плана за остваривање родне равноправности који је институт усвојио, а у складу са Уговором о сарадњи потписаним између Повереника и Института за упоредно право.

У оквиру општег програма обуке за државне службенике Националне академије за јавну управу, обуку „Заштита од дискриминације“ похађало је око 300 државних службеника.

Стручни скупови, конференције и друге активности

Један од надлежности Повереника односи се на унапређивање равноправности кроз сарадњу са свим друштвеним актерима. Ова активност се реализује кроз организовање стручних скупова и других догађаја од стране саме институције, али и учешће на стручним скуповима - конференцијама, округлим столовима, радионицама, дебатама, радним групама, као и радне састанке са представницима других државних органа, организација цивилног друштва, регионалних и међународних организација и њихових представника.

Тако су током године представници институције учествовали на преко 400 различитих скупова, на којима су, активним учешћем, указивањем на проблеме у погледу неједнакости појединих друштвених група које су у већем ризику од дискриминације, појашњавањем могућих начина заштите, али и указивањем на примере добре праксе као и конкретне начине за унапређење стања, чиме се доприноси разумевању и остваривању људских права у различитим областима друштвеног живота.

У наставку текста приказани су поједини стручни скупови у организацији Повереника, док су поједини скупови у организацији Повереника приказани у делу овог извештаја који се односи на реализоване пројекте. Након тога је приказан део стручних скупова и конференција на којима је Повереник учествовао.

Стручни скупови у организацији Повереника

Поводом обележавања Међународног дана толеранције и петнаестогодишњице рада институције, Повереник је организовао велику годишњу конференцију посвећену унапређењу равноправности и промоцији толеранције. Под називом **„Положај жена – велики кораци, мали помаи - како нам образовање може помоћи“**, овогодишња конференција организована је у сарадњи са Амбасадом Уједињеног Краљевства у Србији, Британским Саветом, Агенцијом Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена (UN Women) и Мисијом ОЕБС-а у Србији, с циљем подизања свести о положају жена, посебно оних из руралних средина и значају едукације деце и младих о појму дискриминације и њеном сузбијању. О овим темама се разговарало у панел дискусијама у којима су учешће узели представници институција и цивилног друштва из Србије, региона и Европе.

На конференцији су по десети пут уручене годишње медијске награде за толеранцију, уз подршку Мисије ОЕБС-а у Србији и Делегације Европске уније у Србији. У категорији ТВ/радио награђени су: Вишња Вишњић Милић (РТС), Владимир Малешкић (ТВ Форум), Маја Симић (ТВ Н1) и Јасна Ђуровић (ТВ Уна). У категорији онлајн медији/портали награђени су: Дина Ђорђевић (ЦИНС), Милица Михајловић (данас.рс) и Зоран Стрика (021.рс), док су у категорији штампани медији награђени: Вук Вучковић (Лице улице), Мирослава Пудар (Нови магазин) и Теодора Шкобо (НИН).

Додела Годишњих медијских награда, 2025.

У радном делу конференције представљен је приручник за реализацију наставе на теме заштите од дискриминације и унапређења равноправности као и резултати пројекта „Образовањем до равноправности“ реализованог у сарадњи са Британским саветом. На отварању конференције су говорили и Невена Петрушић, претходна повереница за заштиту равноправности, Кристин Мелсом, амбасадорка Краљевине Норвешке у Србији, Едвард Фергусон, амбасадор Велике Британије у Србији, Андреас фон Бекерат, шеф Делегације Европске уније у Србији, Марцел Пешко, шеф Мисије ОЕБС-а у Србији и Милана Рикановић,

директорка Агенције Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена (UN Women) у Србији. Конференцији су присуствовали бројни представници дипломатског кора, европских институција за равноправност, организација цивилног друштва, медија и других релевантних актера.

„Партнерство за равноправност: Заједно градимо боље радно окружење“

био је назив конференције посвећене обележавању 15 година рада Повереника, на којој је повереница Јанковић истакла да се институција од оснивања суочавала са бројним изазовима, али да је, захваљујући континуираном и посвећеном раду на заштити права и достојанства сваког човека, данас препозната као институција од поверења. На конференцији су представљени досадашњи резултати Партнерства за равноправност институције Повереника коме је до сада приступило више стотина

компанија, привредних комора и пословних удружења који су одлучни да примењују антидискриминационе политике у свом пословању. Пројекат „Унапређење равноправности у области рада и запошљавања – Заједничка иницијатива за равноправност на радном месту“ Повереник је реализовао уз подршку Министарства за економску сарадњу и развој Савезне Републике Немачке (БМЗ), кроз Немачку развојну сарадњу (ГИЗ).

На скупу **„Умрежавање лидерки Србије и Израела“** који су заједнички организовали Повереник и Амбасада Израела у Београду поводом обележавања Међународног месеца женске солидарности указано је на важност подршке, сарадње и јединства међу женама из различитих делова света. Лидерке, визионарке и експерткиње из различитих области попут бизниса, медицине, науке и цивилног друштва из Израела и Србије имале су прилику да се кроз низ кратких сесија међусобно упознају, размене искуства и размотре прилике за сарадњу у заједничком интересу. Када су жене укључене у доношење одлука, свет постаје боље место за све, истакнуто је на скупу, уз поруку да је неопходно осигурати женама једнаке шансе да обликују друштво.

Повереник је у сарадњи са аустријским Министарством за рад, социјална питања, здравље и заштиту потрошача, организовао скуп поводом **обележавања Међународног дана борбе против насиља над старијима**, на коме је закључено да је неопходно чешће разговарати о овој теми и мењати наратив као и начин на који се старост доживљава, уз обавезну промену свести и изградњу културе која поштује старије као равноправне чланове друштва и омогућава им остваривање свих људских права. Истакнута је неопходност ревизије протокола за

поступање свих државних органа у случајевима насиља у породици са посебним нагласком на насиље према старима, као и неопходност боље координације свих актера система, уз укључивање организација цивилног друштва, као и потреба увођења специјализованих едукација за све професионалце у систему заштите од насиља. Закључено је и да су неопходне интервенције у домену кривичног законодавства и увођење посебног кривичног дела насиља према старима. Такође је наглашено да је неопходна и проактивнија улога медија, нарочито јавног сервиса, јер се наши старији углавном информишу путем овог медија.

Крајем септембра организован је стручни скуп **Представљање Посебног извештаја Повереника за заштиту равноправности о дискриминацији особа са инвалидитетом**, на коме су представљени основни налази овог извештаја и указано да су особе са инвалидитетом и даље једна од најрањивијих друштвених група често изложена различитим облицима дискриминације. Поред представника институције, на скупу се обратила и шефица канцеларије Популационог фонда УН у Србији који је подржао сачињавање овог извештаја, као и

представници државних институција - Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарства за људска и мањинска права и друштвени дијалог и Републичког завода за социјалну заштиту. Такође су организовани и панели посвећени улози приватног сектора у унапређењу положаја особа са инвалидитетом (на коме су учествовали представници Удружења предузећа за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом (УИПС), предузећа Novitas Consult, компаније Делта Холдинг и Националне службе за запошљавање), док су на панелу о улози цивилног друштва учествовали представници Националне организације особа са инвалидитетом Србије (НООИС), Савеза слепих Србије, Савеза глувих и наглувих Србије, Савеза дистрофичара Србије и Савеза удружења Србије за помоћ особама са аутизмом.

Под симболичним слоганом **„Сутра може бити касно“**, у сусрет кампањи „16 дана активизма против насиља над женама“ организовано је представљање Посебног извештаја о дискриминацији жена на којем је указано је да је ово други по реду посебан извештај Повереника о дискриминацији жена, настао као резултат континуираног, вишегодишњег институционалног праћења положаја жена и примене антидискриминационих прописа у Србији. Пракса Повереника показује да механизми заштите функционишу, али да су бржи поступци, јаснији стандарди и јача међусекторска сарадња неопходни за делотворнију заштиту. Према налазима извештаја, највећи степен неравноправности и даље је присутан у области рада и запошљавања, од избора занимања, преко ограниченог приступа одређеним професијама, разлике у зарадама и споријег напредовања, посебно након породичног или одсуства ради неге детета. Сексуално узнемиравање је један од најраспрострањенијих облика дискриминације на раду, а две од пет жена доживеле су неки његов облик. Родно засновано насиље, укључујући и феминизм, остаје најтежи вид нарушавања права и безбедности жена, а дискриминацији су посебно изложене жене са инвалидитетом, Ромкиње, жене у руралним подручјима, ЛБТИ+ жене, старије жене и мигранткиње. У области здравства и репродуктивних

права и даље се јављају озбиљни проблеми, укључујући акушерско насиље. У политичком и јавном животу, приметни су помаци у бројчаној заступљености жена, али често у нижим структурама власти, док су утицајне позиције у рукама мушкараца.

Представљање Посебног извештаја о дискриминацији жена, 2025.

И ове године је организована конференција **„Моја будућност – Чија је брига? Инклузивно друштво за све – други део“** у заједничкој организацији Канцеларије аташеа за рад, социјално осигурање, здравство и заштиту потрошача Републике Аустрије, Популационог фонда Уједињених нација (UNFPA), Повереника и Црвеног крста Србије. Догађај је окупио доносиоце одлука, представнике цивилног друштва и стручњаке из Србије и Аустрије, као платформа за разговор о иновативним приступима активном и здравом старењу, дигиталној инклузији, сребрној економији и међугенерациској сарадњи – кључним приоритетима како би се обезбедило да старије особе живе достојанствен, активан и испуњен живот. Закључци конференције су се односили на неопходност мењања наратива као и начина на који се старост доживљава, уз промену свести и изградњу културе која поштује старије као равноправне чланове друштва. Истакнута је неопходност ревизије протокола за поступање државних органа у случајевима насиља у породици са нагласком на насиље према старима, као и неопходност боље координације свих актера система, уз укључивање организација цивилног друштва, као и потреба увођења специјализованих едукација за све професионалце у систему заштите од насиља. На конференцији је представљена и изложба **„Зауставимо насиље над старијим особама“**, а присутни су присуствовали и извођењу одломка из представе **„Чекајући кишу“** Удружења Артичока.

Завршни део ове конференције обележило је званично уручење награда на конкурс Повереника у категоријама: литерарни рад, ликовни рад и фотографија **„Мост разумевања – Међугенерациска солидарност“**. Овај конкурс за ученике старијих разреда основних школа у Србији одржан је по осми пут и ове године је на конкурс пристигло више од 550 радова. По оцени стручног жирија који су чинили Горан Златковић, мастер визуелних уметности, Гордана Влајић, књижевница и Јелена Милатовић, самостална уметница и дипломирана сликарка зидног сликарства, радови су све бољи из године у годину, а деца су све упознатија са темом конкурса и значајем међугенерациске солидарности, што добро илуструје изјава једне ученице да **„Учећи од старијих, млади добијају корен, а учећи од младих, стари добијају крила“**.

Награђени ученици са конкурса Мост разумевања, 2025.

У категорији Литерарни рад прву награду је освојио Петар Солеша, VII/2, ОШ „Драгомир Марковић“, Крушевац, док су другу и трећу награду добили Леа Алексић, 6/1, ОШ „Вук Караџић“, Ћуприја и Маша Радовић, VII/5, ОШ „Никола Тесла“, Београд. У категорији Ликовни рад првонаграђена је ученица Анђелка Богић, VII/2, ОШ „Милисав Николић“, ИО Црљенац (Мало Црниће), а другу и трећу награду освојили су Александра Максимовић, VII/2, ОШ „Живомир Савковић“, Ковачевац (Младеновац) и Никола Цмиљанић, VII/3, ОШ „20. октобар“, Сивац (Кула). У категорији Фотографија прву награду је освојила Анђела Јаковљевић, VII/2, ОШ „Мићо Матовић“, ИО Мочиоци (Ивањица), а добитници друге и треће награде су Нађа Личина, VIII/1, ОШ „Слободан Бајић Баја“, Нови Карловци и Лука Лукић, VIII/5, ОШ „Николај Велимировић“, Добрић (Шабац). Специјална награда додељена је Надежди Ашастовој, VII/3, ОШ „Вук Караџић“, Црвенка.

Током године је организован и **скуп досадашњих добитника Годишње медијске награде за толеранцију**, коју Повереник заједно са Мисијом ОЕБС у Србији традиционално додељује већ 10 година, имајући у виду да су медији један од најважнијих савезника институције за промоцију толеранције и унапређивање равноправности у друштву. На панелу „Идеје које вреди ширити“ лауреати ове награде су разговарали о искуствима у обради тема људских права,

равноправности и дискриминације, улози медија али и важности награда као подстицаја за даљи рад. На догађају је приказан документарни филм „Гласови равноправности – Десет година награде за толеранцију“, који сублимира досадашњу деценију постојања награде и искуства награђених новинара.

Конференција „Форум националних савета националних мањина“, 2025.

Имајући у виду да значајан број становништва Републике Србије чине припадници различитих националних мањина, као и да је питање њиховог положаја високо на листи приоритета, Повереник је током године припремио *Зборник одабраних мишљења, препорука, иницијатива, упозорења и других аката због дискриминације на основу националне припадности и етничког порекла за период 2015–2025. године*, који је представљен на **конференцији „Форум националних савета националних мањина“**. На овој конференцији, на којој су одржана три панела са темама: Глас жена у националним саветима, Културни идентитет, Партнерство са институцијама и улога младих у очувању мањинског идентитета, учествовали су представници свих националних савета, који су јединствен механизам за укључивање, учешће и оснаживање припадника мањинских заједница и природни партнери Повереника на заједничком задатку унапређења толеранције и поштовања различитости, као темељних вредности модерног и демократског друштва, како је нагласила повереница на отварању скупа.

Током године одржана је и традиционална акција Повереника и Спортског савеза особа са инвалидитетом Београда **„Равноправно до циља“**, у оквиру 38. Београдског маратона.

Циљ ове акције је разбијање предрасуда о способностима особа са инвалидитетом, указивање на њихове капацитете као и на неопходност решавања проблема са којима се сусрећу у свакодневном животу.

На Тргу Николе Пашића је, као и претходних година, постављен штанд на коме је грађанима и учесницима маратона дељен информативни материјал о појму и облицима дискриминације, као и начинима за њено препознавање и спречавање.

Повереник је и у 2025. години реализовао програм **„Симулација суђења (Moot court) у области заштите од дискриминације“** са циљем изградње капацитета будућих правника - студената правних факултета у Србији, за заштиту од дискриминације, кроз познавање

правних механизма и стицање вештине излагања правне аргументације. Тимови са Правног факултета Универзитета у Нишу освојили су прво и друго место на такмичењу, док је трећепласиран тим са Правног факултета Универзитета у Београду. За најбоље говорнице проглашене су Мила Јовановић и Кристина Стојановић из првопласираног тима из Ниша. Ове године такмичење је организовано по 12. пут, уз подршку традиционалног партнера Повереника - фондације Регистар националног интернет домена Србије РИНДС, а задати случај односио се на дискриминацију у дигиталној сфери и друштвеним мрежама.

Проглашење победника на такмичењу Moot court у области заштите од дискриминације, 2025.

Активности **Панела младих** током 2025. године започети су онлајн едукацијом посвећеном питањима родне равноправности, дискриминације и једнаких могућности у оквиру пројекта Ерасмус+ *Панел младих – Млади за равноправност*. Кроз предавања су обрађене теме историјског развоја родних улога, родних стереотипа, сексизма и родно заснованог насиља, као и проблем поделе занимања на "мушка" и "женска". На представљању *Програма вршњачке едукације о препознавању и реаговању на дискриминацију*, панелисти су се упознали са примерима добре праксе, улози младих у промоцији људских права, као и методама вршњачке едукације. Панелисти су одржали пет вршњачких едукација у Београду, Новом Пазару и Смедеревској Паланци, на којима су оснаживали своје вршњаке да препознају различите облике дискриминације и да адекватно реагују у свакодневним ситуацијама.

Паралелно са овим активностима настављен је рад на спровођењу националне кампање #bodyright, у сарадњи са Популационим фондом Уједињених нација. Млади панелисти су, кроз седам радионица у различитим средњим школама у Србији, са својим вршњацима размењивали схватања о подршци у школи и заједници, али и о упознавању са речником родно заснованог насиља учињеног посредством технологије, са циљем подстицања критичког размишљања и солидарности кроз интерактивне дискусије, студије случаја и креативне активности. Уз подршку Амбасаде Аустрије у Србији организован је тренинг посвећен темама дигиталне безбедности и дискриминације у онлајн окружењу, како би се чланови Панела младих додатно ојачали и безбедно користили интернет и дигитални екосистем. Након тога су у Прибоју и Пријеполу чланице Панела младих у четири средње школе одржале вршњачке едукативне радионице, а млади панелисти, Лука и Софија, имали су наступ у оквиру Годишње конференције Повереника, где је свако из свог угла поделио искуство сарадње са Повереником, али и колико су биле значајне вршњачке едукације које су они држали.

Стручни скупови у организацији других актера

Представници Повереника током године учествују на бројним дијалозима, стручним скуповима, конференцијама и сл. које организују различити друштвени актери, како би расветљавали и указивали на друштвене феномене и појаве које могу продубљивати постојеће и стварати нове неједнакости, неправде и дискриминације. У даљем тексту су, као илустрација, поменути само неки од ових скупова и других догађаја на којима је указивано на дискриминацију као појаву, начине за превазилажење појединих проблема и унапређење равноправности, пре свега на основу праксе институције, али и других релевантних извора.

Реализација пројекта **„Заједно и безбедно кроз детињство“**, у којем Повереник учествује заједно са Министарством унутрашњих послова и Министарством просвете, настављена је и у току школске 2025/26. године, кроз разноврсне едукативне активности са циљем подизања нивоа свести код ученика основних школа о последицама насилног понашања у стварном и виртуелном окружењу. Теме едукативних радионица са ђацима односе се на препознавање различитих видова насиља и дискриминације, усвајање стратегија за помоћ другима у невољи и вештина ненасилног решавања конфликта, развијање саосећања и информисање о начинима помоћи, подршке и заштите. Поводом почетка школске године и наставка пројекта, одржан је скуп у комплексу Криминалистичко-полицијског универзитета где су кроз дружење, забаву и игру представници стручне службе Повереника и МУП-а, ватрогасци, саобраћајци, жандармерија, рониоци и спасиоци, деци приближили појмове дискриминације, равноправности и толеранције и разговарали зашто је важно неговати међусобно поштовање и разумевање. У оквиру пројекта је у првом полугодишту школске 2025/2026 године реализовано 16.055 радионице, на којима је учествовало 211.993 ученика III, IV V и VIII разреда.

Представници Повереника на Манифестацији „Заједно и безбедно кроз детињство“, КПУ, 2025.

У Српској академији наука и уметности (САНУ) одржан је научни скуп **„Једнакост кроз афирмативну акцију“**, који је Повереник организовао у сарадњи са Одбором за проучавање живота и обичаја Рома САНУ и Одбором за проучавање националних мањина и људских права САНУ. Догађај је окупио стручњаке и истраживаче из различитих области са циљем указивања на значај посебних (афирмативних) мера за постизање друштвене једнакости и равноправности. Након поздравних речи председника САНУ академика Зорана Кнежевића и академика Тибора Варадија, научни скуп је одржан у три тематске целине: Афирмативне мере у односу на националне мањине, Афирмативне мере: родна равноправност и особе са инвалидитетом, и Примена афирмативних мера према Србима изван Србије (Мађарска,

Румунија, Хрватска, Северна Македонија). На овом научном скупу, повереница Бранкица Јанковић представила је свој рад о улози и положају жена у политичком животу. Своје радове на тему примене афирмативних мера у односу на припаднике националних мањина и особе са инвалидитетом, представиле су и помоћнице поверенице Мирјана Кеџман и Татјана Пријић.

На панелу „Национални и међународни стандарди заштите права мањина“ који је одржан у Српској академији наука и уметности у оквиру пројекта „Етно-конфесионалне мањине у Србији – изазови и перспективе људских права“ оцењено је да је у вишенационалним срединама значајно континуирано радити на интеркултуралном прожимању и борби против дискриминације по основу националне припадности и етничког порекла.

Поводом обележавања јубијела – **20 година Ромске женске мреже Србије**, која окупља 33 организације и иницијативе из целе државе, повереница Јанковић је у Етнографском институту САНУ истакла значај женског удруживања и свих видова подршке, а пре свега указала и овом приликом на важност образовања, као предуслова за остваривање многих људских права. И многе Ромкиње су препознале образовање као кључ за излазак из вишеструке дискриминације, сиромаштва и ограничених могућности на тржишту рада, као и за пуно друштвено укључивање, због чега је кључно радити на образовању и едукацији, као и на разбијању стереотипа и предрасуда.

Уочи Светског дана Рома повереница је разговарала са становницима насеља Велики рит у Новом Саду истакавши да пракса Повереника годинама указује да су Роми изложени дискриминацији у готово свим областима друштвеног живота а када је реч о Ромкињама, оне су неретко изложене вишеструкој дискриминацији, и по основу пола и по основу националне припадности, у већем су ризику од сиромаштва и ограниченим могућностима на тржишту рада.

Копаоник бизнис форум, 2025.

Како родна неједнакост погоршава рањивост на климатске промене и како укључивање жена у доношење одлука може убрзати транзицију ка одрживој будућности – биле су теме панела „Жене, климатске промене и моћ: Превазилажење јаза за зеленије сутра“ који је водила повереница Јанковић на **Копаоник бизнис форуму**. Учеснице панела изнеле су своје увиде и поделиле искуства из праксе која показују да земље са већим уделом жена у парламентима доносе ефикасније климатске политике и строжије законе, а да су компаније са већим бројем жена на руководећим позицијама активније у спровођењу еколошки одговорних пракси. Стога је неопходно креирати здраво и подстицајно окружење које ће омогућити женама да буду део решења, а не само жртве климатских промена.

На конференцији „Има ли достојанственог рада за грађане/ке Србије? Између стварности и могућности“ коју је организовала Фондација центар за демократију, главне теме су биле стање радних права у Србији, измене радног законодавства, улога синдиката у заштити радних права и веће укључивање младих.

Наглашено је да тема радних и социјалних права мора бити на листи друштвених приоритета, јер је посао од егзистенцијалног значаја за свакога, као и да је приликом доношења прописа и јавних политика потребно

пажљиво дефинисати све институте радног права и вршити анализу процене утицаја прописа и јавних политика на социоекономски угрожена лица или групе и њихове усаглашености са начелом једнакости пре доношења тих прописа.

Друштвено одговорно пословање мора бити нераскидиви део пословања, као и поштовање људских права без дискриминације по било ком основу, истакнуто је на отварању конференције „ЦСР Србија 2025“, у организацији Color Media Communications. Охрабрује што све више компанија разуме важност поштовања принципа равноправности, као и стварање радног окружења без дискриминације, што уз интегрисање принципа ЕСГ у пословне стратегије постаје неопходност и важан фактор изградње одрживог пословног успеха свих компанија, оценила је повереница.

На тему одрживог пословања, на конференцији „Друштвена одрживост као стратегија: Претварање дужне пажње у пословну предност“, коју је организовала Немачко-српска привредна комора, истакнута је важност инклузивног радног окружења, у коме се вреднују различита животна искуства, знања и личне карактеристике запослених. Конференцију је отворила амбасадорка Савезне Републике Немачке у Србији Анке Конрад, а догађај је окупио бројне представнике компанија, институција и међународних организација, са циљем да се осветле конкретне користи од интеграције људских права и друштвене одговорности у пословне стратегије.

Конференција „Интеграција ЕСГ стандарда за отпорнији и инклузивнији финансијски сектор у Србији“, коју су организовали Међународна финансијска корпорација, Удружење банака Србије, Sustineri Partners, Привредна комора Србије и регионално удружење Women on Boards Adria, у фокус је ставила о важност родне равноправности у финансијском сектору. Том приликом представљена је и иницијатива Партнерство за равноправност са Повереником као један од примера добре праксе и сарадње са компанијама на подизању свести о важности поштовања принципа родне равноправности, инклузије и једнаких шанси за све.

На међународној конференцији Фестивал права и социјалне заштите коју је у Лесковцу под називом „**Задржавам право да ходам усправно**“ организовало Удружење правника социјалне заштите и Комора социјалне заштите, говорено је о поверењу које грађани имају у институције које се баве социјалним питањима, о кључним проблемима у систему социјалне заштите што се одражава и на квалитет живота грађана, посебно оних којима је потребна помоћ и који су често жртве дискриминације, као и о значају

одговорног и правовременог комуницирања с медијима. Систем социјалне заштите мора бити темељ сваког праведног друштва јер пружа сигурност најрањивијима, било да се ради о деци, старима, особама са инвалидитетом или социјално угроженим групама.

Повереница је учествовала на свечаном отварању **XV годишње конференције Виктимолошког друштва Србије** „Савремене технологије и жртве: ризици виктимизације и могућности за унапређење друштвених одговора“, на којем је истакла да борба против дигиталног насиља није само технолошко, већ пре свега питање правде, равноправности и заштите људског достојанства. Указала је на потребу унапређења законодавног оквира, јачања институционалног одговора, превенције и свеобухватне подршке жртвама, као и на значај сарадње државних органа, образовних установа, медија, цивилног друштва и технолошких компанија у циљу стварања безбедног и инклузивног дигиталног простора.

Заједнички догађај Савета Европе, Европске уније и Уједињених нација у Србији под називом „**Речи које граде толерантније друштво**“ организован је поводом Међународног дана борбе против говора мржње, чиме је званично почела шестомесечна кампања „Толеранција“. У интерактивном панелу „Дијалог са младима“ оцењено је да је укључивање младих у процесе доношења одлука и креирања јавног наратива од суштинског значаја за изградњу толерантнијег друштва. Свечано је откривен и мурал против говора мржње подржан кроз пројекат „Борба против дискриминације и промоција различитости у Србији“, који је део заједничког програма Европске уније и Савета Европе „Horizontal Facility за Западни Балкан и Турску“, у сарадњи са Уједињеним нацијама у Србији, у којем је Повереник партнер.

Обележавање Међународног дана девојчица у ИКТ, Палата науке, 2025.

Проглашењем победника такмичења „Ухвати идеју“ у Палати науке по петнаести пут је обележен Међународни дан девојчица у информационо-комуникационим технологијама (ИКТ). На конференцији је истакнуто да упркос томе што је дигитална ера у пуном замаху, девојчице и даље остају недовољно заступљене у овом сектору и уопште природним наукама. Такмичење, у организацији Удружења пословних жена Србије и компаније А1 окупило је више од 100 девојчица из завршних разреда 29 основних школа из целе Србије које су представиле своје идеје, посвећене темама солидарности, заштите животне средине и утицају друштвених мрежа.

На конференцији посвећеној програму „**Nobel Prize Teacher Summit**“, коју је организовала Амбасада Шведске у Београду, било је речи о образовању као мосту између науке и друштва као и појединца и заједнице, а једна од тема односила се на сличности и изазове са којима се суочавају школски системи у Србији и Шведској. О иновативним приступима у образовању, преношењу вредности кроз наставу говорили су стипендисти Музеја Нобеловог комитета и Шведског института који су учествовали претходних година на конференцији у Стокхолму.

Главне теме састанка са представницама Кровне организације младих Србије (КОМС), биле су спречавање дискриминације младих и неопходност њиховог већег укључивања у процесе доношења одлука, у складу са Резолуцијом СБ УН 2250, односно Агендом „Млади, мир и безбедност“. Такође, у оквиру сарадње са КОМС одржан је догађај посвећен промоцији Теста утицаја на младе и интеграцији европских пракси укључивања младих у процес доношења одлука на националном и локалном нивоу.

Повереница Јанковић учествовала је на јавном догађају „**Питајте о Алцхајмеровој болести/Питајте о деменцији**“, који је у сусрет Светском дану борбе против Алцхајмерове болести организовало Српско удружење за Алцхајмерову болест (СУАБ) у сарадњи са хуманитарном организацијом „Хлеб живота“, у Кнез Михаиловој улици у Београду. Програм је обухватио разговоре лекара са старијим суграђанима о факторима ризика од деменције, спровођење анкете и поделу едукативног материјала о превенцији и подршци оболелима. Према подацима СУАБ-а, у

Србији око 140.000 људи болује од Алцхајмерове болести, а већина њих у великој мери зависи од бриге својих најближих. Оболели од Алцхајмерове болести указују на недостатак дневних центара, као и на потребу развијања програма психосоцијалне подршке породицама оболелих.

Међународна научна конференција **„20 година од доношења Конвенције Уједињених нација о правима особа са инвалидитетом“**, коју је организовао Институт за упоредно право окупила је истакнуте научнике и стручњаке из земље и иностранства који су током дводневног програма разматрали правне и друштвене аспекте положаја особа са инвалидитетом, са посебним освртом на упоредно-правне перспективе.

На Ади Циганлији одржан је **„Меморијални турнир – Сећање на наше спортисте“**, спортски догађај посвећен преминулим спортистима са инвалидитетом који су својим резултатима, ангажовањем и посвећеношћу оставили неизбрисив траг у развоју спорта и унапређењу положаја особа са инвалидитетом у Београду. На турниру је заједнички подржана порука инклузије и једнаких шанси за све. Такмичење у малом фудбалу имало је инклузивни карактер а екипе су биле састављене од особа са и без инвалидитета, уз равноправно учешће жена и мушкараца.

Реализовани пројекти

У току извештајне године завршена је имплементација пројекта **„Унапређење равноправности у области рада и запошљавања – Заједничка иницијатива за равноправност на радном месту“**, као део „Иницијативе за глобалну солидарност“ Немачке развојне сарадње, чији је циљ подизање свести и јачање капацитета послодаваца за усвајање Кодекса равноправности, спречавање дискриминаторних пракси и промовисање одговорног пословног понашања.

Уз подршку ГИЗ Србија, Повереник је током 2024. и 2025. године у оквиру овог пројекта организовао низ активности усмерених на ширење мреже компанија које у свом пословању примењују инклузивне радне политике и оснаживању њихових капацитета кроз *Партнерство за равноправност* са Повереником. У Новом Саду, Београду и Крагујевцу одржане су регионалне радионице са послодавцима на којима су представљене су иновирани смернице за израду кодекса антидискриминационе политике послодаваца у Србији – Кодекса равноправности, док су на завршној конференцији у оквиру стручних панела са представницима пословне заједнице представљени примери добре праксе у области рада и запошљавања. Током трајања пројекта повељу *Партнерство за равноправност* потписало је преко 50 различитих компанија и привредних удружења залажући се тако за активну примену и промоцију принципа равноправности у радним односима.

Радионица за послодавце „Како до равноправности на радном месту“, Крагујевац, 2025.

Током године успешно су реализоване све пројектне активности у оквиру програма **„Панел младих Повереника за заштиту равноправности – Млади за равноправност“** са циљем унапређења равноправности деце и младих, њиховог оснаживања и јачања свести о дискриминацији. У партнерству са Правобранитељицом за равноправност сполова Хрватске, и уз подршку Ерасмус+ програма Европске уније, Повереник је развио програм вршњачке едукације намењен препознавању и реаговању на дискриминацију, као и успостављању мреже вршњачких едукатора. Овај приручник је детаљније представљен у делу извештаја Публикације Повереника.

Млади вршњачки едукатори, који су претходно у оквиру пројекта прошли обуке о препознавању дискриминације, јавном наступу, родној равноправности, уз посебан фокус на правне тековине Европске уније, осмислили су и водили пет едукација у основним и средњим школама у Србији, са циљем подизања свести својих вршњака о различитим облицима дискриминације и начинима на које се могу супротставити таквом понашању.

У оквиру пројекта **„Оснаживање жена у руралним подручјима Србије за препознавање и реаговање на дискриминацију и насиље“**, уз подршку UN Women у Србији и Амбасаде Краљевине Норвешке, Повереник је током 2025. године учествовао у активностима усмереним на оснаживање жена и девојчица из руралних средина у областима Источне, Јужне и Западне Србије. Пројекат је имао за циљ јачање капацитета жена да препознају, заштите и остварују своја права, посебно у области родно засноване дискриминације и насиља.

Кроз пројекат реализоване су две студијске посете намењене женама из руралних средина и представницима институције Повереника, као и специфична подршка женским невладиним организацијама из руралних подручја у виду дистрибуције техничке опреме (подржано је 15 локалних удружења). Поред тога, више од 40 жена обухваћено је доделом пољопривредне опреме ради оснаживања у започињању или унапређењу пољопривредних бизниса.

Организована су два дводневна тренинга усмерена на оснаживање жена у препознавању механизма за спречавање дискриминације, економско оснаживање, приступ финансијским ресурсима, превенцију здравља и дигиталну писменост, као и конференције поводом Међународног дана жена на селу и завршна конференција пројекта, као и додела Годишње медијске награде новинарима који извештавају о положају жена и девојчица у руралним областима. Поред тога, у току трајања пројекта спроведена је и континуирана медијска кампања у циљу повећања видљивости активности и промоције права жена у руралним срединама.

У извештајној години завршена је реализација активности у оквиру програма **Horizontal Facility for the Western Balkans and Turkey – Phase III** (2023–2025) и пројекта „Борба против дискриминације и промоција различитости у Србији“, у партнерству са Канцеларијом Савета Европе у Београду, уз подршку Делегације Европске уније.

У оквиру овог пројекта Повереник је учествовао у реализацији низа активности усмерених на јачање капацитета институција и релевантних друштвених актера за поступање у области борбе против дискриминације и говора мржње.

Посебан фокус био је на обукама запослених у институцији Повереника и чланова Панела младих, као и на спровођењу тренинга за наставнике и учитеље у 20 школа у пет региона Србије, са циљем унапређења превентивних механизма у образовном окружењу. Кроз пројекат су спроведени анализа присутности говора мржње у медијима, као и истраживања о ставовима грађана и представника органа јавне власти према дискриминацији, чији су резултати представљени и коришћени као основ за даље креирање препорука и јавних политика.

У оквиру пројекта реализоване су и активности усмерене на подизање свест јавности о значају поштовања људских права и равноправности, укључујући обележавање Међународног дана борбе против говора мржње, као и четири радионице за новинаре и представнике медија, са циљем унапређења професионалних стандарда и одговорног извештавања. Поред тога, у оквиру пројекта покренуте су активности на продукцији три промотивна видео спота и пратеће комуникационе кампање, које доприносе дугорочној видљивости рада Повереника и промоцији вредности равноправности.

У оквиру пројекта „**Зауставимо насиље, остваримо равноправност**“ (2023–2025), који је реализован као заједничка иницијатива Владе Републике Србије и агенција Уједињених нација, у сарадњи са Тимом УН у Србији, Повереник је учествовао у спровођењу активности усмерених на унапређење родне равноправности и спречавање дискриминације и насиља над женама и девојчицама.

Кроз пројекат је спроведено истраживање „Зашто жене не пријављују насиље“, као и анализа примене Пекиншке декларације и Платформе за акцију у областима образовања, привреде, учешћа жена у доношењу одлука и медија. У истом оквиру подржана је израда и представљање Посебног извештаја Повереника о дискриминацији жена, уз подршку агенције UN Women.

У оквиру пројекта реализовани су и дводневни тренинг за тренере Панела младих Повереника, као и седам радионица посвећених родној равноправности и праву на телесни интегритет, уз подршку УНФПА. Поред тога, додељена су два гранта за унапређење положаја жена у руралним подручјима, у износу од по 35.000 евра, са циљем економског оснаживања жена и смањења неједнакости у мање развијеним срединама.

Пројекат „**Образовање за равноправност**“, реализован уз подршку Амбасаде Велике Британије у Београду, усмерен је на оснаживање младих и подстицање развоја друштва заснованог на толеранцији, културној разноликости и солидарности.

У оквиру пројекта подржана је изложба „Великанке српске културе“, одржано је укупно 24 радионице за ученике (12 у Београду и 12 у другим градовима

Србије), као и радионице за наставнике, са фокусом на родну равноправност. Поред тога, припремљен је и приручник за наставнике на тему антидискриминације и родне равноправности, а резултати пројекта представљени су на годишњој конференцији Повереника поводом Међународног дана толеранције, где су презентоване кључне активности и постигнути ефекти пројекта.

Кроз пројекат је такође подржана продукција и приказивање филма „Пеле, Џаја и Славка“, као део активности усмерених на промоцију вредности равноправности, толеранције и уважавања различитости међу младима.

У циљу јачања интеркултурног дијалога и развоја демократских компетенција, Повереник је учествовао у спровођењу активности у оквиру пројекта **MILAGRO – „Образовање за грађане: оснаживање циљних група демократским компетенцијама и дигиталним држављанством“**, који реализује Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“, уз финансијску подршку Европске уније. Кроз пројекат, обухваћени су учесници и мигранти који су прошли обуке усмерене на развој компетенција потребних за активну и одговорну улогу у демократском друштву и промоцију дигиталног држављанства.

У оквиру пројекта Повереник је допринео реализацији свих планираних активности, обезбеђујући укључивање мигрантских заједница и локалног становништва, са циљем изградње међусобног разумевања и солидарности.

Током године, уз подршку Амбасаде Аустрије, Повереник је реализовао два пројекта усмерена на оснаживање младих и жена. У оквиру пројекта „**Панел младих о безбедности на интернету**“, спроведене су обуке за чланове и чланице Панела младих о сајбер безбедности и равноправности на интернету, са циљем јачања њихових компетенција за безбедно и одговорно коришћење дигиталних платформи. Поред тога, у оквиру пројекта „**Економско оснаживање жена у руралним подручјима кроз стицање**

знања и вештина“, реализоване су обуке за дигиталну писменост, медијску видљивост и практичне вештине које доприносе економском оснаживању жена у руралним срединама.

Међународна сарадња

Представљајући искуства из Републике Србије у области заштите и унапређења равноправности, Повереник је учествовао на више међународних скупова и форума у области људских права.

У оквиру **69. заседања Комисије за статус жена УН** у Њујорку, повереница Јанковић учествовала је на панелу „Женско лидерство и изазовни глобални трендови“ и истакла значај деловања институција за заштиту људских права, промоцију равноправности жена и јачање њихове политичке партиципације. Током заседања представљени су налази анализе о спровођењу Пекиншке декларације у Републици Србији, која је обухвата достигнућа у областима образовања, економског оснаживања, учешћа у власти и процесу доношења одлука, као и заступљености жена у медијима.

Дводневна конференција на високом нивоу под називом „**Изградња отпорности кроз инклузију и оснаживање**“ одржана је у Бечу у оквиру финског председавања ОЕБС-ом и била је посвећена теми родне равноправности и родно заснованом насиљу. На панелу „Насиље над девојчицама и женама“ представљен је законски оквир Републике Србије у области заштите од родно заснованог насиља уз осврт на ефекте Закона о спречавању насиља у породици. Током конференције представљена је и нова публикација „Трендови у одношењу према фемцидима у ОЕБС региону“, која анализира институционалне одговоре на фемцид и значај прикупљања тачних података. Такође, представљен је стратешки документ „Мапа пута за спровођење обавеза из области ‘Жене, мир и безбедност’“, који даје смернице учесницима за јачање родне равноправности и оснаживање жена у контексту безбедносних политика.

У организацији Владе Републике Италије и ОЕБС-а, у италијанском парламенту одржана је **Међународна конференција о борби против фемцида**. Конференцију су отворили министарка за породицу, наталитет и једнаке могућности, Еугенија Рочела и генерални секретар ОЕБС-а Феридун Х. Синирлиоглу, а говорили су бројни министри, представници Европске уније, као и угледни стручњаци, организације цивилног друштва и др.

На **конференцији Специјалних изасланика и координатора за борбу против антисемитизма (SECCA)**, у организацији Светског јеврејског конгреса, одржаној у Вашингтону у Стејт департменту Сједињених Америчких Држава, повереница је истакла потребу за континуираном борбом против антисемитизма као облика мржње и кршења основних људских права, напомињући значај коришћења различитих механизма деловања у складу са мандатима и надлежностима државних институција. На маргинама скупа реализовани су разговори са истакнутим експертима и званичницима.

На Округлом столу „**Изградња трајног мира – Зашто је важније него икада применити Агенду „Жене, мир и безбедност“**“ чији је домаћин била Немачка савезна канцеларија за спољне послове, у оквиру Минхенске безбедносне конференције 2025, представљена је Анализа 182 мировна споразума и дискутовано о начинима за обезбеђивање пуног учешћа жена у политичким процесима, заштити права и дугорочном остваривању потреба жена, као и ефикаснијој превенцији и сузбијању родно заснованог насиља које представља претњу друштвеној стабилности и безбедности.

На **ОДИХР Конференцији о људској димензији** у Варшави, у оквиру тематске сесије „Толеранција и недискриминација“ представљено је стање у остваривању равноправности и примере добре праксе из Републике Србије, као и пракса Повереника у области заштите од дискриминације и унапређења положаја различитих друштвених група који су у већем ризику од дискриминације, са посебним освртом на положај Рома.

Повереница Јанковић је била у Давосу на **Светском економском форуму**, где је посебан фокус био положај жена у савременим индустријама, етичка употреба вештачке интелигенције и остваривање циљева одрживог развоја. Један од кључних догађаја био је панел „AI and Collective Intelligence for Inclusive Action and Impact“, посвећен истраживању потенцијала колективне интелигенције кроз комбинацију дељеног знања, сарадње и иновација као алата за спровођење одрживих циљева у конкретне и трансформативне акције. Током форума потврђено је да већа заступљеност жена у политици директно утиче на унапређење економских права жена, што показују и најновији резултати заједничког извештаја организација Oliver Wyman Forum, Women Political Leaders и The World Bank's Women, Business and the Law, према којима унапређење права жена и њихове партиципације на тржишту рада може дуплирати глобалну стопу раста и повећати глобални БДП за 20%.

Током боравка у Норвешкој повереница се сусрела са колегама из норвешких институција за људска права, са којима је разменила знања и искуства у области заштите од дискриминације и унапређења равноправности. Домаћин посете био је омбудсман за равноправност и антидискриминацију Норвешке, Бјорн Ерик Тон, а одржани су састанци и са представницима Института за људска права, Центра за једнакост, Управе за децу младе и породицу, Институције за заштиту личних података и Покрета за сигурне куће.

Повереница је учествовала на међународној конференцији у Сарајеву „**Од родне правде до одрживог мира: Визија од 25 година**“, одржане поводом обележавања 25 година од усвајања Агенде УН „Жене, мир и безбедност“ и 30 година од усвајања Пекиншке декларације. Главне теме конференције биле су анализа промена насталих од усвајања Агенде, женско лидерство у мировним процесима, приступ правди, јачање локалних и глобалних веза, као и јачање посвећености учешћу жена у мировним и медијативним процесима. На скупу је оцењено да Агенда није имплементирана у довољној мери и да њена пуна примена захтева активнију политичку подршку, значајнија финансијска улагања и веће учешће жена на свим нивоима одлучивања. Конференцију су заједнички организовали Министарство за људска права и избеглице Босне и Херцеговине и Уједињене нације у Босни и Херцеговини, а међу учесницима су били високи званичници и држава региона, као и представници међународних организација и цивилног друштва.

У Сарајеву је такође одржан и **Форум за родну равноправност у оквиру Берлинског процеса 2025 – Раст, безбедност и миграције на Западном Балкану**, на коме се разговарало о регионалној сарадњи као средству за постизање и очување стабилности држава у региону Западног Балкана. Учесници форума су поручили да родна равноправност није само питање правде и људских права, већ предуслов стабилности, мира и одрживог развоја читавог

региона. Циљ форума, који су заједнички организовале владе Уједињеног Краљевства, Босне и Херцеговине и Савезне Републике Немачке била је промоција истинске а не само декларативне родне равноправности.

Људска права нису питање идеологије, већ питање достојанства, а јачом сарадњом институција и организација цивилног друштва можемо допринети суштинском квалитету живота свих грађана и грађанки, истакла је повереница Јанковић на деветој регионалној конференцији тела за равноправност Југоисточне Европе **„Јачање сарадње између тела за равноправност и организација цивилног друштва“**. Тема конференције била је сарадња између институција за равноправност и организација цивилног друштва која би, сагласни су учесници, требало да буде системска, а не да зависи од добре воље појединаца. Ову конференцију су организовале институције за заштиту људских права Републике Хрватске – Правобранитељ за особе са инвалидитетом, Пучка правобранитељица, Правобранитељица за равноправност полова и Правобранитељица за децу. На панелу „Заједно смо јачи: Регионални координациони одбор институционалних механизма за родну равноправност и антидискриминацију као стубу мира, једнакости и регионалне отпорности“ оцењено је да регионална иницијатива велики значај за јачање сарадње националних механизма за родну равноправност и заштиту од дискриминације.

Приликом посете Републици Србији, **Радна група УН за питања људских права и транснационалних корпорација и других пословних субјеката** одржала је састанак и са делегацијом Повереника, са циљем процене примене УН смерница за пословање и људска права, идентификације добрих пракси и формулисања препорука за унапређење стања. На крају посете, експерти Радне групе саставили су прелиминарни извештај, у којем је Повереник позитивно афирмисан због рада на унапређењу положаја друштвених група у већем ризику од дискриминације, укључујући припрему водича за послодавце за разумно прилагођавање радних места и послова за особе са инвалидитетом. У извештају је такође истакнута иницијатива „Партнерство за равноправност“ са компанијама и привредним удружењима, као и развој и промоција Кодекса равноправности, који заједно подстичу примену принципа равноправности, родно осетљивих и инклузивних радних политика у пракси. Финални извештај биће представљен на сесији Савета УН за људска права у јуну 2026. године.

Посета Радне групе УН за борбу против дискриминације жена и девојчица, 2025.

Током извештајне године институцију Повереника посетила је **Радна група Уједињених нација за борбу против дискриминације жена и девојчица**. На састанку су представљене активности Повереника на унапређењу родне равноправности, укључујући иницијативе у

образовању, здравstvu и на тржиštu рада, мере за превенцију родно zasnovanog насиља и узнемиравања у дигиталном простору, као и механизми реаговања на дискриминацију.

Високи комесар за људска права Уједињених нација, Волкер Турк, такође је током године посетио институцију Повереника и разговарао о стању и изазовима у области људских права и равноправности у Републици Србији. У разговору је истакнуто да у комплексним друштвеним и политичким околностима поштовање људских права, заштита равноправности и борба против дискриминације имају посебан значај а сви друштвени актери морају имати равноправне услове за деловање у оквирима закона.

У оквиру међународне сарадње, институцију Повереника посетила је **делегација из Таџикистана**, са циљем упознавања са надлежностима и активностима институције, као и размене искустава и добрих пракси у области заштите од дискриминације и унапређења положаја угрожених друштвених група. Ова посета представља значајан допринос међународној размени знања и искустава, са циљем јачања инклузивних политика и унапређења равноправности у Таџикистану.

Посета делегације из Таџикистана, 2025.

Са државним министром за Европу, Северну Америку и прекоморске територије Уједињеног Краљевства Стивенем Даутијем одржан је састанак посвећен важности очувања стабилности у комплексним временима и улози младих и жена у заједници. Министар Даути је обишао изложбу коју је Повереник организовао у Дому Јеврема Грујића "Великанке српске културе и науке" где се упознао са достигнућима изузетних жена које су мењале српско друштво на боље, међу којима су и две Британке.

У оквиру билатералне сарадње, повереница се састала са амбасадорком Канаде Мишел Камером са којом је разговарала о активностима које институција предузима у борби против дискриминације. На састанку је посебно истакнут значај родне равноправности и веће заступљености жена у свим областима, што може допринети превазилажењу комплексних изазова са којима се свет суочава.

Током посете амбасадорке Швајцарске Ан Лугон Мулен разговарано је о стању у области заштите равноправности и улози институције у спречавању и сузбијању дискриминације. Амбасадоки су представљене неке од најважнијих активности које институција предузима и

истакнуто је да поштовање људских права не може да се занемари нити злоупотреби под изговором „важнијих“ тема у актуелним глобалним околностима.

Са директором Центра за спречавање конфликта ОЕБС Кејт Фирон разговарано је, између осталог, о важности равноправног учешћа жена у сектору безбедности и имплементацији агенде УН „Жене, мир, безбедност“ у Србији, о значају независних институција за заштиту људских права, као и најважнијим активностима Повереника. Посебно је наглашено да је у сложеним друштвеним и безбедносним околностима кључно очувати безбедност, људска права и равноправност свих грађана и грађанки.

На састанку са амбасадором Турске у Србији Илханом Сајгилијем посебан фокус стављен је на положај и права националних мањина као и на значај континуиране сарадње са националним саветима националних мањина у Србији, који су важни партнери институције Повереника на заједничком задатку унапређења толеранције и поштовања различитости.

У оквиру сарадње Повереника са амбасадом Краљевине Холандије у Србији одржан је састанак са амбасадором Мартајном Елхерсмом на којем се разговарало о кључним принципима владавине права, равноправности и спречавању дискриминације. Током састанка истакнуто је да су у савременим изазовима људска права често међу првим вредностима које се доводе у питање, те да је улога независних институција у њиховој заштити од кључног значаја. Посебна пажња посвећена је улози медија у демократском друштву, слободи изражавања и безбедности новинара.

На крају извештајне године, по преузимању дужности, новоизабрани повереник за заштиту равноправности Милан Антонијевић одржао је састанак са сталном координаторком Уједињених нација у Србији Матилде Морт, као и са представницима агенција система УН, на којем је разговарано о даљем унапређењу сарадње у области заштите људских права, укључујући права миграната, избеглица и тражилаца азила.

Такође, повереник се састао са шефом Мисије ОЕБС у Србији Марцелом Пешком са којим је разговарао о наставку заједничког рада на промоцији толеранције, јачању институција и медија, као превазилажењу кључних изазова у области људских права, једнакости и инклузије на којима се заснива сигурно и праведно друштво.

Повереник се састао и са амбасадором Велике Британије Едвардом Фергусоном, са којим је разматран наставак вишегодишње сарадње, са посебним акцентом на унапређење родне

равноправности и едукацију младих кроз радионице, предавања и друге образовне активности које ће се спроводити у школама широм Србије.

Антонијевић је учествовао и на састанку Мреже званичника за борбу против расизма и дискриминације у седишту УНЕСКО-а у Паризу, где је настављен рад на успостављању Глобалне алијансе против расизма и дискриминације. На скупу су представљени глобални трендови који указују на потребу за заједничким деловањем у сузбијању расизма и дискриминације, као и даљи кораци у организацији рада Алијансе и њеном будућем деловању.

Састанак Мреже званичника за борбу против расизма и дискриминације, УНЕСКО, 2025.

Сарадња са Европском мрежом тела за равноправност (EQUINET)

У оквиру Европске мреже тела за равноправност (ЕКВИНЕТ), у 2025. години представници институције учествовали су у раду радних група за комуникацијске стратегије и праксе; за формирање практичних политика; за родну равноправност; за антидискриминационо право; за вештачку интелигенцију; за истраживање и прикупљање података (представник Повереника је и у 2025. години наставио рад као модератор Радне групе за истраживање и прикупљање података). Такође, Повереник је учествовао у раду кластера за старосно доба, за питања инвалидитета, као и кластера за имплементацију транспарентности у зарадама, односно имплементацију Директиве Европске уније о јачању примене начела једнаких зарада мушкараца и жена за једнак рад или рад једнаке вредности путем транспарентности зарада¹⁷. У оквиру пројектне групе „Стандарди тела за равноправност“ настављени су састанци и размена искустава чланица у вези са имплементацијом и транспоновањем у национално законодавство држава чланице ЕУ директива којима се успоставља сет минималних стандарда за тела за равноправност (*Директива 2024/150*¹⁸ и *Директива 2024/1499*¹⁹), а које су усвојене 2024. године.

Уредба Европске уније о вештачкој интелигенцији²⁰ је донета 2024. године, а ступа на снагу у целости у августу 2026. године, док се одређена поглавља се примењују од 2025. године. Сврха ове Уредбе је побољшање функционисања унутрашњег тржишта и промоција примене вештачке интелигенције усмерене на човека и поуздане, уз обезбеђивање високог нивоа заштите здравља, безбедности и основних права загарантованих Повељом, укључујући демократију, владавину права и заштиту животне средине од штетних ефеката система вештачке интелигенције у Унији, и подржавање иновација (Поглавље I. члан 1.). Између осталог, одредбама Уредбе препознат је ризик од дискриминације у различитим областима

¹⁷ <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2023/970/oj>

¹⁸ Directive (EU) 2024/1500 of the European Parliament and of the Council of 14 May 2024 on standards for equality bodies in the field of equal treatment and equal opportunities between women and men in matters of employment and occupation, and amending Directives 2006/54/EC and 2010/41/EU, PE/92/2023/REV/1, OJ L, 2024/1500, 29.5.2024, <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1500/oj>

¹⁹ Council Directive (EU) 2024/1499 of 7 May 2024 on standards for equality bodies in the field of equal treatment between persons irrespective of their racial or ethnic origin, equal treatment in matters of employment and occupation between persons irrespective of their religion or belief, disability, age or sexual orientation, equal treatment between women and men in matters of social security and in the access to and supply of goods and services, and amending Directives 2000/43/EC and 2004/113/EC, ST/10788/2023/REV/1, OJ L, 2024/1499, 29.5.2024, <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1499/oj>

²⁰ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/regulatory-framework-ai>

друштvenog живота (образовање, запошљавање, јавне услуге), тако да је Радна група за вештачку интелигенцију разматрала улогу тела за равноправност у примени Уредбе, као и подизање капацитета тела за равноправност за поступање у случајевима дискриминације учињену од стране система вештачке интелигенције. Уредба је у целости обавезујућа и примењиваће се директно у свим државама чланицама Европске уније. Еквинет је, поред осталог, организовао дводневну конференцију посвећену вештачкој интелигенцији која је окупила представнике тела за равноправност, међународних организација, институција, академске заједнице и цивилног друштва. Конференција је закључена препорукама о даљој сарадњи и успостављању механизма праћења, уз консензус да људска права и једнакост морају остати у средишту процеса дигиталне трансформације.

Такође, у 2025 години Еквинет је објавио неколико публикација које феномену вештачке интелигенције приступају из перспективе равноправности, као својеврсни серијал под називом: „Кодирање равноправности у вештачкој интелигенцији: Дизајн, саветовање и надзор“ и у оквиру тог серијала следеће публикације: „Технички стандарди: могућности за институције за равноправност и организације цивилног друштва“²¹, „Разумевање вештачке интелигенције: концепти, ограничења и ризици“²² и „Објашњење приступа „по дизајну“: принципи и имплементација“²³.

Заједнички састанак Радне групе формирање практичних политика и Радне групе за комуникајске стратегије одржан је у септембру 2025. године са темом актуелних изазова у борби против говоре мржње и дезинформација. Представница Повереника је представила дефиницију говора мржње као облика дискриминације предвиђеног одредбама Закона о забрани дискриминације Републике Србије. Већина држава нема дефинисан говор мржње у својим позитивним прописима већ се ослањају на Препоруку комитета министара Савета Европе²⁴ као и на Препоруку ЕКРИ-ја у погледу опште политике бр. 15 о борби против говора мржње²⁵.

²¹ <https://equineteurope.org/publications/technical-standards-opportunities-for-equality-bodies-and-civil-society-organisations/>

²² <https://equineteurope.org/publications/understanding-artificial-intelligence-concepts-limitations-and-risks/>

²³ <https://equineteurope.org/publications/explaining-by-design-approaches-principles-and-implementation/>

²⁴ [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://rm.coe.int/1680505d5b](https://rm.coe.int/1680505d5b)

²⁵ <https://www.coe.int/en/web/european-commission-against-racism-and-intolerance/recommendation-no.15>

На састанку је представљен феномен „Померања Овертон прозора“ (Overton Window), односно процеса којим се говор мржње нормализује, прелазећи од неприхватљивих и срамотних идеја до оних које постају део јавне и медијске дискусије. Разматран је разлог повећања говора мржње и дезинформација у онлајн простору, медијима и јавном дискурсу, између осталог, и кроз овај концепт : када је нека идеја неприхватљива јавности, а потребна је да би се остварио неки политички циљ, могу се покренути активности за „померање Овертоновог прозора“ односно претварање неприхватљивих идеја у прихватљиве. Померање „прозора“ може се постићи планираним јавним заговарањем, тако да се, временом, радикалне, неприхватљиве идеје препознају као умерене и надаље, временом, потпуно прихватљиве.

Такође, на састанку је представљен мултистејхолдерски приступ у борби против говора мржње, као и комуникационе стратегије према лажним вестима и говору мржње, креирање адекватних одговора и промовисања вредности равноправности и недискриминације.

Јубиларном конференцијом „25 година једнакости: Прекретнице, изазови и хоризонти“ коју је организовао ЕКВИНЕТ, обележено је четврт века од усвајања кључних европских докумената за борбу против дискриминације – Директиве 2000/43 и 2000/78 и Повеље ЕУ о основним правима. Говорници и панелисти на конференцији истакли су постигнућа у протеклих 25 година, указујући на позитивна законодавна, политичка и друштвена унапређења, упркос постојећим правним празнинама и

разочарањима, као што је Директива о хоризонталном једнаком третману, предложена 2008. године, али и даље заглављена у Савету ЕУ, без потребне једногласне подршке. Као озбиљан изазов препознато је јачање крајње деснице и популизма и негативни наративи против политика једнакости, инклузије и разноликости. Ови наративи често инсистирају на томе да дискриминација у Европи више није велики проблем и штавише, тврде да је DEI framework²⁶, са својим мерама и законским решењима, претња за европско друштво.²⁷

Представница повереника учествовала је на 15. састанку Платформе за социјална и економска права. На састанку су, поред представника Савета Европе и Агенције Европске уније за основна права (FRA) учествовале и националне институције за људска права, тела за равноправност, представници регионалних и локалних власти, посланици, академици и правни стручњаци, као и представници руралних заједница и цивилног друштва активних у промовисању и заштити социјалних права. Тема састанка била је „Права и руралност: изазови и могућности за пуно остваривање социо-економских права руралних заједница у Европи“. Директор Европског комитета за социјална права Рафаел Бенитез истакао је да пуно уживање људских права у пракси не би требало да зависи од места где се живи, а руралне заједнице често се суочавају са трајним препрекама у области здравствене заштите, образовања, транспорта, запошљавања и дигиталне повезаности. Подсетио јена обавезе држава да ефикасно обезбеде ова права за све, укључујући оне који живе у географски изолованим или економски угроженим подручјима.

²⁶ Diversity, Equity, and Inclusion – различитост, равноправност и инклузија

²⁷ <https://equineteurope.org/wp-content/uploads/2025/10/Equinet-Conference-Highlights-25-Years-of-Equality.pdf>

Поред наведеног, Повереник је кандидовао случај из своје прексе за Еквинетов календар за 2026. годину, који је одабран и објављен у календару²⁸.

Редовна годишња скупштина Еквинета одржана је у октобру месецу у Бриселу. Једносгласном одлуком, у чланство мреже примљена је институција за равноправност са Исланда. Такође, Генерална скупштина је усвојила План рада Еквинета за 2026. годину. План дефинише приоритете и активности мреже за наредну годину — осигуравајући да Еквинет

настави да подржава, оснажује и повезује тела за равноправност у њиховом раду на промоцији равноправности и борби против дискриминације широм Европе. Поред тога, изабрани су нови чланови извршног одбора са мандатом од две године.

Девету Регионалну конференцију тела за равноправност Југоисточне Европе „Јачање сарадње између тела за равноправност и организација цивилног друштва“, која је одржана у Сплиту, организовале су колеге из институција за заштиту људских права Републике Хрватске – Правобранитељ за особе са инвалидитетом, Пучка правобранитељица, Правобранитељица за равноправност полова и Правобранитељица за децу. На конференцији су учествовали представници тела за равноправност Албаније, Босне и Херцеговине, Северне Македоније, Словеније, Републике Србије, Републике Хрватске и Црне Горе, које су уједно и чланице EQUINET-а. Тема конференције била је „Јачање сарадње између институција за равноправност и организација цивилног друштва“. У оквиру другог панела „Организације цивилног друштва као бранитељи људских права - изазови и могућности у суочавању са дискриминацијом“ представљен је пример сарадње Повереника и организација цивилног друштва на имплементацији Закона о бесплатној правној помоћи.

ОПИС СТАЊА И КЉУЧНИ ПРОБЛЕМИ У ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ РАВНОПРАВНОСТИ

Стање у погледу остваривања и заштите равноправности различитих друштвених група сагледава се на нивоу Европске уније, од стране различитих међународних организација и уговорних тела, као и од стране домаћих институција и организација. На основу тих извора може се сагледати ниво примене принципа равноправности као и проблеми са којима се поједине друштвене групе суочавају, и то како на глобалном нивоу и у Европској унији тако и у нашој држави. Неке објављене публикације садрже примере добре праксе на међународном нивоу, анализу различитих начина остваривања појединих права, али и перспективе будућих праваца деловања кроз постојећа акта или препоручене мере и активности. Посебно се, са истим разлогом, прати и пракса Европског суда за људска права у области дискриминације. Све ове параметре Повереник користи да би свеобухватно пратио стање у области заштите људских права и представио га кроз овај извештај.

У наставку је дат кратак преглед појединих извештаја и публикација сагледаних на годишњем нивоу, а неке су наведене као извори уз основе дискриминације који су обрађени у даљем делу овог извештаја (списак свих сагледаних извештаја и истраживања се налази у Прилогу 3 овог извештаја).

²⁸ <https://equineteurope.org/publications/43258/>

Извештаји и други акти ЕУ, међународних организација и уговорних тела

У *Извештају о Србији 2025*²⁹ Европске комисије је наведено да препоруке Комисије од прошле године нису спроведене због чега и даље важе, тако да би у наредној години, Србија између осталог требало да: ојача ресурсе институција за људска права како би у потпуности остваривале своје мандате; обезбеди довољне ресурсе за спровођење текућих стратегија или акционих планова о насиљу над женама, деинституционализацији, борби против дискриминације – укључујући права ЛГБТИК особа – и насиљу над децом; активно се супротстави злочинима из мржње и изгради евиденцију о истрагама и осуђујућим пресудама; усвоји акциони план о националним мањинама и покаже, кроз боље прикупљање података, стварна побољшања у ефикасном остваривању права припадника националних мањина, укључујући и циљеве предвиђене Познањском декларацијом о инклузији Рома.

У овом извештају је наглашено да правни оквир о забрани дискриминације треба даље ускладити са правним тековинама ЕУ и европским стандардима, укључујући Директиве о стандардима за тела за равноправност. Поред тога, и правни оквир о говору мржње и злочинима из мржње треба ускладити са правним тековинама ЕУ и европским стандардима, укључујући Оквирну одлуку о борби против расизма и ксенофобије и Директиву о расној равноправности. Србија треба да доследно спроводи стратешке мере за борбу против дискриминације и расизма. У извештају се наводи да је усвајање акционог плана за борбу против дискриминације за период 2024-2025. године озбиљно одложено. Од августа 2025. године, Канцеларија Повереника за заштиту равноправности је имала 45 запослених од 60 систематизованих радних места. У области забране дискриминације у запошљавању и социјалној политици, Србија још увек треба да се у потпуности усклади са релевантним правним тековинама ЕУ, укључујући Директиву о једнаком поступању при запошљавању, Директиву о расној једнакости и Директиву Савета о стандардима за тела за равноправност, на шта указује и чињеница да се највише притужби упућених Поверенику за заштиту равноправности односи на област запошљавања. У овој области би требало да се покрену консултације о новом закону о раду, укључујући правила о страним привремено распоређеним радницима у складу са правним тековинама ЕУ, као и новом закону о штрајку и даљој изградњи капацитета социјалних партнера, као и да се превазиђу кашњења у спровођењу акционог плана за Поглавље 19. Такође, Европска комисија препоручује да се усвоји Стратегија социјалне заштите која касни и измене и допуне Закона о социјалној заштити како би се побољшала покривеност и адекватност социјалних давања за лица који живе испод прага сиромаштва, укључујући финансијску социјалну помоћ и давања за децу, да се реши проблем великог броја предмета у центрима за социјалну заштиту и да се уваже препоруке Европске комисије против расизма и нетолеранције (ECRI) о процесу доношења одлука о социјалној карти и њеном утицају наROME и друга рањива лица. ECRI је позвала на преиспитивање које би обухватило тела за равноправност и организације цивилног друштва, са „посебним нагласком на осигуравање транспарентности у раду алгоритамих система [...], развијање делотворних правних лекова и успостављање снажног механизма надзора“. Закон о финансијској подршци породици са децом измењен је у септембру 2024. године како би се увећало неколико додатака, али препорука Комитета УН за економска, социјална и културна права из 2022. године о уклањању дискриминаторских услова није уважена. Програмима социјалне помоћи која се додељује према величини прихода недовољно су обухваћене сиромашне категорије, велики проценат деце која живе у сиромаштву није обухваћен давањима, а систем социјалне заштите

²⁹ Serbia 2025 Report, European Commission, Brussels, 2025, доступно на: https://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/2025/serbia_2025_report_sr.pdf

и даље нема довољно запослених. Систем наменских трансфера на локалном нивоу још увек се не спроводи систематично ни транспарентно. У области деинституционализације, акциони план за спровођење релевантне стратегије такође знатно касни.

У области једнаких могућности за жене и мушкарце у запошљавању и социјалној политици, у овом извештају је наведено да Србија још увек треба да се у потпуности усклади са правним тековинама ЕУ, укључујући Директиву о равнотежи између пословног и приватног живота, Директиву о транспарентности зарада и Директиву о женама у управним одборима. Положај жена на тржишту рада у Србији и даље је неповољан у односу на положај мушкараца. Стопа запослености мушкараца (старости 20–64 године) виша је за 13,9 пп, а њихова стопа активности је за 13,2 пп виша од процентних поена за жене. Родни јаз у зарадама износи 14,5%. Привремена обустава примене Закона о родној равноправности од стране Уставног суда суспендовала је законску обавезу послодаваца да извештавају о родној равноправности на радном месту, укључујући и начело једнаког плаћања за једнак рад. Родни јаз у пензијама и даље износи 16,8%. Иако се законодавством омогућава родитељско одсуство за оба родитеља и даље постоје стереотипне, родно засноване предрасуде да је за бригу о деци и обављање кућних послова одговорна жена. Недостатак државних служби задужених за бригу о деци у руралним подручјима повећава обим кућних послова које жене обављају, а за које нису плаћене. Права на породилшко одсуство, одсуство за очеве и родитељско одсуство у законодавству нису усклађени са правним тековинама ЕУ. Потребни су стални напори како би се обезбедило да се обавезе у погледу спречавања дискриминације претворе у доследну праксу, нарочито у општинама које немају довољно средстава.

У студији **Предлог за хоризонталну директиву о једнаком третману – Допунска студија процене утицаја**³⁰ је пружена комплементарна процена утицаја предложене директиве Савета Европе о једнаком третману ван запослења на основу вероисповести или уверења, инвалидитета, старости и сексуалне оријентације која има за циљ да прошири заштиту од дискриминације изван области запошљавања. Тренутно су појединци заштићени од дискриминације на основу пола и расе у запошљавању и у неким областима изван тржишта рада. Међутим, основи вероисповести или уверења, инвалидитета, старости и сексуалне оријентације заштићени су само у вези са запошљавањем на нивоу ЕУ путем Директиве о равноправности у запошљавању (Директива 2000/78/ЕЗ), што ствара значајне празнине у заштити у областима као што су социјална и здравствена заштита, образовање и приступ добрима и услугама. Европска комисија је 2008. године представила предлог ове директиве али је законодавни процес до сада био спор, како због различитих ставова међу државама чланицама, тако и због процедуралног захтева за једногласним договором. 2024. године, током белгијског председавања Саветом, обновљене дискусије су резултирале изменама предлога са циљем да се постигне равнотежа између потребе за свеобухватном заштитом и забринутости неких држава чланица у вези са супсидијарношћу, трошковним импликацијама, улогом пружалаца услуга и поделом надлежности. Ова студија пружа комплементарну процену утицаја како би се подржао Парламент у разматрању предлога Комисије, испитује потребу за деловањем ЕУ и њену додатну вредност, као и усклађеност предложене директиве са оквирима ЕУ и међународним оквирима, даје доказе о очекиваним ефектима одредби на државе чланице, циљне групе, заинтересоване стране, пружаоце услуга и друштво у целини, и анализира трошкове и користи који ће вероватно произаћи из примене ове директиве.

³⁰ Proposal for a horizontal equal treatment directive – Complementary impact assessment STUDY, ЕУ, 2025, доступно на: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2025/774698/EPRS_STU\(2025\)774698_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2025/774698/EPRS_STU(2025)774698_EN.pdf)

Публикација Еквинета **Технички стандарди: Могућности за тела за равноправност и организације цивилног друштва**³¹ даје кратко објашњење техничких стандарда и њихове улоге у регулаторном оквиру у вези пружања и примене система вештачке интелигенције, као кључног алата Европске уније у настојању да осигура да системи вештачке интелигенције испуњавају одређене законске захтеве. Технички стандарди су, према прописима ЕУ, дефинисани као „техничка спецификација коју је усвојило признато тело за стандардизацију“ и означавају „документ који прописује техничке захтеве које производ, процес, услуга или систем треба да испуни и који утврђује карактеристике које се захтевају од производа, укључујући нивое квалитета, перформанси, интероперабилности, заштите животне средине, здравља, безбедности или других димензија“. Ови хармонизовани стандарди могу бити непроцењиви за рад тела за равноправност и организација цивилног друштва на сузбијању случајева неједнакости и дискриминације. Ова публикација има за циљ да се унапреде знање, свест и разумевање приступа социјалне равноправности, укључујући практичне смернице усмерене на „демистификацију“ техничких стандарда.

Такође, у публикацији Еквинета **Разумевање вештачке интелигенције: концепти, ограничења и ризици**³² указано је да модели вештачке интелигенције, посебно моћни основни модели, могу подржавати пристрасност, што треба пажљиво разматрати, јер то може довести до дискриминације. Тако, примера ради, алгоритам за запошљавање обучен на основу ранијих пракси из области запошљавања може научити да преферира мушке кандидате за техничке позиције. Због оваквих ситуација је потребно разумевање вештачке интелигенције у области људских права.

На нивоу Европске уније, у **Извештају о родној равноправности за 2025. годину**³³ наводи се да, иако је усвојено низ одлучних иницијатива у оквиру Стратегије родне равноправности 2020-2025, напредак је и даље је спор и неједнак у свим областима и државама чланицама. Свака трећа жена у ЕУ доживела је физичко и/или сексуално насиље. Разлике у запошљавању и платама у ЕУ се полако смањују, али насиље над женама, дискриминаторске норме и стереотипи и даље постоје. Жене су презаступљене на слабије плаћеним позицијама и недовољно заступљене у улогама у којима се доносе одлуке.

Извештај УН о правима жена 30 година након усвајања Пекиншке декларације³⁴ одражава глобалне, регионалне и националне прегледе 159 земаља, сумирајући напредак и приоритете за даље деловање. У овом извештају се наводи да су многе земље направиле кораке у погледу родне равноправности и оснаживања жена, од забране дискриминације у запошљавању до усвајања родно одговорних акционих планова за климатске промене. Међутим, родна дискриминација остаје дубоко укореењена у свим економијама и друштвима. Глобално, само 64% жена остварује своја законска права, а два билиона жена и девојака нису покривене социјалним осигурањем (2023). У популацији старости од 25 до 54 године, само 63% жена је радно ангажовано у поређењу са 92% мушкараца. Жене и даље обављају више неплаћених послова пружања неге, него мушкарци.

³¹ *Technical Standards: Opportunities for Equality Bodies and Civil Society Organisations*, Еквинет, 2025, доступно на: https://equineteurope.org/wp-content/uploads/2025/04/Explainer-4_Technical-Standards-Opportunities-for-Equality-Bodies-and-Civil-Society-Organisations.pdf

³² *Understanding Artificial Intelligence: Concepts, Limitations, and Risks*, Еквинет, 2025, доступно на: https://equineteurope.org/wp-content/uploads/2025/04/Explainer-1_Understanding-Artificial-Intelligence-Concepts-Limitations-and-Risks.pdf

³³ Доступно на: https://commission.europa.eu/document/download/0c3fe55d-9e4f-4377-9d14-93d03398b434_en?filename=Gender%20Equality%20Report%20Chapeau%20Communication.pdf

³⁴ *Women's Rights in Review 30 Years After Beijing*, United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women (UN Women), 2025, доступно на: <https://www.unwomen.org/sites/default/files/2025-03/womens-rights-in-review-30-years-after-beijing-en.pdf>

Препоруке из овог извештаја се односе на потребу:

- осигурања да жене и девојчице могу да искористе економске користи дигиталне револуције, приступајући новим вештинама, могућностима и услугама, премошћавањем дигиталног јаза између полова и обезбеђивањем једнаког приступа дигиталној технологији, финансијским услугама, тржиштима и мрежама;
- решавања проблема сиромаштва жена улагањем националних буџета у социјалну заштиту и висококвалитетне јавне услуге, укључујући здравље жена, образовање и бригу о девојчицама;
- усвајања, спровођења и финансирања прописа за окончање насиља над женама и девојчицама и развијања свеобухватних националних акционих планова, укључујући подршку и координацију са организацијама које пружају услуге;
- убрзања постизања пуне и равноправне моћи жена у доношењу одлука у приватној и јавној сфери и на свим нивоима власти, укључујући и примену привремених посебних мера;
- покретања одговорности за агенду за жене, мир и безбедност и родно одговорне хуманитарне акције усвајањем потпуно финансираних националних акционих планова и финансирањем локалних женских организација које дају одговоре на кризе и сукобе;
- давања приоритета правима жена и девојчица, укључујући и оне из руралних и аутохтоних заједница, у транзицији ка еколошкој одрживости тако што ће се фокусирати на климатске акције и очување биодиверзитета, осигуравајући да могу развити нове вештине за добијање зелених послова и гарантујући им приступ производним средствима и правима на земљиште.

Извештај **Модалитети за пети преглед и процену спровођења Мадридског међународног плана акције о старењу**³⁵ пружа ажуриране информације о праћењу резултата четвртог процеса прегледа и процене спровођења Мадридског међународног акционог плана о старењу. Глобално старење становништва, смањење фертилитета и повећање очекиваног животног века, представља једну од најзначајнијих демографских трансформација 21 века. Током наредне деценије, од 2024. до 2034. године, предвиђа се да ће број особа старости 60 година и више порастати за 33,3%, са 1,2 милијарде на 1,6 милијарди широм света, а до краја 2070-их, очекује се да ће глобална популација старости 65 година и више достићи 2,2 милијарде, што ће бројчано премашити број деце млађе од 18 година. Глобални очекивани животни век се стално повећава, и у 2024. години, очекивани животни век при рођењу достигао је 73,3 године, што представља повећање од 8,4 године у односу на 1995. годину. У овом извештају су дате препоруке које подразумевају да државе чланице спроведу национални процес прегледа и процене потреба, идентификујући до сада предузете мере, да омогуће учешће цивилног друштва у процесима планирања и евалуације прегледа и процене; да користе планирање и предвиђање засновано на чињеницама како би спровеле политике које одговарају на различите потребе старијих особа, да обезбеђују равноправан приступ услугама и штите људска права старијих по свим основама.

У извештају **Светски изгледи за запошљавање и социјални развој: Трендови за 2025. годину**³⁶ наводи се да се глобална економија успорава, што отежава потпуни опоравак тржишта рада, у 2024. години глобална запосленост је расла у складу са радном снагом, одржавајући стопу незапослености стабилном на 5%, али је незапосленост младих незнатно

³⁵ *Modalities for the fifth review and appraisal of the implementation of the Madrid International Plan of Action on Ageing*, 2002, UN ECOSOC, Report of the Secretary-General, 2025, доступно на: <http://undocs.org/E/CN.5/2025/5>

³⁶ *World Employment and Social Outlook Trends 2025*, ILO, 2025, доступно на: https://www.ilo.org/sites/default/files/2025-01/WESQ25_Trends_EN_WEB5.pdf

побољшана, остајући висока на 12,6%. Неформални рад и сиромаштво радника вратили су се на нивое пре пандемије Ковида 19, а земље са ниским приходима суочиле су се са највећим потешкоћама у стварању пристојних радних места. Економски раст је износио 3,2% у 2024. години, у односу на 3,3 и 3,6% у 2023. и 2022. години, респективно. Сличан ниво раста очекује се у 2025. години, иако се очекује постепено успоравање на средњи рок. Иако је инфлација смањена, она остаје висока, смањујући вредност плата, наводи се у извештају. Реалне плате су порасле само у неким развијеним економијама, а већина земаља се још увек опоравља од последица пандемије и инфлације.

У извештају **Стање људских права у свету**³⁷ је, између осталог, наведено да је дискриминација и даље значајан проблем који погађа Роми, ЛГБТИ особе и избеглице и мигранте, иако се број избеглица и миграната који транзитирају кроз земљу смањено. Број новопридошлих избеглица и миграната опао је за чак 80% у поређењу са 2023. годином, што је навело Комесаријат за избеглице и миграције да затвори неколико прихватних центара, па су избеглице и мигранти без приступа склоништу све рањивији на злостављање и насиље. На овај проблем је указала и Европска комисија против расизма и нетолеранције (ECRI) у свом периодичном извештају. Роми су, посебно они који живе у неформалним насељима, изложени сиромаштву и социјалној искључености, са ограниченим приступом образовању, запошљавању и здравственој заштити, као и основним услугама као што су струја и пијаћа вода. ECRI је позвао власти да преиспитају начин пружања социјалне помоћи и примену Закона о социјалним картама. У извештају је наведено да су трансродне особе и даље подвргнуте обавезном једногодишњем хормонском третману као услову за законско признавање пола, а ЛГБТИ особе су изложене физичком, психолошком и сексуалном узнемиравању и насиљу, о чему се неретко не воде истраге. Такође је наведено да се истраживачки новинари, бранитељи људских права и активисти суочавају са нападима у провладиним медијима, као и да су били изложени стратешким тужбама (SLAPP).

Пракса Европског суда за људска права у области заштите од дискриминације

Повереник је током 2025. године, као и претходних година, пратио праксу Европског суда за људска права у области забране дискриминације и повреде члана 14. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

У **Годишњем извештају Европског суда за људска права за 2025. годину**³⁸ је наведено да је током године Суд примио више захтева у 2025. години него у 2024. години (31.800 у поређењу са 28.800), што је повећање од 10%, број нерешених предмета је опао за 11%, са 60.350 у 2024. години на 53.450 у 2025. години. Суду је у 2025. години поднето 1.122 нових представки против Србије, док их је 2024. било 1.118, а 2023. године 1.522. Ако се посматра по броју становника Србије, то показује да је на 10.000 становника поднето 1,71 нових представки суду, што је слично у односу на 2024. годину када је однос био 1,61 предмета на 10.000 становника.

У даљем делу текста издвојене су две одлука суда у предмету против Србије које се тичу повреде начела равноправности.

³⁷ THE STATE OF THE WORLD'S HUMAN RIGHTS, Amnesty International, 2025, доступно на: <https://www.amnesty.org/en/wp-content/uploads/2025/04/WEBPOL1085152025ENGLISH.pdf>

³⁸ Annual Report 2025, European Court of Human Rights, 2025, доступно на: <https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/annual-report-2025-eng>

Предмет Рејтинг центар Србије против Србије (представка бр. 15419/17 од 3. 6. 2025. године)

Подносилац представке, организација која се бави рангирањем високошколских установа, тражила је 2014. године од једног јавног комуналног предузећа информације о броју запослених са високим образовањем, њиховим радним местима и називима факултета које су завршили. Након што није добила одговор, организација је покушала да покрене прекршајни поступак против директора предузећа. Домаћи судови одбили су захтеве организације, уз образложење да она активно легитимисана да покрене прекршајни поступак. Организација се обратила Суду тврдећи да су јој прекршена три права из Конвенције: члан 6. (*Право на правично суђење*): јер су судови одбили да покрену поступак, члан 14. (*Забрана дискриминације*): у вези са правичним суђењем, као и члан 10. (*Слобода изражавања*): јер јој је ускраћено право да прими информације од јавног значаја. Суд је представку одбацио као неприхватљиву по свим основама: А) По питању остваривања права на правично суђење у вези са забраном дискриминације, Суд је подсетио да Конвенција не даје право појединцу или организацији да захтева кривично или прекршајно гоњење трећих лица. Будући да се поступак тичао директора, а не грађанских права саме организације Суд је навео да се члан 6. не може применити, због чега није разматрана ни повреда члана 14. Конвенције. Б) По питању приступа информацијама, Суд је применио критеријуме из предмета *Magyar Helsinki Bizottság* како би утврдио да ли држава има обавезу да пружи информације. Суд је захтев оценио као неодређен имајући у виду да је организација навела да јој подаци требају за „компаративну анализу“. У образложењу је навео да није објашњено како би те информације помогле у јавној дебати. Суд је закључио да организација није доказала да делује као „чувар јавног интереса“ (public watchdog) нити да има посебну улогу у информисању јавности о високом образовању. Није доказано да је приступ траженим подацима (имена факултета запослених у комуналном предузећу) био кључан за остваривање слободе изражавања организације.

Више на: [https://hudoc.echr.coe.int/#{"/tabview":"/document"/,"itemid":"/001-244064"}](https://hudoc.echr.coe.int/#{)

Предмет А. А. против Србије (представка бр. 50898/20 од 14. 10. 2025. године)

Подносилац представке је држављанин Авганистана који је боравио у Центру за азил у Крњачи. Случај се односи на период пандемије корона вируса и уведену меру ванредног стања (март–мај 2020. године) када су власти увеле привремено ограничење слободе кретања за тражиоце азила и мигранте смештене у центрима за азил. Према донетим прописима они нису смели да напуштају центре за азил без посебне дозволе Комесаријата за избеглице (која се издавала само у изузетним случајевима, нпр. због одласка лекару). Подносилац се жалио по неколико основа, сматрајући да су уведеном мером повређени: члан 5. (*Право на слободу и безбедност*) јер је мера представљала незаконито лишавање слободе (притвор); члан 14. (*Забрана дискриминације*) јер се мера односила на мигранте у центрима за азил, а не и на мигранте смештене у приватном смештају и на општу популацију; члан 2. Протокола 4: *Ограничење слободе кретања унутар државе*. Европски суд је једногласно прогласио представку неприхватљивом (inadmissible), а кључни разлози су били у вези са „кредибилитетом подносиоца и недостатак статуса жртве“. Суд је утврдио да подносилац није пружио веродостојне податке о свом идентитету и датуму рођења. Подаци које је дао властима у Србији разликовали су се од оних које је касније дао у Немачкој (различито презиме и година рођења — 2002. наспрам 2003). Суд је приметио да се подносилац жалио на ситуацију апстрактно и да није пружио никакве доказе да је он лично

икада покушао да напусти центар и да је у томе спречен, нити је тражио дозволу Комесаријата коју су други мигранти користили. Поводом статуса жртве (члан 34), суд је навео: „да би неко поднео тужбу Стразбуру, мора доказати да је лично погођен повредом права“. Будући да подносилац није навео када је и где намеравао да путује, нити како су мере директно утицале на њега, Суд је закључио да он нема статус жртве. У образложењу је такође наведено да је Република Србија обавестила Савет Европе да ће због пандемије корона вируса одступити од одређених обавеза из Конвенције. Међутим, пошто је Суд одбацио представку због статуса жртве, није ни разматрао да ли су одступања била оправдана и важећа.

Више на: [https://hudoc.echr.coe.int/#{"tabview":"document","itemid":"001-247387"}](https://hudoc.echr.coe.int/#{)

Одлуке суда које су донете у 2024. години у предметима против других држава а које се односе на повреду члана 14. Европске конвенције, доступне су на линковима који су дати у фусноти.³⁹

Извештаји и истраживања домаћих институција и организација

Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања је објавило **Извештај о спровођењу Стратегије деинституционализације и развоја услуга социјалне заштите у заједници 2022/2026 за период 2022. – 2024. године**⁴⁰ је, између осталог, наведено да, иако је Република Србија формално опредељења за успостављање процеса деинституционализације, у пракси су постигнути одређени резултати када је у питању корисничка група деца и млади а када је реч о особама са интелектуалним и менталним тешкоћама на жалост, још увек нису постигнути задовољавајући резултати. Њихов број у установама за смештај годинама је практично непромењен, излазак из установа је ретка појава, поједине услуге у заједници које подржавају останак у природном окружењу недовољно су развијене. Кључна достигнућа током трогодишњег периода спровођења Стратегије, како је наведено у овом извештају, су повећање броја лиценцираних пружалаца услуга социјалне заштите што је праћено и повећањем броја корисника услуга, повећање броја општина у којима се пружају лиценциране услуге, као и повећању броја запослених на услугама. Постигнут је и плурализам пружалаца услуга јер доминирају пружаоци из општег а не више из јавног сектора. Као изазови наведено је постизање равномернијег приступа услугама нарочито у руралним срединама, успостављање лиценцираних услуга у општинама у којима још увек није успостављена ни једна услуга, равномерности услуга по старосним категоријама корисника и по врстама услуга, стандардизацији нових услуга, већој заступљености жена међу пружаоцима

³⁹Предмет **Панајотопулос и други против Грчке** (Panayotopoulos and Others v. Greece, представка бр. 44758/20 од 21. 1. 2025. године) Више на: [https://hudoc.echr.coe.int/#{"tabview":"document","itemid":"001-240187"}](https://hudoc.echr.coe.int/#{); предмет **Базхенов и други против Русије** (Bazhenov and Others v. Russia, представка бр. 8825/22 и 19130/22 од 4. 2. 2025. године) Више на: [https://hudoc.echr.coe.int/#{"tabview":"document","itemid":"001-241571"}](https://hudoc.echr.coe.int/#{); предмет **Салај против Словачке** (Salay v. Slovakia, представка 29359/22 од 27. 2. 2025. године) Више на: [https://hudoc.echr.coe.int/#{"tabview":"document","itemid":"001-241985"}](https://hudoc.echr.coe.int/#{); предмет **И. Ц. против Републике Молдавије** (I.C. v. the Republic of Moldova, представка бр. 36436/22 од 27. 2. 2025. године) Више на: [https://hudoc.echr.coe.int/#{"itemid":"001-241986"}](https://hudoc.echr.coe.int/#{); предмет **Л и други против Француске** (L. and Others v. France, представка бр. 46949/21, 24989/22 и 39759/22, од 24. 4. 2025. године) Више на: [https://hudoc.echr.coe.int/#{"tabview":"document","itemid":"001-242789"}](https://hudoc.echr.coe.int/#{); предмет **Дерек и други против Русије** (Derrek and Others v. Russia, представка бр. 31712/21 од 29. 4. 2025. године) Више на: [https://hudoc.echr.coe.int/#{"tabview":"document","itemid":"001-242861"}](https://hudoc.echr.coe.int/#{); предмет **Н. Т. против Кипра** (N.T. v. Cyprus, представка бр. 28150/22 од 3. 7. 2025. године) Више на: [https://hudoc.echr.coe.int/#{"tabview":"document","itemid":"001-243885"}](https://hudoc.echr.coe.int/#{); предмет **Беднарек и други против Пољске** (Bednarek and Others v. Poland, представка бр. 58207/14 од 10. 7. 2025. године) Више на: [https://hudoc.echr.coe.int/#{"itemid":"001-243999"}](https://hudoc.echr.coe.int/#{); предмет **Иларева и други против Бугарске** (Ilareva and Others v. Bulgaria, представка бр. 24729/17, датум 9. 12. 2025. године) Више на: [https://hudoc.echr.coe.int/#{"tabview":"document","itemid":"001-244721"}](https://hudoc.echr.coe.int/#{) и предмет **Ортега Ортега против Шпаније** (Ortega Ortega v. Spain, представка бр. 36325/22 од 4. 12. 2025. године)

⁴⁰ *Извештај о спровођењу Стратегије деинституционализације и развоја услуга социјалне заштите у заједници 2022/2026 за период 2022. – 2024. године*, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, 2025, доступно на: <https://www.minrzs.gov.rs/sr/dokumenti/izvestaji/sektor-za-socijalnu-zastitu>

и корисницама услуга, већем издвајању средстава за развој услуга у заједници као и у интегрисању услуга из различитих сектора у складу са индивидуалним потребама сваког корисника.

У извештају *Пунолетни у систему социјалне заштите у 2024. години*⁴¹ је наведено да се у 2024. години укупан број становника Србије смањio за 3,7% у односу на број становника у 2015. години, да стопа природног прираштаја -5,7‰, те да се број становника само на основу природног прираштаја смањio за 437.257, као резултат кумулираних негативних демографских ефеката током дужег периода. Резултати пројекција указују да ће у периоду до 2060. године једна од најважнијих карактеристика демографског развоја Србије бити изразито стара старосна структура становништва, са мањим бројем лица млађих од 15 година и њиховим мањим уделом у укупном пројектованом становништву.

Према овом извештају, у 2024. години право на новчану социјалну помоћ користило је укупно 151.033 корисника, односно 66.180 породица, што представља наставак тренда смањења броја корисника ове подршке, и то за 9,6% у односу на 2023. годину, иако је стопа од ризика од сиромаштва у популацији пунолетних у истом периоду смањена за само 0,2%. Увећани додатак за помоћ и негу другог лица у 2024. години је користило 35.74536 корисника, што је за 2,3% више него претходне године. На дан 31.12.2024. услуге домског смештаја је користило укупно 18.369 пунолетних особа са инвалидитетом, од чега је 71,2% смештено у установе за одрасле и старије, 21,6% у установе специјализоване за смештај одраслих са инвалидитетом, а 6,7% у установе за смештај деце и младих.

Такође, у извештају је констатовано да је од свих услуга, услуга *Становање уз подршку* за младе који се осамостаљују дуги низ година најмање развијена услуга, тако да у 2024. години нема лиценцираних пружалаца ове услуге, а један пружалац је у поступку релиценцирања. Број корисника ове услуге у периоду 2018-2023 је од једног до три корисника.

У публикацији *Замор саосећања - Секундарна трауматизација запослених у установама дуготрајне неге и породичних неговатеља*⁴² је наведено да улога неформалних (неплаћених) неговатеља постаје све важнија у нашим друштвима због повећања дужине трајања живота, депопулације руралних подручја, промена у структури породице, промена на тржишту рада и других фактора. Помоћ неформалних неговатеља је од виталног значаја за старије особе којима је нега потребна, за млађе особе са инвалидитетом и особе које имају хроничне болести и функционална ограничења, а услуге подршке намењене овој групи постоје само фрагментарно и повремено. Значајан изазов у овој области је и недостатак опсежних података о потребама и проблемима неформалних неговатеља, посебно оних који негу пружају током дугог низа година, као и недовољан број услуга и недовољна подршка заједнице за неформалне неговатеље – јер су невидљиви од стране система и цивилног сектора.

У приручнику *Ка одрживој социјалној укључености*⁴³, намењеном професионалцима у центрима за социјални рад, наведен је свеобухватан приступ оснаживању корисника новчане социјалне помоћи у циљу унапређења праксе социјалног укључивања у Србији. Проблем социјалне искључености корисника новчане социјалне помоћи представља комплексан изазов који захтева системски одговор, јер се ови грађани суочавају са дуготрајном незапосленостију,

⁴¹ Пунолетни у систему социјалне заштите у 2024. години, Републички завод за социјалну заштиту, 2025, доступно на: <https://www.zavodsz.gov.rs/media/3014/punoletni-u-sistemu-socijalne-za%C5%A1tite-2024.pdf>

⁴² Замор саосећања - Секундарна трауматизација запослених у установама дуготрајне неге и породичних неговатеља, Милутин Врачевић, Наташа Тодоровић, Наташа Милић, Дејана Станисављевић, Црвени крст Србије, 2025, доступно на: <https://www.redcross.org.rs/media/10351/zamor-saosecanja2305.pdf>

⁴³ Ка одрживој социјалној укључености, Центар за истраживање и развој друштва ИДЕАС, 2025, доступно на: http://ideje.rs/wp-content/uploads/2025/10/KA-ODRZIVOJ-SOCIJALNOJ-UKLJUCENOSTI_web.pdf

сиромаштвом, ограниченим приступом услугама и различитим облицима дискриминације, што отежава њихово пуно учешће у друштву, наведено је у приручнику, а посебан проблем су и лични изазови попут ниског самопоуздања, страха од губитка егзистенцијалне сигурности и трансгенерацијског преноса сиромаштва. Кључну улогу у њиховом оснаживању имају центри за социјални рад, у којима запослени, поред стручних, морају да имају и додатна знања и вештине.

У истраживању **Социјална заштита, дискриминација и аутоматизација**⁴⁴ фокус је на систему социјалне карте, али налази могу да обухвате и друге системе аутоматизације јавне управе, посебно у погледу укрштања података из различитих база и јавних регистара, као и примене вештачке интелигенције. Кроз ово истраживање је анализиран упоредни правни оквир за доношење одлука кроз системе алгоритаМСког одлучивања са фокусом на заштити угрожених категорија становништва. Такође, дати су примери у Немачкој, Данској, Француској, Канади и Великој Британији у којима су усвојени законски механизми за „корекцију“ исхода аутоматизованог одлучивања. Један од закључака овог истраживања се односи на чињеницу да се анти-дискриминациони закони и механизми заштите спомињу у контексту ризика од дискриминације који ови системи креирају, али изостаје знање о томе на који начин законодавни оквир може да заштити појединце од аутоматизоване дискриминације.

У извештају **Људска права у Србији 2024**⁴⁵, објављеном 2025. године, закључује да се Србија суочава са све израженијом политичком поларизацијом, сужавањем простора за грађански активизам, непостојањем институционалне одговорности и учесталим нападима на организације цивилног друштва, што нарушава основне демократске стандарде и условљава да борба за очување људских права и слобода постаје све захтевнија.

У извештају се констатује да економски положај већине грађана Србије неповољан, уз високу стопу ризика од сиромаштва од 19,9%, а 2024. годину обележили су раст животних трошкова, смањена куповна моћ грађана и висока инфлација, при чему су највише расле цене основних животних намирница и енергената. Такви трендови највише су погодили сиромашне и осетљиве друштвене групе, нарочито Роме, жене, старије особе, младе и особе са инвалидитетом.⁴⁶ Када је реч о економској једнакости, у овом извештају је наведено да су жене и даље у неповољнијој ситуацији него мушкарци, у просеку зарађују 20% мање без обзира што су образованије, док су Ромкиње, жене са инвалидитетом, као и жене из руралних крајева у још тежем положају и недовољно економски оснажене.

У овом извештају се коментарише и проблем остваривања права на здравствене услуге због одласка великог броја лекара из земље, те се наводи да је према незваничним подацима око 6.000 лекара напустило Србију у последњих 10 година, што се нарочито лоше одразило у руралним срединама, а због неефикасности здравственог система у оквиру јавних здравствених установа, грађани су приморани да скупо плаћају здравствене услуге у приватном здравственом сектору.

Наводи се и да је у 2024. години обележено 15 година од усвајања Закона о забрани дискриминације, којим је успостављена институција Повереника, да су уочене позитивне промене у контексту заштите грађана од дискриминације у различитим областима и да је покренут друштвени дијалог о једнакости и инклузији. Међутим, и даље су бележени бројни

⁴⁴ Социјална заштита, дискриминација и аутоматизација: Шта све може да пође по злу? Пошло је, А11, Београд, 2025, доступно на: <https://www.a11initiative.org/wp-content/uploads/2025/10/Socijalna-zastita-diskriminacija-i-automatizacija-Sta-sve-moze-da-podje-po-zlu.pdf>

⁴⁵ Људска права у Србији 2024, Београдски центар за људска права, 2025, доступно на: https://www.bgcentar.org.rs/wp-content/uploads/2025/05/Ljudska-prava-u-Srbiji-2024-NBS_web.pdf

⁴⁶ Исто, стр. бр. 28.

случајеви дискриминације, а судови су у овим случајевима били недоследни. Кашњење са усвајањем предлога акционог плана за спровођење Стратегије превенције и заштите од дискриминације за период од 2022. до 2030. године резултирало је тиме да већи број активности не може бити испуњен у року који је предвиђен Стратегијом, а током 2024. године није одржана ниједна седница Савета за праћење спровођења Стратегије превенције и заштите од дискриминације, наведено је у извештају.

У **Књизи препорука 2025. Националног конвента о Европској унији**⁴⁷ прати се динамика Годишњег извештаја о напретку Европске комисије али се повезује и са мерама из Реформске агенде Србије, документа који је Влада републике Србије усвојила у октобру 2024. године. Између осталог, у овој публикацији је наведено да политичка воља за спровођењем кључних реформи остаје фрагментирана, а темпо промена у областима владавине права, независности судства и медијских слобода и даље спор, да је дефинисање стратешког правца земље несигурно, као и да власт неретко балансира између унутрашњих политичких интереса и спољнополитичких притисака. Такође је наведено да регион убрзано напредује у одређеним областима, а стагнација у Србији ствара ризик да држава остане “у лимбу” европске перспективе. Сваки нови пакет подршке и свака нова иницијатива Уније наилазе на препреке које нису техничке, већ дубоко политичке природе, наведено је у извештају.

У овој публикацији је наведено да је циљ Поглавља 23 успостављање независног, ефикасног и одговорног правосуђа, борба против корупције, као и пуно поштовање основних права и права грађана ЕУ. Реформе у овој области треба да обезбеде уклањање политичких и других утицаја на правосуђе, јачање институционалних капацитета, као и гарантовање слобода и једнакости свих грађана. Напредак у овом поглављу представља темељ за целокупан процес приступања ЕУ и јачање владавине права у Републици Србији. У погледу основних права, у извештају је наведено да упркос уставним гаранцијама и међународним обавезама, остваривање основних права у Србији показује континуирано и системско назадовање, нарочито у областима слободе изражавања и окупљања, права детета, права на здраву животну средину и права на приватност. Такође је наведено да су деца посебно рањива због пропуста у систему заштите у установама, као и игнорисања њиховог права на мишљење и окупљање. Упркос постојећим стратегијама и обавезама из Истамбулске конвенције, институционални одговор на родно засновано насиље у Србији је и даље неадекватан – случајеви сексуалног и дигиталног насиља су игнорисани, специјализоване женске организације немају системску подршку, док је број фемицида у забрињавајућем порасту, укључујући и случајеве у којима су починиоци раније осуђивани за насиље такође је наведено уз констатацију да је неопходно предузети бројне мере као предуслов за обнову поверења грађана у правну сигурност и владавину права у Србији.

У извештају **Запошљавање и положај страних радника у Србији**⁴⁸ је указано да на тржишту рада Србије последњих година осетно недостају поједина занимања а процењује се да ће у наредној деценији тај мањак износити између 80.000 и 100.000 радних позиција. Кључне узроке дефицита радне снаге стручњаци виде у депопулацији до које долази због старења становништва и негативног прираштаја. Радни дефицити су у великој мери и последица интензивног дугогодишњег емигрирања грађана, пре свега ка најразвијенијим земљама. У извештају је указано и да је у Студији тржишта рада, коју је спровео УНДП у Србији, предвиђа да ће се по требе за радном снагом повећати са 125.000 радника у 2024. на скоро 144.000 до

⁴⁷ Књига препорука 2025 Националног конвента о Европској унији, 2025, доступно на: <https://eukonvent.org/wp-content/uploads/2025/11/Knjiga-preporuka-2025.pdf>

⁴⁸ Запошљавање и положај страних радника у Србији, Friedrich-Ebert-Stiftung, 2025, доступно на: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/belgrad/22260.pdf>

2026. године, са највећом по тражњом у секторима прерађивачке и ИТ индустрије, док ће и даље постојати висока потражња у секторима veleprodaje и малопродаје. Млађе генерације све више бирају високотехнолошке и дигиталне професије, док интересовање за класичне занатске и индустријске послове опада, што додатно отежава попуњавање радних места у овим областима.

У овом извештају је наведено да број страних радника у Србији расте – у 2024. је издато више од 52.000 радних дозвола, највише за држављане Кине, Турске, Русије, Индије и Непала (по подацима Националне службе за запошљавање). Са друге стране, у синдикалним организацијама наводе да не постоји званична евиденција о томе које послове најчешће обављају страни држављани, али да се претпоставља да је највећи број ангажован на градилиштима, плантажама воћа и поврћа, у киосцима здраве хране и магацинима, фабричким погонима, на позицијама возача аутобуса и камиона.

Страни радници неретко раде на црно, без пријаве, наведено је у овом извештају, и то углавном послове на грађевини, у угоститељству, сезонске и друге послове на којима доживљавају грубо кршење основних радних и других људских права. У Извештају о раду Инспектората за рад за 2024. годину је наведено да су инспектори рада приликом извршених инспекцијских надзора затаицали на раду “на црно” и стране држављане са којима послодавци нису закључили уговоре о раду нити су их пријавили на обавезно социјално осигурање и обезбедили им дозволе за рад. Приликом 289 извршеног инспекцијског надзора у 2024. години, инспектори рада су затекли на раду укупно 7.482 страног држављанина, од којих њих 611 није имало обезбеђену дозволу за рад.⁴⁹

У публикацији **Радна права рањивих странаца у Србији и Босни и Херцеговини: упоредна перспектива**⁵⁰, на основу спроведене анкете о приступу рањиве категорије странаца радним правима и интеграцији у Србији, одговори испитаника указују на висок степен друштвене прихваћености (осећају се као део српског друштва – 80%) и одсуство перцепције дискриминације међу испитаницима (ниједан од испитаника није имао искуство дискриминације нити злостављања – 100%), што се огледа у израженом осећају припадности и позитивној перцепцији ставова локалног становништва према странцима (српско друштво је подржавајуће према странцима – 100%).⁵¹ С друге стране, у погледу информисаности о радним правима у Србији, сви испитаници су навели да су делимично упознати, док у погледу доступних механизма заштите радних права нису информисани. На основу анализе анкете у обе државе је закључено је да је заједнички изазов недостатак адекватних механизма заштите за недокументоване мигранте. У обе земље су мигранткиње изложене родној рањивости, специфичним облицима експлоатације, укључујући сексуалну експлоатацију и кућно ропство, уз неопходност креирања циљано прилагођене подршке – попут приступа сигурним кућама, правне помоћи и стручних обука. Као закључак наводи се да би обе земље требало да систематичније укључе родну перспективу у политике интеграције, осигурају доступност предшколског образовања за децу, да спрече дискриминацију трудних жена и развију мере подстицања економске самосталности и друштвене укључености мигранткиња. Такође, међу препорукама наведена је потреба за јачањем имплементационих капацитета, унапређењем међуинституционалне координације и већом предвидљивошћу процедура.

⁴⁹ Исто, стр. бр. 10.

⁵⁰ Радна права рањивих странаца у Србији и Босни и Херцеговини: упоредна перспектива, Фостер, 2025, доступно на: <https://idcserbia.org/publikacija-radna-prava-ranjivih-stranaca-u-srbiji-i-bosni-i-hercegovini-uporedna-perspektiva/radna-prava-ranjive-kategorije-stranaca-u-srbiji-i-bih-uporedna-perspektiva-2/>

⁵¹ Исто, стр. бр. 58.

Подаци из *Извештаја о ревизији Државне ревизорске институције у вези са запошљавањем особа са инвалидитетом*⁵² показују да и даље постоје значајне неједнакости и неповољнији положај особа са инвалидитетом у односу на остале грађане на тржишту рада. ДРИ је, у циљу спровођења ревизије, упутила захтев за достављање података привредним субјектима у којима Република Србија има власништво са различитим претежним делатностима и који имају 500 и више запослених. Овај захтев је, како се наводи у извештају, обухватао питања о запошљавању особа са инвалидитетом од 1. јануара 2022. до 30. јуна 2024. године. У овим предузећима, особе са инвалидитетом чине у просеку 2% од укупног броја запослених. Код 18 од укупно 33 анкетираних привредних субјеката, забележено је смањење броја запослених особа са инвалидитетом у периоду од 1. јануара 2022. године до 30. јуна 2024. године. Државни ревизори упозоравају да се анализом положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији, може констатовати да упркос постигнутим резултатима, као и предузетим активностима у претходним годинама, и даље постоје значајне неједнакости и неповољнији положај особа са инвалидитетом у односу на остале грађане. У овом извештају је закључено да би систем запошљавања особа са инвалидитетом био ефикаснији уколико би се уредио поступак избора законом прописаног начина испуњења обавезе запошљавања, који ће у складу са потребама пословања највише допринети повећању запошљавања особа са инвалидитетом.

У *Извештају о раду Инспектората за рад за 2024. годину*⁵³ је наведено да је током године извршено укупно 69.475 инспекцијских надзора код регистрованих и нерегистрованих субјеката, од којих 35.351 у области радних односа, 33.735 у области безбедности и здравља на раду и 389 надзора над нерегистрованим субјектима. У овим инспекцијским надзорима констатоване су 33 смртне повреде и 18 тешких повреда на раду са смртним исходом, односно 51 лице је изгубило живот услед смртних и тешких повреда на раду са смртним исходом, најчешће у делатности грађевинарства и у индустрији. Инспектори рада су приликом извршених инспекцијских надзора затацали на раду „на црно“ и радно ангажоване стране држављане, са којима послодавци нису закључили уговоре о раду, нису их пријавили на обавезно социјално осигурање и нису обезбедили дозволе за рад у Републици Србији. Приликом извршених инспекцијских надзора, инспектори рада су затекли на раду укупно 7.482 страна држављанина, од којих њих 611 нису имали обезбеђену дозволу за рад у Републици Србији.

У *Извештају о напретку у остваривању Циљева одрживог развоја до 2030. године у Републици Србији*⁵⁴ је, између осталог, наведено да је у протеклој деценији Србија остварила видљив напредак у области здравља, родне равноправности, смањења сиромаштва и унапређења услова живота угрожених група, као и у домену заштите животне средине. Побољшани су показатељи у вези са сексуалним и репродуктивним здрављем жена, заштитом мајки и деце, као и стопама смртности од различитих обољења и повреда. Међутим, упркос позитивним трендовима, Србија се и даље суочава са значајним развојним изазовима, наведено је у овој публикацији, и то у области друштвеног развоја, недовољних улагања у социјалне услуге, попут образовања и социјалне заштите, ограничене доступности одређених

⁵² *Извештај о ревизији правилности и сврсисходности пословања „Правилност и ефикасност предузетих мера Акционарског друштва „Инфраструктура железнице Србије“, Београд у вези са запошљавањем особа са инвалидитетом, ДРИ, 2025, доступно на: <https://www.dn.rs/izvestaji/14510>*

⁵³ *Извештај о раду Инспектората за рад за 2024. годину, Република Србија, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Инспекторат за рад, 2025, доступно на: <https://www.minrzs.gov.rs/sr/dokumenti/ostalo/izvestaji-o-radu/plan-inspekcijskog-nadzora>*

⁵⁴ *Извештај о напретку у остваривању Циљева одрживог развоја до 2030. године у Републици Србији, Републички завод за статистику, 2025, доступно на: https://sdg.indikatori.rs/media/hp2kvvhg/decenija_cor_u_republici_srbiji_2015-2025_cir.pdf*

здравствених радника, недоследних трендова у писмености и дигиталним вештинама као и повећања учесталости раног уласка у брак популације из ромских насеља, што представља озбиљне препреке. Упркос залагању да се нико не изостави из развоја, наведено је у овој публикацији, више група становништва и даље се налази у ризику од маргинализације, попут старијег становништва које бележи раст сиромаштва и непропорционално велико оптерећење неплаћеним радом, посебно у руралним срединама. Жене запослене у пољопривреди и даље су високоизложене неформалном раду, без значајнијих побољшања у последњој деценији. Деца из сеоских насеља показују ниже стопе имунизације, док њихов развој и приступ образовању остају у заостатку. Становници руралних средина у целини нису доживели побољшање у расподели неплаћеног рада, а посебну забринутост изазивају и негативни трендови у погледу учешћа деце у насиљу и пораста броја жртава трговине људима. У овој публикацији се указује да недостаје институционална координација међу надлежним телима, као и да је свест грађана и доносилаца одлука о значају Циљева одрживог развоја ниска, што умањује њихову спремност да активно допринесу реализацији Агенде 2030.

У Годишњем извештају о резултатима за 2024. годину⁵⁵ УН приказује пресек активности спроведених у оквиру Оквир сарадње за одрживи развој 2021–2025, у партнерству са Владом Србије, цивилним друштвом, приватним сектором и међународним организацијама. Према овом извештају, УН су током 2024. године уложиле више од 95 милиона долара у реализацију преко 200 иницијатива широм Србије. Фокус је био на три кључне области: зелена транзиција и климатска отпорност, друштвена једнакост и развој људског капитала, те унапређење владавине права, родне равноправности и доброг управљања. Конкретна подршка била је усмерена ка најугроженијим групама, вођена начелом да нико не буде изостављен. Тако су у претходној години унапређени системи грејања и пречишћавања отпадних вода, развијене локалне стратегије циркуларне економије, а Србија је добила и прву Стратегију зелене инфраструктуре. У области образовања и здравства уведени су савремени дигитални алати, проширене су услуге за рани развој деце и ментално здравље, ојачани су механизми за заштиту од родно заснованог насиља. Хиљаде деце, младих, наставника и породица биле су корисници инклузивних програма који су настали у сарадњи са локалним заједницама. Родна равноправност и права жена остали су кључни фокус подршке УН у спровођењу различитих политика, дошло је до побољшања у области родне равноправности у 130 националних и покрајинских институција кроз финансирање 118 буџетских програма и развој више од 900 циљева и индикатора осетљивих на родну равноправност. На локалном нивоу, управљање и буџетирање које је одговорно на родну равноправност уведено је у 16 локалних самоуправа, ојачани су национални капацитети за људска права, а усклађеност са међународним оквирима за људска права побољшана је кроз унапређење Националног механизма за праћење и извештавање у оквиру владиног савета за праћење и извештавање механизмима УН за људска права коришћењем Националне базе података за праћење препорука. Поред тога, развијена је платформа прилагођена деци како би се омогућило учешће деце у праћењу препорука Комитета о правима детета (UNICEF).

У овом извештају је подвучена и улога Повереника за заштиту равноправности и указано на оснивање локалних ресурсних центара за међугенерациску сарадњу са циљем промоције активног старења, целоживотног учења и волонтеризма, наставак Bodyright иницијативе и напора за решавање дискриминације по основу инвалидитета кроз израду Посебног извештаја о дискриминацији на основу инвалидитета са акцентом на интерсекционалност и разумно прилагођавање радних места.

⁵⁵ *Results report 2024, United Nations Serbia, 2025*, доступно на: <https://serbia.un.org/en/download/183221/293250>

Поступање државних органа по препорукама Повереника

На основу сагледавања стања из расположивих података и праксе институције током године, Повереник у редовним годишњим извештајима даје препоруке органима јавне власти за отклањање уочених проблема посебно оних друштвених група које су у већем ризику од дискриминације, као што је то учињено и у Редовном годишњем извештају за 2024. годину. Народна скупштина Републике Србије је донела Закључак РС Број 25 од 16. јуна 2025. године и, између осталог, позвала Владу да континуирано извештава Народну скупштину о спровођењу тог закључка. Ради праћења спровођења Закључка НС, у наставку текста је дат кратак преглед реализованих активности током 2025. године, а на основу извештаја који су државни органи доставили Поверенику.

Поверенику нису доставили извештај Министарство привреде, Министарство финансија и кабинети министра без портфеља задуженог за координацију активности и мера у области односа са дијаспором и министра без портфеља задуженог за област унапредјења развоја недовољно развијених општина.

Министарство спољних послова је известило да је учествовало на регионалном министарском састанку о јачању улоге жена у дипломатији, на коме је усвојена Заједничка декларација и успостављена Мрежа жена дипломата на Западном Балкану. Министарство је учествовало и на Конференцији о економском и политичком оснаживању жена, подржало је Програм САД „Senior Women Talent Pipeline (SWTP)“, а током 80. заседања Генералне скупштине УН придружило се Изјави групе ЛГБТ.

Министарство туризма и омладине је наставило са спровођењем конкурса за подршку удружењима младих у реализацији пројеката омладинске политике. Током 2025. подржано је 34 пројекта које спроводе јединице локалне самоуправе из области образовања, као и 31 пројекат из области здравља, безбедности и социјалне инклузије младих.

Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде је у Програмски буџет 2026-2028 уврстило Мере за унапређење положаја жена на нивоу Програма - Уређење и надзор у области пољопривреде и руралног развоја и Уређење у области пољопривреде и руралног развоја. Представници министарстава учествовали су у радионици „Жене повезују села – за отпорност и одрживост“ у оквиру Пројекта који подржава ФАО организација: „Јачање отпорности сектора пољопривреде на елементарне непогоде“. У оквиру спровођења ИПАРД III програма за период 2021-2027. женама носиоцима пољопривредних газдинстава је до краја 2025. одобрено 98 ИПАРД захтева што представља 37,4% од укупног броја одобрених пројеката. Највећи број поднетих и одобрених захтева, остварен је у оквиру Мере 1 – подршка сектору примарне пољопривредне производње (7,8 мил. EUR одобрених прихватљивих трошкова). До краја 2025. године није остварена исплата ИПАРД захтева који су поднети од стране жена носилаца пољопривредних газдинстава. Одобрена су и 432 захтева за кредит женама носиоцима регистрованог пољопривредног газдинства, са повољнијом каматом на кредите (1% на годишњем нивоу).

Министарство унутрашње и спољне трговине је спроводило активности у циљу оснаживања потрошача и развијања њиховог критичког мишљења у циљу доношења одговорних одлука, као и ради њихове боље заштите од злоупотреба, превара и непоштених комерцијалних пракси, са посебним акцентом на оне који припадају осетљивим категоријама потрошача-млади (деца школског узраста) и старије особе (пензионери). Светски дан права потрошача обележен је едукативним догађајем на тему „Посаветујте се пре него што купите, имате право да се предомислите“, организованим у сарадњи са локалном самоуправом у циљу информисања потрошача о потенцијалним злоупотребама и преварама. У плану је и

трипартитна сарадња са јединицама локалне самоуправе и удружењима за заштиту потрошача као партнерима у процесу информисања и заштите пензионера као потрошача.

У складу са Планом за остваривање и унапређење родне равноправности и Планом управљања ризицима од повреде принципа родне равноправности, ово министарство развија културу равноправности по основу пола, здравственог стања, старосног доба, инвалидитета и др, обезбеђује заштиту жена у вези са трудноћом и материнством, једнаку доступност радних места, могућност напредовања, стручног усавршавања и награђивања без обзира на наведена и друга лична својства запослених.

Министарство за бригу о породици и демографију од августа 2025. године управља Алементационим фондом у складу са Законом о остваривању права из Алиментационог фонда. У 2025. години, исплате за издржавање су обухватиле око 600 деце и младих до 26 година. Министарство је уврстило израду Стратегије за заштиту деце од насиља у план рада за 2026. годину, што ће се реализовати у сарадњи са УНИЦЕФ-ом.

Министарство правде је наставило са радом на изменама и допунама Кривичног законика, те је након додатног круга јавне расправе, Нацрт закона упућен Европској комисији ради давања стручног мишљења. Посебан акценат стављен је на поштравање казнене политике за кривична дела против полне слободе, укључујући кривична дела силовања, обљубе са дететом и обљубе над немоћним лицем, као и за кривично дело насиља у породици. Кривично дело силовања редефинисано је у складу са концептом одсуства слободно датог пристанка, у складу са Истанбулском конвенцијом и релевантним међународним стандардима. Значење појма члана породице проширено је и на бивше супружнике, без условљавања постојањем заједничког домаћинства. Уведено је и ново кривично дело злоупотребе снимака и других записа са сексуално експлицитним садржајем, као одговор на растуће облике дигиталног и родно заснованог насиља, при чему је посебна пажња посвећена заштити права на приватност и достојанство жртава, које су најчешће жене и деца. Препорука за увођење посебног кривичног дела фемицида је размотрена, али у овој фази није прихваћена, имајући у виду да важећи Кривични законик већ омогућава најстроже санкционисање убистава жена кроз постојеће инкриминације.

Нацрт закона о изменама и допунама Закона о спречавању насиља у породици упућен је Европској комисији ради давања мишљења. Основни циљ измена је унапређење међусекторске сарадње, јасније дефинисање права и обавеза учесника у поступку и унапређење заштите жртава, у складу са међународним стандардима.

Такође, донете су Смернице за образовање служби бесплатне правне помоћи у јединицама локалне самоуправе, којима су утврђени јасни кадровски и организациони критеријуми, са посебним освртом на подршку осетљивим друштвеним групама. Поред тога, настављене су активности на дигитализацији поступака и поједностављивању остваривања права грађана, нарочито у области остваривања права из Алиментационог фонда.

У циљу напређења координисаног и ефикасног деловања институција система у заштити од насиља и даљег развоја сервиса за подршку жртвама и деци сведоцима насиља, започета је израда Стратегије за остваривање права жртава и сведока кривичних дела, са пратећим Акционим планом и завршене јавне консултације. Успостављено је још 6 служби за подршку жртвама и сведоцима при вишим судовима, чиме је обезбеђена равнмернија и доступнија подршка жртвама на територији РС, у складу са Националном стратегијом за остваривање права жртава и сведока кривичних дела.

У оквиру пројекта „Јачање владавине права у Србији“, који спроводи Аустријска развојна агенција (ADA), Институт за социолошка и криминолошка истраживања је израдио Анализу и Извештај о постојећим праксама испитивања нарочито осетљивих жртава у улози оштећеног-

сведока у кривичним поступцима, као и Методологију за одрживо праћење ових пракси. Документи садрже процену постојећих процедура, мере заштите и санкције за угрожавање сведока, као и препоруке за унапређење. Израђен је и Каталог стандарда за основне и више судове, који дефинише моделе за заштиту и подршку жртвама и сведоцима, као и Студија изводљивости за оснивање посебног позивног центра за жртве и сведоке кривичних дела, укључујући и анализу најбољих пракси из Аустрије и Хрватске, као основ за успостављање специјализоване телефонске линије у Србији.

Отпочело се и са спровођењем пројекта ЕУ „Владавина права - Јачање правосудног система за децу“ у оквиру Националног програма за ИПА 2024, који за циљ има унапређење правног и институционалног оквира заштите права детета кроз едукацију судова, тужилаштава и пружалаца услуга, уз јачање капацитета пружалаца бесплатне правне помоћи.

У циљу успешније ресоцијализације осуђених лица настављено је унапређење образовања, обука и радног ангажовања осуђених лица. Посебна пажња посвећена је осуђеницама и малолетним лицима, кроз развој специјализованих програма третмана и подршке. У сарадњи са Министарством просвете, реализује се програм функционалног основног и средњег образовања одраслих. У Васпитно-поправном дому у Крушевцу (обучавање за рад у прихватишту за псе, након чега је омогућено стицање сертификата који омогућава запошљавање) и Казнено-поправном заводу за малолетнике у Ваљеву врши се образовање малолетника у сарадњи са градским образовним установама, док се сви малолетници стручно оспособљавају на неком од заната у оквиру самог завода. Осуђена лица радно ангажована током издржавања казне, оспособљавају се за рад кроз теоријску припрему и практичну обуку у радионицама (кројачка, столарска, аутомеханичарска, металска и др). У протеклом периоду учионице су уређене и осавремене опрема. Спроведене су и активности у погледу стручног оспособљавања и радног ангажовања осуђеница у Казнено-поправном заводу за жене у Пожаревцу.

Обуке се организују и за запослене у службама завода, који учествују и у изради нових програма намењених осуђеним лицима. У оквиру пројекта Савета Европе „Јачање заштите људских права лица лишених слободе и осуђених лица у Србији“⁵⁶ који финансира ЕУ осмишљено је десет нових специјализованих програма и третмана, између осталог и Програм припреме за отпуст осуђених на казну затвора преко пет година, са циљем лакшег укључивања у друштвену заједницу.

Министарство културе наставило да улаже у културну инфраструктуру широм Србије. Кроз конкурс „Градови у фокусу“ подржано је 35 јединица локалне самоуправе, а средства су, између осталог, опредељена за реконструкцију Спомен-куће Милеве Марић-Ајнштајн у Руми, унапређење приступачности објеката културе особама са инвалидитетом у Босилеграду и Кладову, док је у оквиру програма „Престоница културе Србије“ започета реализација пројекта „Лесковац – Престоница културе 2026“ и покренути значајни инфраструктурни и програмски пројекти. У области подршке особама са инвалидитетом, подржано је 38 пројеката, а посебан значај имали су партиципативни и приступачни програми, као и они који доприносе јачању капацитета организација и унапређењу културног живота посебно осетљивих група. Издваја се пројекат „Ниси сама, мама“, усмерен на подршку мајкама деце са церебралном парализом, као и Међународни инклузивни фестивал „Hearts in Harmony 2025“. Министарство је подржало и развој библиотечко-информационе делатности Савеза слепих Србије, обезбеђивањем издаваштва на Брајевом писму, снимања тонских књига и унапређења услова чувања библиотечке грађе. У оквиру овог конкурса 10 пројеката доприноси и родној равноправности,

⁵⁶ <https://www.coe.int/sr/web/belgrade/enhancing-the-human-rights-protection-for-detained-and-sentenced-persons-in-serbia>

попут Дамског фестивала савремених песникиња, као и издавачки пројекти и откуп публикација које осветљавају историјску улогу и допринос жена.

Када је реч о националним мањинама, у 2025. години подржано је 106 пројеката од укупно 346 пријављених, уз учешће представника 23 националне мањине. Подржани пројекти обухватили су очување језика, традиције и културног наслеђа, као и јачање међукултурног дијалога. Посебна пажња посвећена је осетљивим групама унутар мањинских заједница – женама, младима и деци. У оквиру подршке ромској заједници финансирано је 12 пројеката, а обележавање Међународног дана ромског језика додатно је истакло значај очувања овог језика и културног идентитета. Кроз „Градове у фокусу“ подржано је и 12 локалних самоуправа са значајним учешћем мањинског становништва, чиме је допринето развоју културне инфраструктуре у мултиетничким срединама. У области подршке ЛГБТИ заједници, подржан је пројекат Регионалне награде за најбољу квир причу „Лепосава Мијушковић“. Подршка деци и младима остваривана је кроз више конкурсних линија. У области уметничке игре подржано је 13 пројеката, док је за библиотеке откупљено више од стотину наслова намењених деци и младима.

Кабинет министарке без портфеља задужене за област родне равноправности, спречавања насиља над женама и економског и политичког оснаживања жена спроводило је активности усмерене ка унапређењу међусекторске сарадње и превенцији насиља над женама и насиља у породици, са посебним акцентом на подизање свести и едукацију. Кабинет је подржао 104 пројекта организација цивилног друштва у области унапређења родне равноправности и спречавања насиља над женама и организовао другу националну конференцију „Једнаке, сигурне, оснажене“ поводом Међународног дана борбе против насиља над женама. Кабинет је учествовао у раду Радне групе за измене и допуне Закона о спречавању насиља у породици и покренуо иницијативе за израду Протокола о поступању у случајевима сексуалног насиља и новог протокола о поступању здравствених радника са жртвама насиља у породици.

У циљу политичког оснаживања жена, покренута је кампања „Лидерке – Ништа нама без нас“ и започет је рад на анализи профила политичарки у Републици Србији, ради креирања јавних политика и развоја програма подршке женама у политичком и јавном животу. Циљ анализе је идентификовање вредности, понашања и карактеристика жена које делују у политичком животу наше земље, ради мерења осам кључних особина које се сматрају посебно релевантним за успешно функционисање у професионалном контексту. Прикупљени подаци послужилиће за формирање базе података која ће служити као показатељ за: креирање јавних политика у области политичког оснаживања жена, подстицање младих жена да се укључе у политички живот - пружањем инспиративних примера, развој обука, менторства и едукативних програма.

Кабинет је у сарадњи са Министарством људска и мањинска права и друштвени дијалог и организацијама цивилног друштва спроводио активности усмерене на унапређење положаја Рома и Ромкиња и потписао Протокол о сарадњи са Ромским женским центром Бибија и Центром за несталу и злостављану децу.

Министарство унутрашњих послова је навело бројне обуке и скупове у којима су полицијски службеници учествовали у циљу унапређења сарадње, размене добрих пракси и подизања свести о родној равноправности, недискриминацији и заштити људских права. Посебан акценат стављен је на јачање капацитета полицијских службеника за поступање у случајевима фемицида, заштите жртава насиља, посебно деце, као и процене ризика. Настављена је конструктивна сарадња са међународним организацијама и организацијама цивилног друштва. Организоване су бројне едукативне активности, укључујући обуке полицијских службеника и кадета о родно одговорном и на жртве усмереном поступању, учешће у кампањи „16 дана

активизма против насиља над женама", израду и дистрибуцију превентивних материјала, као и наставак рада бесплатне телефонске линије 0800 100 600 за пријаву насиља у породици, чиме је дат значајан допринос унапређењу превенције, заштите жртава и јачању поверења грађана у институције.

У оквиру обележавања значајних међународних датума одржане су трибине, радионице и саветовалишта, као и превентивни пројекти усмерени на децу, младе, особе са инвалидитетом и националне мањине. Настављено је спровођење пројекта „Заједно и безбедно кроз детињство“, у сарадњи са Повереником и Министарством просвете, као и организација „Дана отворених врата“ ради унапређења директних контаката са грађанима и јачања поверења јавности у рад полиције.

Реализован је специјализовани тренинг полицијских службеника у оквиру пројекта EU4FAST, усмерен на унапређење знања о правима ЛГБТИ+ избеглица, тражилаца азила и особа у покрету, као и на примену принципа недискриминације и хуманог поступања. Настављено је и спровођење обавезне теоријске наставе и годишњих обука на тему препознавања и реаговања на дискриминацију, у сарадњи са Повереником.

Мрежа жена у полицији реализовала је бројне активности усмерене на унапређење родне равноправности, професионално оснаживање и међународну сарадњу, укључујући организацију конференција, семинара и радионица у сарадњи са УНДП-ом, Шведском полицијом и Мисијом ОЕБС-а у Србији. Посебан значај има избор председнице Мреже жена у полицији Републике Србије за председницу Европске мреже жена у полицији.

Министарство државне управе и локалне самоуправе је цитирало садржај законских одредби које омогућавају примену афирмативних мера за запошљавање припадника националних мањина и основ за прикупљање података о националној припадности запослених.

Министарство информисања и телекомуникација је подржало 34 пројекта усмерених на превенцију говора мржње и дискриминације, смањење социјалне искључености друштвено осетљивих група, унапређење међунационалне и политичке толеранције, као и на промоцију родне равноправности и оснаживање жена, укључујући жене из руралних подручја, мањинских заједница и других рањивих група. У циљу унапређења равноправности, културе дијалога и поштовања људских права у јавном медијском простору, посебна пажња је усмерена на медијске садржаје који афирмишу допринос жена у друштвеној, културној, економској и историјској сфери, као и на пројекте који се баве женским активизмом, предузетништвом и заштитом од вишеструке дискриминације.

Министарству спорта је навело да је у поступку израде Стратегије развоја спорта за период 2026–2035. године и пратећег Акционог плана, прикупило податке о заступљености жена у спортским организацијама и њиховим управљачким и надзорним телима. У оквиру нове стратегије планирано је дефинисање посебног циља усмереног на развој и промоцију женског спорта на свим нивоима, уз уважавање различитих личних својстава жена у спорту, ради омасовљења женског спорта, остваривања родне равноправности и спречавања родно заснованог насиља, као и повећања улагања и адекватне расподеле средстава за ове намене. Такође, настављено је финансирање изградње и прилагођавање спортских објеката особама са инвалидитетом, програма националних спортских савеза, Олимпијског и Параолимпијског комитета Србије и других организација, као и редовних програма, спортских кампова и међународних такмичења.

Представници министарства похађали су обуке за израду теста утицаја на родну равноправност у организацији UN Women и Министарства финансија, како би унапредили вештине и разумевање ex-post родне анализе расхода.

Министарство за европске интеграције је информисало о координисању припреме вишегодишњих ИПА програма, што је резултовало потписивањем два Финансијска споразума између Републике Србије и Европске комисије. Финансијски споразум о финансирању *Вишегодишњег оперативног програма за запошљавање, вештине и социјалну инклузију за период 2024-2027* усмерен је ка унапређењу положаја младих и осетљивих група кроз унапређење програма запошљавања и спровођење Гаранција за младе, док ће се образовни систем усмерити ка бољем усклађивању вештина са потребама тржишта рада. Биће дата подршка и процесу деинституционализације и развоју услуга у заједници, уз опредељење средстава за унапређење становања и социјалне инклузије на локалном нивоу, нарочито за младе који излазе из система социјалне заштите, особе са инвалидитетом, Роме и друге рањиве групе.

Потписан је и Финансијски споразум за реализацију вишегодишњег програма, 2025–2027. године, којим је за 2025. годину опредељено 2 милиона евра за активности чији је корисник Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог. Подршка је усмерена на јачање мера за борбу против дискриминације, промоцију разноликости и мултикултурализма, унапређење међусекторске сарадње и заштиту права рањивих група.

Ово министарство обавља и улогу Управљачког, односно Националног органа у програмима европске територијалне сарадње у којима учествује Република Србија. Ови програми доприносе решавању регионалних и прекограничних изазова, укључујући унапређење права грађана и смањење дискриминације. У оквиру програма прекограничне сарадње са Румунијом и Мађарском реализује се више пројеката који доприносе јачању социјалне инклузије и равноправног приступа услугама на локалном нивоу, уз посебан фокус на децу са развојним тешкоћама, старија лица са децеменцијом, као и на унапређење образовних и ваншколских програма за децу из угрожених и ромских породица.

Министарство одбране је известило Повереника да је Влада Републике Србије усвојила Национални акциони план за примену Резолуције 1325 Савета безбедности УН – Жене, мир и безбедност за период 2025–2027. године. Поводом обележавања 25. годишњице усвајања Резолуције Савета безбедности УН 1325, Министарство је, у оквиру двогодишњег председавања Процесом сарадње министара одбране Југоисточне Европе, организовало међународну конференцију под називом „Од усвајања до имплементације – 25 година Резолуције 1325 у пракси“. Министарство и Војска Србије наставили су да јачају капацитете у области унапређења родне равноправности и кроз међународну сарадњу, као и сарадњу са домаћим органима државне управе, институцијама и организацијама.

Министарство за јавна улагања обавестило је Повереника да није имало активности који се тичу заштите равноправности.

Министарство рударства и енергетике је спроводило активности у погледу имовинског статуса као личног својства које значајно утиче на квалитет живота и положај појединаца у друштву. С тим у вези, у оквиру пројекта „Чиста енергија и енергетска ефикасност за грађане (SURCE)“, омогућено је спровођење мера енергетске санације у домаћинствима социјално осетљивих категорија, са циљем смањења енергетске потрошње и трошкова, као и унапређења услова становања. Проширен је обухват корисника на сва домаћинства која испуњавају услове за стицање статуса енергетски угроженог купца, а јавни позив за социјално

осетљиве категорије се спроводи у свим јединицама локалне самоуправе уз суфинансирање мера у износу до 90% из средстава министарства, укључујући замену столарије, термоизолацију и уградњу ефикасних система грејања. Такође, Уредба о енергетски угроженом купцу, којом се гарантују умањење трошкова енергије и заштита од обуставе испоруке у случајевима када би то угрозило живот или здравље чланова домаћинства је унапређена ради проширења обухвата корисника.

Поред тога, у сарадњи са UN Women, спроводи се анализа утицаја мера енергетске ефикасности на родну равноправност, са циљем унапређења инклузивности и ефикасности будућих политика.

Министарство здравља је известило да је Институт за јавно здравље Србије израдио Индикаторе за процену менталног здравља младих, који ће се пратити у периоду на годишњем и трогодишњем нивоу.

У циљу унапређења прописа који се односе на рад служби хитне помоћи донет је Правилник о начину и организацији обављања хитне медицинске помоћи. Такође је израђен Нацрт Закона о изменама и допунама закона о људским ћелијама и ткивима, као и Нацрт Закона о изменама и допунама закона о пресађивању људских органа.

Министарство за бригу о селу је у циљу економског оснаживања предузетника у сеоским срединама и подстицања одрживог села, доделило бесповратна средства и тиме подржало 94 предузетника у 14 јединица локалне самоуправе, од којих су 22 жене. Средства су намењена и младим корисницима програма куповине сеоске куће са окућницом, а кориштена су за набавку нових машина и опреме за обављање занатских, производних и услужних делатности. У циљу унапређења доступности културних, друштвених, социјалних и едукативних садржаја свим становницима села, укључујући и припадницима осетљивих група, 23 јединица локалне самоуправе примило је бесповратна средства за опремање и унутрашње уређење сеоских домова, укључујући и обнову домова културе. Додељена су бесповратна средства за куповину сеоске куће са окућницом за 473 подносиоца пријава, од којих је 43 лица ромске националности, 13 појединаца, 12 ванбрачних партнера, 13 самохраних родитеља и 5 брачних парова.

У оквиру неговања традиције на селу и очување културно-историјских садржаја, додељена су бесповратна средства за организацију манифестације „Михољски сусрети села“ у 130 јединица локалне самоуправе. Ова манифестација допринела је јачању заједништва, међугенерациске солидарности, родне равноправности и поштовању различитости, као и очувању традиционалних заната и културног наслеђа.

Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре је у оквиру пројекта „Модернизација железничког сектора у Србији“, финансираног из средстава Међународне банке за обнову и развој и Француске агенције за развој, стипендирало полазнице докторских студија из научних области повезаних са железничким саобраћајем и транспортом. Завршена је реконструкција и адаптација 18 јавних објеката у 10 јединица локалне самоуправе, која је обухватила уградњу рампи, платформи и других мера приступачности. Такође, успешно је окончан ИПА 2018 пројекат „Подршка Европске уније социјалном становању и активној инклузији“, у оквиру којег су обезбеђена трајна стамбена решења за око 500 породица из најугроженијих друштвених група у најмање 20 јединица локалне самоуправе, укључујући Роме, жене у неповољном положају, посебно жртве породичног насиља, младе који напуштају систем смештаја, особе са инвалидитетом и друге.

Отпочета је израда Нацрта закона о увођењу инфраструктуре за алтернативна горива, којим се уводи обавеза обезбеђивања приступачности јавно доступних места за пуњење алтернативних горива старијим лицима, особама са смањеном покретљивошћу и особама са инвалидитетом, као и обавеза јасног информисања корисника о доступности прилагођених паркинг-места. Поред тога, у току је израда Нацрта закона о правима путника у аутобуском превозу и уговорима о превозу путника у друмском саобраћају, којим ће се, кроз примену начела недискриминације и обезбеђивање одговарајуће помоћи током путовања, посебна пажња посветити заштити и унапређењу права особа са инвалидитетом и особа смањене покретљивости.

Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог је поводом глобалне кампање „16 дана активизма против насиља над женама“, организовало друштвени дијалог као и међународну конференцију „Прекинемо ћутање – заједно!“, посвећену дигиталном насиљу према женама, на којој су разматрани модели његовог регулисања. Спроведен је јавни конкурс за пројекте против говора мржње у локалним заједницама и дигиталном простору, у оквиру којег су финансирана четири пројекта. Такође је унапређена апликација за прикупљање родно раздвојених података, уз одржане обуке за њено администрирање, ради унапређења израде годишњег Збирног извештаја о остваривању родне равноправности.

У оквиру пројекта „Интеграција Рома III“ легализовано је 50 објеката у пет јединица локалне самоуправе, покренут процес запошљавања припадника ромске заједнице у јавном сектору и организован тренинг за представнике јединица локалне самоуправе о праћењу мера Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња. У сарадњи са Министарством здравља и градом Крагујевцем одржан је друштвени дијалог о здрављу ромске популације, током којег су представљени резултати истраживања о здравственом стању и баријерама у приступу здравственој заштити. Светски дан Рома обележен је јавним слушањем „О Ромима са Ромима“, док је Међународни дан девојчица посвећен унапређењу положаја девојчица припадница националних мањина.

Покренут је процес измена и допуна Стратегије превенције и заштите од дискриминације за период 2022–2030, као и израда акционих планова за спровођење Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња и Стратегије родне равноправности за период 2026–2027. Припремљен је и Предлог акционог плана за остваривање права националних мањина за период 2026–2029, који обухвата мере против дискриминације, говора мржње и злочина из мржње. Такође је започета је анализа постојећег оквира за правно препознавање истополних заједница.

Поводом завршетка пројекта „Подршка јачању владавине права у Републици Србији – Заштита мањина у процесу приступања ЕУ“, одржана је завршна конференција посвећена остваривању права и слобода припадника националних мањина. Одржани су састанци са председницима националних савета и представницима јединица локалне самоуправе, а поред редовног финансирања националних савета додељена су средства за 46 културних и шест мултикултуралних пројеката. Припремљен је програм стажирања за седам стажиста у пет државних органа, уз подршку Мисије ОЕБС-а у Србији.

Министарство је учествовало у пројекту „Подршка социјалном укључивању у Србији“, у оквиру којег је израђена брошура о правима особа са варијацијама полних карактеристика и одржане две панел-дискусије у Нишу и Београду.

Министарство просвете је наставило системско унапређивање законске и подзаконске регулативе, као и програма наставе и учења у области заштите од насиља, људских права и инклузивног образовања, са посебним акцентом на развој социјално-емоционалних вештина

ученика, конструктивно решавање konflikata и неговање толерантног школског окружења. Теме превенције насиља интегрисане су у наставне програме основног и средњег образовања, а кроз програм „Вештине за адолесценцију“, реализован у сарадњи са UNODC, у 2024. и 2025. години обухваћено је 366 запослених и 6.800 ученика. Настављен је и пројекат „Заједно и безбедно кроз детињство“, у оквиру ког је у школској 2024/25. години реализовано 31.530 радионица за више од 407.000 ученика, док се активности настављају и у 2025/26. години. Израђене су и нове обуке и брошуре за родитеље у области дигиталне писмености, доступне на платформи „Чувам те“.

У области заштите менталног здравља деце и младих, настављено је јачање капацитета школа за поступање у кризним ситуацијама, при чему је до краја 2025. године оснажено 4.250 чланова школских тимова, као и реализација програма „Минимални пакет услуга за подршку младима у области менталног здравља“, у сарадњи са Институтом за ментално здравље и УНИЦЕФ-ом. Посебна пажња посвећена је партиципацији ученика у доношењу одлука, заштити од дискриминације и стварању безбедног и подстицајног школског окружења, нарочито за децу ромске националности и децу са сметњама у развоју и инвалидитетом.

Ради унапређивања доступности и квалитета образовања за децу из осетљивих друштвених група, настављена је примена афирмативних и системских мера. Афирмативну меру уписа у средње школе користило је 2.443 ученика ромске националности, док је кроз систем стипендија у последњих 11 година подржано 10.931 ромских средњошколаца, од чега 65% девојчица. Мрежа ромских педагошких асистената проширена је на 296 чланова, уз обезбеђене обуке и техничку подршку, а током 2025. године извршено је мапирање школа са повећаним ризиком од сегрегације. Системску подршку инклузивном образовању пружају и просветни саветници, при чему је ангажовано 110 саветника различитих профила, а четири основне школе стекле су статус модел установа за инклузивно образовање. Ресурсна мрежа је додатно унапређена опремањем шест центара са 11 хуманоидних робота, чиме је подршка обезбеђена за више од 2.700 ученика и њихових породица.

Ради равномерног приступа образовању, у 2025. години прилагођено је 1.684 уџбеничких јединица, док је у последњих шест година обезбеђено укупно 14.351 прилагођених уџбеника. Настављено је и спровођење пројекта Светске банке „Инклузивно предшколско васпитање и образовање“, као и активности усмерене на ангажовање педагошких асистената за децу са сметњама у развоју и инвалидитетом. Министарство је предузело низ иницијатива у циљу доношења неопходних подзаконских аката којима ће бити омогућено ангажовање педагошких асистената за децу и ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом. У циљу што ефикасније припреме за њихово будуће ангажовање, реализоване су обуке за 440 полазника.

Министарство је наставило и примену добре праксе инклузије ученика миграната, избеглица и тражилаца азила, укључујући 108 ученика у систем образовања, уз подршку школама кроз менторство, мале грантове и развој наставних и дидактичких материјала, укључујући преводње садржаја на украјински и арапски језик. Израђена су и два национална извештаја у области инклузивног образовања, чиме је додатно ојачана основа за планирање и праћење јавних политика у овој области.

Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања је у оквиру активне политике запошљавања, финансијским мерама обухватило 11.084 лица, од којих је 57,6% жена, док су нефинансијске активности – обуке, сајмови и тренинзи – обухватиле 76.279 лица, са 56,8% жена. Млади узраста 15–29 година имали су приоритет у укључивању у финансијске мере кроз пилот Гаранцију за младе у три округа, уз 7.999 укључених, од којих је 4.135 жена, а

позитиван исход у виду запошљавања, праксе или образовања остварило је 40,4% учесника. Припадници ромске заједнице, као лица са вишеструко отежаном запошљивости, обухваћени су финансијским мерама у 1.112 случајева (488 жена), а нефинансијским у 5.059 случајева (2.530 жена), уз додатно укључивање 216 лица укључених кроз локалне споразуме и АП Војводина, од којих је 100 жена.

Особе са инвалидитетом укључене су у финансијске мере у 1.536 случајева, од којих је 845 жена, док је додатно укључивање реализовано кроз ИПА 2020 програм, Гаранцију за младе и локалне планове. Подржана је реализација четири програма који се односе на унапређење положаја жена са инвалидитетом, укључујући програме удружења „Адоптопија“, „Из круга – Србија“, НООИС и Савеза слепих Србије, са укупним средствима од преко пет милиона динара. Такође, припремљена је нова Стратегија за унапређење положаја особа са инвалидитетом за период 2025–2030. године и акциони план за 2025–2027. За подршку ресоцијализацији бивших извршилаца кривичних дела, финансијским мерама обухваћено је 11 лица (1 жена), док је нефинансијским мерама обухваћено 96 лица, укључујући 6 жена. Поред тога, потписан је Споразум о сарадњи са Казнено-поправним заводом Пожаревац – Забела, а у плану је закључење сличног споразума са КПЗ Сремска Митровица.

Министарство је формирало радну групу за припрему измена Закона о безбедности и здрављу на раду, а Инспекторат рада је спровео 242 надзора у примени Закона о родној равноправности без пријављених случајева дискриминације или узнемиравања.

Влада је образовала Савет за особе са инвалидитетом, који је у 2025. одржао две седнице, и разматрао приступачност простора и програма, анализу примене института лишења пословне способности и иницијативу за повезивање система ПИО и социјалне заштите ради аутоматизације евидентирања статуса ОСИ.

Министарство науке, технолошког развоја и иновација је спровело афирмативне мере с циљем задржавања младих талената у земљи. Од 2018. до 2025. године, кроз осам јавних позива, укључено је 2.846 младих истраживача, од чега 330 у 2025. години. Јавни позиви и програми стипендија подржавају докторске студенте и ученике средњих школа, са посебним фокусом на најталентованије. У 2025. години стипендиране су 384 особе, од којих 65% чине жене. Ови програми обезбеђују и финансијску подршку за студије, научне скупове, студијске боравке у иностранству и постдокторска усавршавања.

У циљу унапређења родне равноправност у науци, у партнерству са Комисијом за сарадњу са Унеском и компанијом L'Oréal Balkan, додељено је још 3 Националне стипендије „За жене у науци“, повећавајући број укупно стипендираних истраживачица на 44.

Научно-технолошки паркови у Београду, Новом Саду, Чачку и Нишу организовали су програме усмерене ка повећању учешћа жена у стартап, иновационом и предузетничком екосистему, при чему је број полазница 40% до 70%. Такође је значајно и присуство жена у менторским, оснивачким и управљачким структурама.

Центар за промоцију науке (ЦПН) у 2025. години подржава видљивост жена у СТЕМ и инклузију маргинализованих група кроз пројекте као што су FemPower и изложба „Хероине: снага Ромкиња!“, емисије на Радио Елементима и позив за Европску награду за жене иноваторке, промовишући родну равноправност у науци, технологији и предузетништву на националном и међународном нивоу.

Фонд за иновациону делатност је у 2025. години наставио подршку иновативним пројектима уз акценат на родну равноправност: 15,7% финансираних привредних друштава је у потпуном власништву жена, 4,1% у равноправном власништву, а у 28,3% пројеката присутна је најмање једна жена. Међу научноистраживачким пројектима 2025. године, 59% истраживача биле су жене, а 55,5% пројеката имале су женске руководиоце. Фонд за младе таленте је подржао 168 девојака од 279 стипендиста у иностранству и 901 девојку од 1.650 награда за средњошколце.

Министарство заштите животне средине је наставило са интегрисањем родне и антидискриминационе перспективе у јавне политике и програме. Усвојен је План превенције стварања отпада, који укључује мере за подстицање запошљавања жена и осетљивих група у сектору рециклаже и зелених технологија. У процедури усвајања био је предлог Стратегије заштите животне средине – Зелена агенда, док је израда Програма за примену Конвенције о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима животне средине (Архуска конвенција) у завршној фази. У завршној фази су и предлози Програма индустријске безбедности и Програма развоја циркуларне економије, који предвиђају активности за подршку осетљивим групама и подизање свести јавности, а у оквиру Програма заштите природе планирана је примена родно осетљивог приступа.

Министарство је у 2025. години спровело пројекат „Циркуларне заједнице“, укључујући Циркуларне награде за жене предузетнице – Иновативне и одговорне, са финансијском подршком 20 најуспешнијих иницијатива. Женске иницијативе обухватале су пољопривреду, архитектуру, производњу хране, козметике и текстила, доприносећи развоју одрживог предузетништва и циркуларне економије. Поред тога, организован је скуп посвећен учешћу жена у сектору расхладе, а национална еколошка кампања „Природа нема алтернативу. Зато делуј и ти!“ укључила је преко 2.000 младих у 10 локалних заједница, са фокусом на учешће младих у очувању природе.

Министарство за јавна улагања информисало је Повереника да није имало активности које се односе на заштиту равноправности.

Кабинет министра без портфеља задуженог за међународну економску сарадњу и област друштвеног положаја цркве у земљи и иностранству је предузело активности на успостављању међународне сарадње у трансплатационој медицини са Белорусијом и у примени иновативних терапија, укључујући mRNK вакцине против онколошких болести, у сарадњи са Русијом, што је резултовало потписивањем Меморандума о сарадњи, формирањем радних група и омогућавањем размене стручњака и медицинских технологија.

Кабинет министра без портфеља задужен за помирење, регионалну сарадњу и друштвену стабилност посебан акценат ставља на превенцију дискриминације, јачање институционалне одговорности и афирмацију равноправности за националне мањине, жене, децу и друге осетљиве друштвене групе. У току 2025. кабинет је пружио подршку грађанкама из Пријеполја које су пријавиле дискриминацију у предшколској установи због ношења верских симбола. Кабинет је такође пружио подршку породицама жртава злочина у Штрпцу и Сјеверину, учествовао у комеморативним активностима и покренуо иницијативе за формално признавање статуса цивилних жртава и системско решавање њихових права. Кабинет је указао и на положај држављана Републике Србије који се већ дужи низ година налазе на територији Сирије у кампу под контролом курским снага „Рој“, посебно жена и деце, који се суочавају са изузетно тешким и дискриминаторним околностима.

КЉУЧНИ ПРОБЛЕМИ У ЗАШТИТИ РАВНОПРАВНОСТИ

Кључни проблеми у заштити равноправности наведени у даљем тексту овог извештаја, као и ранијих година, издвајају се на основу свеукупног сагледавања стања у погледу заштите од дискриминације и остваривања равноправности, пре свега на основу праксе Повереника која обухвата поступања по обраћањима грађана, организација цивилног друштва и других субјеката институције, али и других активности које реализујемо, попут различитих истраживања, извештаја, анализа, учешћа на скуповима, конференцијама и другим догађајима на којима се расправља о појединим питањима од значаја за остваривање и заштиту људских права. Имајући у виду да ове активности нису апсолутни показатељ присутности дискриминације у друштву, ради потпунијег прегледа стања сагледани су и други доступни извори, који обухватају правни и стратешки оквир кроз донета и/или измењена акта на годишњем нивоу, поједине пресуде Европског суда за људска права, извештаје и друга акта ЕУ, међународних организација и уговорних тела, извештаје и истраживања домаћих институција и организација, као и извештаји органа јавне власти који су достављени Поверенику ради сагледавања поступања по раније датим препорукама и напретка постигнутог током године. Народни посланици, као и други државни органи и организације цивилног друштва на овај начин могу да имају обухватан преглед стања у циљу проактивног деловања и предузимања активности на унапређењу равноправности свих грађана и грађанки.

Током ове, као и претходних година, издвајају се поједини проблеми заједнички у више различитих области, односно проблеми који погађају више друштвених група или су од ширег утицаја. У наставку текста представљени су кључни проблеми који су заједнички у остваривању равноправности и забрани дискриминације по свим личним својствима, док су проблеми везани за одређене друштвене групе приказани у деловима текста овог поглавља који се односе на различита лична својства, у оквиру којих су издвојени и неки од уочених помака везаних за ту друштвену групу.

На основу целокупно сагледаног стања, у извештају су дате опште препоруке за унапређење равноправности и сузбијање дискриминације уз навођење органа у чијој је надлежности решавање проблема на који се препорука односи.

Извештајну годину у Србији обележили су одређени друштвени догађаји, укључујући протесте грађана, обуставе наставе у образовању, као и појединачни случајеви напада на новинаре, активисте, браниоце људских права и грађане другачијих стварних или претпостављених политичких уверења. Такве околности и поделе у друштву могу утицати на остваривање људских права и равноправности, нарочито у погледу положаја осетљивих друштвених група. Уједињене нације указују да кршења људских права представљају изазов за стабилност и демократски развој друштва, посебно када су погођене рањиве групе попут сиромашних, деце, мањина, особа са инвалидитетом и жена.

Полазећи од свог мандата, Повереник за заштиту равноправности је указивао на значај заштите људских права и потребу за континуираним унапређивањем јавног дијалога и институционалне сарадње. Повереник је истакао да заштита људских права захтева блиску сарадњу са Народном скупштином Републике Србије, кроз праћење закона и надзорне механизме, као и сарадњу са другим институцијама, судовима, јавним тужилаштвом, органима управе и локалним самоуправама, организацијама цивилног друштва и другим релевантним актерима, уз ефикасну примену закона и заједничку борбу за пуну равноправност, јер питања која се тичу равноправности, достојанства и правичности не трпе одлагање.

Поједини од проблеми уочени 2025, понављају се током година, што је у неким случајевима за очекивати јер се и не могу решити током једне године. Таква је ситуација, примера ради, са ојачавањем квалитативних и квантитативних капацитета појединих служби, попут социјалне, здравствене заштите, инспекцијских служби, образовања и сл. које су од виталног значаја за живот грађана, на шта Повереник годинама указује.

Међутим, одређени проблеми су могли бити решени, посебно када се посматра правни и стратешки оквир, на шта такође скрећемо пажњу у континуитету. Тако, примера ради, иако је Законом о изменама и допунама Закона о забрани дискриминације из 2021. године био прописан рок за доношење подзаконског акта којим се прописује начин вођења евиденције судова о правноснажним пресудама и одлукама у прекршајним, кривичним и парничним поступцима због повреде одредаба којима се забрањује дискриминација, тај акт Министарство правде још увек није донело. Поред тога, без обзира на најаве и опште препоруке Повереника и поједини други прописи још увек нису измењени, као што је то случај са Породичним законом, Законом о ванпарничном поступку, Законом о раду, Законом о радној пракси, није потврђена Конвенција број 190 Међународне организације рада, Законом о овери потписа, рукописа и преписа, Законом о прекршајима, Законом о извршењу кривичних санкција, Кривичним закоником и др, као и документима који се односе на развој образовања одраслих, друштвено одговорно пословање, унапређење положаја националних мањина и др.

Док су неки прописи донети, па је тако ове године почео да функционише Алиментациони фонд, усвојен је пропис који младима омогућава да под повољнијим условима купе своју прву непокретност, а донет је и Закон о посебним условима за евидентирање и упис права на непокретностима, као и измене Закона о уџбеницима и Закона о високом образовању и др.

Доношење стратешких докумената и усвајање акционих планова неопходно је како би се успоставио оквир деловања и осигурао континуитет у спровођењу мера и активности, а важно је и да стратешка документа буду донета на основу анализе стања, на реалним основама и потребама грађана, као и да буду предвиђена средства за остваривање циљева који воде унапређењу положаја група на које се односе.

У 2025. години, поједини органи нису поступали у складу са законском обавезом да Поверенику достављају нацрте закона и других аката на мишљење, а највећи број достављених аката није садржавао процену усаглашености прописа који су од значаја за остваривање права социоекономски угрожених лица или група лица, са начелом једнакости, у складу са чланом 14. Закона о забрани дискриминације. У наредном периоду неопходно је да сви органи доследно поштују своју законску обавезу, обезбеђујући на време достављање нацрта аката на мишљење уз претходно спровођење транспарентних јавних расправа у циљу доношења што бољег прописа који ће одговорити потребама грађана уз обезбеђивање адекватне заштите њихових права. Уколико се непоштује доследно процедура израде нацрта прописа и достављање на мишљење свим органима на које се пропис односи, то се накнадно одражава на број обраћања Уставном суду ради оцено уставности и законитости наведених аката.

Током извештајне године Повереник је упутио три предлога за оцену уставности и законитости (Предлог за оцену уставности и законитости члана 27. ст. 2. и 3. и члана 31. ст. 4. и 5. Посебног колективног уговора за запослене у основним и средњим школама и домовима ученика, Предлог за оцену уставности и законитости члана 3. став 1. тачка 7) Правилника о радној дисциплини и правилима понашања запослених и накнади штете у Народном позоришту у Београду и Предлог за оцену уставности и законитости члана 114. Закона о здравственом

осигурању), као и више иницијатива надлежним органима за измену и допуну појединих прописа. Већ на почетку године, Министарству финансија, Министарству привреде, Министарству здравља, Министарству за бригу о породици и демографију, као и Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања упућена Иницијатива за измену, односно међусобно усаглашавање прописа који се односе на изједначавање положаја жена у периоду трудноће, породилског одсуства и одсуства са рада ради неге детета без обзира на основ њиховог радног ангажовања, односно изједначавање положаја предузетница и жена ангажованих по основу уговора ван радног односа са положајем жена које су запослене код послодавца у погледу остваривања права у вези истог животног догађаја – трудноће и порођаја. О законским иницијативама упућеним током године више је наведено у деловима овог извештаја који се односе на поједина лична својства.

Пракса Повереника у вези са прихватањем иницијатива упућеним надлежним органима указује да већина органа извршне власти предузима предложене активности док један број, из различитих разлога, на упућене иницијативе не реагује или дужи временски период не приступа измени прописа, односно не предузима мере.

Доследна примена правног и стратешког оквира, унапређивање овог оквира уз одговорност за примену прописа и политичку вољу, као и стална едукација свих актера су кључни за поштовање и унапређење начела равноправности и заштите од дискриминације. Обуке грађана, запослених у јавним службама и представника цивилног сектора за препознавање дискриминације, реаговање на неправомерно поступање и едукација о људским правима један је од приоритета Повереника. Обукама и тренинзима обухваћено је више од 2.000 учесника из различитих сектора, а заинтересованост за едукације је на врло високом нивоу, због чега је реализација ових активности увек у фокусу рада институције, када је реч о унапређењу равноправности. Како би се могло одговорити на све потребе за различитим едукацијама у вези са заштитом од дискриминације и унапређивањем равноправности, и тиме утицати на ојачавање квалитативних капацитета пре свега јавних служби чији је рад усмерен ка грађанима, али и удружења грађана и послодаваца, неопходно је и ојачати капацитете Повереника.

Повереник је у претходном периоду указивао на ограничене кадровске капацитете институције и чињеницу да се број запослених годинама није мењао. Правилником о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у Стручној служби Повереника систематизовано је укупно 60 државних службеника и намештеника (без лица које бира Народна скупштина - повереник). У Стручној служби Повереника, на дан 31. децембар 2025. године, била су запослена 43 државна службеника и намештеника на неодређено време и 2 запослена на одређено време. Попуњеност систематизованих радних места у 2025. години износи 71,66%. На потребу повећања капацитета институције указује се и у *Извештају ЕКПИ о Србији*⁵⁷ у коме се једна од препорука односи на потребу обезбеђивања адекватног буџета институције Повереника како би се попунила сва планирана радна места и обезбедила де факто независност институције у управљању буџетом, регрутовању и распоређивању особља.

Такође, ради правовременог и адекватног одговора на потребе грађана, како је већ наглашено, неопходно је унапређивати квантитативне и квалитативне капацитете других институција, пре свега органа социјалне, здравствене, дечије заштите, образовања, служби бесплатне правне помоћи, инспекцијских органа, полиције и других органа, на шта такође годинама у

⁵⁷ *Извештај ЕКПИ о Србији*, ЕКПИ, 2024, доступно на: <https://rm.coe.int/fourth-ecri-report-on-serbia-translation-in-serbian-/1680b06415>

континуитету указујемо. Из обраћања грађана може се закључити да им је остваривање права и услуга у неким случајевима онемогућено или отежано због недостатка капацитета појединих служби на нивоу локалне самоуправе. Међутим, неретко се дешава да се не образују одговарајућа тела, не креирају адекватне мере и активности или се на локалном нивоу не приступа системски решавању унапређењу положаја појединих друштвених група. Адекватни капацитети, једнак третман и континуирана едукација службеника допринели би бољем одговору на потребе грађана.

Током године Поверенику се притужбама обратило неколико синдикалних организација и већи број запослених у центрима за социјални рад указујући на неповољнији положај у којем су се појединци нашли доношењем Уредбе о допунама Уредбе о коефицијентима за обрачун и исплату плата запослених у јавним службама јер су изузети од предвиђеног повећања коефицијента за обрачун плата запослених у току 2025. године. Овим поводом, Министарству државне управе и локалне самоуправе и Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања је препоручено да предузму све неопходне мере и активности у оквиру своје надлежности у циљу измене и допуне наведене уредбе у делу који се односи на социјалну заштиту, како би се испоштовала законска гаранција једнаке зарада за исти рад или рад исте вредности, за рад за који се захтева исти степен стручне спреме, односно образовања, знања и способности, у коме је остварен једнак радни допринос уз једнаку одговорност.

Иако се последњих година интензивно ради на систему електронске управе и њеној модернизацији и дигитализацији, грађани и даље неретко указују на компликованост процедура за остваривање појединих права, дужину трајања поступака, превелик број потребних докумената, чекања, нејасне начине за остваривање права, грешака у спровођењу прописа и сл, што наводи на закључак о неопходности даљег рада на овим питањима, у правцу поједностављивања процедура, вршење редовне контроле поштовања и примене свих прописа и јачање инспекцијских и контролних органа. Повереник је током године упутио препоруку мера за унапређење равноправности Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања у вези са проблемима који су настали због укидања права на новчану социјалну помоћ одређеним лицима због грешке коју су починили запослени у неколико центара за социјални рад јер је због погрешне класификације прихода који су од утицаја на остваривање права на новчану социјалну помоћ неким лицима смањено, односно укинута право на социјалну помоћ.

Такође, потребно је водити рачуна да нису сви грађани, нарочито у старијој популацији, упознати са коришћењем савремених ИКТ алата и могућношћу да користе услуге на овај начин, а питање је и покривености мреже, поседовања одговарајућих апарата (паметног телефона или рачунара) и др, због чега је овим питањима потребно посветити одговарајућу пажњу и омогућити несметано остваривање права свим грађанима. Још увек није одлучено по предлогу Повереника за оцену уставности и законитости члана 18. и 25. став 1. Закона о поступку уписа у катастар непокретности и катастар инфраструктуре који је поднет због одредаба које ускраћују могућност да се грађани и грађанке непосредно обрате Служби за катастар доласком на шалтер или путем поште, већ се овом органу морају искључиво обратити преко е-шалтера, при чему исправност документације која се прилаже морају претходно да провере професионални корисници (адвокати и геодетске организације). Постоје и примери других системских проблема поводом којих је Повереник упућивао препоруке мера или предузимао друге мере из своје надлежности о чему је било више речи у претходном делу овог извештаја. Тако примера ради, један од проблема је и проблем недостатка различитих услуга, попут, пре свега, услуга социјалне заштите, како у погледу обима тако и у погледу врсте услуга, њихове

доступности и континуитета. Примери из праксе Повереника указују да лица не могу да остваре одређене услуге социјалне заштите уопште или не могу да их остваре у континуитету, због чега не могу да се интегришу у друштво, односно да се школују, запошљавају и сл, што доводи до неједнаког положаја, односно дискриминације тих лица, по основу различитих личних својстава, најчешће инвалидитета, старосног доба и здравственог стања.

Иако је прошло више година од доношења *Стратегија деинституционализације и развоја услуга социјалне заштите у заједници за период 2022–2026. године*⁵⁸ и иако је Република Србија формално одређена за успостављање процеса деинституционализације, акциони план и средства за финансирање спровођења ове стратегије и развој услуга социјалне заштите у заједници касне. На овај проблем је скренута пажња и у *Извештају о Србији 2025*⁵⁹ Европске комисије, у којем је, између осталог, наведено да су значајно одложене нова Стратегија социјалне заштите и измене и допуне Закона о социјалној заштити, као и да су програмима социјалне помоћи недовољно обухваћене сиромашне категорије, велики процента деце која живе у сиромаштву, а систем социјалне заштите и даље нема довољно запослених.

Поједини проблеми у погледу доступности социјалне и здравствене заштите детаљније су описани у одговарајућим деловима овог извештаја, али је битно напоменути да се јављају већ дуже време и да на ове проблеме указујемо током година, кроз различита мишљења и препоруке као и кроз редовне годишње извештаје. Недостају и интегрисане услуге социјалне и здравствене заштите (члан 60. Закона о социјалној заштити), као и међусекторско деловање ових система, али и сарадња са установама образовања, запошљавања, полиције, правосудних и других државних органа, органа јединица локалне самоуправе и организација цивилног друштва, ради постизања оптималнијих резултата у погледу остваривања права а тиме и у погледу унапређења положаја грађана.

За сагледавање стања и положаја становништва, као и планирање и креирање политика заснованих на подацима, од великог значаја су статистички подаци које прикупља и публикује Републички завод за статистику. Према подацима овог завода⁶⁰, процењен број становника у Републици Србији у 2024. години је 6.586,476 (процене су засноване на резултатима Пописа становништва, домаћинстава и станова 2022. године и резултатима годишње статистике природног кретања и унутрашњих миграција становништва). Посматрано по полу, 51,4% чине жене а 48,6% мушкарци. У периоду 2002–2024, број становника Републике Србије континуирано опада (укупан број становника смањен за око 1.000.000). Процес демографског старења становништва манифестује се ниским учешћем младих и високим и континуирано растућим уделом старијих у укупном становништву. Према подацима за Републику Србију, у 2024. години удео лица старих 65 и више година износи 22,6%, а млађих од 15 година има 14,4%. Изазови депопулације и старења становништва су бројни, од неопходности обезбеђивања материјалне сигурности свих генерација, обезбеђивања довољног броја радника у различитим секторима, услуга и др, што се посебно односи на децу и њихова права, особе са инвалидитетом, хроничне болеснике и оболеле од ретких болести, Роме и Ромкиње, лица која живе у удаљеним или руралним подручјима и др. Ова лица неретко не могу да остваре права на поједине услуге социјалне и здравствене заштите због тога што се услуге не организују у мање насељеним подручјима, нема одговарајућег кадра, односно могућности за

⁵⁸ „Службени гласник РС”, број 12/2022

⁵⁹ Serbia 2025 Report, European Commission, Brussels, 2025, доступно на: https://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/2025/serbia_2025_report_sr.pdf

⁶⁰ Процењен број становника, Републички завод за статистику, 2025, доступно на: <https://www.stat.gov.rs/vesti/statisticalrelease/?p=17030&a=18&s=1801?s=1801>

запошљавање стручних лица, није организован превоз до већих центара и сл. Проблем су и предшколске установе и школе, имајући у виду да је све мањи број ученика у појединим насељима, у којима се због депопулације одељења или школе гасе. На предвиђене мере популационе политике се издвајају не мала средства, док се истовремено за неопходне услуге подршке породици издвајају значајно мања средства. У готово свим већим градовима евидентан је недостатак места за децу у државним вртићима, који се надомешћује у приватним, иако услови и цене најчешће нису исти. Ради остваривања равноправности и једнакости у остваривању права и услуга, неопходно је реализовати различите врсте интервенција у више домена, од мера популационе политике, до обезбеђивања инфраструктуре, превоза од и до удаљених и мање настањених подручја, запошљавања и тиме задржавања младих, обезбеђивања свих потребних услуга пре свега социјалне и здравствене заштите у складу са потребама становништва. Мере популационе политике и подршке рађању ради остваривања већих ефеката на стопу наталитета треба усмерити и ка остваривању родне равноправности у пуном смислу, кроз обавезан период одсуства са рада због бриге о детету и од стране очева, флексибилне облике рада, обезбеђивање одговарајућих капацитета предшколских установа, продужене боравке у школама и сл. Доступност предшколских установа и других опција за помоћ у старању о деци један је од предуслова за успостављање баланса између приватног и пословног живота, могућности усавршавања и напредовања на послу.

Сви ови фактори су од утицаја и на сиромаштво, које представља један од основних узрока неједнакости и социјалне искључености. Сиромашна и материјално угрожена лица нису хомогена група, већ њу чине особе различитог пола, старости, националне припадности, различитог брачног или породичног статуса, места становања, итд. Социјално укључивање сиромашних захтева координисано деловање различитих система (локалне самоуправе, социјалне и здравствене службе, образовања и културе, безбедности, пензијско-инвалидског осигурања, тржишта рада, бесплатне правне помоћи и др.), као и сарадњу и деловање организација цивилног друштва. Ради правовременог и адекватног одговора на потребе грађана, неопходно је да се сви органи више фокусирају на ове проблеме. Имајући у виду да је бесплатна правна помоћ од посебног значаја за особе лошијег имовног стања или неке странке којима држава на овај начин помаже у остваривању једнаких права у погледу приступа правди, Повереник је упутио препоруку свим јединицама локалне самоуправе да образују службу правне помоћи уколико до сада нису, односно да предузму све адекватне мере које ће допринети потпуном информисању потенцијалних корисника о њиховим правима и начинима коришћења постојеће бесплатне правне помоћи.

На могућност изласка из сиромаштва велики утицај има могућност запошљавања и образовни ниво, односно стање на тржишту рада, степен остваривања радних права и права по основу рада. Област рада и запошљавања и ове године је у самом врху по броју поднетих притужби Поверенику, а притужбе се подносе по свим личним својствима.

Према подацима *Анкете о радној снази*⁶¹, у трећем кварталу 2025. године, у односу на исти квартал претходне године, дошло је до смањења броја запослених лица (стопа запослености је смањена за 0,6 пп), незнатног смањења броја незапослених лица (стопа незапослености повећана је за 0,1 пп) и пораста становништва ван радне снаге за 0,5 пп. Укупна стопа неформалне запослености износила је 11,9%, при чему је стопа неформалне запослености у сектору пољопривреде износила 50,8%, а у секторима ван пољопривреде 6,8%.

⁶¹ *Анкета о радној снази*, Републички завод за статистику, доступно на: <https://www.stat.gov.rs/sr-cyrl/vesti/statisticalrelease/?p=17213&a=24&s=2400>

Ни у овој области правни оквир није у потпуности заокружен и усклађен како са стањем и потребама, тако и са европским законодавством. Тако, и даље нису донети прописи за спровођење Закона о социјалном предузетништву, није донет Закон о радној пракси, нити је потврђена Конвенција број 190 Међународне организације рада која се односи на забрану насиља и узнемиравања на рад. Повереник је на ово указивао и у ранијим извештајима, као и на прилагођавање прописа о раду у погледу прецизнијег регулисања права радника који раде ван радног односа и платформских радника, као и јачања инспекцијских контрола и самих инспекцијских органа у вези са различитим повредама права радника. Приликом креирања и спровођења мера активне политике запошљавања, посебно на локалном тржишту рада, треба водити рачуна о ефектима тих мера, посебно водећи рачуна о свим категоријама теже запошљивих лица (међу којима се налазе и млади у домском смештају, хранитељским и старатељским породицама; старији од 50 посебно жене 55+; Роми и Ромкиње; особе са инвалидитетом, дугорочно незапослени и др). Тако је Повереник упутио Националној служби за запошљавање препоруку мера да приликом сачињавања индивидуалног плана запошљавања посебно имају у виду лица која непосредно пружају негу члану уже породице, у циљу њиховог ефикаснијег укључивања у мере активне политике запошљавања. Положај особа са инвалидитетом на тржишту рада је, поред осталих области, био у фокусу *Посебног извештаја Повереника о дискриминацији особа са инвалидитетом*. За потребе израде овог извештаја и сагледавања стања на тржишту рада, руководећи се принципом „ништа о нама без нас“, Повереник је спровео истраживање *Положај особа са инвалидитетом на тржишту рада*, чији резултати су указали на значајне изазове у области образовања, односно припреме за укључивање на тржиште рада и примене асистивних технологија, као и потребу за већом подршком државе и послодаваца приликом запошљавања и одржања запослења особа са инвалидитетом. Управо из тих разлога Повереник је сачинио и прегледно *Упутство за предузимање активности у вези разумног прилагођавања радног места/послова*, које садржи бројне примере који послодавцима могу ефикасно послужити у пракси. Ово упутство је, заједно са кратким прегледом *Смерница за израду кодекса антидискриминационе политике послодаваца у Србији – Кодекса равноправности* и примерима друштвено одговорног пословања нарочито када су у питању особе са инвалидитетом, дато у прилогу овог извештаја.

Добри ефекти на дужи рок у погледу већег запошљавања али и унапређења положаја запослених, подразумевају и активније укључивање послодаваца у ове процесе. Како би се утицало на равноправније стање на тржишту рада, и како би се у инклузивне радне политике укључио што већи број послодаваца и превенирала дискриминација, Повереник је 2024. и 2025. године имплементирао пројекат „Унапређење равноправности у области рада и запошљавања – Заједничка иницијатива за равноправност на радном месту“. Током трајања пројекта повељу *Партнерство за равноправност* потписало је преко 50 различитих компанија и привредних удружења залажући се тако за активну примену и промоцију принципа равноправности у радним односима. Поред тога, у оквиру пројекта „Зауставимо насиље, остваримо равноправност“ додељена су два гранта за унапређење положаја жена у руралним подручјима, у износу од по 35.000 евра, са циљем економског оснаживања жена и смањења неједнакости у мање развијеним срединама.

Ове, као и друге активности које институција реализује биле су предмет разговора са представницима *Радне групе УН за питања људских права и транснационалних корпорација и других пословних субјеката*, са циљем процене примене УН смерница за пословање и људска права, идентификације добрих пракси и формулисања препорука за унапређење

стања. Експерти ове радне групе су након састанака са бројним представницима различитих органа припремили прелиминарни извештај, у којем је Повереник позитивно афирмисан због рада на унапређењу положаја друштвених група у већем ризику од дискриминације, укључујући припрему водича за послодавце за разумно прилагођавање радних места и послова за особе са инвалидитетом. У извештају је такође истакнута иницијатива „Партнерство за равноправност“, као и развој и промоција Кодекса равноправности, а финални извештај овим поводом биће представљен на сесији Савета УН за људска права у јуну 2026. године.

2025. годину су, као и раније године, обележили бројни случајеви насиља, како родно заснованог, породичног и дигиталног посебно када су у питању жене, тако и вршњачког када су у питању деца и млади. Корен насиља лежи у неједнаком положају, патријархалним обрасцима понашања, сексизму, мизогинији, предрасудама и стереотипима према одређеним друштвеним групама, односно дискриминацији као негативној друштвеној појави. Повереник континуирано указује на везу између дискриминације и различитих облика насиља.

Фемцид, као најекстремнији исход родно заснованог насиља је и даље присутан. Према доступним извештајима и медијским информацијама, у Србији је током 2025. године забележено најмање 14 до 17 случајева фемцида. Већина убијених жена страдала је од стране партнера, док су неки случајеви укључивали насиље од стране чланова породице. Скоро половина жртава је раније пријавила насиље. Повереник је и ове године подсетио на важност усвајања иницијативе за успостављање националног контролног механизма за праћење случајева фемцида која је упућена Народној скупштини. Међутим, тај механизам још увек није успостављен, иако је предвиђен Стратегијом за борбу против насиља над женама. Родно засновано насиље захтева стално сагледавање стања и хитно реаговање одговарајућим мерама у систему заштите и превенције, на шта такође редовно указујемо.

Повереник у континуитету указује да свака жена има право на живот без страха и да одговор друштва на насиље према женама представља тест стварне посвећености равноправности и заштити људских права, чему је нарочито посвећена пажња у *Посебном извештају Повереника о дискриминацији жена*. Такође, током године спроведен је пројекат „Оснаживање жена у руралним подручјима Србије за препознавање и реаговање на дискриминацију и насиље“, који је обухватио активности оснаживања жена и девојчица из руралних средина у областима Источне, Јужне и Западне Србије да пријаве дискриминацију и насиље. У оквиру пројекта „Зауставимо насиље, остваримо равноправност“ спроведено је истраживање „Зашто жене не пријављују насиље“, као и анализа примене Пекиншке декларације и Платформе за акцију у областима образовања, привреде, учешћа жена у доношењу одлука и медија.

Са друге стране, као један од одговора на вршњачко насиље и дискриминацију уопште а посебно у области образовања, током године, у оквиру различитих програма, организован је низ обука, предавања и едукативних кампања из области препознавања и реаговања на дискриминацију прилагођени ученицима основних и средњих школа. Едукатори су били запослени у Стручној служби Повереника али и чланови Панела младих, као вршњачки едукатори, о чему је већ било речи. Такође, настављене су активности које се односе на унапређење безбедности деце у оквиру пројекта „Заједно и безбедно кроз детињство“, са циљем подизања свести код ученика о препознавању различитих форми насиља и дискриминације у стварном и виртуелном окружењу, као и усвајање знања о безбедном понашању у ванредним ситуацијама али и у саобраћају.

Као један од проблема у току 2025. године, као и ранијих година, издваја се и даље присутан дискриминаторан говор у јавном простору, подстицање атмосфере нетрпељивости, стварање страха и непријатељског окружења, чему су допринели и бројне непримерене понижавајуће и увредљиве изјаве и коментари, најчешће према политичким неистомишљеницима, женама, ЛГБТ, Ромима. Медији представљају важно средство за примање и размену информација и идеја. Њихова улога може бити подржавајућа по развој, остваривање и заштиту људских права или може водити продубљивању предрасуда неадекватним и непрофесионалним извештавањем, подстицању нетрпељивости, па и мржње према појединим друштвеним групама. Анализа медијских садржаја указује и на то да је јавна сцена острашћена и сензационалистичка. Посебну опасност представљају дискриминаторни ставови и узнемиравајуће и понижавајуће поступање од стране појединих јавних личности чије иступање у већој мери утиче на јавно мњење, подстиче стереотипе, предрасуде и има далекосежније последице, на шта је током године указивано упозорењима као и кроз друге активности Повереника.

Управо све наведено су били разлози због којих је телевизијама са националном фреквенцијом, штампаним медијима и интернет порталима упућена препорука мера да предузму све потребне мере у циљу спречавања објављивања, али и уклањања већ објављених садржаја и коментара који подстичу дискриминацију, мржњу или насиље против лица или група лица због њиховог личног својства или представљају узнемиравајуће, понижавајуће поступање и полно и родно узнемиравање које има за циљ повреду достојанства лица или групе лица на основу њиховог личног својства, а нарочито ако се тиме ствара страх, застрашујуће, непријатељско, деградирајуће, понижавајуће и увредљиво окружење.

Поред ових општих проблема, сагледаних кроз праксу Повереника и друге релевантне изворе, у даљем тексту су приказани проблеми који погађају одређене друштвене групе, и то узимајући у обзир учесталост подношења притужби Поверенику.

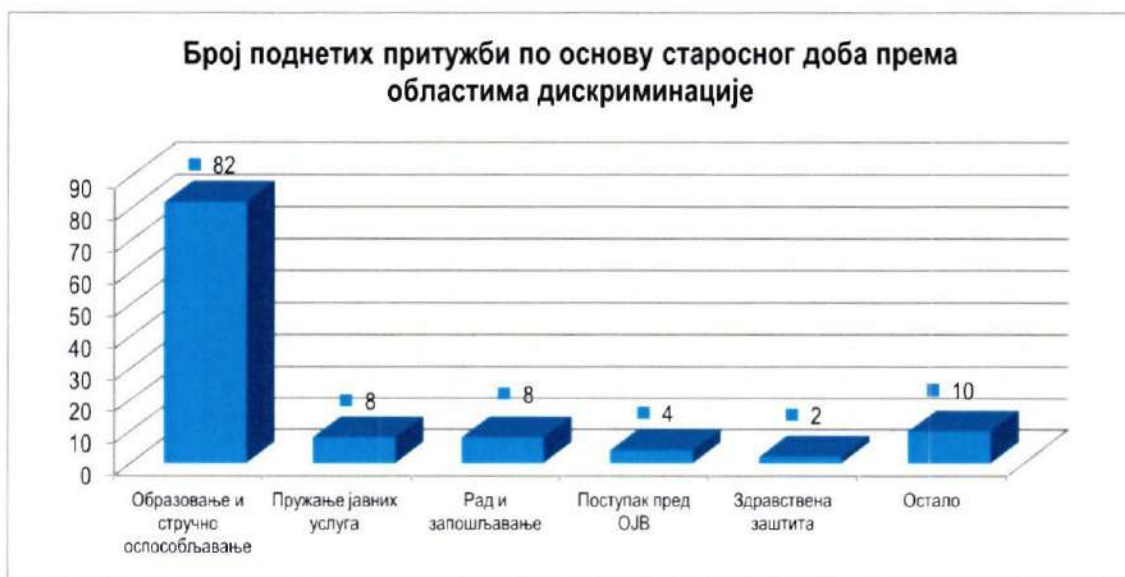

Опште и препоруке по појединим личним својствима, у односу на сагледано стање у погледу остваривања равноправности и кључне проблеме у овој области, дате су у сажетку овог извештаја.

Дискриминација на основу старосног доба

У складу са Законом о забрани дискриминације, дискриминација на основу старосног доба обухвата све старосне категорије и подразумева дискриминацију деце и младих, дискриминацију лица која припадају тзв. средњој генерацији, као и дискриминацију лица старијих од 65 година живота. Током 2025. године формирано је 114 предмета по притужбама по овом основу, што овај основ дискриминације ставља на прво место по учесталости навођења у притужбама.

Највећи број притужби поднет је због дискриминације у области образовања и стручног оспособљавања (82), затим у области пружања јавних услуга (8), рада и запошљавања (8), у поступку пред органима јавне власти (4), здравственој заштити (2) и у другим областима мањи број притужби. Највише притужби - 102, поднела су физичка лица, од чега су жене – 83, мушкарци - 19, док су организације цивилног друштва поднеле 5 притужби, група лица 4, државни органи 2 притужбе правно лице 1.

Дискриминација на основу старосног доба, како је већ наглашено, обухвата и дискриминацију деце и младих, а Повереник је током 2025. године посебну пажњу посветио унапређењу њиховог положаја. Током године су нарочито били видљиви изазови у систему образовања који је претрпео поремећај функционисања услед обуставе и смањења обима рада у одређеном броју школа и високошколских установа у Србији, као и у пооштравању јавног дискурса према делу младих који је учествовао у протестним активностима и блокадама. Као реакцију на поједине догађаје, институција Повереника је најоштрије осудила насиље и прекомерну употребу силе, посебно према малолетницима, новинарима и женама, упозоривши на неопходност процесуирања учиниоца и покретање хитног друштвеног дијалога.

Да би се могао сагледати положај деце уопште, указујемо на податке из реазличитих извештаја. Тако подаци из *Годишњег извештаја за 2024. годину о деци у систему социјалне заштите у Србији*⁶², указују да број деце у Србији континуирано опада. У периоду 2015 – 2024. године број деце у Србији се смањивао за 7%. Међутим, у овом извештају се наводи да су последњи поуздани подаци о броју деце на евиденцији центара за социјални рад из 2022. године. Према тим подацима, у систему социјалне заштите, на евиденцији центара за социјални рад (ЦСР) било је укупно 179.802 деце. Посматрано у дужем временском оквиру, уочава се раст броја деце у систему социјалне заштите у периоду 2013–2018. године (10%), након чега следи смањење од 12,3% у периоду 2018–2022. године. У 2022. години, 14,5% укупног броја деце у Србији било је обухваћено системом социјалне заштите, што је ниже од десетогодишњег просека. Структура деце на евиденцији ЦСР према полу је уједначена, са благом доминацијом дечака. Највећи део деце у систему социјалне заштите чине социоматеријално угрожена деца (50,3%), што је у складу са подацима о ризику од сиромаштва. Стопа ризика од сиромаштва деце у Србији износи 21,1% и виша је од европског просека, при чему су као посебно рањива препозната једнородитељска домаћинства, што указује на потребу за циљаним и појачаним мерама подршке овој групи. Подаци за 2024. годину указују да је услуге породичног и домског смештаја користило укупно 5.338 деце без родитељског старања, при чему је доминантан облик заштите породични смештај. Наиме, 88,8% деце било је смештено у хранитељске или сродничке породице, док је 11,2% деце било обухваћено домским смештајем. Оваква структура потврђује континуирану оријентацију система ка деинституционализацији и развоју породичних облика заштите. Стопа деце на породичном и домском смештају износи 529 на 100.000 деце у популацији и нижа је од просека земаља Европске уније. Старосна структура деце на породичном и домском смештају остаје стабилна, уз наставак смањења удела најмлађе деце у установама. Удео деце до три године у домском смештају износи 5,1%, што представља благ пад у односу на претходну годину.

О положају деце детаљан преглед даје и *Ситуациона анализа права и положаја деце и адолесцената у Србији*⁶³, коју је објавио УНИЦЕФ. У овој анализи се наводи да друштвене реформе, посебно оне усмерене на правичност и децу, нису у потпуности испуниле свој потенцијал. Деца су и даље међу најугроженијим групама, са израженим ризиком од сиромаштва, нарочито у вишечланим, руралним и ромским домаћинствима, као и међу децом са сметњама у развоју. Упркос ширењу система социјалне заштите, обухват и ефикасност мера остају ограничени. Образовни систем и даље репродукује неједнакости, уз недовољну инклузију, низак квалитет исхода учења и неадекватну припремљеност наставника. Здравствени исходи заостају за просеком ЕУ, са израженим регионалним и социјалним разликама, нарочито код ромске деце. Систем заштите деце суочен је са недостатком ресурса, услуга у заједници и података, док је деинституционализација успорена.

Са друге стране, у Националном извештају о инклузивном образовању у Републици Србији 2022-2024⁶⁴ наводи се да је у наведеном периоду Република Србија наставила спровођење реформских мера усмерених на унапређење квалитета и доступности инклузивног образовања, уз видљиве и мерљиве резултате. По први пут је успостављен систем обезбеђивања асистивне технологије кроз 13 ресурсних центара, који су пружили подршку

⁶² Деца у систему социјалне заштите 2023, Републички завод за социјалну заштиту, Београд, 2025, доступно на: <https://www.zavodsz.gov.rs/media/3013/deca-u-sistemu-sz-u-2024-godini.pdf>

⁶³ Ситуациона анализа права и положаја деце и адолесцената у Србији, УНИЦЕФ, 2025, доступно на: https://www.unicef.org/serbia/media/27781/file/SitAn_2024_sr_web.pdf.pdf

⁶⁴ Национални извештај о инклузивном образовању у Републици Србији 2022-2024, Министарство просвете, 2025, доступно на: <https://prosveta.gov.rs/wp-content/uploads/2025/09/Nacionalni-izvestaj-o-inkluzivnom-obrazovanju-u-Republici-Srbiji-2022-2024.pdf>

великом броју ученика и запослених у школама. Истовремено, јачани су капацитети образовних установа кроз хоризонтално учење и заједнице професионалне праксе, као и кроз ангажовање педагошких асистената. У овом извештају је наведено и да континуирано расте број ученика који се образују по индивидуалним образовним плановима у редовним школама, док се број ученика у специјалним школама и одељењима смањује, што указује на напредак процеса инклузије. Ипак, упркос позитивним помацама, присутни су изазови у погледу неуједначене примене прописа, недовољних финансијских и људских ресурса, као и ограничене припремљености наставника. Посебан изазов представља недовољна интерсекторска координација и неравномерна територијална доступност мера подршке. Усвојена Стратегија развоја образовања до 2030. године представља кључни оквир за даљи развој инклузивног образовања и системско превазилажење уочених изазова.

У вези са проблемима у области инклузивног образовања, као и приступачности предшколских и школских установа, Поверенику се најчешће обраћају родитељи деце са инвалидитетом и здравственим проблемима, док се неретко обраћају и родитељи деце ромске националности у вези са проблемима који се односе на упис и/или могућности похађања наставе у инклузивном окружењу. Ови проблеми су у највећој мери описани у одговарајућим деловима овог извештаја. Међутим, у пракси се дешавају и ситуације које се односе на недостатак капацитета предшколских установа, приступачност предшколских установа, полагање пробног завршног испита и др.

Препорука мера остваривање равноправности и заштиту од дискриминације

Повереник је Граду Пожаревцу препоручио:

- да предузме све неопходне мере и активности у оквиру своје надлежности у циљу уједначавања положаја деце која похађају предшколску установу коју је основао Град Пожаревац и деце која су упућена да похађају приватну предшколску установу због недовољних капацитета установа чији је оснивач Град Пожаревац, и то у погледу несразмерног превађивања економског терета за периоде одсуствовања деце која похађају јавне предшколске установе и оне која су упућена да похађају приватне предшколске установе због недовољних капацитета јавних установа чији је оснивач Град.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/30-25-preporuka-mera-gradu-pozarevcu/>

Повереник је примио допис више родитеља ученика осмог разреда којим се указује да полагање пробног завршног испита у различитим терминима, може довести до неравноправног положаја ученика.

Повереник је разматрао притужбе родитеља осмака у вези са различитим терминима полагања пробног завршног испита, за које постоји бојазан да могу довести до неравноправног положаја ученика. Анализом Календара активности за школску 2024/2025. годину утврђено је да се пробни испити из српског/матерњег језика и трећи тест одржавају у различитим терминима које одређују школе, док је тест из математике заказан јединствено. Иако није утврђена дискриминација, Повереник је упутио Министарству просвете препоруку мера у којој се указује на ризик од продубљивања неједнакости и препоручио разматрање јединственог термина за све ученике, као и могућност промене избора трећег предмета након пробног теста, у циљу обезбеђивања једнаких услова и могућности припреме. По препоруци мера је поступљено.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/308-25-preporuka-mera-ministarstvu-prosvete-u-vezi-termi-odrzavanja-pripremnog-testa-za-decu/>

Повереник је поступао и у предметима који се односе на о исплати новчане помоћи од 20.000 динара родитељима ученика основних школа на територији града Ниша. Наиме Поверенику је указано да у складу са Одлуком о додели помоћи ученицима на територији Града Ниша⁶⁵ деци која похађају Основну школу за децу са сметњама у развоју, помоћ није исплаћена. Имајући у виду наведено, Повереник је Граду Нишу упутио препоруку мера.

Препорука мера остваривање равноправности и заштиту од дискриминације

Повереник је Граду Нишу препоручио да Одлуку о додели помоћи ученицима на територији Града Ниша примени и на децу која похађају Основну школу за децу са сметњама у развоју „Школа плус“, Ниш, узимајући у обзир одредбе одлуке, одредбе Закона о забрани дискриминације којим је прописано право на образовање под једнаким условима, забрана дискриминације васпитних и образованих установа које обављају делатност у складу са законом и другим прописом, као и лица која користе услуге ових установа у складу са законом.

Такође, Градској управи за социјалну и породичну заштиту, образовање, културу и спорт града Ниша и Граду Нишу, Повереник је препоручио да предузму мере из своје надлежности и градским општинама града Ниша изда упутство ради усклађивања прописа којима се регулишу критеријуми за награђивање ученика основних и средњих школа и студената који постижу најбоље резултате тако да критеријуми за награђивање буду формулисани на начин који обезбеђује једнак приступ свим ученицима без дискриминације по било ком личном својству укључујући и лично својство пребивалиште.

Градоначелник Града Ниша је обавестио Повереника да је на седници Градског већа, одржаној 27.2.2026. године, донета препорука којом се прероручује органима градских општина Медијана и Нишка Бања да заједно и евентуално са другим градским општинама, уколико спроводе конкурсе преиспитају и усагласе процедуре које се односе на одређивање критеријума за доделу награда најбољим ученицима основних и средњих школа, са територија ових градских општина, тако да ниједан ученик не буде ускраћен за награду по основу било ког личног својства, укључујући и лично својство-пребивалиште, а све у циљу спречавања дискриминације и поштовања Закона о забрани дискриминације.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/1103-25-preporuka-mera-gradu-nisu/>

Подаци указују на наставак тренда пораста броја пријава насиља над децом евидентираних у центрима за социјални рад⁶⁶. Највећи удео пријава односи се на емоционално насиље, које чини 44,6% свих случајева. Полна структура пријава је уједначена, са благом доминацијом девојчица, док је код сексуалног насиља изражено знатно веће учешће девојчица, које чине 81,4% пријављених случајева, што указује на посебну рањивост ове групе. Мере и поступци центара за социјални рад у случајевима насиља у породици у највећој мери усмерени су на пружање материјалне, правне и стручно-саветодавне помоћи, које чине око 60% свих интервенција. Међутим, капацитети центара за социјални рад су ограничени, како у погледу људских, тако и финансијских ресурса, што утиче на доступност и квалитет подршке жртвама.

Мрежа лиценцираних услуга за децу жртве насиља у Србији је недовољно развијена и територијално неуједначена. У 2024. години у прихватиштима је било смештено 348 деце, док су услуге свратишта и СОС телефона користила деца улице и девојчице жртве родно заснованог насиља, што указује на значај, али и ограничен обухват постојећих услуга подршке.

⁶⁵ „Службени лист града Ниша“ бр. 67/2025

⁶⁶ Деца у систему социјалне заштите 2023, Републички завод за социјалну заштиту, Београд, 2025, доступно на: <https://www.zavodsz.gov.rs/media/3013/deca-u-sistemu-sz-u-2024-godini.pdf>

У Анализи рада стручних тимова за заштиту деце од злостављања и занемаривања у здравственим установама Републике Србије у 2023. години⁶⁷, коју је издао Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“, у здравственим установама Републике Србије пријављено је 942 деце жртава злостављања и занемаривања, односно 980 пријава из 68 установа. Најзаступљенији облик било је физичко злостављање, док су емоционално и сексуално злостављање такође значајно присутни, при чему су девојчице чешће жртве сексуалног и дигиталног насиља.

Вишеструким облицима злостављања било је изложено 18% деце. Већина деце добила је адекватан здравствени третман, док је део упућен на виши ниво заштите или хоспитализован. Значајан број случајева пријављен је полицији, центрима за социјални рад и тужилаштву, што указује на активну улогу здравственог система у заштити деце.

И у Алтернативном извештају цивилног друштва Комитету за права детета⁶⁸, између осталог се наводи да су трагични догађаји из 2023. и 2024. године оголили слабости у превенцији насиља, менталном здрављу и међусекторској координацији, као и да су посебно погођене рањиве групе деце.

О распрострањености вршњачког насиља говори се у истраживању *Насиље у школама и добробит ученика у Србији*,⁶⁹ које је спроведено на репрезентативном узорку од 77 основних и средњих школа и око 5.200 ученика, родитеља и запослених, и наглашава да је вршњачко насиље широко распрострањен проблем. Чак 60% ученика навело је да је у последња три месеца доживело бар један облик насиља. Најзаступљеније је вербално насиље, које је искусио скоро сваки други ученик, док је 40% ученика било изложено социјалном искључивању, а 16% физичком насиљу. Дигитално насиље је пријавило 28% ученика, при чему је утврђена јака повезаност између онлајн и офлајн виктимизације. Ово истраживање показује да је насиље чешће у основним него у средњим школама, као и у школама које ученици перципирају као небезбедне. У више од 80% школа, више од половине ученика било је изложено неком облику насиља. Петина ученика наводи да у школи постоје насилне групе, а 17% је приметило присуство опасних предмета или доступност дроге у школском окружењу. Насиље је повезано са повећаним осећајем несигурности, анксиозности и слабијим резултатима у школи. Истраживање наглашава значај унапређења и јачања превентивних мера и системске подршке ученицима ради стварања безбедног и подстицајног школског окружења.

Поверенику се притужбом обратила организација цивилног друштва у име мајке малолетног детета, подношењем притужбе против директорке, заменика директора и учитељице једне основне школе због дискриминације детета. Поступак по притужби је обустављен закључком, али је Повереник с обзиром на законом постављене циљеве основног образовања и васпитања, међу којима је и обезбеђивање подстицајног и безбедног окружења за целовит развој ученика, развијање ненасилног понашања и успостављање нулте толеранције према насиљу и развој равноправности, толеранције и уважавања

⁶⁷ Анализа рада стручних тимова за заштиту деце од злостављања и занемаривања у здравственим установама Републике Србије у 2023. години, Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“, доступно на: <https://www.batut.org.rs/download/izvestaji/Analiza%20zastite%20dece%20od%20zlostavljanja%202023.pdf>

⁶⁸ Алтернативни извештај цивилног друштва Комитету за права детета, Центар за права детета, 2025, доступно на: <https://cpd.org.rs/wp-content/uploads/2025/11/Alternativni-izvestaj-sa-aneksima.pdf>

⁶⁹ Насиље у школама и добробит ученика у Србији, Савет Европе, 2025, досупно на: <https://prosveta.gov.rs/wp-content/uploads/2025/11/SAZETAK-Nasilje-u-skolama-i-dobrobit-ucenika-u-Srbiji.pdf>

различитости, дао препоруку Школи да одржи обуку свих запослених у школи као и ученика разреда који похађа дете подносиоце притужбе на тему вршњачког насиља и дискриминације, последица до којих оваква понашања доводе као и о механизмима заштите. Посебно је препоручено да се на обуци укаже на важност сензибилизације и појачане емпатије у раду са друштвеним групама које су чешће изложене дискриминацији. Повереник је такође препоручио Школи да сама или у сарадњи са Центром за социјални рад предузме све мере на унапређивању сарадње са законским заступницима детета, а у циљу пружања неопходне подршке детету јер се из изведених доказа намеће закључак да је сарадња између установе и мајке детета нарушена.

По препоруци је поступљено.

Присутне су тешкоће у процесу осамостаљивања младих којима је отежан приступ тржишту рада. Дискриминација у области рада и запошљавања младих, подразумева високу стопу учешћа у уговорима на одређено време или уговорима о раду ван радног односа, док су „старији“ радници указивали да се због година старости суочавају са проблемима запошљавања, стручног усавршавања или отпуштања. У стратешкој парници коју је Повереник покренуо претходне године због дискриминације на основу старосног доба у области рада и запошљавања, почетком 2026. године Виши суд је донео пресуду којом је усвојио тужбени захтев Повереника и утврдио да је тужена Адвокатска комора Ниш дискриминисала особу која има 65 година на основу старосног доба као личног својства одбијањем захтева за упис у Именик адвокатских приправника волонтера Адвокатске коморе Ниш, наводећи: „адвокатски ред мора да се подмлађује и тај раст може позитивно да се испољи само ако се адвокатура буде обављала и увећавала младим људима... при чему је АА који је све што је имао и могао да да у професионалном деловању већ дао својим умним и физичким снагама....“ чиме је повређено начело једнаких права и обавеза. Адвокатској комори је забрањено да понавља радње дискриминације и наложено јој је да о свом трошку објави изреку ове пресуде у дневном листу са националним тиражом.

Безбедност, насиље и дискриминација били су и претходне године важан сегмент *Алтернативног извештаја о положају и потребама младих*⁷⁰, који Кровна организација младих издаје сваке године, а резултати показују наставак позитивних трендова, уз појаву нових изазова. Проценат младих изложених физичком насиљу наставио је да опада и износи 19%, у односу на 21% претходне године и чак 49% у 2023. години. Забележен је и значајан пад дигиталног насиља, које је ове године доживело 31,8% младих, док је прошле године тај проценат износио 50%. Сличан удео младих био је изложен насиљу заснованом на неком личном својству.

Када је реч о дискриминацији, 34,6% младих навело је да је било изложено неком њеном облику, што представља наставак пада у односу на прошлу годину, када је тај проценат износио 43%. Истовремено, забележен је пораст насиља мотивисаног личним карактеристикама за око 7%. Посебно је истакнута дискриминација на основу политичког опредељења, коју је искусило 42,4% младих.

У процени узрока насиља, млади ове године као најзначајнији фактор наводе лошу казнену политику, затим пад друштвених вредности и политичке тензије које стварају политички актери. Истовремено, у извештају је наведено да је приметан пад оправдавања насиља у свим

⁷⁰ Алтернативни извештај о положају и потребама младих у Републици Србији 2025, Кровна организација младих Србије, 2025, доступно на: <https://koms.rs/wp-content/uploads/2025/08/Alternativni-izvestaj-2025.pdf>

сценаријима. Подаци о родним и етничким ставовима указују на постепено повећање толеранције, као и на благо побољшање односа младих према Европској унији, уз доминантно неутралан став (46%).

У Истраживању положаја и потреба младих у Републици Србији⁷¹, које је спровело Министарство туризма и омладине, наводи се да већина младих (71%) никада није била изложена насиљу, док они који јесу најчешће помињу вршњачко насиље (15%). Остали облици насиља, као што су дигитално, породично, мобинг и сексуално узнемиравање, заступљени су у сличном проценту (око 5%). Током последњих годину дана, 14% младих било је сведок физичког или вербалног насиља, али 62% оних који су били изложени или су сведочили насиљу то није пријавило, најчешће јер нису желели да се мешају или нису знали коме да се обрате. Само 6% младих учествовало је у програмима који промовишу толеранцију и антидискриминацију. Мањи део младих сматра да припада осетљивим групама (5%), док се 9% осећа угрожено или дискриминисано. Највише дискриминације трпе млади угрожени сиромаштвом, Роми и Ромкиње, млади са инвалидитетом и припадници LGBTQIA+ популације. Већина младих сматра да у њиховој средини не постоји довољно простора за младе са сметњама у развоју, иако је у односу на претходне периоде приметан благ пораст позитивних ставова.

Узимајући у обзир податке о насиљу међу децом и младима, посебно дигиталном, током 2025. године Повереник је организовао обуку за чланове/ице Панела младих, на којој је акценат стављен на безбедност на интернету кроз предавања о ризицима на друштвеним мрежама и функционисању и изазовима који се односе на интернет инфраструктуру. Обуку је подржала Амбасада Аустрије у Србији.

Са обуке Панела младих о безбедности на интернету, 2025.

Такође, препознајући потребу за подизањем капацитета деце и младих о питањима борбе против дискриминације и родне равноправности, Повереник је у оквиру пројекта „Образовање за равноправност“ одржао 24 радионице у основним и средњим школама у Србији. У оквиру поменутог пројекта, који је подржан од стране Амбасаде Велике Британије, одржана је и радионица за наставнике а објављен је и раније поменут *Приручник за реализацију наставе на теме заштите од дискриминације и унапређења равноправности*. Такође, образовање је

⁷¹ Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Министарство туризма и омладине, 2025, доступно на: <https://mto.gov.rs/extfile/sr/13258/Istrazivanja.pdf>

било тема другог дана Годишње конференције Повереника, а том приликом своја искуства су поделили и наставници, педагози и ученици.

Поред тога, током 2025. године завршен је и пројекат „Панел младих – Млади за равноправност“, подржаног од стране Ерасмус+ програма ЕУ и спроведеног у партнерству са Правобранитељицом за равноправност сполова Републике Хрватске. У оквиру пројекта су одржане три обуке за вршњачке едукаторе, објављен је *Програм вршњачке едукације о препознавању и реаговању на дискриминацију* и одржано је 5 вршњачких едукација у средњим и основним школама у Београду, Новом Пазару и Смедеревској Паланци. Завршна конференција пројекта окупила је руководитељке тела за равноправност региона, амбасадора ЕУ у Републици Србији, као и представнике образовних институција и ОЦД.

Са завршне конференције пројекта „Панел младих – Млади за равноправност“, 2025.

Вршњачки едукатори/ке су по Програму, уз подршку Канцеларија ОЕБС-а у Новом Пазару, одржали још четири едукације у средњим школама у Пријепољу и Прибоју, а поводом почетка нове школске године и програма обука о препознавању насиља и дискриминације у школама, у комплексу Криминалистичко-полицијског универзитета одржана је манифестација „Заједно и безбедно кроз детињство“, на којој су кроз дружење, забаву и игру представници стручне службе Повереника деци приближили појмове дискриминације, равноправности и толеранције и разговарали зашто је важно неговати међусобно поштовање и разумевање.

О потреби континуиране едукације деце и младих на теме толеранције, разумевања, људских права и сарадње, говори и случај из праксе Повереника.

Поздрављајући брзу реакцију Вишег јавног тужилаштва у Панчеву поводом привођења младића одговорног за исписивања графита мржње у том граду, повереник Антонијевић је указао да се борба против говора мржње не може свести само на репресивне мере, већ захтева континуирану превенцију кроз образовање, породично окружење и одговоран јавни дискурс, уз посебан фокус на улогу медија и друштвених мрежа.

Млади људи морају учити да поштују достојанство сваког човека, да разумеју тежину насиља и ратних страдања и да развијају свест о равноправности и одговорности за изговорену реч. Истакао је и да је, уколико се Србија одлучи за увођење војног рока и савремених облика обуке младих, важно да такви програми обухвате и садржаје о равноправности, забрани говора мржње, поштовању жртава и одговорности према другима, како би се спречило ширење нетрпељивости и насилних порука.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/saopstenje-poverenika-povodom-grafita-mrznje-u-pancevu/>

С обзиром на положај старијих особа широм света и различитих облика кршења људских права, међу којима су поред осталих и дискриминација, насиље, злостављање и занемаривање Савет УН за људска права формирао је међувладину радну групу са задатком да припреми Нацрт конвенције УН о људским правима старијих особа⁷². Наведено представља важан корак ка усвајању правно обавезујућег међународног уговора који јача и штити права старијих особа широм света. Конвенција УН о људским правима старијих особа помогла би у отклањању постојећих празнина у заштити тако што би обавезала државе широм света да предузму конкретне мере на унапређењу и заштити права старијих. Ова конвенција треба да утврди правце и уреди кључне смернице о томе како да се боље промовишу и штите права старијих особа, допринесе елиминисању еџизма и дискриминације на основу старосног доба, али и омогући старијим особама да траже правну заштиту у случају кршења њихових права.

Такође, Парламентарна скупштина Савета Европе усвојила је Резолуцију 2592⁷³ којом је позвала државе чланице да предузму конкретне мере за борбу против дискриминације на основу старосног доба, наглашавајући да људска права не би требало да се смањују са годинама и позивајући на „приступ старењу заснован на људским правима“. У овој резолуцији истакнуто је да многи правни оквири не пружају исти ниво заштите од дискриминације на основу старости као што то чине за друге облике дискриминације, позивајући на хитне реформе. Скупштина је позвала владе да промовишу међугенерациску солидарност, обезбеде једнак приступ дигиталним технологијама и боре се против стереотипа везаних за старост кроз образовање и кампање подизања свести. Такође, Комитет министара је позван да преиспита спровођење Препоруке из 2014. године (CM/Rec(2014)2) о правима старијих особа, идентификује постојеће празнине и истражи изводљивост европског правног инструмента за заштиту људских права старијих особа.

У студији Истраживачке службе Европског парламента⁷⁴ процењује се потенцијални утицај предложене хоризонталне директиве ЕУ о једнаком третману ван запослења, која укључује старост као заштићени основ. Налази ове студије сугеришу да је сагледавана директива у складу са принципима супсидијарности и пропорционалности и да би значајно ојачала основна права, истовремено унапређујући заштиту од дискриминације, док су социјалне и економске користи – посебно побољшан приступ добрима и услугама – значајне. Такође је назначено да би предложена директива могла да се позабави и новим изазовима, као што су алгоритамска дискриминација и облици неједнакости који произилазе из дигитализације основних услуга.

Озбиљне разлике и неједнакости посебно погађају оне старије који се суочавају са међусобно испреплетаним облицима дискриминације, као што су старије жене, особе са инвалидитетом, мигранти, припадници етничких мањина, ЛГБТ+ особе, избеглице и интерно расељена лица. Анализа интерсекционалности између права старијих особа на социјалну заштиту и њиховог права на рад обрађује се у извештају независне експерткиње за заштиту права старијих особа⁷⁵ у коме се истиче да системи социјалне заштите у већини земаља обично не задовољавају потребе старијих особа, а највећи проблеми се односе на адекватност и приступачност услуга.

⁷²A/HRC/58/L.24/Rev.1, UN General Assembly, 28. March 2025, доступно на интернет страници: https://www.hrw.org/sites/default/files/media_2025/03/Older%20Persons%27%20Rights%20-%20HRC58.pdf

⁷³Overcoming age-based discrimination against older persons, Resolution 2592, Parliamentary Assembly of the Council of Europe (PACE), 2025, доступно на интернет страници: <https://pace.coe.int/en/news/9769/pace-calls-for-action-to-combat-age-based-discrimination-against-older-persons>

⁷⁴Proposal for a horizontal equal treatment directive – Complementary impact assessment STUDY, European Parliamentary Research Service, November 2025, доступно на интернет страници: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2025/774698/EPRS_STU\(2025\)774698_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2025/774698/EPRS_STU(2025)774698_EN.pdf)

⁷⁵Intersection between older persons' right to social protection and their right to work, Report of the Independent Expert on the enjoyment of all human rights by older persons Claudia Mahler, Human Rights Council, 2025, доступно на интернет страници: <https://docs.un.org/en/A/HRC/60/24>

Пензије су често недовољне да обезбеде адекватан животни стандард, при чему се многе старије особе ослањају на породицу или добротворне организације. Механизма индексирања и прилагођавања пензија инфлаторним токовима или нема или су неефикасни, док су на тржишту рада старије особе и даље систематски дискриминисане, због чега нису у могућности да остану на тржишту рада или да се поново на њега укључе, чак и када то желе или морају да би одржале животни стандард.

Несташица радне снаге, убрзана дигитализација и зелена транзиција мењају начин рада и врсте доступних послова, због чега се тржиште рада трансформише. Истовремено, демографско старење мења састав радне снаге, при чему старији радници представљају све виталнији део људског капитала. Ови трендови покрећу неопходна питања о одрживости и квалитету радног живота, као и о томе колико су инклузивне садашње и будуће стратегије тржишта рада. Управо AGE Барометар 2025⁷⁶ испитује како ове промене утичу на старије раднике и како могу обликовати будуће могућности и изазове. Налази из ове публикације указују да нови дигитални алати и процеси искључују старије раднике због недостатка дигиталних вештина и одговарајућих обука, као и ниске мобилности, што доводи до губитка знања, незапослености и дискриминације старијих радника. Са друге стране, зелена транзиција промовише стварање радних места у секторима где старији радници имају потребно искуство (на пример грађевинарство, рециклажа, одржавање) и где се традиционално знање и практичне вештине цене, омогућавајући старијим радницима да пренесу своја знања млађим генерацијама и подстичући међугенерациску сарадњу. Неке од препорука из овог извештаја се односе на: развијање инклузивних програма дигиталних обука, промоцију система целоживотног учења, подстицање флексибилних радних ангажмана за старије раднике и неговатеље, са посебном пажњом на жене и родну равноправност, улагање у дигиталну инфраструктуру у руралним подручјима и развој прилагођених регионалних политика за решавање локалних разлика, подстицање међугенерациске сарадње и др.

Повереник је и током 2025. године указивао на дискриминацију старијих, па је тако, поводом Међународног дана старијих особа, заједно са Канцеларијом аташеа за рад, социјална питања, здравље и заштиту потрошача Републике Аустрије, УНФПА у Србији и Црвеним крстом Србије, организована конференција под називом *„Моја будућност – Чија је брига? Инклузивно друштво за све. Други део“*. Догађај је окупио доносиоце одлука, представнике цивилног друштва и стручњаке из Србије и Аустрије, служећи као платформа за разговор о иновативним приступима активном и здравом старењу, дигиталној инклузији, сребрној економији и међугенерациској сарадњи – кључним приоритетима како би се обезбедило да старије особе живе достојанствен, активан и испуњен живот. Констатовано је да се између 1974. и 2024. године, удео људи старијих од 65 година широм света готово удвостручио – са 5,5% на 10,3%, као и да ће се, према пројекцијама Уједињених нација, између 2024. и 2074. године, тај број поново удвостручити и достићи 20,7%. У Србији, свака пета особа већ сада старија је од 65 година, а очекује се да ће до 2041. године свака четврта особа бити старија од 65 година, што захтева стратешку посвећеност политикама и мерама које штите достојанство и обезбеђују континуирани, активни допринос старијих особа друштву и економији – од промовисања дигиталне инклузије до подстицања „сребрне економије“.

Завршни део догађаја обележило је званично уручење награда „Мост разумевања – Међугенерациска солидарност“, којима су награђени победници, о чему је већ било речи.

⁷⁶ The AGE Barometer 2025 - Older workers and the future of work: Navigating digitalisation, the green transition, and labour shortages, AGE Platform Europe, доступно на интернет страници: <https://www.age-platform.eu/content/uploads/2025/11/AGE-Barometer-2025.pdf>

Поред тога, присутни су присуствовали извођењу одломка из представе „Чекајући кишу“ Удружења Артичока, који наглашава важност друштвене одговорности и међугенерациске солидарности и позива на активно укључивање у борбу против ејџизма.

Са конференције „Моја будућност – Чија је брига? Инклузивно друштво за све. II део“, октобар 2025.

На конференцији је изведен и део из интерактивне позоришне представе „Чекајући кишу“ која је део европског пројекта „Age Against the Machine“ чији је циљ оспоравање ејџизма, једног од најраспрострањенијих, али најмање препознатих облика дискриминације у Европи, који је често нормализован кроз језик, хумор, медијске наративе и јавне политике. Вођен од стране Фондације „Нови Сад – Европска престоница културе“, а спроведен у партнерству са организацијама из Србије, Данске, Италије, Португала и Пољске, пројекат је користио друштвено ангажовано позориште као свој централни приступ. Посебан део пројекта био је истраживање о ејџизму (засновано на алатима Светске здравствене организације). Резултати истраживања, које је спровео Црвени крст Србије и којим су мерени ставови публике о старијим особама пре и након извођења представа, су показали да: долази до брзог смањења отворених негативних стереотипа о старијим особама (удео публике која старије особе види као ‘терет’ смањено са 38% на 22%), страх од сопственог старења и нелагодност у контакту са старијима опадају непосредно након представа (став да се старији ‘не прилагођавају променама’ опао је са 55% на 39%), се емоције мењају брже од рационалних уверења, као и да најотпорнији остају патерналистички ставови и питања везана за моћ, одлучивање и учешће старијих у јавном животу (више од половине испитаника (52%) и даље подржава ‘поштеду старијих тешких одлука’). Истовремено, страх од сопственог старења смањен је са 61% на 45%.⁷⁷

Такође, представници институције су учествовали у изради *Програма за превенцију и сузбијања ејџизма у Републици Србији - Године су богатство: Промовисање инклузије и једнакости старијих особа на локалном нивоу* у оквиру Програма: ПРО - Локална управа за људе и природу. Овај програм је један од одговора на потребу за идентификацијом и анализом узрока дискриминације засноване на старосном добу, као и за дефинисањем мера, препорука и политика усмерених на превенцију и елиминацију. Израда Програма заснована је на резултатима округлих столова одржаних током 2024. године у 12 јединица локалне самоуправе. Програм је првенствено намењен локалним самоуправама и свим релевантним актерима на локалном нивоу, укључујући организације цивилног друштва, здравствене и

⁷⁷ Више на: <https://www.age-platform.eu/age-against-the-machine-what-red-cross-of-serbia-learned-about-challenging-ageism-through-art/>

социјалне установе, образовне институције и медије, који имају значајну улогу у стварању услова за достојанствен, активан и испуњен живот старијих особа и представља практичан водич за креирање инклузивних политика, планирање локалних иницијатива и примену конкретних мера усмерених на јачање међугенерациске солидарности и смањење ејџизма у свим сферама друштва. Крајњи циљ Програма јесте промоција правичног и позитивног односа према старењу и старијим особама, као и изградња друштва у којем су људска права, достојанство и једнаке могућности свих грађана трајно заштићени и унапређени, у складу са националним законодавством и међународним стандардима.

У сарадњи са Популационим фондом Уједињених нација у Србији, Повереник је кроз пројекат ПРО - Локална управа за људе и природу подржао отварање три ресурсна центра за међугенерациску сарадњу у Пироту, Свилајнцу и Трстенику, кроз које ће се, иновативним приступом, решавати изазови са којима се суочавају старије особе, препознавати и вредновати њихов допринос друштву и креирати могућности за активно учешће у друштвеном и економском животу. Имајући у виду широко распрострањене стереотипе према старијим особама, недовољне могућности за друштвено ангажовање и укљученост старијих особа, као и генерално старење популације, концепт ресурсних центара подразумева поштовање права старијих особа; очување и унапређење њихових капацитета за активан допринос друштву; стварање могућности да се старији на конструктиван начин укључе у живот заједнице; унапређење разумевања и сарадње између старијих особа и младих. Рад ових центара почива на координацији великог броја актера на нивоу локалне заједнице, укључујући послодавце, институције, организације цивилног друштва и друге, те је у том смислу дизајниран као део јединице локалне самоуправе.

Пракса Повереника указује да се старије особе неретко сусрећу са предрасудама које утичу на квалитет њиховог живота. Однос према старијима представља важан показатељ степена социјалне одговорности и хуманости једне заједнице, па је неопходно да институције и појединци поступају са посебном пажњом и уважавањем њихових потреба. Стављање у неједнак положај на основу година старости приликом пружања услуга је чест разлог обраћања старијих грађана институцији.

Препорука мера Заводу за ургентну медицину Београд

Повереник је упутио препоруку мера Заводу за ургентну медицину Београд да у Пословном кодексу Градског завода за хитну медицинску помоћ – Београд, уврсти и категорију старијих особа и да им у пружању здравствене заштите обезбеди приоритет на исти начин на који је прописана дужност запосленог да се са посебном пажњом односи према особама са инвалидитетом и да им у пружању здравствене заштите обезбеди приоритет, под условом да то не угрожава интерес других пацијената, те да се у пракси придржава те дужности. Такође, препоручено је да се за запослене организује обука о сензибилизацији у раду са старијим особама, како би се на адекватан начин дошло до неопходних информација о здравственом стању и потреби пружања хитне медицинске помоћи.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/291-25-preporuka-mera-zavodu-za-urgentnu-medicinu-beograd/>

Пракса Повереника показује да увођење дигиталних технологија приликом остваривања различитих услуга најчешће погађа старије.

Поверенику су се обратили грађани указујући да се услуга издавања карте у возу код кондуктера наплаћује додатних 500 динара и да су на овај начин у неповољнији положај стављене све особе које немају мобилну апликацију, потребне дигиталне вештине, немају могућност електронског плаћања или не умеју да користе електронске картомате, што

представља проблем нарочито за старије грађане, као и особе лошег имовинског статуса. Имајући у виду да се на картоматима не може плаћати у готовини већ само платним картицама, Повереник је упутио привредном друштву Србијавоз ад препоруку мера да путницима који полазе са станица који имају само картомате, не наплаћује накнаду од 500 динара за издавање карте у возу.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/619-24-preporuka-mera-srbija-vozu-prilikom-pruzanja-usluga/>

О односу према старијима и њиховом положају у друштву говори и изјава познатог спортског радника Миодрага Божовића да би људима старијим од 65 година требало ускратити бирачко право, поводом које је указано да је оспоравање основних људских права, попут права гласа старијима само због њихових година, не само забрањено Законом о забрани дискриминације, већ је и опасно јер подстиче предрасуде и доприноси стварању непријатељског и понижавајућег окружења за старије грађане. Подржавање младих и њихових идеја је потпуно легитимно, али то ни на који начин не оправдава ускраћивање права другим старосним групама, а посебно је штетно за друштво када овакве изјаве долазе од јавних личности која имају одређени кредибилитет или утицај у друштву⁷⁸.

Посебан проблем када се говори о положају старијих особа у друштву представља насиље које може бити физичко, емотивно, ментално, финансијско, правно, социјално, здравствено, али и злостављање и занемаривање. Неретко су починиоци насиља над старијима чланови породице, али се о овој теми недовољно говори, што због страха од насилника, неповерења у институције, али и због осећања стида и кривице самих жртава. Како би подigli свест о овој важној теми,

Повереник је у сарадњи са аустријским Министарством за рад, социјална питања, здравље и заштиту потрошача, организовао скуп поводом обележавања Међународног дана борбе против насиља над старијима, на коме је истакнуто да према подацима Светске здравствене организације, свака шеста особа старости 60 и више година широм света доживи неки вид насиља. На скупу је закључено да је неопходно чешће разговарати о овој теми и мењати наратив као и начин на који се старост доживљава, уз обавезну промену свести и изградњу културе која поштује старије као равноправне чланове друштва и омогућава им остваривање свих људских права. Истакнута је неопходност ревизије протокола за поступање свих државних органа у случајевима насиља у породици са посебним нагласком на насиље према старима, као и неопходност боље координације свих актера система, уз укључивање организација цивилног друштва, као и потреба увођења специјализованих едукација за све професионалце у систему заштите од насиља. Закључено је и да су неопходне интервенције у домену кривичног законодавства и увођење посебног кривичног дела насиља према старима. Такође

⁷⁸ Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/saopštenje-za-javnost-12/>

је наглашено да је неопходна и проактивнија улога медија, нарочито јавног сервиса, јер се наши старији углавном информишу путем овог медија.

На основу прегледа стања и проблема у остваривању равноправности и заштити од дискриминације на основу старосног доба као личног својства, произилазе одговарајуће препоруке које су дате у сажетку овог извештаја.

Дискриминација основу здравственог стања

Пракса Повереника у 2025. години показује да је здравствено стање по учесталости било други основ дискриминације. Од укупног обраћања грађана формирано је 112 предмета по притужбама на основу овог личног својства. Овај основ дискриминације неретко се наводи у комбинацији са још неким личним својством, најчешће инвалидитетом, старосним добом, полом и др.

Број поднетих притужби по основу здравственог стања према областима дискриминације

Када је реч о областима друштвеног живота, највише притужби је поднето у поступку запошљавања или на послу (26), у области образовања и стручног оспособљавања (24), затим у области здравствене заштите (20), поступку пред органима јавне власти (17), приликом пружања услуга и/или коришћења јавних површина и објеката (17) и др. Највише притужби поднела су физичка лица (97) од којих је 51 жена и 46 мушкараца, потом су организације поднеле 9 притужби, група лица 3, државни орган 2 и правно лице 1.

У области здравствене заштите се јављају разноврсни проблеми како показују не само пракса Повереника, него и бројна истраживања и извештаји. У овом извештајном периоду, обраћања грађана још једном су потврдила значај спровођења анализе процене утицаја прописа на остваривање права грађана, као и спровођење ex-post анализе уведених мера.

О утицају прописа на права грађана говоре и примери из праксе Повереника. Тако су се током године грађани обраћали институцији указујући на проблем немогућности остваривања права на здравствено осигурање здравствених осигураника у хитним случајевима када се нађу у иностранству у смислу одредбе Закона о здравственом осигурању. Наведени закон условљава

право на коришћење здравствене заштите у иностранству на терет обавезног здравственог осигурања тиме што ограничава право само на оне осигуранике који у претходних 12 месеци нису боловали од акутних или хроничних болести у акутној фази које захтевају дуготрајно или стално лечење. Ова одредба неспорно искључује велики број људи са хроничним, развојним, ретким или дуготрајним болестима – попут на пример дијабетеса, артритиса или лупуса и др. из могућности да остваре право на хитну медицинску помоћ у иностранству, чак и када се појави непосредна опасност по њихов живот која *није* повезана са основном болешћу, иако плаћају здравствено осигурање као и остали грађани.

Повереник је Уставном суду поднео **Предлог за оцену уставности и законитости члана 114. Закона о здравственом осигурању.**

Анализирајући постојање сразмере између предузетих мера и циља који се жели постићи Повереник је указао да прописан услов из Закона о здравственом осигурању није примерен и нужен јер искључује велики број осигураника Републичког фонда за здравствено осигурање из могућности коришћења права на здравствену заштиту у иностранству на терет средстава обавезног здравственог осигурања. Више о наведеном дато је у делу извештаја који се односи на предлоге за оцену уставности и законитости Повереника који су поднети Уставном суду.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/453-24-predlog-za-ocenu-ustavnosti-i-zakonitosti-zakona-o-zdravstvenom-osiguranju/>

Поред тога, институцији је указано на различито поступање Завода за здравствену заштиту радника Министарства унутрашњих послова приликом давања оцене о здравственој способности кандидата за обуку у Центру за основну полицијску обуку (ЦОП-у) и другим организационим јединицама МУП-а. Пракса Повереника је показала да су у појединим случајевима кандидати за пријем на основну полицијску обуку и рад у Министарству одбијени због свог изгледа или неких обољења и урођених стања која не представљају функционалну сметњу за бављење полицијским послом. Примера ради у обраћањима Поверенику је указивано да су нека обољења и болести коже у Листи морбозних стања предвиђена као елиминациони услов да би једно лице било оцењено као здравствено способно за обављање полицијских дужности, као што је примера ради витилиго, псоријаза и сл. Исто се односи и на нека урођена стања као што су урођене и стечене мане усне шупљине, језика, вилице, виличних зглобова и плувачних жлезда. Тако је на пример одбијен кандидат за ког је прегледом раније лекарске документације констатовано да је рођен са расцепом горње усне и непца, након чега је још као дете оперисан. Такође је различито поступано и одбијани су кандидати у случајевима када имају тетоважу или је су је уклонили, након чега је остао ожиљак. Наиме, указивано је и на то да су у појединим случајевима тетоваже третиране као дисквалификациони фактор, док су у другим, као што је на пример конкурс за Жандармерију, биле прихватљиве, односно да нису представљале контриндикацију за пријем у службу. У обраћањима је указано да кандидати који су примљени на обуку, па су започели поступак уклањања тетоважа како не би морали да их прекривају одећом у складу са одредбама Правилника о начину понашања и личном изгледу полицијских службеника и других запослених у Министарству унутрашњих послова⁷⁹ на поновном лекарском прегледу добијају оцену да су „здравствено неспособни“ за обуку у ЦОП-у. Наведено је да овако неуједначена пракса Завода приликом процене здравствене способности, ствара несигурност код кандидата да ли ће бити оцењени као способни за обављање полицијског посла или не. Полазећи од тога

⁷⁹ „Сл. гласник РС“, бр. 13/18 и 83/21

да одабир полазника основне полицијске обуке, као и лица која се запошљавају у Министарству унутрашњих послова треба да буде заснован на објективним, формалним критеријумима као што су здравствена способност за обављање послова полицијског службеника, образовање, процена компетенција и вештина, мотивисаност, радно искуство и слично. Повереник је указао да је приликом давања оцено о здравственој способности кандидата за пријем у полицијску службу неопходно, поред прописа који уређују рад у полицији, имати у виду и антидискриминационе прописе који забрањују неоправдано неједнако поступање на основу стварних или претпостављених личних својстава као што су изглед и здравствено стање. С тим у вези потребно је размотрити да ли све наведене болести и обољења у Листи морбозних стања реално утичу на способност обављања полицијских послова и оправдано представљају препреку за рад у полицији, односно да ли су ограничења наведена у Листи примерена и нужна и сразмерна легитимном циљу који се жели постићи.

Повереник је упутио **препоруку мера** Заводу за здравствену заштиту радника Министарства унутрашњих послова да, полазећи од антидискриминационих прописа преиспита и коригује Листу морбозних стања тако што ће сагледати да ли су све болести и обољења из Листе од суштинског утицаја и објективно представљају препреку, односно искључујући услов за добијање позитивне оцено здравствене способности за рад у полицији, односно да ли су постављени искључујући критеријуми и мерила примерени и нужни у погледу стандарда здравствене способности за обављање посла полицијског службеника.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/rs/229-25-preporuka-mera-ministarstva-unutrasnjih-poslova/>

Пракса Повереника показује да нису ретке притужбе на основу здравственог стања и инвалидитета када је у питању остваривање права и услуга из области социјалне заштите.

Примера ради, институцији су се и ове године обраћали родитељи деце са аутизмом и и другим здравственим стањима због немогућности остваривања права на услугу личног пратиоца. Подсећања ради Повереник је због учесталости овог проблема у ранијем периоду указивао на неопходност његовог хитног решавања, па је свим јединицама локалне самоуправе упутио и препоруке мера да обезбеде пружање ове важне услуге свој деци којој је потребна. Такође, покренули смо и стратешку парницу против Центра за социјални рад и локалне самоуправе, о чему је више дато у делу извештаја који се односи на стратешке парнице Повереника. Поред ове парнице, Повереник је и умешач у парници коју је покренула мајка детета са аутизмом против приватне предшколске установе због дискриминације њеног детета током боравка у вртићу. У циљу пружања адекватног и инклузивног образовања и унапређења положаја деце са здравственим проблемима и инвалидитетом неопходно је водити рачуна и о броју деце у вртићкој групи, посебно уколико је већи број деце од законом прописаног што се директно одражава на квалитет образовања као и реализацију додатне подршке деци са здравственим сметњама и инвалидитетом. У својим редовним годишњим и посебним извештајима указивали смо да је неопходно повећати и број предшколских установа и/или васпитних група у предшколском установама, као и број запослених васпитача и медицинских техничара како би се могла пружити потребна додатна подршка укључујући и обавезно похађање припремног предшколског програма деци која имају здравствене потешкоће или инвалидитет.

У поступку поводом **притужбе** коју је мајка поднела у име малолетног сина против предшколске установе, мајка се жалила да је ова установа током три године више пута одбијала упис њеног сина у вртић, иако је овај захтев требало да узме у разматрање као приоритетан имајући у виду здравствено стање и инвалидитет детета. Тек након обраћања Министарству просвете и Просветној инспекцији, предшколска установа је понудила упис

детата у вртић који је веома удаљен од места становања породице, не уважавајући здравствено стање и инвалидитет малолетног дечака.

Повереник је утврдио дискриминацију и предшколској установи дао препоруку да поступи по захтеву за премештај који је поднела подносиатеља притужбе како би се детету омогућило да похађа припремни предшколски програм у вртићу који је локацијски најближи његовом месту становања.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/rs/375-24-misljenje-povodom-prituzbe-protiv-predskolske-ustanove/>

У Посебном извештају Повереника о дискриминацији особа са инвалидитетом⁸⁰ указано је на положај неформалних неговатеља, најчешће жена, што као последицу има њихов комплексан положај, немогућност укључивања на тржиште рада, економску зависност, уз слабе перспективе за будућност.

Повереник је упутио Националној служби за запошљавање **препоруку мера да саветници за запошљавање**, у складу са Упутством о условима за укључивање незапослених лица у мере активне политике запошљавања, приликом сачињавања индивидуалног плана запошљавања посебно имају у виду лица која непосредно пружају негу члану уже породице, односно да сагледају њихове социодемографске катактеристике, могућности и потешкоће са којима се суочавају, а у циљу њиховог ефикаснијег укључивања у мере активне политике запошљавања.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/969-25-preporuka-mera-nacionalnoj-sluzbi-za-zaposiljavanje/>

Такође, крајем 2025. године група грађана и родитеља деце са сметњама у развоју обратила се Поверенику иницијативом за законско уређење статуса „родитељ-неговатељ“. Након обраћања надлежним министарствима, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања је у сарадњи са Министарством за људска и мањинска права и друштвени дијалог, расписало *Јавни позив организацијама цивилног друштва за подношење кандидатура за чланство у радној групи*⁸¹ за израду првог нацрта закона којим ће се уредити питање „родитеља-неговатеља“. Циљ је да родитељи који свакодневно брину о деци са здравственим сметњама и инвалидитетом што пре добију системска решења која ће њихов терет учинити лакшим, а њихова права сигурнијим.

Да је терет неформалне неге несразмерно распоређен и да представља озбиљан друштвени и институционални изазов указују и налази истраживања „Замор саосећања – секундарна трауматизација запослених у установама дуготрајне неге и породичних неговатеља“.⁸² У истраживању је наглашено да је један од кључних изазова за друштва широм света потреба за развојем и ширењем формалних услуга у заједници, као и омогућавање доступности услуга у кућном окружењу. Истовремено, указано је на недостатак свеобухватних података о потребама и проблемима неформалних неговатеља, нарочито оних који негу пружају током дужег временског периода, као и на изостанак систематичних података о њиховом физичком и менталном здрављу.

⁸⁰Посебан извештај о дискриминацији особа са инвалидитетом, Повереник за заштиту равноправности, 2025, доступно на: <https://ravnopravnost.gov.rs/wp-content/uploads/2025/06/FINAL-Poseban-izvestaj-OSI-UNFPA-250619-2.pdf>

⁸¹Доступно на: <https://www.srbija.gov.rs/vest/936319/javni-poziv-za-ucescu-u-izradi-prvog-nacrta-zakona-roditelj-negovatelj.php>

⁸²Замор саосећања, секундарна трауматизација запослених у установама дуготрајне неге и породичних неговатеља, Црвени крст Србије Београд, 2025, доступно на: <https://www.redcross.org.rs/sr/resursi/%C5%A1tampane-publikacije/zamor-saose%C4%87anja-sekundarna-traumatizacija-zaposlenih-u-ustanovama-dugotrajne-nege-i-porodi%C4%8Dnih-negovatelja/>

У току извештајне године и даље се један број притужби односио на приступ лековима и терапијама новије генерације на терет средстава Фонда, као и на доступност ових терапија на једнак и приступачан начин на територији целе државе.

Иницијатива РФЗО-у

Удружења МС платформе Србије и МС платформе Смедерево су указали Поверенику на изазове са којима се сусрећу оболели од мултипле склерозе у приступу лековима и неопходним терапијама. Истакнуто је да иако је пре две године уведена пракса да особе које живе са овом болешћу примају ињекционе терапије умерене ефикасности у здравственим центрима у својим локалним заједницама, и даље је неопходно да оралне терапије преузимају у клиничким центрима, као и једну ињекциону терапију. У циљу пријема ових терапија неретко морају да путују и више од 60 километара како би преузели неопходне лекове.

РФЗО је обавестио Повереника да је повећао број здравствених установа укључујући болнице и клиничко-болничке центре у којем је могуће примити лекове. Наиме, РФЗО је појаснио да је 2022. године омогућио оболелима од мултипле склерозе примену неких од лекова са Листе Ц лекова у већем броју здравствених установа које обављају здравствену делатност на секундарном нивоу здравствене заштите. Тада је извршена тзв. децентрализација у примени лекова interferon beta 1a, interferon beta 1b и glatiramer acetat, што је представљало и почетак овог поступка. РФЗО је током 2024. године такође проширио могућност примене ових лекова у још додатних пет здравствених установа, а ове године је омогућена примена и додатних лекова за лечење мултипле склерозе (лекови са Листе Ц Листе лекова чији је ИНН teriflunomid и dimethylfumarat) у 27 здравствених установа.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/rs/913-24-republicki-fond-za-zdravstveno-osiguranje/>

И у овом извештајном периоду Поверенику су се обраћала и удружења грађана оболелих од ретких болести, односно представници удружења, наводећи да лекови који им се преписују нису довољно ефикасни, да постоје бројни други лекови који су не само ефикаснији, него се и лакше подносе или њихова употреба има других предности, као и да поједини лекови за одређена стања нису у нашој земљи регистровани. Указују на проблеме у погледу примене важећих прописа, неуједначеној пракси, као и о потреби за бољим информисањем породица деце са ретким болестима о правима која им припадају. Наводе и да је неопходно прилагодити, односно стандардизовати нове услуге социјалне заштите које ће боље одговарати потребама оболелих од ретке болести.

Министарство здравља континуирано повећава издвајања и спроводи активности које за циљ имају унапређење положаја лица оболелих од ретких болести. У Србији је 2012. године издвојено 130 милиона динара за лечење 8 пацијената оболелих од ретких болести (за две дијагнозе), док је за 2025. годину опредељено 10,2 милијарде динара. У Регистру лица оболелих од ретких болести који води Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“, у Србији су до 14. фебруара 2025. године евидентирана 14.528 лица.⁸³ Национална организација за ретке болести Србије (НОРБС) оцењује да се подаци у регистар не уносе у довољној мери, те и даље не постоје тачни статистички подаци о броју оболелих, што онемогућава исправно планирање здравствене заштите.⁸⁴

⁸³Доступно на: <https://www.batut.org.rs/index.php?content=2964>

⁸⁴Доступно на: <https://norbs.rs/registar-oboelih-od-retkih-bolesti/>

Равноправан положај особа са ретким болестима подразумева константно унапређивање законског оквира и развијање система подршке, као и уклањање различитих баријера и предрасуда према оболелима, истакнуто је на отварању пете регионалне конференције у организацији Националне организације за ретке болести Србије (НОРБС), организоване са циљем да се подигне свест о изазовима са којима се суочавају ове особе и њихове породице. Тадашња повереница Јанковић је овом приликом добила признање за посебан допринос унапређењу положаја оболелих од ретких болести.

У НОРБС-овом *Извештају о стању и перспективама развоја радног законодавства de lege ferenda* за остваривање и заштиту радних права лица оболелих од ретких болести у Републици Србији⁸⁵ наводи се да је у циљу унапређења положаја особа оболелих од ретких болести потребно обезбедити јасно правно препознавање, флексибилне облике рада, бољу здравствену и социјалну подршку, подстицање запошљавања, заштиту од дискриминације и ефикасно прикупљање података.

Пракса институције је показала да је јачање интерсекторског приступа изузетно важна за особе које због свог специфичног социјалног и здравственог статуса имају потребу и за социјалним збрињавањем и за сталном здравственом заштитом или надзором. И даље није на адекватан начин заживела примена члана 60. Закона о социјалној заштити који се односи на оснивање социјално здравствених установа и стандарде за пружање услуга у овим установама, на шта је Повереник већ указивао.

Важност интерсекторског приступа препознат је и у другим здравственим системима. У извештају *Alzheimer's disease EU-IN Horizon Scanning Report*⁸⁶ наводи се да многи здравствени системи нису адекватно припремљени за примену сложених дијагностичких и терапијских метода, услед недостатка специјализованог кадра, инфраструктуре и механизма праћења. Заједно са све већим здравственим, социјалним и економским оптерећењем, укључујући и велико ослањање на неформалну негу, ово јасно указује на хитну потребу за усклађеним улагањима у рану дијагностику, спремност здравственог система, правичан приступ услугама и интегрисане здравствене и социјалне одговоре.

Поред тога, грађани већ годинама указују на проблеме који произилазе из дугих листа чекања на трансплантацију органа. У оквиру уводног панела међународне конференције „Правни изазови и перспективе трансплантације органа: три године без измена спорног закона“ коју је организовало удружење „Донорство је херојство“, указано је на озбиљност проблема правног вакуума који постоји већ више година, након што је Уставни суд 2021. године донео одлуку да поједине одредбе Закона о пресађивању људских органа и Закона о људским ћелијама и ткивима нису у сагласности са Уставом. Тренутна правна неуређеност озбиљно угрожава право на живот и здравствену заштиту, посебно за оне који се налазе на листама чекања за трансплантацију.

⁸⁵ *Извештај о стању и перспективама развоја радног законодавства de lege ferenda* за остваривање и заштиту радних права лица оболелих од ретких болести у Републици Србији, НОРБС, 2025, доступно на: <https://norbs.rs/wp-content/uploads/2025/06/Izvestaj-o-stanju-i-perspektivama-prelom-2.pdf>

⁸⁶ *Alzheimer's disease EU-IN Horizon Scanning Report*, European Medicines Agency, 2024, доступно на: https://www.ema.europa.eu/en/documents/report/alzheimers-disease-eu-horizon-scanning-report_en.pdf

Са конференције „Правни изазови и перспективе трансплантације органа: три године без измена спорног закона“, 2025.

Наиме, након одлуке Уставног суда трансплантација је готово у потпуности стала. Такође, поред законске регулативе која недостаје, потребна је и интензивна кампања подизања свести становништва која би указала на важност трансплантације.

Повереник се ове као и претходних година обратио Министарству здравља поводом доношења измена и допуна Закона о пресађивању људских органа и Закона о људским ћелијама и ткивима како би се, након донетих одлука Уставног суда, поново успоставио потпун правни оквир и уредила трансплантација органа и ткива са умрлих особа.

Министарство је обавестило да је израда нацрта закона у току и да су иницијативе узете у разматрање.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/rs/407-24-ponovno-obraćanje-ministarstvu-zdravlja-povodom-izrade-nacrta-zakona-u-vezi-sa-transplantacijom-organa-i-tkiva/>

Када се говори о дискриминацији на основу здравственог стања, значајан проблем који се у континуитету јавља јесте приступ здравственој заштити, дискриминација и стигматизација особа које живе са HIV/AIDS-ом. Наиме, пракса Повереника као и различита истраживања у вези са пружањем здравствених услуга особама које живе са ХИВ-ом показују да они наилазе на различите препреке у остваривању услуга здравствене заштите уколико наведу свој ХИВ статус. Повереник је примио неколико притужби овим поводом, међутим далеко мање него претходних година. Положај особа са HIV/AIDS-ом илуструје и пример из праксе овог органа где је подносилац притужбе указао да је болница одбила да изведе интервенцију искључиво због чињенице да има ХИВ. Након тражења изјашњења Повереника, болница је контактирала подносиоца притужбе, упутила му извињење и омогућила му заказивање жељене интервенције, због чега је подносилац притужбе обавестио овај орган да је сагласан да су отклоњење последице поступања које је било разлог обраћања, због чега је поступак обустављен у складу са законом.

У притужби против једне болнице наведено да је подносиоцу **притужбе** након обављеног прегледа препоручено да се изврши интервенција, али да након саопштавања да је ХИВ позитиван ова интервенција није обављена односно да је подносилац притужбе упућен да интервенцију обави у општој болници са образложењем да су већина њихових пацијената деца и да не могу да ризикују.

Повереник је ради правилног утврђивања чињеничног стања и разлога ускраћивања хирушке интервенције, затражио од Министарства здравља појашњење да ли болница може да изврши хирушку интервенцију коју је тражио подносилац притужбе, односно да ли имају дозволу за извођење оваквих процедура с обзиром на придружене болести и издато решење Министарства здравља. У допису здравствене инспекторке, између осталог, наведено је да болница има решење Министарства здравља о испуњености услова за обављање секундарне здравствене заштите из области оториноларингологије, укључујући хирушке захвате у општој анестезији; да је у обавези да организује рад на начин који омогућава збрињавање пацијената са различитим хроничним и инфективним обољењима, уз примену стандардних мера заштите у раду са пацијентима са ХИВ инфекцијом. Даље је наведено да болница није регистрована искључиво за лечење деце, те као таква не може бити ограничена у пружању здравствених услуга само једној популационој групи односно указано је да је установа дужна да здравствену услугу пружа свим пацијентима без обзира на старосну доб и здравствено стање, осим ако постоје јасне медицинске контраиндикације документоване у складу са стручним протоколом. Увидом у доказе утврђено је да болница поред лекара специјалиста анестезиологије са реаниматологијом и оториноларингологије има ангажоване и лекаре свих других специјалности. Дато је мишљење да је болница повредила одредбе Закона о забрани дискриминације због чега је болници упућена препорука, по којој је поступљено.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/62-25-postupak-po-prituzbi-zbog-diskriminacije-prilikom-pruzanja-zdravstvenih-usluga/>

Страх од дискриминације често доводи до одлагања тестирања, касног укључивања у лечење и избегавања здравствених и социјалних услуга, што директно утиче на здравствене исходе и квалитет живота.⁸⁷ UNAIDS наводи да је окончање AIDS-а као претње по јавно здравље достижан циљ, али само уз одлучно деловање држава и међународне заједнице. То подразумева обезбеђивање стабилног и одрживог финансирања, заштиту људских права, уклањање дискриминаторних закона и пракси, обезбеђивање правичног приступа иновативним методама превенције и лечења, као и интеграцију јавних политика које се односе на сузбијање ХИВ инфекције у шире здравствене и социјалне системе. Са становишта равноправности и забране дискриминације, извештај јасно истиче да поштовање права и достојанства особа које живе са ХИВ-ом представља не само правну и моралну обавезу, већ и кључни предуслов за ефикасан и одржив одговор на ХИВ инфекцију.

У једном поступку по **притужби**, поступак је обустављен закључком али је дата препорука мера болници да спроведе обуку за запослене о дискриминацији особа које живе са ХИВ-ом и дејству савремених терапија на вирус. Општа болница је поступила по овој препоруци.

⁸⁷ *European Journal of Public Health*, Volume 30, Issue Supplement_5, September 2020, S Baros, A Bozinovic-Knezevic, доступно на: https://academic.oup.com/eurpub/article/30/Supplement_5/ckaa165.734/5913666

Поред наведених, на проблеме у области остваривања права из области здравствене заштите указало је и удружење *Доктори против корупције* у саопштењу за јавност поводом Међународног дана борбе против корупције. У саопштењу⁸⁸ се наводи да грађани Србије упорно оцењују здравство као изразито корумпирану службу. Ову оцену заснивају на доживљеном искуству немогућности/отежаности остваривања основног људског права, права на лечење у јавном здравственом систему на ефикасан начин, у складу са стандардима савремене медицине. Поред тога, наводи се да је у децембру 2005. године у Скупштини Србије усвојен сет системских закона из области здравства, којима се легализује конфликт јавног и приватног интереса, односно лекари из државног здравства добили су могућност допунског рада у приватном сектору. У саопштењу је закључено да упркос високој укупној годишњој потрошњи од близу 11% БДП односно осам милијарди евра, здравствени исходи су алармантни, а незадовољство грађана оправдано, као и да је допунски приватни рад државног лекара смањио продуктивност државног сектора и створио вештачке листе чекања.

На основу прегледа стања и проблема у остваривању равноправности и заштити од дискриминације на основу здравственог стања, произилазе одговарајуће препоруке које су дате у сажетку овог извештаја.

Дискриминација на основу нивоа прихода

Ниво прихода као основ дискриминације је уведен у Закон о забрани дискриминације његовим изменама из 2021. године, и ово је први пут да се овај основ налази у врху по броју поднетих притужби (110).

Наиме, Повереник је примио преко сто притужби више синдикалних организација, као и већег броја запослених у систему социјалне заштите који су указали на неповољнији положај у којем су се нашли поједини запослени у центрима за социјални рад доношењем Уредбе о допунама Уредбе о коефицијентима за обрачун и исплату плата запослених у јавним службама⁸⁹.

У притужбама је наведено да су изменама и допунама Уредбе поједини стручни радници, запослени у центрима за социјални рад, изузети од предвиђеног повећања коефицијента за обрачун плата запослених у току 2025. године. Изменом наведене Уредбе, утврђено је увећање коефицијента за одређене групе послова, али су изостављени правник, социолог, сложени економско-финансијски послови у установама социјалне заштите за смештај корисника и у центрима за социјални рад (VII степен стручне спреме) због чега су стављени у неповољнији положај у односу на запослене у другим службама. У притужбама је накнадно указано и да Уредба о коефицијентима за обрачун и исплату плата запослених у јавним службама не препознаје професију андрагога, те да тако ова професија није препозната ни у Уредби о допунама уредбе о коефицијенту од 13. фебруара 2025. године којим се коефицијент за обрачун плата повећава одређеним категоријама запослених. Један број притужби су поднели и економисти на сложеним финансијско-рачуноводственим пословима који су запослени у центрима за социјални рад. Наведено је да стручни радник за управно-правне послове и

⁸⁸Доступно на:

<https://www.healthcareanticorruption.org/saopstenja/SRAMAN%20JUBILEJ%20KORUPCIJE%20U%20ZDRAVSTVU%20SRBIJE.9.dece.mbar2025.pdf>

⁸⁹ 05 број: 110-1211/2025 од 13. фебруара 2025. године; "Службени гласник РС", бр. 44/2001, 15/2002 - др. уредба, 30/2002, 32/2002 - исправка, 69/2002, 78/2002, 61/2003, 121/2003, 130/2003, 67/2004, 120/2004, 5/2005, 26/2005, 81/2005, 105/2005, 109/2005, 27/2006, 32/2006, 58/2006, 82/2006, 106/2006, 10/2007, 40/2007, 60/2007, 91/2007, 106/2007, 7/2008, 9/2008, 24/2008, 26/2008, 31/2008, 44/2008, 54/2008, 108/2008, 113/2008, 79/2009, 25/2010, 91/2010, 20/2011, 65/2011, 100/2011, 11/2012, 124/2012, 8/2013, 4/2014, 58/2014, 113/2017 - др. закон, 19/2021, 48/2021, 73/2023, 83/2023, 119/2023, 101/2024, 5/2025, 12/2025, 13/2025, 17/2025, 83/2025, 87/2025, 93/2025, 120/2025.

дипломирани економиста за финансијско–рачуноводствене послове у центрима за социјални рад, с обзиром на свој ниво образовања и сложеност послова које обављају, никако не могу бити мање вредновани од других стручних радника са истим степеном образовања у јавним службама.

Повереник је упутио препоруку мера за унапређење равноправности Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и Министарству државне управе и локалне самоуправе и указао да усвајањем наведених неједнакости у коефицијентима за обрачун и исплату плата запослених у јавним службама у делу који се односи на запослене у систему социјалне заштите може довести до додатног поремећаја рада и продубљивања неједнаког односа према значајном делу запослених у овом, врло важном систему. Одређивање коефицијента директно утиче на ниво прихода који остварују и који за рад исте вредности у истом нивоу образовања треба да буде уједначен. Поред потенцијалног појачаног одлива искусних и обучених запослених из система социјалне заштите, различит третман запослених који остварују једнак радни допринос уз једнаку одговорност, довешће до дестимулације за рад у овом кључном систему, што ће се директно одразити и на функционисање и квалитет рада према корисницима, односно отежано остваривање права грађана. Повереник је посебно изразио забринутост како ће се ово одразити на кориснике права и услуга социјалне заштите који спадају у најрањивије групе становништва, као што су нпр. особе са инвалидитетом, здравственим тешкоћама, старији грађани, они са ниским приходима, бескућници и др. који су иначе у појачаном ризику од сиромаштва и дискриминације. Повереник је нагласио да Закон о социјалној заштити прописује да су стручни радници у центрима за социјални рад: правник, социолог, социјални радник, психолог, педагог, андрагог и специјални педагог, а дефектолог и лекар и у другој установи социјалне заштите, као и да се Законом о раду запосленима гарантује једнака зарада за исти рад или рад исте вредности који остварују код послодавца, док се под радом једнаке вредности подразумева рад за који се захтева исти степен стручне спреме, односно образовања, знања и способности, у коме је остварен једнак радни допринос уз једнаку одговорност.

У одговорима оба министарства Повереник је обавештен да је Закључком Владе 05 број: 119-1219/2025 од 13. фебруара 2025. године прихваћен текст Протокола између Владе Републике Србије и Синдиката запослених у здравству и социјалној заштити и Заједнице синдиката Србије, који је потписан 13. фебруара 2025. године, као и да је Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања иницирало измену, односно увећање коефицијента за све групе запослених који нису биле предмет допуне Уредбе о коефицијентима за обрачун и исплату плата запослених у јавним службама.

Министарство државне управе и локалне самоуправе је 22. априла 2025. године, између осталог, обавестило Повереника да је наведеним Протоколом између Владе и социјалних партнера, предвиђено формирање Радне групе са задатком да сачини предлог корекције коефицијената и за запослене који нису обухваћени тадашњом Уредбом о допунама Уредбе, односно предлог корекције коефицијента за обрачун и исплату плата немедицинског особља у установама социјалне заштите у циљу уједначавања њихових плата са платама запослених у државним органима и јавним службама који обављају послове исте сложености а за које се захтева исти ниво квалификација, знања и способности, као и исти степен одговорности. Дописом из октобра 2025. године Повереник је обавештен да су усвојеним изменама Уредбе утврђени нови основни коефицијенти за обављање послова запослених у установама социјалне заштите и заводима у складу са Законом о социјалној заштити, а у

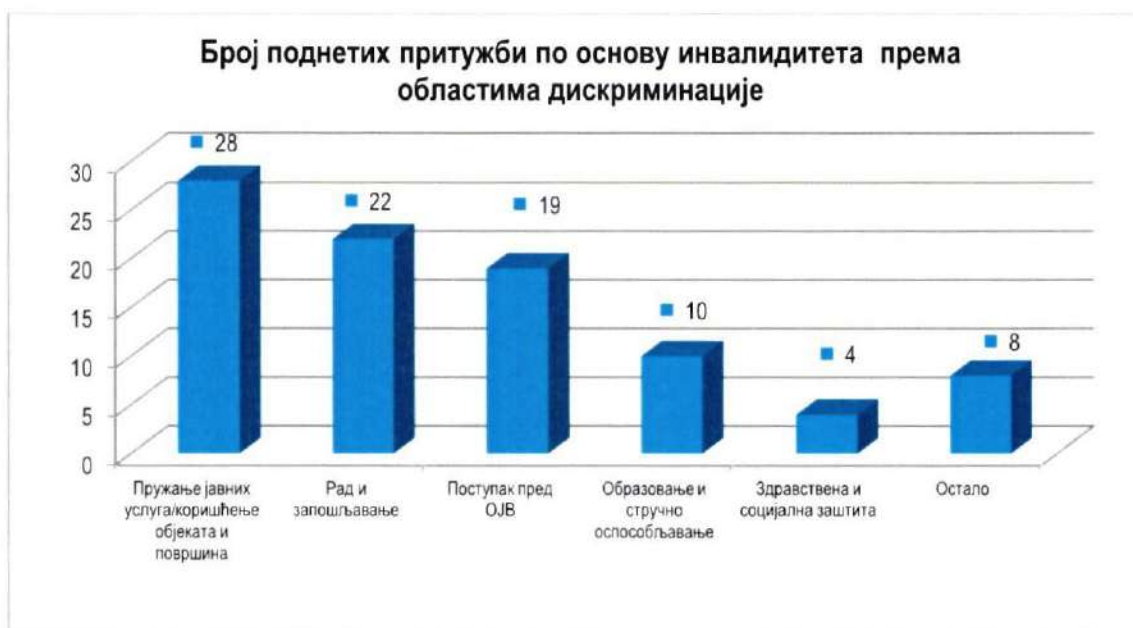
циљу раста њихових плата, као и да ће се, у складу са наведеним споразумом, извршити утврђивање нове јединствене основице за све запослене која ће се примењивати од обрачуна и исплате плате за јануар 2026. године.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/111-25-preporuka-minrzs-za-izmenu-uredbe-o-koeficijentima-za-obracun-i-ispлату-plata-zaposlenim-u-javnim-službama/>

И поред наведеног, Поверенику се поводом коефицијентима за обрачун и исплату плата запослених у јавним службама и даље обраћају запослени у јавним службама као нпр. запослени у установама за физичку културу, административни радници система социјалне заштите са средњом стручном спремом, запослени у предшколском васпитању и образовању, због чега се Повереник почетком 2026. године опет обратио надлежним министарствима.

Дискриминација на основу инвалидитета

Током 2025. године поднета је 91 притужба због дискриминације на основу инвалидитета, што чини четврти основ по учесталости навођења.

Највећи број притужби поднет је због дискриминације приликом пружања услуга или при коришћењу објеката и површина (28), затим у области рада и запошљавања (22), у поступку пред органима јавне власти (19), области образовања и стручног усавршавања, као и области јавног информисања и медија (10), здравствене заштите (4), и др. Ове године највећи број притужби поднела су физичка лица (81), од којих су жене поднеле 43, а мушкарци 38 притужби, док су организације поднеле 8, притужби а по једну орган и група лица.

Дискриминација на основу инвалидитета је од оснивања институције Повереника годинама међу првих пет основа дискриминације, а инвалидитет је по укупном броју обраћања грађана на основу којих су формиран предмети по притужбама први основ дискриминације у периоду 2015-2024. године. Бројност проблема са којима се свакодневно суочавају у остваривању фундаменталних права и услуга, уз истовремено препознавање капацитета и способности,

доводи особе са инвалидитетом у већи ризик од дискриминације. Треба имати у виду да су особе са инвалидитетом хетерогена група коју чине особе различитог старосног доба, пола, здравственог стања, брачног и породичног статуса, економског и социјалног положаја, што утиче на различитост потреба које имају али и на чињеницу да су у већој мери изложени вишеструкој и интерсекцијској дискриминацији, односно дискриминацији по више личних својстава што додатно отежава њихов положај.

Све ово су били разлози да Повереник Народној скупштини преда други по реду **Посебан извештај о дискриминацији особа са инвалидитетом** (о коме је већ било речи у ранијим деловима овог извештаја). У овом извештају су анализирани и представљени проблеми са којима се суочавају особе са инвалидитетом, и то у областима у којима су током година подносили већи број притужби, пре свега приликом пружања јавних услуга или при коришћењу објеката и површина, у области рада и запошљавања, образовања и стручног усавршавања, као и у областима социјалне и здравствене заштите.

Посебно су представљене активности које је институција реализовала на унапређењу равноправности и заштити од дискриминације, истраживања и публикације Повереника које указују на положај особа са инвалидитетом, са акцентом на *Истраживање о положају особа са инвалидитетом на тржишту рада*⁹⁰, имајући у виду значај ове области за живот сваког појединца. Укључивање особа са инвалидитетом на тржиште рада представља посебан проблем због најчешће ниског нивоа образовања и неадекватних образовних профила, неспремности послодаваца да их запосле, проблема приликом процене радне способности и недовољне заштите приликом отпуштања. Како би се послодавцима приближио концепт разумног прилагођавања, пословања и укључивања особа са инвалидитетом у радно окружење, Повереник је, као анекс овог извештаја, израдио и представио **Упутство за спровођење активности у вези са разумним прилагођавањем радних места/послова за особе са инвалидитетом**, које ближе појашњава ову законску обавезу и нуди примере активности за њено спровођење у пракси. Поред тога, у извештају су дате и препоруке за даљи рад на унапређењу положаја особа са инвалидитетом у наведеним областима друштвеног живота. Овај извештај је 2025. представљен стручној јавности у сарадњи са Канцеларијом Популационог фонда Уједињених нација (УНФПА), УН Women и УНДП Србија, уз подршку Глобалног фонда за особе са инвалидитетом.

И у **Извештају о Србији 2025**⁹¹ Европске комисије се, између осталог, наводи да је Повереник израдио **Посебан извештај о дискриминацији особа са инвалидитетом** са нагласком на интерсекционалност, приступачност и ускраћивање разумног прилагођавања у запошљавању.

⁹⁰ Реализовано 2024. године

⁹¹ Serbia 2025 Report, European Commission, Brussels, 2025, доступно на: https://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/2025/serbia_2025_report_sr.pdf

Препознајући бројне проблеме особа са инвалидитетом на тржишту рада, и Удружење предузећа за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом Републике Србије израдило је **Водич за разумно прилагођавање радног места**⁹² у којем су приказана искустава предузећа за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом како би се послодавцима указало да прилагођавање радног места и услова рада може бити једноставно и са минималним напорима лако применљиво. Водич указује и на примере асистивне технологије која могу знатно да допринесу остваривању пуног потенцијала особе са инвалидитетом на радном месту.

Потврду потребе за оваквим публикацијама и едукацијом послодаваца о могућностима прилагођавања радних места/послова за особе са инвалидитетом представља и пример из праксе Повереника.

У поступку за заштиту од дискриминације на основу инвалидитета покренутом против послодавца због распоређивања на радно место које не одговара притужбиочевој преосталој радној способности, Повереник је донео мишљење да је нераспоредивањем запосленог у складу са његовим здравственим стањем и инвалидитетом, односно у складу са његовом радном способношћу, послодавац повредио одредбе Закона о забрани дискриминације. Послодавцу је дата препорука да отклони последице дискриминаторног поступања према подносиоцу притужбе у погледу распоређивања на радно место које одговара његовој радној способности.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/280-25-postupak-povodom-diskriminacije-po-osnovu-invaliditeta/>

У притужби због дискриминације на основу инвалидитета подносиоца је навела да једино њој уговор није измењен након што је стекла диплому мастер васпитача, за разлику од свих осталих запослених у истој ситуацији. Послодавац је у образложењу навео да она не обавља непосредан рад са децом услед утврђеног инвалидитета због чега јој није измењен уговор и признат већи степен образовања. У поступку је утврђено да је подносиоца притужбе особа са инвалидитетом којој је утврђен први степен потешкоћа у раду и да је решењем надлежног органа препоручено да не обавља непосредно васпитни рад са децом. Послодавац је извршио разумно прилагођавање радног места тако што ју је прво распоредио на радно место библиотекара, а затим на радно место васпитача сарадника, са описом послова без непосредног рада са децом. Обавеза да се изврши разумно прилагођавање радних места/послова има за циљ да се обезбеди да сви радници имају исти приступ запошљавању, обављању посла, односно задржавању запослења, као и напредовању у каријери, без обзира на свој инвалидитет. Повереник је констатовао да због прилагођавања послова радној способности подносиоца притужбе она не сме да трпи последице и донео мишљење да је предшколска установа повредила одредбе Закона о забрани дискриминације, због чега је установи препоручено да отклони последице оваквог поступања и подносиоцу притужбе стави у равноправан положај у погледу права по основу рада у односу на остале запослене у истом звању.

Предшколска установа је обавестила Повереника да је упутила захтев оснивачу за повећање масе за плате запослених – васпитача, који су стекли диплому високог образовања другог степена, и да ће након добијања одобрења од стране оснивача са подносиоцем притужбе бити закључен анекс уговора о раду који укључује исти коефицијент који имају други васпитачи са истим нивоом образовања.

⁹² https://www.uips.rs/images/docs/Vodic_za_razumno_prilagodjavanje_radnog_mesta.pdf

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/560-24-pritužba-zbog-diskriminacije-u-oblasti-zaposljavanja-ili-na-poslu-na-osnovu-licnog-svojstva-invaliditet/>

Да проблем запошљавања особа са инвалидитетом постоји и у другим земљама потврђују и налази **Глобалног извештаја о инклузији особа са инвалидитетом**⁹³ анализира се глобална ситуација на тржишту рада и закључује да особе са инвалидитетом имају већу вероватноћу статуса незапослености. Иако је у неким земљама дошло до малог повећања стопе запослености особа са инвалидитетом, разлике у запослености између особа са и без инвалидитета су углавном непромењене током последњих 10 година. У 90 земаља, особе са инвалидитетом су имале упола мање шансе да раде у поређењу са особама без инвалидитета. Особе са инвалидитетом зарађују у просеку 12% мање од особа без инвалидитета у 30 земаља. Жене са инвалидитетом зарађују још мање, додатних 5-6% мање у поређењу са мушкарцима са инвалидитетом.

Поред наведеног, један од основних проблема са којима се суочавају особе са инвалидитетом, али и други грађани, јесте проблем архитектонске, информационе и комуникационе приступачности, на који Повереник указује дуги низ година. На свеобухватност овог проблема указују примери из праксе институције. Тако је вођен поступак против једне стамбене заједнице из разлога што улаз у зграду није приступачан, док други улаз који је приступачан је закључан. Повереник је донео мишљење да стамбена заједница и управник нису предузели све радње из своје надлежности како би се подносио притужбе омогућили несметан приступ згради, те да су на тај начин повредили одредбе Закона о забрани дискриминације. Стамбеној заједници је препоручено да предузме све радње из своје надлежности у циљу обезбеђивања приступачног улаза у стамбену зграду, било изградњом рампе, било чињењем доступним улаза који је раније користила подносио притужбе, а који је у равни са површином земље, али који тренутно није у функцији.⁹⁴

У притужби против банке је наведено да је подносилац притужбе глува особа и да запослени у Банци нису уважили комуникацију преко овлашћеног тумача за знаковни језик, нити су признали његов говор који као глува особа развија и користи у складу са својим могућностима. Појаснио је да је покушао да телефонским путем реактивира мобилну апликацију банке и да је током телефонског разговора, преко тумача, уредно доставио све тражене податке неопходне за идентификацију – име, презиме и ЈМБГ, као и да је оператерка одбила да спроведе реактивацију апликације, наводећи да се поступак може обавити искључиво лично у филијали. Банка је у изјашњењу навела да запослена није на почетку разговора са сигурношћу могла да утврди да је особа која је позвала у име клијента овлашћени тумач и да заступа клијента из ког разлога је ради сигурности и заштите клијентових интереса указала да је потребно да реактивацију апликације изврши у експозитури банке, да је подносилац притужбе сутрадан преко овлашћеног тумача контактирао банку која му је „овог пута изашла у сусрет“ и извршила реактивацију тражене услуге. Повереник је донео мишљење да су повређене одредбе Закона о забрани дискриминације и банци дао препоруку да упуту писано извињење због оваквог поступања; да утврди прецизну процедуру за реактивацију мобилне апликације која неће бити дискриминаторна за глуве особе и особе са оштећеним слухом и глуве особе које користе услугу тумача за знаковни језик, да запосленима да јасне инструкције о примени процедуре

⁹³ **Глобални извештај о инклузији особа са инвалидитетом**, Међународна алијанса особа са инвалидитетом IDA, доступно на: https://www.globaldisabilitysummit.org/wp-content/uploads/2025/03/GIP03351-UNICEF-GDIR-Full-report_Proof-4.pdf

⁹⁴ Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/rs/513-25-diskriminacija-po-osnovu-invaliditeta/>

када су у питању клијенти који користе услугу тумача за знаковни језик, као и да се убудуће у свом раду придржава прописа о забрани дискриминације. Рок за поступање је још у току.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/494-25-prituzba-protiv-banke-zbog-diskriminacije-na-osnovu-invaliditeta/>

Препорука мера за унапређење равноправности банкама

Повереник је свим банкама упутио препоруку да омогуће слепим особама потписивање исправе уз помоћ печата са угравираним потписом. Наиме, у циљу унапређења равноправности особа са инвалидитетом које имају трајне последице телесног или сензорног оштећења због којих нису у могућности да се својеручно потпишу већ за потписивање користе факсимил. Повереник је препоручио банкама да унапреде приступ банкарским производима и услугама (отварање рачуна, подизање новчаних средстава са рачуна и сл.) без дискриминације и без наметања додатних услова (као што је примера ради потписивање преко пуномоћника) када је год то у складу са законом могуће.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/394-25-preporuka-mera-bankama/>

Поводом употребе факсимила односно коришћења печата са угравираним потписом у правном промету, Повереник се иницијативом обратио и Јавно бележничкој комори у којој је указао да је, од почетка примене чл. 34. и 34а Закона о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом, у пракси долазило до различитих тумачења и примене ових одредаба што се одразило и на неуједначено поступање и положај особа са инвалидитетом када се обраћају различитим органима. Повереник је указао да док се Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом не допуни, односно не измени у делу који се односи на употребу факсимила, Комора може предузети низ активности у циљу уједначене и најмање рестриктивне примене ових одредаба у поступцима пред јавним бележницима када је у питање коришћење факсимила приликом пружања њихових услуга.⁹⁵

Комплексност проблема приступачности показује и пример притужбе у којој је подносилац Поверенику указао на проблеме особа са инвалидитетом када је у питању приступачност саобраћајница. У притужби је тражено да се пешачки прелаз у центру Београда, између Хотела Москва и Хотела Балкан врати с обзиром на његову важност за особе које се отежано крећу или се крећу уз помоћ колица и указао да је коришћење електричне рампе у подземном пролазу компликовано и да знатно успорава кретање, јер уколико је лицу потребна помоћ мора да најави време коришћења рампе како би мобилни тим у заказано време изашао на терен. Имајући у виду да је пешачки прелаз који је у ранијем периоду постојао на наведеној локацији поново враћен, подносилац се сагласио да су последице поступања због којих се обратио отклоњене и да повлачи притужбу, па је поступак обустављен.

У току године, покренули смо и један прекршајни поступак против аутосаобраћајног предузећа због постојања основане сумње да је извршен прекршај из члана 52. став 1. Закона о забрани дискриминације, одбијањем возача аутобуса да спусти рампу особи са инвалидитетом која за кретање користи колица како би ушла у аутобус.

И у поменутом **Извештају о Србији 2025** Европске комисије су констатовани проблеми у вези са приступачношћу и наведено да правни оквир у вези са правима особа са инвалидитетом треба додатно ускладити са правним тековинама ЕУ и европским стандардима, укључујући Европски закон о приступачности и Смернице Комисије о самосталном животу и укључивању

⁹⁵ Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/1158-24-inicijativa-javnobeleznickoj-komori-srbije/>

у заједницу особа са инвалидитетом, као и да механизме спровођења постојећих прописа треба побољшати. Такође је наведено да још увек не постоји правни основ који би обезбедио да одлуке о смештају у домове за смештај и бригу буду предмет редовних судских ревизија, да поступци за лишавање пословне способности треба да буду промењени, као и да измене и допуне Породичног закона ради укидања постојећег система потпуног лишавања пословне способности још увек нису усвојене, на шта институција Повереника константно указује. Констатовано је и кашњење у усвајању акционог плана за стратегију деинституционализације из 2022. године, као и да није било значајног напретка у развоју одрживих услуга у заједници, а да се жене са инвалидитетом у резиденцијалним установама и даље суочавају са родно специфичним облицима насиља.

Да се са оваквим проблемима свакодневно суочавају особе са инвалидитеом и њихове породице Поверенику је указала неформална група родитеља деце и одраслих са сметњама у развоју и инвалидитетом којима је потребна целодневна нега „Ниси напуштен, ниси сам“. Обраћање ове групе се односило на вешегодишње занемаривање положаја родитеља-неговатеља у законодавном оквиру Републике Србије, непостојање њиховог правног статуса што води немогућности остваривања права на рад, социјалну заштиту, здравствено и пензионо осигурање, као и дискриминаторни однос према родитељима који се старају о особама са најтежим облицима инвалидитета. Повереник је указао на једну од општих препорука мера коју је 2024. године упутио Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарству за бригу о породици и демографију, као и јединицама локалне самоуправе да је неопходно континуирано унапређивати положај и јачати капацитете неформалних неговатеља (међу које спадају и родитељи-неговатељи) - радно време, рад од куће, плаћено одсуство, предах смештај, групе за узајамну помоћ, едукације и сл. Разумевајући наведене проблеме Удружење стручних радника социјалне заштите припремило је публикацију **Смернице за развој и унапређење услуге помоћ у кући за децу са сметњама у развоју**⁹⁶ које имају за циљ обезбеђивање квалитетне и ефикасне подршке деци са сметњама у развоју и њиховим породицама кроз професионалну обуку и оснаживање вештина и компетенција пружалаца услуга. Иако су смернице првенствено намењене субјектима који развијају и пружају услугу помоћ у кући, њихов значај може се посматрати и много шире јер се оне баве и потребама породица деце са сметњама у развоју, а значајне су и за представнике локалне заједнице који креирају социјалне политике и координирају између различитих актера.

У притужби удружења грађана против Градске управе града Београда, због дискриминације групе лица на основу инвалидитета, наведено је да је Одлуком о правима и услугама социјалне заштите града Београда повређено начело једнакости, јер је прописано да се услуга становања уз подршку деце и младих са сметњама у развоју пружа само деци и младима са „лаком и умереном ометеношћу“, који могу постићи одређен степен самосталности, као и да се ова услуга пружа у трајању до пет година. Градској управи града Београда је препоручено да измени спорне одредбе ове одлуке тако да право на услугу становање уз подршку остварују особе са интелектуалним и менталним тешкоћама, без ограничења на „лаку и умерену ометеност“ и без ограничавања временског периода на који се пружа подршка.

Како по мишљењу није поступљено, изречена је мера опомене.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/949-25-diskriminacija-osoba-sa-invaliditetom-u-oblasti-socijalne-zastite/>

⁹⁶ Смернице за развој и унапређење услуге помоћ у кући за децу са сметњама у развоју, Удружење стручних радника социјалне заштите, доступно на: <https://www.zavodsz.gov.rs/media/3038/smernice-puk-web.pdf>

На недовољан број и слабу покривеност услугама социјалне заштите грађани се у континуитету притужују, а Повереник је претходних година у више наврата упућивао препоруке мера за унапређење равноправности и заштиту од дискриминације. Посебан проблем представља остваривање услуге личног пратиоца за децу за коју је ова услуга утврђена као обавезан вид подршке у процесу образовања. Конкретан пример из праксе Повереника у вези са остваривањем ове врсте услуге социјалне заштите дат је у делу овог извештаја који се односи на вишеструку дискриминацију.

Поред проблема у остваривању права на услуге социјалне заштите, деца са инвалидитетом или здравственим потешкоћама и њихови родитељи се суочавају и са другим бројним проблемима приликом остваривања различитих права на равноправној основи са другим грађанима, попут права на здравствену заштиту, образовање и др, о чему говоре примери из праксе Повереника. Тако је, у притужби против предшколске установе наведено да је мајка током више година редовно конкурисала за упис детета са церебралном парализом у један вртић и да је одбијана. У конкретном случају Повереник је, имајући у виду значај инклузивног образовања за децу са сметњама у развоју и инвалидитетом, донео мишљење да су поступањем вртића повређене одредбе Закона о забрани дискриминације и препоручио да се поступи по захтеву подносиоце притужбе.⁹⁷

Мишљење је донето у поступку поводом **притужбе** против Завода за дијагностику у Новом Саду због дискриминације на основу инвалидитета у поступку дијагностичке процедуре магнетне резонанце. У притужби је појашњено да је Завод одбио да пружи ову здравствену услугу, након што је предочио да му је због комплексности здравственог стања потребно да снимање магнетном резонанцом буде извршено у аналгоседацији. У изјашњењу директора наведено је да је Завод здравствена установа која се бави искључиво радиолошком дијагностиком, те није могуће заказати преглед магнетне резонанце у аналгоседацији јер она захтева постојање апарата за анестезију и ангажовање специјалисте анестезиолога. Повереник се у циљу правилног и потпуног утврђивања чињеничног стања обратио Министарству здравља које је између осталог навело да је за извођење процедуре магнетне резонанце у аналгоседацији потребан мултидисциплинарни приступ, као и да у Заводу не може бити пружена ова услуга. Ценећи утврђене чињенице и правне прописе, Повереник је дао мишљење да Завод није повредио одредбе Закона о забрани дискриминације и Закона о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом. Међутим, узимајући у обзир све околности случаја и сагледавајући потешкоће са којима се сусрећу особе са инвалидитетом у поступцима остваривања права на здравствену заштиту, Повереник је Заводу упутио препоруку мера за остваривање равноправности и заштите од дискриминације да убудуће особама са инвалидитетом појасни дијагностичку процедуру магнетне резонанце, односно да их детаљније обавесте уколико иста не може бити пружена у Заводу о разлозима због којих не може бити пружена, као и да их упуте на здравствену установу где им услуга може бити пружена. По препоруци је поступљено.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/888-24-prituzba-zbog-diskriminacije-na-osnovu-invalidita-prilikom-pruzanja-zdravstvene-usluge/>

Иако се на унапређењу положаја особа са инвалидитетом у различитим областима у нашој земљи у континуитету ради већ дуги низ година, о постигнутим резултатима говоре налази **Ex post анализе ефеката Стратегије унапређења положаја особа са инвалидитетом у**

⁹⁷ Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/375-24-misljenje-povodom-prituzbe-protiv-predskolske-ustanove/>

Републици Србији за период од 2020. до 2024. године⁹⁸, у којој је, као један од кључних закључака, констатовано је да су предвиђени циљеви и мере уопштени и тешко мерљиви што је за последицу имало недовољну конкретизацију жељене промене у оквиру циљева и већег броја мера. Такође, показатељи за одређену меру су испуњени, иако активности које чине ту меру нису реализоване, као и да одређени показатељи упућују да је посебни циљ остварен, иако нису спроведене све мере у тој области. Констатован је и проблем у извештавању о спроведеним мерама и активностима чија се реализација одвија на нивоу локалне самоуправе, односно уочено је да исте јединице локалне самоуправе у једној години доставе, док у другој години извештавања не доставе извештаје, што је довело до тога да одређени подаци нису упоредиви у односу на планирану вредност. Сагласно наведеном у овој анализи је констатовано да су и Стратегија и акциони планови за њену имплементацију пропустили да препознају значај представљања активности и мера широј јавности, посебно крајњим корисницима, што би било од великог значаја за њихову перцепцију о питању права особа са инвалидитетом, али и успешности саме Стратегије.

Питања унапређења остваривања права особа са инвалидитетом, изазови и будући правци у спровођењу Конвенције о правима особа са инвалидитетом како на националном, тако и на међународном нивоу, били су тема Међународне научне конференције „20 година од доношења Конвенције Уједињених нација о правима особа са инвалидитетом“, коју је организовао Институт за упоредно право. На овој конференцији повереник је указао на домаћу и упоредно правну праксу у погледу: равноправности, недискриминације и подизања свести; положаја жена и деце са инвалидитетом; приступачности, личне покретљивости и здравља; рада и запошљавања; самосталаног живота и укључености у заједницу - одговарајући животни стандард и социјална заштита; политичким правима и мултисекторским питањима.

На унапређењу положаја особа са инвалидитетом раде како надлежни органи, тако и цивилни сектор. Тако је крајем године Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог, са циљем укључивања свих друштвених актера, организовало друштвени дијалог „Гарантована права и стварни живот особа са инвалидитетом“, на коме је учешће узео и повереник Антонијевић који је на панелу „Уживање права особа са инвалидитетом на пословну способност и ефикасну заштиту од дискриминације, насиља и злостављања“, указао на праксу институције и посебно проблеме које лицима проузрокује лишавање пословне способности. Такође, Национална организација особа са инвалидитетом Србије (НООИС) је поводом 10. децембра Међународног дана људских права, који је обележен под слоганом „Људска права: Наше свакодневне потребе“, са циљем подизања свести о инклузији особа са инвалидитетом, организовала традиционалну доделу награда са три конкурса „Ј=ДНАКИ 2025, Фото-конкурса „Србија без баријера“ и конкурса „Др Дамјан Татић – визија за будућност“.

⁹⁸ *Ex post* анализа ефеката Стратегије унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, доступно на: <https://www.minrzs.gov.rs/sr/dokumenti/izvestaji/sektor-za-zastitu-osoba-sa-invaliditetom/finalni-izvestaj-o-sprovodjenju-strategije-unapredjenja-polozaja-osoba-sa-invaliditetom-u-republici-srbiji-za-period-od-2020-do-2024-godine>

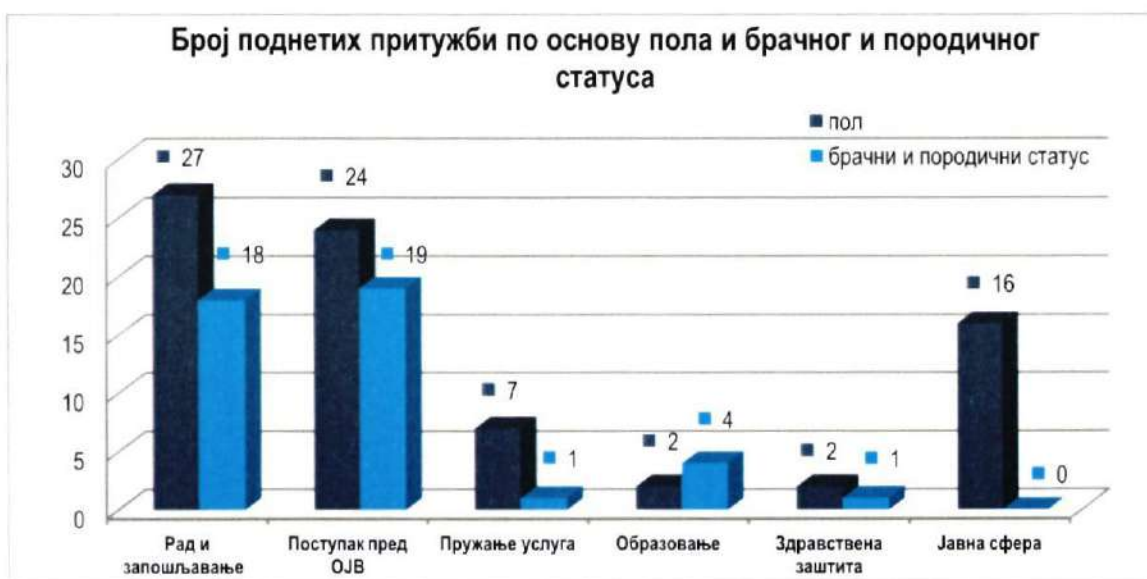

Обележавање Међународног дана људских права, НООИС, 2025.

На основу прегледа стања и проблема у остваривању равноправности и заштити од дискриминације на основу инвалидитета, произилазе одговарајуће препоруке које су дате у сажетку овог извештаја.

Дискриминација на основу пола и брачног и породичног статуса

Као и претходних година, и у 2025. години настављени су трендови у погледу учесталости притужби и обраћања грађана у којима је пол навођен као лично својство. Поверенику је поднето 89 притужби по основу пола као личног својства. Највише притужби поднела су физичка лица, њих 73 од чега 52 жене и 21 мушкарац. Током 2025. године Поверенику је поднето и 43 притужбе по основу брачног и породичног статуса као личног својства које су углавном поднела физичка лица и то 27 жена и 14 мушкараца. Имајући у виду да су притужбе по основу брачног и породичног статуса најчешће подносиле жене, као и да се у великом броју случајева ради о вишеструкој дискриминацији, ова два основа су у даљем тексту обрађена заједно.

Притужбе су се најчешће односиле на област рада и запошљавања (27), поступање органа јавне власти (24), област јавна сфера/општа јавност (16), приликом пружања услуга (7), а у другим областима као што су област здравствене и социјалне заштите, образовања, јавног информисања, мањи број притужби. Праксу Повереника потврђују и резултати различитих извештаја и истраживања који указују на изражене родне неједнакости у скоро свим сферама живота, како у области приватних и породичних односа, тако и у јавном животу и учешћу у одлучивању.

Подаци из извештаја Агенције Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена „Родна равноправност у 2025. години: добици, празнине и избор од 342 билиона долара“⁹⁹ указују да су у протеклом периоду забележени одређени помаци, попут повећаног обухвата девојчица образовањем, већег учешћа жена у парламентима и укидања дискриминаторних закона у готово сто земаља света. Истовремено, наведени извештај указује да сиромаштво, глад, оружани сукоби, климатске катастрофе, као и снажне реакције на феминизам, значајно угрожавају постигнути напредак. Скоро 10% жена и даље живи у екстремном сиромаштву, при чему се указује да би, без додатних интервенција, чак 351 милион жена и девојчица могао остати у овом положају до 2030. године.

У Извештају о глобалном родном јазу¹⁰⁰ посебно се истиче да је економска неједнакост, уз спречавање насиља, једна од две области у којима је напредак најспорији, те да је на глобалном нивоу затворено тек 61% економског јаза између жена и мушкараца, док би, имајући у виду постојеће трендове, било потребно чак 135 година да се он у потпуности елиминише. О положају жена у Републици Србији говоре и подаци из публикације „Жене и мушкарци у Републици Србији“,¹⁰¹ према којима је родни јаз у зарадама 8,8%. Међутим, посматрано по степену образовања и појединим делатностима, разлике су знатно израженије и најчешће у корист мушкараца. Највећи платни јаз забележен је у сектору финансија и осигурања (20,6%), затим у сектору информисања и комуникација (20,3%), као и у прерађивачкој индустрији (19,6%).

Неједнак положај жена огледа се и у области одлучивања, с обзиром на то да су жене и даље недовољно заступљене на позицијама које подразумевају стратешку моћ и утицај. Ограничен приступ капиталу, пословним мрежама и одлучивању, друштвена очекивања у вези са породичним улогама, као и институционални обрасци који родну равнотежу не препознају као економски и развојни приоритет, и даље представљају значајне препреке остваривању равноправности жена.

У анализи *Невидљиво повлачење*¹⁰² сагледана је политичка партиципација жена у Србији и утицај насиља на њихов положај. Иако је формална заступљеност жена повећана захваљујући родним квотама, истраживање показује да политички и јавни простор и даље није безбедан ни равноправан за жене. Политичарке и активисткиње систематски су изложене родно заснованом насиљу које укључује вербално, психичко, физичко, сексуално и дигитално

⁹⁹ Родна равноправност у 2025. години: добици, празнине и избор од 342 билиона долара, Агенција Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена, доступно на: <https://www.unwomen.org/en/articles/explainer/gender-equality-in-2025-gains-gaps-and-the-342t-choice>

¹⁰⁰ Извештај о глобалном родном јазу, Светски економски форум, доступно на: <https://www.weforum.org/publications/global-gender-gap-report-2025/>

¹⁰¹ Жене и мушкарци у Републици Србији, Републички завод за статистику, 2024, доступно на: <https://www.stat.gov.rs/sr-cyrl/publikacije/publication/?p=15601>

¹⁰² Невидљиво повлачење - Утицај насиља према женама у политици на политичку партиципацију жена у Србији, Вестминстерска фондација за демократију, доступно на: https://www.wfd.org/sites/default/files/2025-11/Invisible%20Retreat%20SUMMARY_F_SER%20.pdf

насиље, као и семиотичко насиље кроз стереотипе, медијско блаћење и мизогини дискурс. Циљ ових пракси је застрашивање, дискредитација и искључивање жена из јавног живота. Ово истраживање, засновано на интервјуима са 30 политички активних жена, показује да насиље доводи до аутоцензуре, исцрпљености, привременог или трајног повлачења из политике, као и до страха за личну и породичну безбедност. Иако правни оквир формално постоји, политичко насиље над женама није експлицитно препознато, институционални одговори су слаби, а насиље често остаје некажњено, нарочито у онлајн простору. Препоруке из ове анализе укључују реформу законодавства, јачање институционалних и партијских механизма заштите, етичније медијско извештавање и развој трајних мрежа подршке, како би се обезбедило безбедно и равноправно политичко учешће жена у Србији.

У складу са међународним и домаћим документима уравнотежено учешће мушкараца и жена у одлучивању један је од приоритета за свеукупан развој друштва, обезбеђивање праведније расподеле утицаја, коришћење капацитета и потенцијала свих његових чланова и обезбеђење одрживог развоја. Тако, између осталог, према Универзалној декларацији о људским правима, свако има право да учествује у влади своје земље, а без активног учешћа жена и укључивања женске перспективе у све нивое одлучивања не могу се постићи циљеви равноправности, развоја и мира¹⁰³. Обавеза да се женама обезбеди равноправни приступ и пуно учешће у структурама моћи и одлучивања, регулисана је и Пекиншком декларацијом и Платформом за акцију из 1995. године, у којима се наводи да је оснажење и унапређење друштвеног, економског и политичког статуса жена од основне важности за постизање одговорне и транспарентне власти, те да низак проценат жена у органима одлучивања на различитим нивоима одржава структуралне баријере.

Подаци о женама на извршним позицијама и у националним парламентима на дан 1. јануар 2025, дати су у публикацији *Жене у политици: 2025*¹⁰⁴, коју су израдиле Интерпарламентарна унија (ИПУ) и UN Women. Ови подаци и даље показују већу заступљеност мушкараца у доношењу одлука широм света, чиме се успорава постизање равноправности између жена и мушкараца у политици. Жене се налазе на позицијама шефова држава и/или влада у само 25 земаља и чине 27,2 одсто посланика. На глобалном нивоу, мање од једне четвртине министара у кабинету су жене (22,9 одсто). Мапа за 2025. годину показује да, док жене воде значајне политике у областима људских права, родне равноправности и социјалне заштите, мушкарци доминирају политикама као што су спољни послови, финансијски и фискални послови, унутрашњи послови и одбрана. Република Србија се налази на 32. месту са 37,5% заступљености жена, односно девет жена на местима министарки у односу на постојећих 24 ресора.

¹⁰³ Пекиншка декларација и платформа за деловање

¹⁰⁴ *Women in politics: 2025*, Inter-Parliamentary Union (IPU) and UN Women, 2025, доступно на: <chrome-extension://efaidnbmnnnnibpcajpcgiclfendmkaj/https://www.unwomen.org/sites/default/files/2025-03/women-in-politics-2025-en.pdf>

Полазећи од неопходности континуираног унапређења поштовања равноправности и људских права, као и права на родну равноправност, Повереник је **мандатару за састав Владе** упутио **препоруку мера** у циљу постизања родне изbalансираности како у погледу састава тако и у погледу поверених ресурса. У препоруци је указано да уравнотежена заступљеност полова постоји када је заступљеност једног од полова између 40-50% у односу на други пол. Повереник је у препоруци подсетио да је у извештају Канцеларије за демократске институције и људска права (ОДИХР) од 28. фебруара 2024. године, препоруком бр. 14 указано на потребу да се успоставе додатни механизми и подстицаји како би се политичке странке мотивисале да промовишу учешће жена у политичком животу, повећају њихову видљивост током изборних кампања и унапреде њихову улогу у политици.¹⁰⁵

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/rs/294-25-preporuka-mera-mandatar-za-sastav-vlade-2025/>

Иако задњих година заступљеност жена у општинским/градским већима бележи раст и даље у појединим локалним самоуправама састав ових органа чине већином или само мушкарци. Тако је у обраћању Поверенику указано да су сви чланови општинског већа у Владимирцима мушкарци. С тим у вези, Повереник је извршио увид у званичну веб страницу општине и утврдио да међу члановима нема жена, због чега је овој општини упућена препорука мера.

Општини Владимирци је препоручено да предузме све мере и активности из своје надлежности како би обезбедили укључивање и подстицање равномерне заступљености жена и мушкараца у свим сферама политичког и јавног одлучивања у вршењу јавних функција у органима ове локалне самоуправе.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/419-25-preporuka-mera-opstini-vladimirci/>

Поред родне неуравнотежености у политичкој партиципацији, пракса Повереника показује да се и даље жене чешће налазе у неравноправном положају у области рада и запошљавања, а посебно су изложене дискриминацији због очекиваног рађања или родитељства. Жене имају мању стопу активности и запослености од мушкараца и већу стопу неактивности. Иако су образованије од мушкараца, неретко су мање плаћене на послу, док у кућним пословима и бризи о деци и другим члановима домаћинства и даље подносе већи терет. Као и претходних година, жене су обраћале указујући на стављање у неповољнији положај у вези са запошљавањем, напредовањем, стручним усавршавањем, као и након повратка са породилског одсуства и одсуства са рада ради неге детета. Примери из праксе показују и да послодавци често немају разумевање и не предузимају никакве мере усмерене на усклађивање професионалног и приватног живота. Такође пракса Повереника показује да је ово неразумеваше нарочито присутно када је у питању одсуство са посла због потреба детета, боловања и сл.

Мишљење је донето поводом притужбе жене против послодавца због дискриминације на основу брачног и породичног статуса. Она је навела да је била запослена на неодређено време и да је као самохрана мајка поднела писани захтев за коришћење слободног дана због породичних обавеза. Послодавац је захтев одбио наредног дана, а два дана након тога уручио јој је отказ уговора о раду, уз образложење да је извршила „грубу повреду радне

¹⁰⁵ Доступно на: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.osce.org/files/f/documents/1/3/563505.pdf>

обавезе" и да „не поштује радну дисциплину“. У изјашњењу послодавца између осталог је наведено да се може закључити да јој посао „није приоритет“.

Утврђено је и да је жена 11. јуна дошла на посао и обављала редовне радне обавезе до уручења отказа, док је слободан дан тражила за 13. јун, односно за дан који још није наступио, због чега није било основа да се закључи да је произвољно изостала са рада или да је постојала реална намера да не дође на посао. Након спроведеног поступка, Повереник је оценио да је подносиатељка учинила вероватним акт дискриминације, док послодавац није понудио адекватне доказе да је отказ заснован на објективним и оправданим разлозима који нису у вези са њеним брачним и породичним статусом. Дато је мишљење да је послодавац повредио одредбе Закона о забрани дискриминације, због чега му је препоручено да отклони последице оваквог дискриминаторног поступања и да убудуће не крши прописе о забрани дискриминације.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/523-25-diskriminacija-na-osnovu-bracnog-i-porodicnog-statusa-na-radu/>

Пракса Повереника показује да притужбе у области рада и запошљавања подnose и мушкарци.

У једном од поступака, Повереник је разматрао **притужбу** мушкарца због дискриминације на основу пола и старосног доба у поступку запошљавања. У притужби је навео да сматра да је дискриминисан имајући у виду да су у људским ресурсима углавном запослене жене што фактички онемогућава или смањује могућност мушкарцима да се запосле у овој служби, те да му је деловало да компанија тражи особу женског пола имајући у виду да на другим локацијама у кадровском сектору већину чине жене. Иако у конкретном случају није утврђена дискриминација, Повереник је послодавцу препоручио да на нивоу целе компаније сагледа полну структуру запослених и размотри примену посебних мера у циљу постизања уравнотежености заступљености мање заступљеног пола, у складу са законом.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/679-24-misljenje-sa-preporukom-mera-u-oblasti-zaposljavanja/>

У Републици Србији жене чине приближно трећину предузетника, док је њихова заступљеност у управљачким структурама средњих и великих привредних друштава и даље ниска. Иако је број жена на позицијама оснивача или директора у благом порасту и износи око једне четвртине, овај напредак није довољан да би се значајније смањио јаз између жена и мушкараца. На наведене помаке утицале су мере подршке развоју женског предузетништва, пре свега кроз доделу бесповратних средстава, које су настављене и током 2025. године. Ипак, системски изостанак жена из управљачких структура и даље има вишеструке негативне последице, не само по економско оснаживање жена, већ и по конкурентност привреде и одрживост економског развоја у целини.

Повереник је Министарству привреде поднео **иницијативу за измену Закона о привредним друштвима, Закона о јавним предузећима и Закона о управљању привредним друштвима која су у власништву Републике Србије**, ради увођења квота за мање заступљени пол у органима управљања. Недовољна заступљеност жена у управљачким телима представља не само питање равноправности, већ и значајан пропуштен потенцијал за унапређење корпоративног управљања и друштвеног развоја. С обзиром на то да више од половине високообразованих у Европској унији, али и у Републици Србији, чине жене, неопходно је обезбедити услове да се овај ресурс у потпуности искористи

кроз равномернију заступљеност у органима одлучивања. Увођење квота од најмање 40% за мање заступљени пол има за циљ обезбеђивање правичније структуре одлучивања, без задирања у слободу избора конкретних кандидата.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/960-25-inicijativa-za-izmenu-zakona-o-privrednim-drustvima-zakona-o-javnim-preduzecima-i-zakona-o-upravljanju-privrednim-drustvima-koja-su-u-vlasnistvu-republike-srbije-radi-uvodjenja-kvota-za-manje/>

Од једнаке важности је и унапређивање и подстицање женског предузетништва. Стратегијом за развој малих и средњих предузећа за период од 2023. до 2027. године одређено је унапређење доступности финансијске подршке женама предузетницама, као и унапређење статистичког праћења женског предузетништва. У том контексту, донет је и *Програм подстицања развоја предузетништва кроз финансијску подршку за предузетништво жена у 2025. години*,¹⁰⁶ којим су обезбеђена бесповратна средства за различите облике подршке, укључујући развој женског предузетништва и спровођење политика родне равноправности на локалном нивоу.

У циљу изједначавања положаја жена у области рада, током године поднето је **више иницијатива надлежним министарствима ради измене и међусобног усаглашавања прописа који се односе на права жена у периоду трудноће, породилског одсуства и одсуства са рада ради неге детета, без обзира на основ радног ангажовања.**

Анализом прописа и праксе Повереника уочено је да жене предузетнице и жене које су ангазоване по основу различитих врста уговора ван радног односа примају накнаде по основу рођења и неге детета и посебне неге детета које не обухватају плаћање пореза и доприноса, док када је у питању запослена жена код послодавца њој се, од стране државе, поред накнаде зараде уплаћују и ови порези и доприноси. Поред тога, женама које раде по основу уговора ван радног односа актуелно законодавство не гарантује иста права као запосленим женама код послодавца, немају заштиту од прековременог, ноћног рада, на прерасподелу рада, на одмор, боловање и сл, иако би према Уставу Републике Србије и ратификованим конвенцијама требало да имају.

Иницијативе су упућене у циљу потпуног изједначавања положаја предузетница и жена ангазованих по основу уговора ван радног односа са положајем жена које су запослене код послодавца с обзиром да немају једнака права током трудноће, породилског одсуства и одсуства са рада ради неге детета. У питању је исти животни догађај (трудноћа и порођај) због чега не треба да постоји разлика у правима жена у потпуно упоредивим околностима. Такође, на овај начин се дестимулише и слаби женско предузетништво, samozapošljavanje и отежава положај на тржишту рада током веома захтевног и осетљивог периода живота. Повереница је нагласила да жене не треба да имају различит третман током трудноће и порођаја у зависности од врсте радног ангажовања, односно не би требало да прописи фаворизују само један облик радног ангажовања, и то радни однос код послодавца у односу на друге облике радног ангажовања (рад ван радног односа, samozapošljavanje, предузетништво).

Ове измене захтевају усклађивање више закона, укључујући Закон о раду, Закон о финансијској подршци породици са децом, Закон о доприносима за обавезно социјално осигурање, Закон о порезу на доходак грађана, Закон о здравственом осигурању, Закон о

¹⁰⁶ „Службени гласник РС”, бр. 81/2025 и 97/2025

привредним друштвима и Закон о пензијском и инвалидском осигурању, због чега су иницијативе упућене министарствима у чијој надлежности је предлагање ових прописа.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/16-25-inicijativa-ministarstvu-finansija-za-izjednacavanje-preduzetnica-i-zena-koje-rade-po-ugovoru-sa-zaposlenim-zenama-kod-poslodavca-tokom-trudnoce-i-porodjaja/>

Примили смо и притужбу родитеља у вези уписа детета у целодневни боравак. У притужби је наведено да је приликом уписа детета у први разред родитељима саопштено да дете не испуњава услове за похађање целодневне наставе јер отац није запослен у смислу Закона о раду, односно, јер је отац носилац пољопривредног газдинства. У притужби су указали да чињеница да је отац пољопривредник не значи да не ради, као и да сматрају да је њихово дете дискриминисано и неоправдано онемогућено да похађа целодневну наставу. Школи је дата препорука да предузме мере и активности из своје надлежности у циљу измене услова и да под радним ангажовањем родитеља убудуће узима у обзир не само радни однос у складу са Законом о раду (радни однос на одређено и неодређено време) него и друге облике радног ангажовања који такође подразумевају потребу усклађивања рада и родитељства, као и да у најбољем интересу ученице, сагледају да похађа целодневну наставу од следеће школске године или раније уколико је то могуће.¹⁰⁷

У прилог оваквог става институције говоре и ставови Међународне организације рада (МОР) која се залаже за усвајање и ефикасно спровођење закона који би разјаснили и утврдили постојање радног односа на основу чињеница а не форме уговора (препорука 198 из 2006.¹⁰⁸), како би се осигурало признавање и заштита права и радницима са непуним радним временом, привременим радницима, samozапосленима и другима. Тако се и у извештају МОР и канцеларије Високог комесара за људска права о правима на социјалну заштиту, наводи да је повремено запослење и пораст „флексибилних“ облика запослења често повезано са нижим нивоима радне и социјалне заштите и вишим степеном економске и социјалне несигурности. У прилог оваквом ставу говоре и резултати извештаја *Право на социјалну сигурност*¹⁰⁹ у коме се наводи и да постоји више од 100 судских одлука европских судова које у највећем броју случајева налажу да радници који су ангажовани по „независном“ основу или се samozапосљавају, буду такође категорисани као радници. И у нашој земљи се о овим темама све више говори, па се тако истиче да је радницима у уговорним односима (превасходно онима са уговором о обављању привремених и повремених послова) онемогућено да остваре чак и нека од најосновнијих права као што су права на минималну зараду, ограничено радно време, одморе и одсуства¹¹⁰, као и да Закон о раду не прецизира положај „осталих радно ангажованих лица“, те да ниједан од уговора за обављање рада ван радног односа није регулисан на потпун и задовољавајући начин, сходно чему и пракса иде на штету радника¹¹¹.

¹⁰⁷ Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/923-25-prituzba-protiv-skole-zbog-kriterijuma-za-pohadjanje-celodnevne-nastave/>

¹⁰⁸ Доступно на: https://normlex.ilo.org/dyn/nrmlx_en/?p=NORMLEXPUB.12100.0:NO:P12100_INSTRUMENT_ID:312535

¹⁰⁹ *Right to Social Security*, International Labour Organization and office of the High Commissioner for Human Rights, информативни лист бр. 39, Њу Јорк и Женева, објављено 2025, доступно на <https://www.ilo.org/sites/default/files/2025-02/OHCHR-IL0%20Fact%20Sheet%20Right%20to%20Social%20Security%20web.pdf>

¹¹⁰ *Извештај о стању људских права у Републици Србији у 2024*, Фондација Центар за демократију, Пројекат „Радна права и достојанствен рад у социо-економским реформама у Србији - Црно на бело“, уз подршку Међународног центра Олоф Палме, Проф. Бојан Урдаревић | Асистент Јована Мисаиловић, Београд, објављено 2025, доступно на: <http://www.centaronline.org/userfiles/files/publikacije/FCD-Izvestaj-o-stanju-radnih-prava-u-Republiki-Srbiji-2024.pdf>

¹¹¹ *Главни проблеми радног законодавства у Србији*, Фондација Центар за демократију, Пројекат „Радна права и достојанствен рад у социо-економским реформама у Србији - Црно на бело“, уз подршку Међународног центра Олоф Палме, Проф. Бојан Урдаревић | Асистент Јована Мисаиловић, Београд, објављено 2025, доступно на: <http://www.centaronline.org/userfiles/files/publikacije/FCD-Glavni-problemi-radnog-zakonodavstva-u-Srbiji.pdf>

Поред наведеног, Повереник је и у извештајној години истицао неопходност обезбеђивања највишег стандарда здравствене заштите и пуно поштовање људских права жена током трудноће и порођаја. Акушерско насиље представља специфичан вид родно заснованог и институционалног насиља чије последице могу озбиљно да утичу на физичко и ментално здравље жена. У извештају Акушерско и гинеколошко насиље у ЕУ – распрострањеност, правни оквири и образовање наводи се да акушерско и гинеколошко насиље представља распрострањен, али недовољно пријављиван проблем у државама чланицама ЕУ, као и да недостатак јединствених дефиниција, прикупљања података и свести доприноси невидљивости и некажњивости. Поред тога, наводи се и да сузбијање акушерског и гинеколошког насиља захтева унапређење разумевања и препознавања, унапређење правног оквира и приступа правди, као и унапређење превенције. На регионалној конференцији „Родни аспект медицинске етике: пример акушерског насиља“ повереница је истакла да свако друштво мора да створи подстицајно и безбедно окружење за жене и да им обезбеди највише стандарде и хуман третман током трудноће и порођаја. То није само питање здравља и квалитета живота, већ и суштинско питање равноправности жена. У целом региону присутни су случајеви неадекватног или нехуманог третмана жена током трудноће и порођаја, зато је одговорност на институцијама система и здравственим радницима, али и на свима нама као појединцима, да се овај проблем системски искорени.

Подсећања ради, како би се унапредила здравствена заштита жена током трудноће и порођаја, као и приликом спровођења процедуре индукованог побачаја и обезбедио највиши стандард здравствене заштите и хуман третман, без понижавајућег и увредљивог поступања, у складу са прописима и утврђеним стручним стандардима, Повереник је 2024. године упутио гинеколошко-акушерским клиникама и Министарству здравља препоруку мера да, између осталог, обезбеди јачање капацитета здравствене установе, како просторних услова, тако и редовне провере квалитета пружених услуга здравствене заштите, обезбеди константно стручно усавршавање здравствених радника, омогући женама током порођаја, уколико желе, присуство/пратњу чланова породице или другог лица. Након упућених препорука, Министарство здравља извршило је контролу свих 55 породилишта у Србији са циљем унапређења стања и сагледавања потреба за реконструкцијом породилишта, порођајних сала, породичних соба, а идентификовани су и недостаци у погледу просторних и кадровских капацитета. Побољшање по питању третмана пре, после и након порођаја потврдиле су жене које су нам се обратиле након упућене препоруке мера, наводећи да се ситуација побољшала посебно у опхођењу и односу медицинског особља према трудницама и породилима.

У току 2025. године Министарство здравља је заједно са Академијом медицинских наука Српског лекарског друштва и Републичком стручном комисијом за гинекологију и акушерство представило Национални водич добре клиничке праксе за физиолошки вагинални порођај, који за циљ има унапређење квалитета здравствене заштите у Србији, посебно у области примарне здравствене заштите. Њихова примена треба да омогући стандардизован приступ лечењу и праћењу трудница, смањење варијабилности у пракси и унапређење исхода за мајке и децу. У овом водичу се, између осталог, наводи да је неопходно да обраћање трудници у породилишту буде достојанствено, љубазно и уз поштовање, да је трудницу је неопходно охрабрити да поставља питања, дати јој потребно време да донесе одлуке које се тичу њеног порођаја и помоћи јој стручним мишљењем у доношењу таквих одлука, као и да сво особље које се налази у породилишту треба да пружа пуну подршку трудници током њеног боравка у порођајној сали и колико год је то могуће поштује њене индивидуалне, културолошке или/и верске обичаје.

Шири друштвени и институционални контекст положаја жена у области здравља додатно осветљавају подаци који указују да више од 500 милиона жена широм света живи у условима менструалног сиромаштва, при чему се процес системског решавања овог проблема одвија споро и неуједначено. На значај унапређења сексуалног и репродуктивног здравља и права жена указују и активности на нивоу Европске уније, укључујући Резолуцију Европског парламента о стању у погледу сексуалног и репродуктивног здравља и права у контексту здравља жена, као и Директиву ЕУ 2022/542 о стопама пореза на додату вредност, којом је државама чланицама омогућено да примене снижену, па и нулту стопу ПДВ-а на производе за женску хигијену. На овај начин државе се подстичу да производе за менструалну хигијену учине доступнијим и да допринесу очувању здравља и достојанства жена и девојчица.

Полазећи од наведених међународних стандарда и препорука, Повереник је Министарству финансија поново упутио **иницијативу за ослобађање од плаћања ПДВ-а на производе који се користе за женску хигијену**, односно за смањење утврђене пореске стопе на ове производе. Указано је да је право на менструално достојанство саставни део основних људских права, те да држава има обавезу да обезбеди системску подршку кроз измену прописа и одговарајуће буџетске интервенције. Одржавање менструалне хигијене мора бити доступно свакој девојци од тренутка добијања менструације, уз обезбеђивање потпуних и свеобухватних информација, имајући у виду да приступ здравим менструалним производима директно утиче на унапређење здравља, спречавање болести, планирање породице, сигурну трудноћу и порођај, као и на целокупно репродуктивно здравље.

У том контексту, Повереник је указао и на примере добре праксе, међу којима је и обезбеђивање бесплатних хигијенских средстава за ученице Средње школе унутрашњих послова „Јаков Ненадовић“ и полазнице Центра за основну полицијску обуку, као пример конкретне мере која доприноси заштити здравља и достојанства девојчица и жена.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/531-25-inicijativa-za-oslobadjanje-od-placanja-pdv-a-na-proizvode-koji-se-koriste-za-zensku-higijenu/>

У току 2025. године поновљене су и иницијативе које су се односиле на измене Кривичног законика и Закона о извршењу кривичних санкција.

Повереник је, током ранијег периода више пута надлежном министарству поднео више образложених **иницијатива**¹¹² које су се односиле на измену и/или допуну више одредаба Кривичног законика, као и Закона о извршењу кривичних санкција. Повереник је подсетио на неопходност измена Кривичног законика и његовог усклађивања са Директивом (2012)29 ЕУ у погледу појма жртве, затим са Директивом Европског парламента и Европског савета о борби против насиља према женама и породичног насиља (2022/0066(COD) PE-CONS 33/24).

Имајући у виду да раније иницијативе Повереника нису усвојене, односно да Кривични законик није измењен поновљене су иницијативе из претходних година. Поново је указано на потребу измене неколико чланова Кривичног законика којима су прописана кривична дела: Недозвољени прекид трудноће (чл.120), Силовање (чл.178), Обљуба над немоћним лицем (чл.179) Преношење инфекције ХИВ вирусом из члана 250. КЗ, као и измене у Глави 14. Кривичног законика у погледу **прописивања новог дела којим би се извршила**

¹¹² <https://ravnopravnost.gov.rs/389-24-objedinjena-inicijativa-ministarstvu-pravde-za-izmenu-krivichnog-zakonika/>
<https://ravnopravnost.gov.rs/696-24-misljenje-na-nacrt-zakona-o-izmenama-i-dopunama-krivichnog-zakonika/>
<https://ravnopravnost.gov.rs/rs/390-24-inicijativa-za-izmenu-zakona-o-izvrshnju-krivichnih-sankcija/> и
<https://ravnopravnost.gov.rs/480-24-inicijativa-za-izmene-i-dopune-clana-181-zakona-o-izvrshnju-krivichnih-sankcija/>

инкриминација злоупотребе и објављивања снимака полно експлицитног садржаја тако што би се посебно санкционисала злоупотреба правих или лажних снимака полно експлицитног садржаја. Посебно је потребно санкционисати чињење доступним овог садржаја трећем лицу или већем броју лица, као и када је садржај објављен или уступљен употребом рачунара, средстава информационих или комуникационих технологија или на други начин. Поред чињенице да последице овог дела погађају жртву, не треба занемарити чињеницу да оне погађају и чланове породице и непосредно окружење жртве, а жртва се тешко опоравља јер садржај може бити доступан и после више година и изнова и изнова реутрауматизовати жртву. Жртве ових дела су најчешће жене и деца, али могу бити и мушкарци. Имајући у виду последице дела неопходно је унапредити њихову заштиту, која је у великом броју случајева немогућа без помоћи тужилаштва и полиције.

Овакве промене изискују обезбеђивање додатних људских и техничких средстава, међутим то не може бити разлог да се несанкционише овај вид насиља и не заштити жртва. Прописивањем злоупотребе и објављивања снимака полно експлицитног садржаја као кривичног дела имало би, између осталог, и превентивну функцију у одвраћању потенцијалних учиниоца од извршења овог дела. Као квалификовани облик овог кривичног дела свакако би требало предвидети ситуацију у којој се као жртва појављује дете. Чињеница је да наш Кривични законик већ садржи низ дела која регулишу неовлашћено фотографисање, снимање, прислушкивање, објављивање и приказивање туђег списка, портрета и снимка, неовлашћено прикупљање личних података и сл. међутим ова дела не препознају у довољној мери специфичности овако софистицираних облика насиља и чињење доступним великом броју лица путем информационих технологија.

С обзиром на број фемцида током година, указали смо да треба размотрити да ли би се **увођењем фемцида као посебног кривичног дела** допринело бољем одговору на овај облик насиља, с обзиром да постоје одређене карактеристике и специфичности које ово дело разликују од кривичних дела убиства. Увођењем дела фемцида послала би се јасна порука о важности решавања овог горућег друштвеног проблема, при чему би се тиме омогућило и адекватно и централизовано прикупљање података које би допринело, између осталог, бољем планирању превентивних активности и других адекватних мера.

Подсећања ради Министарства правде је 6. децембра 2024. године обавестило Повереника да су измене и допуне Кривичног законика у току, и да ће предстојеће измене обухватити најбоље законско решење или путем увођења новог кривичног дела *Неовлашћено дељење и злоупотреба снимака интимне садржине* или проширењем радњи извршења неког од постојећих кривичних дела, у складу са релевантном иницијативом Повереника.

Повереник је поновио и иницијативу за измену члана 181. Закона о извршењу кривичних санкција како би се размотрило увођење обавезе за надлежне органе да, по службеној дужности у случајевима родно заснованог и породичног насиља обавесте жртву о отпуштању осуђеног или његовом бекству из затвора, без обзира на процену ризика од стране завода у конкретном случају. Такође је предложено да уколико се не усвоји иницијатива по питању обавезног обавештавања жртве, да се пропише обавеза за надлежне органе да у свакој фази поступка укажу жртви како и на који начин може да добије односно да затражи добијање обавештења из члана 181. став 1. Закона. Такође, Повереник је у иницијативи предложио да се обавеза обавештавања жртве предвиди за већи број кривичних дела од оних која су сада прописана законом. Подсећања ради, након обраћања удружења „Атина“ и „Астра“ поднета је и допуна иницијативе којом је тражено да се обавештење о отпуштању из затвора прошири и на жртве трговине људима, јер би то имало далекусежне позитивне ефекте на безбедност,

опоравак и реинтеграцију жртава у друштво. Истакнуто је да члан 30. Конвенције Савета Европе о борби против трговине људима афирмише мере заштите жртава, сведока и лица која сарађују са судским органима, и наглашава обавезу страна уговорница да усвоји законодавне или друге мере како би се током судских поступака обезбедила заштита приватности жртве као и безбедност и заштита од застрашивања.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/473-25-inicijativa-za-izmenu-krivichnog-zakonika/>

Притужбе по основу брачног и породичног статуса често су се односиле на остваривање родитељских права, приступ информацијама у вези са образовањем и развојем детета, као и на остваривање права из области социјалне и дечије заштите. Пракса Повереника указује да и даље постоје укорењени стереотипи о родним улогама, према којима се брига о деци и породици у највећој мери приписује женама, што доводи до неравноправног положаја, како у приватној, тако и у јавној сфери.

У једном од предмета, **притужбу** је поднела жена која је, након смрти оца детета са којим је била у ванбрачној заједници, покушала да детету, поред постојећег презимена, дода и презиме оца, након што је очинство накнадно утврђено судском одлуком. У поступку пред матичном службом указано јој је да то није могуће, уз образложење да би дете на тај начин имало презиме различито од родитеља, као и да би могућност уписивања два презимена постојала да је мајка била у браку и да сама има два презимена.

Повереник је указао на своју ранију праксу у којој је утврђено да је надлежни орган повредио одредбе Закона о забрани дискриминације давањем тумачења којима су родитељи, без обзира на брачни статус, довођени у неравноправан положај приликом одређивања презимена детета у складу са одредбама Породичног закона. Током поступка, притужила је обавестила Повереника да је у међувремену остварила право и извршила промену личног имена детета у матичној служби, услед чега је поступак обустављен, имајући у виду да се подносиатеља притужбе сагласила да су последице поступања које је било разлог подношења притужбе отклоњене.

Родни стереотипи посебно долазе до изражаја у приватној сфери, приликом обављања кућних послова, остваривања родитељских права, као и у области неге и бриге о деци и старијим члановима породице, укључујући исхрану, васпитање, хигијену и здравље. Родни дисбаланс је изражен и кроз друштвене норме које одступање мушкараца од пуног и сталног радног времена често стигматизују, при чему таква очекивања имају и јасну родну и класну димензију. Традиционално схватање „идеалног радника“ код мушкараца подразумева њихову улогу као примарних материјалних обезбеђивача породице, што је у складу са модерним, али и даље доминантним моделима улоге супруга и оца. Насупрот томе, жене су у пракси најчешће перципиране као једини родитељи када је реч о обавезама у вези са неформалном негом и бригом о деци, као и у области кућних и помоћних послова, у којој је готово половина лица неформално запослена.¹¹³

Посебан проблем у области брачног и породичног статуса представљају и случајеви у којима један родитељ, након развода брака, упркос правноснажној и извршној судској одлуци, не плаћа издржавање детета. Повереник је и у претходном периоду подржавао иницијативе усмерене на оснивање механизма који би допринели унапређењу положаја деце и родитеља

¹¹³ Научна монографија: Драган Стојановић, Конфликт и баланс: како парови у Србији балансирају између посла, породице и друштвених очекивања, Досије студио, 2025.

који самостално обезбеђују њихово издржавање. У том контексту, усвајање Закона о остваривању права из алиментационог фонда¹¹⁴ представља помак, будући да је прописано оснивање алиментационог фонда који ће обезбеђивати привремено издржавање деце у случајевима када родитељ који је у обавези не плаћа алиментацију, док ће држава накнадно потраживати дуг од неплатише. За примену овог закона у 2025. години издвојено је 500 милиона динара, а максималан износ по детету утврђен је у висини до 25.000 динара. Посебан значај алиментационог фонда огледа се у обезбеђивању редовности издржавања деце и задовољењу њихових основних потреба, као и у спречавању сиромашења породица и њиховог уласка у стање социјалне искључености и сиромаштва.

Управо овакви примери показују да се родна неравноправност не исцрпљује у формалном признању права, већ да њене последице постају највидљивије онда када изостане делотворна примена прописа и системска подршка породицама, нарочито у ситуацијама које најчешће погађају жене као примарне неговатељке и родитеље који преузимају терет свакодневне бриге о деци. Стога подаци о родном јазу у зарадама, неравномерној расподели неплаћеног рада у домаћинству и мањој заступљености жена на позицијама одлучивања указују да формална равноправност није довољна без стварне примене прописа и промене друштвених образаца. Родни стереотипи и патријархалне норме и даље утичу на положај жена, али и мушкараца, ограничавајући њихове животне изборе и могућности.

Посебан изазов у остваривању родне равноправности и даље представља родно засновано насиље, укључујући насиље у породици, партнерским односима и дигиталној сфери, као најтежи облик дискриминације жена. Фемицид, као најекстремнији облик овог насиља, и даље је присутан, што указује на потребу систематичног, благовременог и координисаног поступања свих надлежних институција. Повереник је и у извештајној години указивао да свака жена има право на живот без страха и да одговор друштва на насиље према женама представља тест стварне посвећености равноправности и заштити људских права.

У том контексту, посебан значај има **Посебан извештај Повереника о дискриминацији жена 2015–2025**,¹¹⁵ који пружа свеобухватан увид у стање, изазове и системске недостатке у остваривању родне равноправности у Републици Србији. Иако је нормативни оквир у области заштите од дискриминације развијен, пракса Повереника, заснована на притужбама и обраћањима грађана и грађанки, недвосмислено показује да су жене у Србији и даље чешће изложене дискриминацији у готово свим областима друштвеног живота. Повереник је још 2015. године, по сопственој иницијативи, поднео Народној скупштини први Посебан извештај о дискриминацији жена, а деценију касније стекли су се нарочито важни разлози да се стање поново свеобухватно сагледа.

Потребу за новим извештајем додатно су појачале околности последњих година, укључујући раст јавних отпора према политикама једнаких могућности и привремену суспензију примене Закона о родној равноправности у 2024. години. На проблеме у примени прописа и недовољну делотворност мера у супротстављању родним стереотипима указали су и међународни механизми заштите људских права. Подаци и искуства жена потврђују да формална равноправност није довела до стварне једнакости, као и да су, уз постојеће, препознати и нови облици дискриминације, нарочито у дигиталном окружењу и културно-медијском простору. Посебно су изложене жене у већем ризику од вишеструке и

¹¹⁴ „Службени гласник РС”, број 51/25

¹¹⁵ Доступно на: <https://ravnopravnost.gov.rs/posebni-izvestaji/>

интерсекцијске дискриминације, као што су Ромкиње, самохране мајке, жене са инвалидитетом, сиромашне жене и жене из руралних средина.

Извештај се ослања на искуства жена, релевантна истраживања и праксу Повереника и приказује кључне обрасце дискриминације у областима рада и запошљавања, образовања, јавног и политичког живота, медија и културе, здравствене и социјалне заштите, као и у контексту родно заснованог и дигиталног насиља. Родно засновано насиље, укључујући дигитално насиље и злоупотребу технологије, остаје један од најраспрострањенијих облика дискриминације жена, са тешким последицама по достојанство, безбедност и учешће жена у јавном простору.

Према извештају ОЕБС-а *Финансирање развоја за родну равноправност*,¹¹⁶ насиље обухвата широк спектар облика физичког, сексуалног и психолошког насиља, укључујући – али не ограничавајући се на – насиље интимних партнера, сексуално насиље и трговину женама и девојчицама. Родно засновано насиље је глобални друштвени проблем са далекосежним последицама и често остаје недовољно видљиво, при чему жене у насилном односу могу провести дуги низ година. Један од кључних фактора који утиче на одлуку о напуштању насилног односа јесте финансијска сигурност жене. Налази *Извештаја о глобалном родном јазу*¹¹⁷ указују да економска зависност функционише као важан механизам који продужава изложеност жена насиљу: двоструко је већа вероватноћа да ће финансијски зависна жена остати у насилној вези дуже од пет година (48%) у поређењу са финансијски независном женом (22%), док 41% жена као кључну препреку напуштању насилног партнера наводи социо-економске разлоге (недостатак смештаја или средстава за живот).

Резултати анализе *Заробљене у насиљу*¹¹⁸ додатно указују да, уколико жене не могу да обезбеде основне животне потребе себи и својој деци, а притом немају подршку породице или институција, често остају приморане да остану у насилном односу. Подаци показују да је више од половине жена било изложено неком облику насиља у партнерским односима, док је 37% жена било изложено породичном насиљу од садашњег или бившег партнера са којим су живе у истом домаћинству. Посебно забрињава податак да је трећина жена у насилном односу живела дуже од пет година, а 74% наводи да је насиље доживљавала често. Економско насиље се истиче као чест, али недовољно видљив облик породичног насиља: 53% жена које се тренутно налазе у ситуацији породичног насиља изјављује да се осећа финансијски зависно од партнера, док 46% наводи да партнер доноси све финансијске одлуке у домаћинству. Имајући у виду комплексност феномена насиља, које се манифестује и кроз социо-економске односе, неопходан је системски развој делотворне и циљане подршке и економског оснаживања жена, како би могле да обезбеде достојанствен живот без насиља.

Да насиље према женама чешће оправдавају девојнице и жене које ступају у брак у децем узрасту наводи се у истраживању *Дечји брак и адолесцентне трудноће у Србији – одговор и изазови*¹¹⁹. Свака пета жена из ромске популације сматра да је прихватљиво да је партнер удари ако занемарује децу, док је међу женама које нису ступиле у дечји брак тај проценат 11,8%. У истраживању се указује и да су сексуална и репродуктивна права девојчица и жена у

¹¹⁶ *Development Finance for Gender Equality 2025*, OECD, доступно на: [https://one.oecd.org/document/DCD/DAC/GEN\(2025\)1/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DCD/DAC/GEN(2025)1/en/pdf)

¹¹⁷ *Извештај о глобалном родном јазу*, Светски економски форум, доступно на: <https://www.weforum.org/publications/global-gender-gap-report-2025/>

¹¹⁸ Доступно на: https://ideje.rs/wp-content/uploads/2025/02/Zarobljene_u_nasilju_web.pdf

¹¹⁹ Доступно

на: https://www.unicef.org/serbia/media/29371/file/De%20C4%8Dij%20brak%20i%20adolescentne%20trudno%20C4%87e%20u%20Srbiji%20E2%80%93%20odgovor%20i%20izazovi_web.pdf.pdf

контексту дечјег брака значајно нарушена, као и да жене које су ступиле у дечји брак у већој мери наводе да не могу да одбију сексуални однос са партнером уколико он то жели. Национална коалиција за окончање дечјих бракова основана је у Србији 2019. године, а Повереник је члан ове коалиције од њеног оснивања.

На општепознате облике насиља према женама надовезује се и дигитално насиље као изазов савременог доба. Нови и развијајући облици насиља посредством дигиталних технологија представљају кључну димензију родно заснованог насиља и узнемиравања, а њихово сузбијање је од суштинског значаја за достојанство и равноправност у физичком и дигиталном окружењу. Национална истраживања указују на све већу распрострањеност дигиталног насиља, при чему је слање нежељених садржаја и јавно понижавање девојака и жена на друштвеним мрежама један од најчешћих облика насиља у дигиталном простору у Србији, где свака трећа жена и девојка доживи неки вид дигиталног насиља.¹²⁰ И пракса Повереника потврђује озбиљност ових појава.

Мишљење је донето у поступку поводом **притужбе** због дискриминације на основу пола, у којој је наведено да је ученица била жртва дигиталног насиља када је ученик користио њене фотографије објављене на друштвеним мрежама и дигиталном обрадом направио фотографије без одеће и поделио преко свог налога на друштвеним мрежама. Даље је наведено да школа није предузела мере да се ученица осећа безбедно и сигурно у школском окружењу, као и да је школа донела одлуку о кажњавању ученика на незаконит начин, знајући да ће поништајем незаконите одлуке ученик остати некажњен. Након спроведеног поступка, Повереник је дао мишљење да је школа повредила одредбе Закона о забрани дискриминације, па јој је препоручено да настави да пружа подршку ученици докле год за тим постоји потреба, као и да организује вршњачку едукацију за ученике и едукацију за запослене у гиманзији на тему родно заснованог дигиталног насиља.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/645-24-prituzba-ucenice-protiv-gimnazije-zbog-diskriminacije-na-osnovu-pola/>

Повереник је у оквиру раније поменутог пројекта „Зауставимо насиље, остваримо равноправност“ учествовао у спровођењу активности усмерених на унапређење родне равноправности и спречавање дискриминације и насиља над женама и девојчицама, а спроведено је и истраживање „Зашто жене не пријављују насиље“, као и анализа примене Пекиншке декларације и Платформе за акцију у областима образовања, привреде, учешћа жена у доношењу одлука и медија. Поред тога, додељена су два гранта за унапређење положаја жена у руралним подручјима, у износу од по 35.000 евра, са циљем економског оснаживања жена и смањења неједнакости у мање развијеним срединама, а одржане су и вршњачке радионице у више средњих школа широм Србије, са посебним акцентом на равноправност и спречавање насиља.

¹²⁰ Доступно на: <https://europa.rs/ponizavanje-zena-na-drustvenim-mrezama-najcesci-oblik-digitalnog-nasilja/>

Најтежи исход родно заснованог насиља је фемцид, односно убиство жене зато што је жена. Међутим, и поред иницијатива организација цивилног друштва, као и препорука Повереника, и даље није успостављен Национални контролни механизам за праћење случајева фемцида у Републици Србији, у складу са Стратегијом за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици. Број фемцида је и даље висок – 17 фемцида током 2025. године, према подацима из медија.

Свака жена има право на живот без страха

Поводом обележавања Националног дана сећања на жене жртве насиља, указано је на размере и континуитет родно заснованог насиља у Србији. У саопштењу је указано да је у протеклих 14 година у породичном насиљу убијено више од 430 жена. Ови подаци, како је истакнуто, указују на неопходност да друштво у целини, укључујући институције и појединце, преузме пуну одговорност у спречавању насиља и стварању безбедног окружења за жене. Иако систем заштите од насиља постоји, он мора бити унапређен тако да у пракси буде способан да благовремено и ефикасно реагује. Поред законских решења, посебан значај има јачање институционалних капацитета, континуирана превенција, као и обезбеђивање свеобухватне подршке женама – од охрабривања пријављивања насиља, до психолошке, социјалне и материјалне помоћи.

Указано је и на чињеницу да је фемцид најекстремнији облик родно заснованог насиља, дубоко повезан са патријархалним обрасцима и родним стереотипима који жену посматрају као власништво мушкарца. У том смислу, наглашена је потреба за систематским радом на разградњи стереотипа кроз образовање, медије и културу, уз активно укључивање свих релевантних друштвених актера.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/rs/poverenica-svaka-zena-ima-pravo-na-zivot-bez-straha/>

Ромкиње, жене са инвалидитетом, избеглице и мигранткиње, старије и младе жене, жене са села, као и припаднице ЛБТИ+ заједнице, изложене су вишеструкој и интерсекцијској дискриминацији која значајно ограничава њихово пуно учешће у друштвеном и јавном животу. Положај ових група жена указује на постојање дубоко укорених неједнакости и на потребу за свеобухватним, циљаним и дугорочним мерама које ће обезбедити једнак приступ образовању, запошљавању, здравственој и социјалној заштити, правди, као и политичком и јавном животу.

Посебно неповољан положај имају старије жене, нарочито у руралним срединама, које се често суочавају са ограниченим приступом здравственој заштити услед сиромаштва, недоступног превоза и дугих листа чекања на прегледе. Ограничен приступ образовању, тржишту рада, фондовима за развој и услугама подршке додатно продубљује њихову економску зависност, док сиромаштво остаје један од кључних изазова. Већина жена на селу нема власништво над земљом нити учествује у доношењу одлука у домаћинству и заједници, а њихов положај додатно отежавају традиционалне друштвене и културне норме које им приписују улогу неговатељки и неплаћених радница у домаћинству.

Имајући у виду ове изазове, Повереник је спровео пројекат „Унапређење положаја жена и девојчица у руралним областима“, у оквиру програма UN Women, уз финансијску подршку Амбасаде Краљевине Норвешке у Београду. Циљ пројекта био је јачање безбедности и економске независности жена и девојчица у руралним срединама, кроз подизање свести о механизмима заштите од насиља и дискриминације, као и кроз јачање капацитета локалних организација које се баве овом облашћу. Поред едукативних активности и менторске подршке, обезбеђена је и финансијска подршка женама са села за набавку неопходних средстава и опреме за рад у пољопривреди, у циљу њиховог економског оснаживања и дугорочне самосталности.

Реализација пројекта допринела је бољем разумевању специфичних изазова са којима се суочавају жене у руралним подручјима, као и јачању сарадње између институција, организација цивилног друштва и локалних заједница. У оквиру пројекта објављене су и две раније поменуте публикације – „Положај жена и девојчица у руралним областима Златиборског, Моравичког и Рашког округа“ и „Аутентичне приче из живота жена на селу“, које су доступне на интернет страници Повереника.¹²¹

Укрштање различитих основа дискриминације доводи до дубоке социјалне искључености, сиромаштва и ограниченог приступа правима, при чему су последице структурне и дуготрајне, јер погађају не само појединке, већ и читаве заједнице, преносећи се са генерације на генерацију. Због тога је неопходно да сви релевантни актери доследно примењују начело равноправности жена и мушкараца кроз јасне институционалне мере, јавне политике и буџетске одлуке које ће системски унапређивати положај жена у већем ризику од дискриминације и доприносити изградњи инклузивнијег и праведнијег друштва.

Повереник у континуитету указује на бенефите остваривања родне равноправности, па је тако, примера ради, кроз пројекат „Образовање за равноправност“ реализована изложба „Великанке српске културе“ посвећена откривању и представљању знаменитих жена из српске историје и културе попут Жанке Стокић, Мире Траиловић, Марије Трандафил и других. Млади људи који су изложбу посетили или испратили виртуелну, кроз пратеће радионице и дискусије, мотивисани су на критичко промишљање, стицање нових знања, креирање антидискриминаторног и антимиогоиног културног модела. Током пројекта одржано је укупно 24 радионице за ученике (12 у Београду и 12 у другим градовима Србије), као и радионице за наставнике, са

фокусом на родну равноправност. Поред тога, припремљен је и приручник за наставнике на тему антидискриминације и родне равноправности.

На важност коју овој теми посвећује институција говори и податак да је годишња конференција Повереника, са називом „Положај жена – велики кораци, мали помаци: како нам образовање

¹²¹ Доступно на: <https://ravnopravnost.gov.rs/unapredjenje-polozaja-zena-i-devojica-u-ruralnim-oblastima/>

може помоћи", која се традиционално организује поводом Међународног дана толеранције, била посвећена положају жена, посебно оних из руралних средина, као и значају образовања младих у превазилажењу јазу у остваривању пре свега родне равноправности, подизању свести и препознавању дискриминације. О овим темама се разговарало у панел дискусијама уз учешће представника институција и цивилног друштва из Србије, региона и Европе.

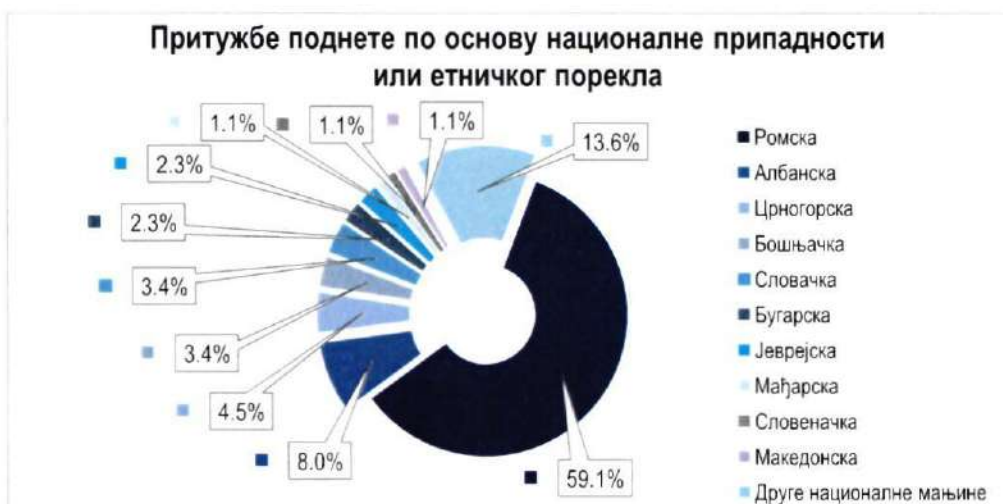

Годишња конференција Повереника, 2025

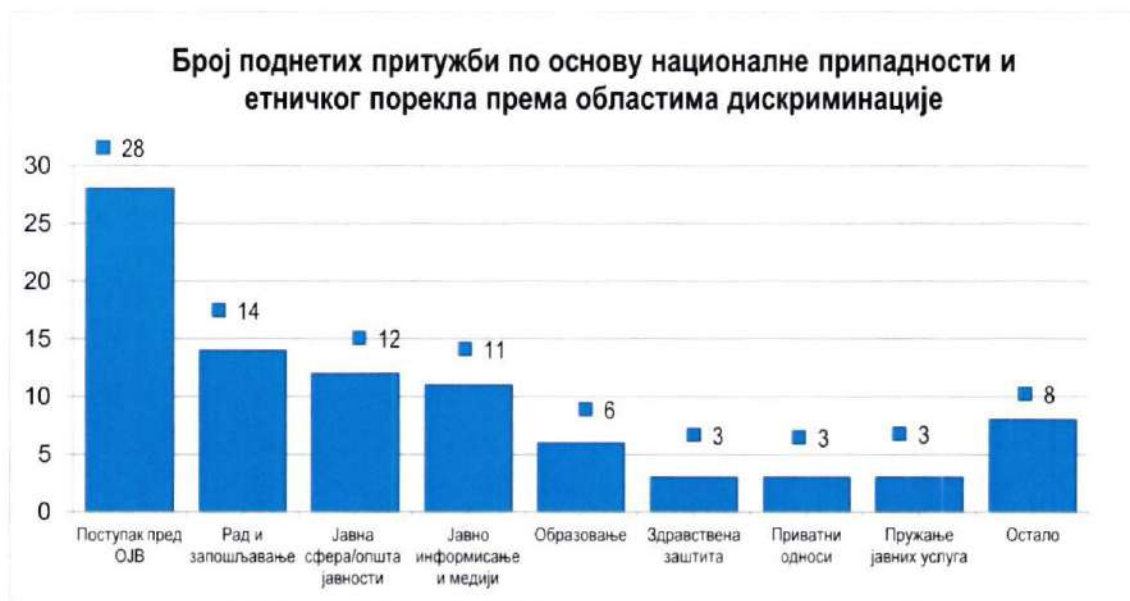
На основу прегледа стања и проблема у остваривању равноправности и заштити од дискриминације на основу старосног доба као личног својства, произилазе одговарајуће препоруке које су дате у сажетку овог извештаја.

Дискриминација на основу националне припадности или етничког порекла

Током 2025. године Поверенику је поднето незнатно више притужби у односу на 2024. годину по основу националне припадности или етничког порекла као личног својства. Укупно је поднето 88 притужби, чиме се овај основ и даље налази у врху по броју поднетих притужби.

Од укупног броја притужби поднетих по овом основу, 52 притужбе односила се на ромску националну припадност, што чини 59% свих притужби. По броју притужби следе притужбе које се односе на припаднике албанске националне мањине (7), црногорске (4), бошњачке (3), словачке (3), бугарске и јеврејске (по 2), као и мађарске, словеначке и македонске националне мањине (по 1). У преосталим притужбама национална припадност није била прецизирана. Као и претходне године, у највећем броју случајева обрађала су се физичка лица (41), и то претежно мушкарци (30), као и организације цивилног друштва које су поднеле исти број притужби (41). Поред тога у четири случаја притужбу су поднели државни органи – инспекције и две притужбе су поднете од стране групе лица.

Највише притужби поднето је у области која се односи на поступање органа јавне власти (28), затим у области рада и запошљавања (14), јавне сфере/опште јавности (12 - ова област обухвата објаве на друштвеним мрежама, различитим интернет платформама и другим местима доступним јавности), јавног информисања и медија (11), образовања и стручног оспособљавања (6), приликом пружања јавних услуга, здравствене заштите и у области приватних односа по три, док је у осталим областима поднет мањи број притужби. Упоредни преглед података из претходних година показује да у структури притужби по основу националне припадности или етничког порекла није дошло до суштинских промена, при чему се притужбе и даље у највећој мери односе на поступање органа јавне власти, као и на области рада и запошљавања и јавне сфере.

Као и претходних година, највећи број притужби по овом основу поднет је због дискриминације припадника ромске националне мањине. Дискриминација и цигиназам као њен облик, сиромаштво и социјална искљученост су и даље једни од највећих проблема са којима се ромска национална мањина суочава. Један број припадника ромске националне мањине и даље живи у тешком сиромаштву и у условима који не обезбеђују достојанствен живот, посебно у погледу становања и приступа основној инфраструктури. Ови дуготрајни неповољни услови живота и дискриминација заједно се одражавају на образовање, здравствену заштиту, могућности запошљавања, пуно учешће у друштвеном животу и политичку партиципацију.

На континуитет структурних проблема у положају ромске националне мањине указано је и у *Извештају о Републици Србији за 2025. годину*, који је већ више пута споменут. У овом извештају се наводи да ученици ромске националности иако користе стипендије кроз афирмативне мере, стопа напуштања школе је и даље висока, посебно међу ромским девојчицама, као и да су деца ромске националности и даље несразмерно заступљена у специјалним школама и одељењима. Истиче се да је прелазак из образовања на тржиште рада нарочито изазован, као и да су Роми и даље недовољно заступљени у јавној управи. Извештај указује и на наставак праксе принудних исељења. Поред тога, као и у претходним извештајним периодима, указује се да су рани и дечји бракови изражен проблем у ромским заједницама, као и да насиље у породици често остаје непријављено.

Да значајни изазови погађају децу ромске националности и повећавају ризик од дискриминације у области образовања указују и подаци из *Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период 2022–2030. године*¹²² о ниском обухвату деце ромске националности до пет година предшколским васпитно-образовним програмима, будући да само 7,4% деце похађа предшколско образовање, док је у општој популацији тај проценат око 60%. Недовољан обухват предшколским образовањем утиче на даљи ток школовања, имајући у виду његов значај за развој основних вештина, социјализацију и припрему за полазак у школу, као и успех у припремном предшколском програму и основном образовању. Оваква ситуација доприноси одржавању постојећих разлика и њиховом продубљивању у каснијим животном добу.

У поређењу са претходним годинама, у области образовања уочава се нешто мањи број притужби које се односе на дискриминацију и вршњачко насиље према деци ромске националности, али такви случајеви и даље постоје. Тако је организација цивилног друштва указала Поверенику на вршњачко насиље над учеником који је ромске националне мањине наводећи да школа није адекватно реаговала, због чега је Повереник школи упутио препоруку мера да спроведе обуку запослених и ученика на тему вршњачког насиља и дискриминације, као и да унапреди сарадњу са законским заступницима деце.

Према ромској националној мањини је неретко присутан и дискриминаторан наратив у јавном простору, као и у појединим медијима, што додатно повећава стигматизацију, предрасуде и социјалну дистанцу према припадницима ове националне мањине. Посебан проблем је код извештавања о насиљу, кривичним делима или другим противправним понашањима у којима се у јавности истиче национална припадност лица иако она није од значаја за разумевање самог случаја. На овај начин се цела једна заједница доводи у везу са таквим догађајима иако је одговорност појединачна и није условљена националном припадношћу чиме долази до генерализације и колективне стигматизације читаве групе. О наведеном сведоче и примери из праксе институције.

Удружење грађана поднело је **притужбу** против начелника полицијске управе због тога што је на конференцији за новинаре саопштио податак о ромској националној припадности лица учесника у догађају иако тај податак није био од значаја за разумевање самог догађаја. Дато је мишљење да су повређене одредбе Закона о забрани дискриминације и дата је препорука да убудуће, приликом обавештавања јавности о кривичном или другом противправном догађају

¹²² „Службени гласник РС”, број 23/22

не износи податке о националној, верској, етничкој, расној или другој припадности лица, осим ако је то својство од значаја за правилно разумевање догађаја. По препоруци је поступљено.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/289-25-utvrdjena-diskriminacija-na-osnovu-romske-nacionalne-pripadnosti/>

Организације цивилног друштва су поднеле **притужбу** против интернет портала због дискриминације на основу националне припадности, јер је на порталу објављена вест „Ром М. П. аутомобилом ударио студенткињу“. У поступку је утврђено да национална припадност осумњиченог није била од значаја за разумевање догађаја и да њено навођење није било оправдано. Повереник је дао мишљење да су тиме повређене одредбе Закона о забрани дискриминације и упутио препоруку главном и одговорном уреднику интернет портала да убудуће не објављује садржаје којима се повређује достојанство лица или групе лица на основу националне припадности или којима се подстичу предрасуде.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/32-25-diskriminacija-na-osnovu-nacionalne-pripadnosti/>

Медији могу бити важан фактор у супротстављању стереотипима и предрасудама, али исто тако могу и да их продубљују. Тако, примера ради, поднета притужба против једне телевизије, поводом садржаја емисије у којој је гост, говорећи о Ромима, између осталог, навео: *Ја сам хиљаду пута поставио питање и то је све повезано: због чега Роми имају дозволу, због чега се не санкционишу Роми који јашу коња у центру Београда, зашто могу да возе нерегистровани полуисправни мотокултиватор, да упрегну четири полумртве животиње и да се возе тако по граду?*“, а уместо да водитељка прекине овакав говор и заштити достојанство ромске заједнице, она га је потврдила речима: *„Да, то је тачно, и зашто у центру за социјални рад се њима даје новац, а људи који нису Роми треба да пишу захтеве“*. Повереник је донео мишљење којим је утврдио дискриминацију и дао препоруку мера телевизији да са мишљењем упозна новинаре и новинарке запослене на овој телевизији, као и да за њих организује обуку о појму и облицима дискриминације и положају и проблемима припадника ромске националне мањине, те да убудуће води рачуна да не крши прописе о забрани дискриминације.¹²³

Посебну тежину у оваквим случајевима имају изјаве које долазе од носилаца највиших јавних функција, а које у значајној мери могу да допринесу учвршћивању стереотипа и продубљивању социјалне дистанце. Када се у таквим изјавама поједине друштвене групе представљају као оптерећење за државу или локалне самоуправе, или када се њихов друштвени положај објашњава искључиво личном одговорношћу, занемарујући шире друштвене околности, последице таквих порука могу бити посебно штетне.

Повереник је поступао по **притужби** због изјаве дате на седници Одбора за културу и информисање Народне скупштине током расправе о избору новог састава Регулаторног тела за електронске медије, у којој је наведено: *„...да не говорим да ми имамо у емисијама у 19 часова, немој да ми замере, у 19 часова је емисија на циганском језику. Да ли је то могуће?..“* С тим у вези, Повереник је донео мишљење у којем је указао да оваква изјава доводи у питање оправданост постојања програмског садржаја на ромском језику, посебно у ударном термину, и шаље поруку да је присуство Рома у медијском простору мање прихватљиво или мање вредно, чиме се доводи у питање начело равноправности и право на информисање на

¹²³ Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/1038-25-misljenje-u-postupku/>

матерњем језику. Такође, употреба термина „цигански“ представља погрдан и увредљив назив који вређа достојанство припадника ромске националне мањине и продубљује предрасуде и стереотипе. Дата је препорука да се упути јавно извињење припадницима ромске националне мањине и да се убудуће води рачуна да се изјавама не доводи у питање њихово достојанство и равноправно учешће у јавном животу. По овој препоруци је поступљено.¹²⁴

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/47-25-diskriminacija-na-osnovu-nacionalne-pripadnosti/>

Више организација цивилног друштва поднеле су **притужбе** против министра, а поводом изјаве у којој је, између осталог, навео: „Ја Роме не одвајам од других становника. Напротив, мислим да су то наше комшије и наша браћа, али имам примедбу када су они у питању. Роми, као наше комшије, морају да схвате да ни држава ни општине ни локалне самоуправе нису банкомати. Морамо их увести у то да завршавају школе, да буду радно ангажовани и да стварамо корисне чланове друштва.“ У притужбама је наведено да се оваквим изјавама понавља устаљени наратив којим се припадници ромске националне мањине колективно представљају као друштвени терет и да се њихов неповољан положај објашњава личном одговорношћу, уз занемаривање чињенице да је он последица дуготрајне и системске дискриминације. Нарочито имајући у виду појачану одговорност носилаца јавних овлашћења да својим јавним иступањем треба да подстичу инклузију и толеранцију, а не да продубљују стереотипе и социјалну дистанцу према припадницима националних мањина, дата је препорука упућивања јавног извињења припадницима ромске националне мањине. По овој препоруци је поступљено.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/921-25-misljenje-u-postupku-po-prituzbi-protiv-ministra-zbog-diskriminacije-roma/>

Током 2025. године разматрана су и обраћања грађана која су се односила на садржаје у културном и забавном простору, посебно у вези са ширењем стереотипа и предрасуда у текстовима песама и другим музичким садржајима. Иако се у овој области често истиче уметничка слобода, Повереник је полазио од тога да јавни простор подразумева и одговорност, нарочито када употреба појединих израза може створити понижавајуће или увредљиво окружење за припаднике одређених друштвених група.

Поводом обраћања већег броја грађана који су указали на учестало подстицање стереотипа и предрасуда о Ромима у текстовима песама, Повереник је упутио **препоручу мера** Организацији музичких аутора Србије (СОКОЈ) да развије етичке смернице за оцењивање музичких садржаја, са посебним фокусом на спречавање ширења расистичких и сексистичких наратива и садржаја који подстичу дискриминацију, мржњу или насиље, односно представљају узнемиравајуће и понижавајуће поступање. СОКОЈ је све своје чланове упознао са препоруком Повереника, а ова препорука је објављена и на званичној страници ове организације.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/924-25-preporuka-mera-za-oshtvalvanie-ravnopravnosti-sokoj-u/>

Пракса Повереника показује да се припадници ромске националне мањине суочавају са различитим препрекама у остваривању права, нарочито у поступцима у којима органи захтевају доказе које они немају или које не могу да обезбеде.

¹²⁴ Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/47-25-diskriminacija-na-osnovu-nacionalne-pripadnosti/>

Резултати истраживања „Перцепција ромске заједнице о дискриминацији“¹²⁵, које је Повереник спровео 2024. године, указују на изражену присутност дискриминације у систему социјалне заштите. Чак 59% испитаника навело је да су они сами или неко од чланова њихове породице имали искуство дискриминације у центрима за социјални рад. Имајући у виду овакве налазе, Повереник је током 2025. године, у сарадњи са Саветом Европе, организовао дводневну обуку о циганизму, намењену запосленима у центрима за социјални рад, током које су представљени конкретни случајеви дискриминације из праксе институције, са циљем да се укаже на последице оваког поступања и спречи њихово понављање, као и да се скрене пажња на обавезу поступања у складу са начелима равноправности и забране дискриминације.

Такође, током 2025. године, Повереник је, у сарадњи са Фондацијом за образовање Рома, одржао радионицу на семинару „Корени и крила: знам ко сам и куда идем“, који је организован у Убу и окупио младе, образоване припаднике ромске националне мањине из различитих делова Републике Србије. Радионица је организована са циљем да учесници упознају са улогом и надлежностима институције Повереника, као и другим механизмима заштите од дискриминације.

Поводом обележавања Светског дана Рома¹²⁶, Повереник је реализовао активности усмерене на директан контакт са припадницима ромске заједнице. Током посета на терену, посебна пажња посвећена је информисању о надлежностима институције и механизмима заштите од дискриминације, као и охрабривању грађана да препознају дискриминацију и да нам се обрате у случајевима повреде права на равноправност. Овакве активности имају значајну превентивну улогу, јер доприносе већој видљивости институције и јачању поверења у могућност институционалне заштите права, посебно међу групама које се у пракси ређе одлучују да поднесу притужбу.

Повереник је током године реализовао и друге активности са циљем указивања на положај ромске националне мањине и потребу за синергијским деловањем ради унапређења њиховог положаја и сузбијања стереотипа и предрасуда.

¹²⁵ Истраживање: Перцепција ромске заједнице о дискриминацији, Повереник за заштиту равноправности 2024.

<https://ravnopravnost.gov.rs/percepromzajodiskr/>

¹²⁶ <https://ravnopravnost.gov.rs/svetski-dan-roma-4/>

Након три године од поднете заједничке иницијативе Повереника и Иницијативе за економска и социјална права - А11, један парк у центру Београда понео је име Душана Јовановића, дечака који је 1997. године убијен само зато што је био ромске националности. Име овог парка треба да буде трајни симбол борбе против мржње и нетрпељивости, као и опомена на одговорност друштва да штити људско достојанство и право на живот сваког појединца. Указано је да, иако су у протеклим годинама учињени одређени помаци, они нису довољни, те да је неопходно континуирано

институционално деловање ради спречавања злочина мотивисаних мржњом и јачања равноправности. Да насиље мотивисано мржњом и даље представља озбиљан проблем у пракси, показују и поједини догађаји из 2025. године.

Упозорење

Повереник је осудио напад на ромску породицу који се, према писању медија, догодио у селу Тавник код Краљева, када је неколицина лица физички и вербално напала чланове породице и захтевала да се иселе из свог дома. Овим поводом указано је да је сваки облик насиља, а нарочито онда када је мотивисан мржњом по основу националне, етничке, верске или друге припадности, законом строго забрањен и да захтева хитну, ефикасну и неселективну реакцију надлежних органа, као и процесуирање и адекватно санкционисање починилаца. Посебно је истакнуто да је недопустиво да жртве насиља и дискриминације буду приморане да напуштају своје домове и живе у страху, као и да је од изузетне важности да надлежни органи благовремено утврде све чињенице, околности и мотиве напада, обезбеде заштиту ове породице и предузму све мере у складу са законом. Само доследним и одговорним поступањем државних институција може бити спречено понављање оваквих инцидената и обезбеђена једнака заштита права свих грађана и грађанки Републике Србије, без обзира на њихову националну, етничку, верску или било коју другу припадност.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/upozorenje-za-javnost-14/>

Повереник се током 2025. године обратио и Основном јавном тужилаштву у Новом Саду након указивања на поступање полицијских службеника према више лица ромске националности у насељу „Бангладеш“ у Новом Саду. Основно јавно тужилаштво у Новом Саду обавестило је Повереника да је поводом наведених сазнања формирало предмет и упутило захтев за прикупљање обавештења Сектору унутрашње контроле – Одсеку Нови Сад.

У нешто мањем обиму током 2025. године Поверенику су се обраћали и припадници других националних мањина. Један број предмета односио се на службену употребу језика и писма националних мањина, због чега су упућене и препоруке мера појединим јединицама локалне самоуправе.

Поводом обраћања Националног савета мађарске националне мањине, упућене су **препоруке мера** граду Суботици, као и општинама Нови Кнежевац, Сента, Мали Иђош, Кањижа, Бачка Топола и Ада да изврше проверу и, уколико је потребно, замену саобраћајних знакова који нису исписани на језику националне мањине који је у службеној употреби у локалној самоуправи, у складу са важећим прописима.¹²⁷

¹²⁷ <https://ravnopravnost.gov.rs/442-25-preporuka-mera-opstini-ada/>; <https://ravnopravnost.gov.rs/441-25-preporuka-mera-opstini-backa-topola/>; <https://ravnopravnost.gov.rs/443-25-preporuka-mera-opstini-kanjiza/>; <https://ravnopravnost.gov.rs/444-25-preporuka-mera-opstini->

Припадници албанске националне мањине су се током 2025. године најчешће обраћали притужбама против органа јавне власти. Једну притужбу је поднела Иницијатива младих за људска права против Установе културе Ћуприја због објављеног конкурса за израду мурала. У другој притужби подносилац притужбе је навео да га је Војска дискриминисала јер му је био одбијен захтев за прекоманду, као и да је за 27 година рада имао само једну прилику за одлазак у мировну мисију коју је искористио, као и да је 2009. године доживљавао вербалне увреде од колеге. Једна притужба се односила на запошљавање у Полицијској управи Врање, док су две притужбе поднете против Полицијске станице и Прекршајног суда у Прешеву. Како подносиоци притужби у овим предметима нису поступили по захтеву за допуну, поступци су у складу са законом обустављени. Остале притужбе које су поднете по основу припадности албанској националној мањини су у току.

Примили смо **притужбу** Иницијативе младих за људска права против Установе културе Ћуприја због тога што је ова установа дана 10. децембра 2024. године објавила конкурс за израду мурала генерала Небојше Павковића. Имајући у виду да мурал још увек није израђен, већ да је 6.2.2025. године објављено победничко решење.

Повереник је овој установи културе упутио препоруку мера да одмах обустави реализација објављеног конкурса и истицање мурала на месту доступном јавности.

Имајући у виду да мурал још увек није израђен, у препоруци је указано да је поводом исцртавања сличног мурала у Београду комунални инспектори Одељења за инспекцијске послове, као надлежни државни орган донео решење којим је наређено уклањање мурала са фасаде зграде у року од два дана од дана обавештења о решењу.

У препоруци је указано да установа културе приликом одабира тема за тематске конкурсе мора да има у виду разлоге свог оснивања и циљ који својим активностима треба да постигне. Чињеница да је у конкретном случају у питању лице које је било осуђено за тешка кривична дела и које се налазило на одслужењу вишегодишње затворске казне свакако не доприноси овом циљу.

По овој препоруци је поступљено.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/264-25-preporuka-mera-ustanovi-kulture-curija/>

У нешто мањем обиму Поверенику су се обраћали и припадници бошњачке националне мањине као и црногорске националне мањине указујући на проблеме у финансирању савета националних мањина, као и удружења на територији АП Војводине. У два предмета донета су мишљења где је у једном утврђена дискриминација, док у другом није.¹²⁸

Такође у току 2025. године две притужбе су се односиле на дискриминацију припадника јеврејске заједнице, а које су се испољиле кроз говор мржње у дигиталном простору. Имајући у виду да у оба случаја није било могуће утврдити идентитет лица која стоје иза спорних објава, као и прописано кривично дело *Изазивања националне, расне и верске мржње и нетрпељивости*, Повереник се обратио Вишем јавном тужилаштву у Београду, као и Посебном тужилаштву за борбу против високотехнолошког криминала, указујући и на примену члана 54а Кривичног законика. О наведеном је дато више у делу извештаја који се односи на поднете кривичне пријаве. И у случају узнемиравајућег снимка насиља над малолетним лицем

[mali-idjos/https://ravnopravnost.gov.rs/446-25-preporuka-mera-opstini-senta/](https://ravnopravnost.gov.rs/446-25-preporuka-mera-opstini-senta/); <https://ravnopravnost.gov.rs/445-25-preporuka-mera-opstini-novi-knezevac/>; <https://ravnopravnost.gov.rs/440-25-preporuka-mera-gradu-subotica/>

¹²⁸ Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/90-2025-postupak-po-prituzbi-zbog-diskriminacije-clanova-kud-na-osnovu-nacionalne-pripadnosti/>; <https://ravnopravnost.gov.rs/91-2025-misljenje-u-postupku-po-prituzbi-sah-kluba-protiv-jls/>

из Сланкаменичких Винограда у општини Инђија, објављеног у појединим медијима и на друштвеним мрежама, Повереник се такође обратио Вишем јавном тужилаштву у Сремској Митровици. У медијским извештајима наведено је да су напади на малолетника били повезани са чињеницом да је он припадник словачке националне мањине.

Ради унапређења положаја припадника националних мањина, Повереник, поред едукација и обука, реализује и друге, различите активности. Током године смо, у сарадњи са Мисијом ОЕБС-а у Србији, организовали и дводневни Форум националних савета националних мањина, који је окупио представнике свих националних савета који су важан партнер Повереника у унапређењу равноправности и сузбијању дискриминације. На Форуму је представљен и *Зборник одабраних мишљења, препорука, иницијатива, упозорења и других аката Повереника у случајевима дискриминације на основу националне припадности и етничког порекла за период 2015–2025*, о коме је већ било речи. Форум је био посвећен размени ставова о питањима од заједничког интереса, међу којима су очување културног идентитета националних мањина, образовање, положај и улога жена у националним саветима, сарадња националних савета са институцијама Републике Србије, као и примена афирмативних мера у циљу остваривања пуне равноправности.

Форум Националних савета националних мањина, новембар 2025.

У сарадњи са Српском академијом наука и уметности, као суорганизатор научног скупа „Једнакост кроз афирмативну акцију“¹²⁹, разматрали смо примену афирмативних мера као механизма за постизање пуне равноправности. Током скупа посебна пажња посвећена је положају осетљивих и маргинализованих друштвених група, укључујући националне мањине, жене, особе са инвалидитетом и друге групе које се у пракси суочавају са структурним препрекама у остваривању права, а помоћница повереника је изнела студију случај који се односи на примену афирмативних мера према националним мањинама у области рада и запошљавања.

¹²⁹ Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/naucni-skup-jednakost-kroz-afirmativnu-akciju-odrzan-u-sanu/>

Теренски рад има важну улогу у приближавању институције грађанима и разумевању конкретних проблема са којима се суочавају у свакодневном животу, посебно у мултиетничким срединама. У том духу, реализована је посета Новом Пазару, током које је одржан састанак са градоначелником, представницима Бошњачког националног већа и Исламске заједнице у Србији, као и са представницима организација цивилног друштва. Током разговора разматрана су питања равноправности и забране дискриминације, као и значај благовременог реаговања у случајевима

повреде права. Посета је искоришћена и за размену информација о надлежностима Повереника и поступку подношења притужби, са циљем јачања сарадње и унапређења приступа заштити од дискриминације.

На основу прегледа стања и проблема у остваривању равноправности и заштити од дискриминације на основу старосног доба као личног својства, произилазе одговарајуће препоруке које су дате у сажетку овог извештаја.

Дискриминација на основу чланства у политичким, синдикалним и другим организацијама и верским и политичким убеђењима

Током 2025. године Повереник је формирао 70 предмета по притужбама на основу чланства у политичким, синдикалним и другим организацијама и 76 предмета по основу политичког убеђења, као личног својства. Притужбе су најчешће подносила физичка лица и синдикалне организације у име запослених. Број притужби се по овим основима готово удвостручио у односу на претходну годину. На повећање овог броја утицао је и број притужби просветних радника који су указивали да, иако су радили у систему образовања дуги низ година, ове године са њима није продужен односно поново закључен уговор на одређено време у школама, због чињенице да су учествовали у протестима који су организовани у школама или у синдикалним активностима или другим активностима којима су протести организовани због пада надстрешнице у Новом Саду подржани. Притужбе су и ове као и претходних година највећим делом поднете против послодаваца где су ова лица запослена. Имајући у виду егзистенцијалну важност права на рад и чињеницу да се управо у радном окружењу најчешће испољавају различити облици притисака, условљавања и неповољнијег поступања због стварних или претпостављених политичких убеђења или синдикалног ангажовања запослених, Повереник је у току године покренуо једну стратешку парницу по овим основима, док у другој парници по истим основима има положај умешача, на страни запосленог као тужиоца.

Истовремено, пракса показује да се ови притисци не исцрпљују искључиво у радним односима, већ се одвијају и у ширем друштвеном контексту, кроз јавни говор, медијске наративе и различите облике дискриминације. У том смислу, Повереник је у извештајном периоду, кроз упозорења јавности, указивао и на недопустивост довођења у везу нечијег порекла, места рођења или предака са политичким или другим облицима јавног и професионалног деловања, подсећајући да су дискриминација, говор мржње, као и вређање и омаловажавање по било ком стварном или претпостављеном личном својству законом забрањени. У том контексту, посебно је истакнуто да ескалација увредљивог и претећег говора у јавном простору може имати

озбиљне последице, укључујући подстицање насиља и даље продубљивање друштвених подела.¹³⁰

Овакви обрасци јавног говора и друштвене поларизације стварају окружење у којем се притисци нормализују и преносе на радне односе, што, како је наведено, потврђује и пракса институције. Посебно је уочљиво да се у великом броју случајева наводи о дискриминацији не односе на „отворене“ забране, већ на суптилније механизме – премештај на неповољније радно место, деградирање, непродужавање уговора, ускраћивање напредовања, селективно поступање у погледу радних обавеза и одговорности, као и стварање атмосфере страха која може довести до самоограничавања запослених у остваривању њихових радних права.

У поступку покренутом по **притужбама** синдиката у име две запослене у Центру за социјални рад у Гацином Хану, против тадашњег директора, наведено је да их је директор питао да ли ће ићи на политички скуп у Јагодину и тражио је да наведу разлоге зашто неће „иако то тражи локална самоуправа“, а да су обе одговориле да „не могу да иду због радних обавеза у центру“. Према даљим наводима, директор центра је непосредно након тога телефоном позвао подносиоце притужби да припреме своје уговоре о раду како би их однео представницима локалне самоуправе. Неколико дана касније једној подносиоци притужбе је саопштено да се разматра укидање њеног радног места уз вербалне претње, након чега су јој одузете поједина овлашћења која је до тада имала, која су јој враћена тек када је постављен нови директор. Повереник је донео мишљење да су подносиоце дискриминисане, а тадашњем директору је препоручио да подносиоцима притужби упути писано извињење због својих поступака којима их је у периоду од 23. јануара до 13. фебруара 2025. године изложио узнемиравању и понижавајућем поступању. С обзиром да директор није поступио по препоруци у законском року ни после изречене мере опомене, у складу са Законом о томе је обавештена јавност.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/158-161-25-postupak-povodom-diskriminacije-po-osnovu-politickog-ubedjenja/>

У другом предмету, по притужби наставнице средње школе која је истовремено била активна у синдикалној организацији, утврђено је да је директорка школе својим изјавама и поступањем створила непријатељско и понижавајуће окружење у вези са њеним синдикалним деловањем. И у овом случају Повереник је утврдио повреду Закона о забрани дискриминације и упутио препоруку ради отклањања последица.¹³¹

У две **притужбе** које су поднеле запослене против ЈП „Пошта Србије“ наведено је да су подносиоце биле запослене у малој пошти у којој су постојала систематизована три радна места, док су послове обављале само њих две. Истакле су да су учествовале у протесту радника ЈП „Пошта Србије“ испред Главне поште у Београду, приликом којег је једна од њих, као чланица синдиката, прочитала захтеве радника упућене Надзорном одбору. Након учешћа у протесту, подносиоце притужбе су примиле више позива из кадровске службе, уз наводе да постоје притужбе да не обављају свој посао. По налогу су упућене колегинице из друге поште у пошту у којој су радиле, умањена им је плата и понуђен им је анекс уговора о раду којим се премештају на друго удаљено место рада, при чему је једној подносиоци притужбе понуђен премештај на ниже радно место. Након тога је једној

¹³⁰ Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/upozorenje-za-javnost-15/>

¹³¹ Мишљење је доступно на следећем линку: <https://ravnopravnost.gov.rs/628-24-postupak-povodom-diskriminacije-po-osnovu-clanstva-u-sindikalnoj-organizaciji/>

подносиоци притужбе престао радни однос по основу отказа од стране послодавца, док је другој радни однос престао на сопствени захтев.

У овом поступку констатовано је да ЈП „Пошта Србије“ није доказала да разлози за овакво поступање нису у вези са њиховим личним својством наведеним у притужбама, односно да су постојали оправдани и објективни разлози за њихово премештање у другу пошту и отказ. Стога је Повереник дао мишљење да је ЈП „Пошта Србије“ повредила одредбе Закона о забрани дискриминације. Дате су препоруке по којима рок за поступање у извештајној години није истекао.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/489-25-prituzba-zbog-diskriminacije-na-osnovu-politickog-ubedjenja-u-oblasti-rada/>

У појединим случајевима Повереник је утврдио да је дискриминаторно поступање на основу личног својства повезаног лица.

У **притужби** грађанина поднетој у име његовог сина против једног локалног фудбалског клуба, наведено је да је дете дискриминисано по основу политичке припадности оца, опозиционог одборника у локалном парламенту, јер му је онемогућено да наступа за клуб, при чему је једино њему обустављено исплаћивање хранарина. Након спроведеног поступка, Повереник је дао мишљење да је фудбалски клуб повредио одредбе Закона о забрани дискриминације. С обзиром да је син подносиоца притужбе променио клуб, дата је препорука клубу да отклони последице дискриминаторног поступања, тако што ће му упутити писано извињење и извршити исплату хранарине у складу са спортским правилима. Клуб је поступио по препоруци Повереника.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/514-24-diskriminacija-po-osnovu-clanstva-u-politickoj-organizaciji/>

Такође, у пракси Повереника забележени су и случајеви у којима се запосленима ставља у изглед да њихово политичко или синдикално ангажовање може имати негативне последице по њихов положај.

Подноситељка **притужбе** била је запослена у школи 16 година на одређено време, а непосредно пред почетак школске 2025/26. године уговор јој није поновно продужен. Подносиоци је навела да је до тога дошло због њеног синдикалног ангажовања, имајући у виду да је била председница синдиката и штрајкачког одбора и да је организовала штрајк као подршку студентским протестима.

Након спроведеног поступка, применом правила о пребацивању терета доказивања, Повереник је констатовао да школа једино са подносиоциком притужбе, након 16 година рада, није закључила нови уговор о раду, иако је постојала потреба за наставником математике на три радна места. Истовремено, школа је запослила наставнике за које је у изјашњењу навела да нису стручни, односно да нису завршили одговарајуће студије за предмет који предају. Контрадикторни су били и наводи да се директорка руководила бољом организацијом образовно-васпитног рада, будући да је уместо подносиоцике примљена наставница са знатно краћим радним стажом у школи, која раније није предавала математику и која не испуњава услове за радно место наставника математике.

Донето је мишљење да је школа повредила одредбе Закона о забрани дискриминације и препоручено јој је да отклони последице дискриминаторног поступања, врати подносиоцику

притужбе на радно место наставнице, упуту јој писано извињење и убудуће води рачуна да не крши прописе о забрани дискриминације. С обзиром да школа није поступила по препоруци у остављеном року, изречена је мера опомене.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/1040-25-misljenje-zbog-diskriminacije-u-oblasti-rada/>

Повереник је у 2025. години активно користио и своја законска овлашћења у домену иницирања оцено уставности и законитости прописа и општих аката, када је уочено да поједина нормативна решења могу имати системски негативне последице по слободу удруживања, слободу изражавања и начело једнакости, односно да могу довести до неједнаког поступања према запосленима по основу њихове синдикалне припадности или политичког убеђења. Тако је Повереник поднео предлог за оцену уставности и законитости појединих одредаба Посебног колективног уговора за запослене у основним и средњим школама и домовима ученика, којима су право на пун износ јубиларне награде и повољнији услови за отпремнину при одласку у пензију везани искључиво за чланство у репрезентативним синдикатима, који су потписници овог уговора. Поред тога, Повереник је поднео и предлог за оцену уставности и законитости појединих одредаба Правилника о радној дисциплини и правилима понашања запослених у Народном позоришту у Београду, којима је као повреда радне дисциплине прописано јавно изражавање политичких и „других опредељености“, уз могућност отказа уговора о раду као санкције. О стратешким парницама и поднетим предлозима за оцену уставности дато је више у претходном делу овог извештаја.

Пракса Повереника у поступцима по притужбама у области рада и запошљавања, посебно на основу политичких убеђења и чланства у синдикату показује да подносиоци притужби и сведоци неретко наводе да осећају страх од последица пријављивања и сведочења, односно боје се да ће се њихов положај након пријављивања оваквог поступања погоршати. Наведено значајно отежава утврђивање чињеничног стања и доказивање дискриминације. Није редак случај и да након поднете притужбе, подносиоци одустају од даљег вођења поступка када сазнају да се поступак не може водити по анонимној притужби.

Имајући у виду наведено, Повереник је и у 2025. години наставио активности које се односе на едукацију запослених о механизмима заштите, као и послодаваца о важности усвајања кодекса равноправности са којим ће упознати све запослене. Настављено је и спровођење пројекта „Унапређење равноправности у области рада и запошљавања – Заједничка иницијатива за равноправност на радном месту“. Претходне године потписали смо Повељу Партнерство за равноправност са Немачком развојном агенцијом, Привредном комором Србије и Немачко-српском привредном комором, са циљем да подстакнемо стварање пословног окружења без дискриминације у којем се обезбеђује једнак третман и гради узајамно поверење и сарадња заснована на поштовању права.

Интензивно радимо и на ширењу мреже компанија и оснаживању њихових капацитета кроз Партнерство за равноправност које смо започели још 2017. године, када је израђено и прво издање Кодекса равноправности, а накнадно и ревидирано ново издање кодекса. Ова тема остаје у фокусу рада институције са намером да се додатно ојача сарадња са послодавцима на развијању превентивних мера како би се предупредило кршење људских права и дискриминација у радном окружењу.

С обзиром да Закон о забрани дискриминације препознаје верско или политичко убеђење као лично својство, један број притужби се у току 2025. године односио на верско убеђење.

Након обраћања Црквеног одбора Грkokатоличке парохије св. Апостола Петра и Павла у Новом Саду Повереник је упутио **препоруку мера** Музеју Војводине да из текста паноа који садржи основне информације о Грkokатолицима, изостави реч „Унијати“. У обраћању Поверенику је наведено да се употребом овог термина ствара утисак да се ради о активном односно алтернативном називу за Грkokатолике, а заправо се ради о термину који за припаднике ове заједнице има пежоративно значење. Имајући у виду да овај термин припадници верске заједнице Грkokатолика сматрају превазиђеним и да сматрају да он данас има негативан призвук за припаднике ове заједнице, Повереник је упутио ову препоруку.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/1137-25-preporuka-mera-muzeju-vojvodine/>

Дискриминација по верском основу може се испољити и кроз говор мржње, понижавајуће или увредљиво поступање. Поводом поређења студената, грађана Републике Србије, који пешаче од Новог Пазара ка Новом Саду са „исламским фанатизма“, „инструисаним екстремистима“ и њихово називање „забраћеним“ и „Хамасовцима“, повереница Јанковић је издала упозорење и навела да је то законом забрањено јер представља говор мржње и ствара страх, понижавајуће и непријатељско окружење према припадницима исламске вероисповести.¹³² Такође, Повереник се током године кривичном пријавом обратио Вишем јавном тужилаштву у Београду због напада на припаднике Савеза Хришћанских баптистичких цркава у Србији преко друштвених мрежа (са профила zemlja.predaka), а ти напади су били усмерени ка парохиу баптистичке цркве у Врњачкој Бањи, и члановима његове породице.¹³³ О наведеном је више дато у делу извештаја у којем су представљене кривичне пријаве које је институција поднела.

Дискриминација на основу сексуалне оријентације и родног идентитета

Током 2025. године од укупног обраћања грађана формирано је 11 притужби на основу сексуалне оријентације и 10 притужби на основу родног идентитета, и то у поступка пред органима јавне власти, у јавној сфери, у области рада и запошљавања, образовања и стручног усавршавања. Неке од притужби су се односиле на дискриминацију по оба ова основа. Притужбе су углавном подносила физичка лица и то претежно мушкарци.

Када говоримо о положају ЛГБТ+ популације у 2025. години, припадници ове заједнице се и даље суочавају са социјалном дистанцом, дискриминацијом и различитим облицима насиља. О положају ове заједнице у нашој земљи говоре подаци из публикације *Дугина мапа*¹³⁴ према којима је, у области поштовања људских права и правног положаја ЛГБТ+ особа у 2025. години, Србија заузела 27. место међу 49 европских земаља. Према овој мапи, Србија за период од јануара до децембра 2025. има индекс 35,26%, што значи да испуњава нешто више од трећине критеријума које Илга Европа сматра релевантним за оцену положаја ЛГБТ+ заједнице. Најбољи резултат наша земља је са 83,33% остварила по основу простора за деловање организација цивилног друштва, а најлошији (0%) по критеријуму који се односи на признавање и заштиту породичних права ЛГБТ+ особа, као и по испуњености критеријума телесног интегритета интерсексуалних особа, односно забране било какве хируршке или медицинске интервенције на малолетном лицу, пре него што оно стекне право да дâ свој информисани пристанак. Србија је испунила 64,17% критеријума који се односе на постојање законских одредби против дискриминације, у којој се као основи изричито наводе и сексуална

¹³² Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/upozorenje-za-javnost-16/>

¹³³ Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/1137-25-preporuka-mera-muzeju-vojvodine/>

¹³⁴ *Rainbow map, ILGA-Europe*, доступно на: <https://rainbowmap.ilga-europe.org/countries/serbia/>

оријентација, родни идентитет и испољавање родне припадности. У препорукама из ове публикације, саветује се усвајање законских прописа за признавање и заштиту истополних партнерстава, реформисање правног оквира за законско признавање пола и забрана медицинске интервенција код интерсекс малолетника пре него што буду у могућности да дају информисани пристанак и успостављање ефикасних механизма праћења како би се осигурало спровођење ове забране.

И у Извештају о Републици Србији за 2025. годину¹³⁵ Европске комисије констатовано је да су случајеви подстицања на насиље или мржњу и даље посебно усмерени на браниоце људских права, Роме, LGBTIQ особе и мигранте, као и да се правна заштита права лезбејки, хомосексуалаца, бисексуалаца, трансродних, интерсексуалних и квир особа мора побољшати. Такође, наведено је да Србија треба доследно да спроводи стратешке мере за борбу против дискриминације и јачање права LGBTIQ особа које се и даље суочавају са високим нивоом дискриминације. У овом извештају се наводи и да је повлачење финансирања из САД довело до значајног смањења активности организација цивилног друштва, укључујући пружање правне и психосоцијалне подршке LGBTIQ особама. Европска комисија је констатовала да није било помака у вези са Нацртом закона о истополним партнерствима, као ни са законским регулисањем препознавања рода, како је планирано у претходној стратегији за борбу против дискриминације, те да Србија треба да се усклади са правним тековинама ЕУ и судском праксом Европског суда за људска права у овој области. Такође, констатовано је и да постоје потешкоће, посебно у мањим општинама, у спровођењу измена и допуна Закона о матичним књигама које омогућавају уношење података о промени пола у матичне књиге, као и да је спровођење законодавства о борби против злочина из мржње, укључујући и оне због сексуалне оријентације и даље неадекватно. LGBTIQ особе, а нарочито трансродне особе, изложене су говору мржње, насиљу, злостављању и дискриминацији, а због недостатка поверења у институције и страха од секундарне виктимизације, случајеви насиља и дискриминације према LGBTIQ особама често се не пријављују, док интерсекс особе остају невидљиве и социјално и правно. У овом извештају је констатовано да препоруке Комисије из прошле године нису спроведене, те да у наредној години Србија између осталог треба да намени и распореди одговарајуће ресурсе за борбу против дискриминације – укључујући права LGBTIQ особа – и насиља над децом; да се активно супротстави злочинима из мржње и успостави биланс резултата о истрагама и пресудама.

О инцидентима мотивисаним мржњом према ЛГБТИ+ особама говори се и у извештају *Трансфобја и хомофобија у Србији*¹³⁶ у коме је забележено укупно 105 пријављених инцидената, укључујући 16 физичких напада. Од укупног броја документованог противправног поступања, у 62 (59%) случаја су извршена кривична дела, а у 43 (41%) дискриминација, а према расположивим подацима чак 80% случајева остало је ван домашаја полиције, тужилаштва и судова. У овом извештају је наведено да је од посебене важности случај напада на две квир особе у стамбеном простору од стране полицијских службеника и одбацивање кривичне пријаве које је уследило, као и медијска хајка против удружења и покушаји застрашивања, након одржаног протеста против полицијске бруталности. Као веома значајан догађај наведено је и затварање Прајд Инфо Центра, места које је било мета честих напада мотивисаних предрасудама према квир заједници. Повереница је присуствовала представљању овог извештаја и у оквиру панела на којем је учествовала говорила о напорима

¹³⁵ *Serbia 2025 Report*, European Commission, Brussels, 2025, доступно на:

https://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/2025/serbia_2025_report_sr.pdf

¹³⁶ *Трансфобја и хомофобија у Србији*, Да се зна, 2025, доступно на: <https://dasezna.lgbt/wp-content/uploads/2025/09/izvestaj-srpski-jezik-digitalno-1.pdf>

да се институција Повереника препозна као адреса поверења за све грађане којима дискриминација ускраћује право на достојанство и равноправност, као и да број притужби поднетих по основу сексуалне оријентације и родног идентитета не одражава реално стање, јер многи припадници ЛГБТИ+ заједнице и даље, из различитих разлога, не одлучују да се обрате институцији.

О постојању социјалне дистанце и положају ЛГБТИ+ популације говори и случај из праксе Повереника.

Повереник је донео мишљење у којем је утврђена дискриминација у поступку против директорке Културног центра Јагодина. Након спроведеног поступка и анализе доказа, Повереник је утврдио да Културни центар Јагодина није пружио доказе да су постојали објективни и оправдани разлози да се откаже приказивање филма „Поред нас”, односно да докази достављени уз притужбу указују да је мотив отказивања пројекције филма ЛГБТ тематика. Повереник је имао у виду да је КЦ Јагодина установа културе која обавља послове којима се обезбеђује остваривање права грађана, односно задовољавање потребе грађана у области културе, те да је директорка својим поступањем повредила одредбе Закона о забрани дискриминације. Повереник је дао препоруку КЦ Јагодина да отклони последице акта дискриминације и омогући пројекцију филма „Поред нас” у КЦ Јагодина, као и да се убудуће придржава прописа о забрани дискриминације. По препоруци је поступљено.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/rs/2-25-misljenje-u-postupku-povodom-prituzbe-zbog-diskriminacije-na-osnovu-seksualne-orientacije/>

Пракса Повереника, као и различита истраживања и анализе показују да је у медијском и јавном простору све више присутан говор мржње, непримерен и увредљив наратив који неретко подстиче дискриминацију, мржњу или насиље против лица или група лица због неког њиховог стварног или претпостављеног личног својства. Повереник је на то више пута указивао, уз подсећање да изговорена реч у јавном простору има посебну тежину и носи највећу одговорност, што нарочито обавезује носиоце јавних функција. Имајући у виду изузетно значајну улогу медија и када је реч о промоцији толеранције и примера добре праксе који доприносе разградњи стереотипа и предрасуда, телевизијама са националном фреквенцијом, штампаним медијима и интернет порталима уписаним у Регистар медија који води Агенција за привредне регистре, упућена је препорука мера за остваривање равноправности и заштиту од дискриминације.

Препорука мера за остваривање равноправности и заштиту од дискриминације медијима

Повереник је препоручио медијима да предузму све потребне мере у циљу спречавања објављивања, али и уклањања већ објављених садржаја и коментара који подстичу дискриминацију, мржњу или насиље против лица или група лица због њиховог личног својства или представљају узнемиравајуће, понижавајуће поступање и полно и родно узнемиравање које има за циљ повреду достојанства лица или групе лица на основу њиховог личног својства, а нарочито ако се тиме ствара страх, застрашујуће, непријатељско, деградирајуће, понижавајуће и увредљиво окружење.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/282-25-preporuka-mera-za-medie/>

Припадници ове заједнице се суочавају и са другим проблемима. Тако су се Поверенику обраћали појединци и организације које се баве правима трансродних особа са информацијом да се Кабинет за трансродна стања у Београду, познат и као једини центар те врсте на Балкану, гаси одласком Др Драгане Душин, која је била једина докторка из области психијатрије у Кабинету, која је радила са трансродним особама. Иначе, овај кабинет, основан још 1989. године у оквиру Клинике за психијатрију Клиничког центра Србије, пружа подршку особама које осећају несклад између свог родног идентитета и биолошког пола, укључујући психолошко саветовање и процену, као и координацију медицинских интервенција за „промену пола“. Према актуелним прописима, дугорочна психијатријска опсервација трансродних особа, предуслов је за упућивање на хормонску терапију, а потпис лекара психијатра неопходан је да би се издала потврда надлежне здравствене установе, на основу које се мења ознака пола у документима¹³⁷. Такође за саму операцију прилагођавања пола, потребна су два потписа лекара психијатра. Информација о гашењу Кабинета за трансродна стања, и недостатку лекара из области психијатрије који би радили са трансродним особама, изазвала је велико узнемирење у заједници. Одмах по пријему притужби грађана и организација за заштиту права ЛГБТ особа, Повереник се обратио Универзитетском клиничком центру Србије, тражећи неопходна појашњења и додатне информације. У одговору Клиничког центра предложена су привремена распоређивања других лекара специјалиста психијатра на упражњена радна места чиме би се створили услови за поновно започињање рада Кабинета за трансродна стања, уз обавезну супервизију и консултацију са искусним лекаром из области трансродних стања. Након тога, Клиника за психијатрију нас је обавестила да су предложена привремена распоређивања реализована и да Кабинет функционише и обавља уобичајени рад, што је од изузетног значаја за трансродне особе.

Трансродне особе се суочавају и са другим проблемима, попут признавања правног идентитета након промене пола, односно издавања диплома о стеченом образовању. У поступку правне транзиције, надлежни државни органи доносе решење о свакој евидентираној промени (ознаке пола, имена, јединственог матичног броја) у јавним исправама, чиме се обезбеђује правни континуитет и недвосмислено доказује да се ради о истој особи, како би се искључила свака могућност злоупотребе. Овим поводом је Министарству просвете упућена препорука мера у вези поступања средњих школа у случају издавања диплома о стеченом образовању лицима која су извршила промену пола.

Препорука мера Министарству просвете

Повереник је Министарству просвете препоручио да предузме мере из своје надлежности како би се омогућило издавање диплома о стеченом образовању и других јавних исправа чије је издавање у надлежности образовних установа, на захтев особа које су након завршеног школовања извршиле прилагођавање пола (промену ознаке пола), тако да лични подаци (име презиме, матични број, ознака пола) у исправама о стеченом образовању одговарају подацима у идентификационим документима и другим јавним исправама.

Повереник је указао на потребу да се проблем издавања нових докумената сагледава у контексту укупног друштвеног положаја трансполних особа, јер је поштовање људских права ове групе људи дуго било игнорисано и занемаривано, иако су проблеми са којима се они суочавају озбиљни и специфични. Трансполне особе су изложене веома високом степену дискриминације, нетолеранције и отвореног насиља, ускраћено им је или отежано остваривање неких основних људских права, укључујући и право на неповредивост

¹³⁷ Правилник о начину издавања и обрасцу потврде надлежне здравствене установе о промени пола („Службени гласник РС“, број 103 од 26. децембра 2018.)

психичког и физичког интегритета и право на здравствену заштиту. Сви друштвени актери морају да пруже подршку и предузму све мере, у оквиру својих надлежности, како би трансполне особе у Србији уживале сва права која су грађанима и грађанкама гарантована, без дискриминације.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/520-25-preporuke-mera-ministarstvu-prosvete-u-vezi-sa-izdavanjem-diplome-nakon-prilagodjavanja-pola/>

Како би се стручној и општој јавности пружио увид у облике дискриминације са којима се припадници ЛГБТИ+ заједнице суочавају, као и у рад институције у поступању по притужбама и приликом имплементације антидискриминационих прописа, ове године израдили смо *Зборник мишљења, препорука и упозорења на основу личног својства сексуална оријентација и родни идентитет донетих у периоду од 1. јануара 2018. до 31. децембра 2024. године*¹³⁸. У Зборнику се налазе сажети мишљења и препорука донетих по притужбама, препоруке мера органима јавне власти и другим лицима за остваривање равноправности и заштиту од дискриминације, мишљења на нацрте закона, примери стратешких парница, кривичних пријава, као и упозорења упућених јавности на најчешће, типичне и тешке случајеве дискриминације. То су уједно инструменти које Повереник користи у заштити равноправности и борби против дискриминације, у складу са Законом о забрани дискриминације. Иако Повереник не прима већи број притужби на основу овог личног својства, управо овај зборник може допринети да стручна и шира заинтересована јавност боље разуме феномен дискриминације и одговор на њу, али и увиде изазове из реалног живота са којима се поједини грађани суочавају.

Представљање Зборника мишљења, препорука и упозорења, Нови Сад 2025.

Дискриминација избеглица, интерно расељених лица, миграната и тражилаца азила

Дискриминација **избеглица и расељених лица** представља значајан друштвени и хуманитарни проблем који задире у основна људска права и принципе солидарности и равноправности. Избеглице и интерно расељена лица спадају међу најрањивије друштвене групе, будући да су услед оружаних сукоба, политичке нестабилности или других облика насиља били приморани да напусте своје домове.

¹³⁸ Доступно на: <https://ravnopravnost.gov.rs/zbornik-misljenja-inicijativa-upozorenja-sudskih-postupaka-zbog-diskriminacije-po-osnovu-seksualne-orientacije-i-rodnog-identiteta/>

Глобално гледано иако су избеглице и расељена лица законом препознати као посебно осетљива категорија, у пракси се суочавају са различитим облицима дискриминације и социјалне искључености. Ови облици дискриминације најчешће се испољавају кроз отежан приступ запослењу, образовању, здравственој и социјалној заштити, као и кроз проблеме у остваривању права на становање и лична документа. Међутим, припадници ове групе се ретко обраћају институцијама, па и Поверенику. Неповољан социо-економски положај, дуготрајна несигурност и ограничени ресурси додатно погоршавају њихов положај и продубљују неједнакост у односу на остало становништво. Посебан изазов представљају предрасуде и негативни друштвени ставови према избеглицама и расељеним лицима, који могу довести до стигматизације, маргинализације и искључивања из локалних заједница.

Дискриминација се може испољити и кроз институционалне пропусте, селективну примену прописа и недовољну ефикасност механизма заштите, што додатно отежава интеграцију ових лица у друштво.

Извештај Међународне организације за миграције Уједињених нација¹³⁹ показује да велика већина људи и даље живи у земљама у којима су рођени — само једна од тридесет особа је мигрант. У већини расправа о миграцијама, полазна тачка су обично бројеви. Према тренутним глобалним проценама, 2020. године у свету је било око 281 милион међународних миграната, што чини 3,6% укупне светске популације. У целини посматрано, процењени број међународних миграната повећавао се током последњих пет деценија. Укупан број људи који су 2020. године живели у земљи различитој од земље свог рођења био је за 128 милиона већи него 1990. године и више од три пута већи у односу на процењени број из 1970. године.

У извештају *Подршка (потенцијалним) жртвама кријумчарења миграната и трговине људима у Србији*¹⁴⁰ наводи се да се мигранти и избеглице и даље у највећој мери ослањају на подршку међународних и невладиних организација, услед недостатка одрживих системских решења и ефикасне међусекторске сарадње. Уместо да Србију доживљавају као земљу уточишта, већина избеглица је и даље перципира искључиво као транзитну земљу у којој ће боравити краћи или дужи временски период, пре него што наставе своје путовање ка Европској унији.

Јачање институционалне подршке, унапређење политика интеграције и развијање културе толеранције представљају неопходне кораке ка обезбеђивању достојанственог живота и пуне равноправности избеглица и расељених лица у Републици Србији.

Препорука мера остваривање равноправности и заштиту од дискриминације

Повереник је Граду Панчеву упutio препоруку мера да у складу са Законом о избеглицама и Закључком Владе, а у циљу окончања процеса интеграције избеглица, корисника Програма СИРП, омогући куповину стамбених јединица прибављених изградњом за потребе интеграције избеглица у оквиру реализације овог програма, те да на поступак купопродаје и на поступак закупа предметних стамбених јединица примене одредбе Закона о избеглицама, које се односе на решавање њихових стамбених потреба. Повереник је посебно указао на одредбе члана 13. Конвенције Уједињених нација о статусу избеглица¹⁴¹, коју је наша држава ратификовала и којима је прописано да ће државе уговорнице према свакој избеглици

¹³⁹ *World Migration Report 2024*, доступно на: <https://worldmigrationreport.iom.int/msite/wmr-2024-interactive/>

¹⁴⁰ *Подршка (потенцијалним) жртвама кријумчарења миграната и трговине људима у Србији*, Београдски центар за људска права, 2025, доступно на: https://www.bqcenter.org.rs/wp-content/uploads/2025/06/BCHR-Policy-Paper_EU4FAST_2025.pdf

¹⁴¹ Уредба о ратификацији Конвенције о статусу избеглица са завршним актом конференције опуномоћеника УН о статусу избеглица ("Сл. лист ФНРЈ - Међународни уговори и други споразуми", бр. 7/60)

примењивати што је могуће повољнији поступак, а на сваки начин поступак који неће бити мање повољан од онога који је примљен, под истим околностима, на странце уопште у погледу стицања покретне и непокретне имовине и других права која се на то односе, изнајмљивања и других уговора који се односе на покретну и непокретну имовину.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/477-24-preporuka-mera-gradu-panrevi/>

У истраживању *Ставови грађана Србије према мигрантима и избеглицама са Блиског истока и из Африке*¹⁴² наведено је да велика већина испитаних грађана (85%) не зна колико миграната и избеглица тренутно борави у Србији. Кроз питања која се тичу интеграције избеглица у погледу запошљавања, образовања, породице и комшилука - жене, високо образовани, грађани из урбаних средина, као и млади показују већи степен толеранције према избеглицама. У погледу образовања грађани Србије виде децу избеглице као чланове друштва који имају право на образовање и усавршавање кроз школски систем. Велика већина испитаника (75%), прихвата ситуацију да дете из породице избеглица из земаља Блиског истока или Африке иде са њиховим дететом у школи, да има приступ лекарским услугама (83%), и њиховом привременом боравку у Србији (83%) и у њиховом граду (79%). Толеранција грађана Србије пренела се и на радно место где је проценат испитаника који не би имао ништа против да им колега/ница долази из избегличке популације (63%).

У извештају *Права сезонских и неформално ангажованих радника у Србији: експлоатација, несигурни услови и правна неизвесност*¹⁴³ анализирани су глобалне регулаторне праксе како би се идентификовали механизми за превенцију експлоатације радне снаге и истражили ефикасни модели заштите права сезонских и неформално ангажованих радника. У овом извештају је наведено да на пример у грађевинарству, околности под којима се радници ангажују често мимоилазе законска правила, што доводи до несигурних исплата уговорене зараде и необезбеђивања опреме за рад, чиме се радници доводе у позицију зависности од послодавца и бивају приморани да наставе да раде у условима експлоатације. Поред тога, радници мигранти често могу бити изложени социјалној изолацији услед језичке баријере и одвојености од својих заједница, што додатно повећава њихову изложеност експлоатацији. У овом извештају се наглашава да се ризици различито манифестују међу појединим рањивим групама (жене, деца, особе са инвалидитетом..). Отклањање ових ризика од експлоатације захтева свеобухватне правне интервенције, као и интервенције јавних политика, које укључују доследно спровођење радних права, обезбеђивање социјалне заштите и подстицање социјалног дијалога између радника, послодаваца и државних органа.

Поред наведеног, повећање миграционих токова са собом носи и већи ризик од трговине људима која представља један од најтежих облика кршења људских права у савременом друштву и сложен друштвени феномен који је уско повезан са миграционим процесима. У условима интензивних глобалних и регионалних миграција, економских неједнакости, растућег броја оружаних сукоба и политичке нестабилности, велики број људи бива приморан да напусти своје домове у потрази за сигурнијим и достојанственијим животом. Управо у таквим околностима, мигранти и избеглице постају посебно рањива група, изложена различитим облицима експлоатације, међу којима трговина људима заузима посебно место.

¹⁴² *Ставови грађана Србије према мигрантима и избеглицама са Блиског истока и из Африке*, ИОМ, УНХЦР, Комесаријат за избеглице, 2025, доступно на: https://serbia.iom.int/sites/g/files/tmzbd11126/files/documents/RESOURCES/stavovi-gradjana-prema-migrantima-i-izbeglicama_final.pdf

¹⁴³ *Права сезонских и неформално ангажованих радника у Србији: експлоатација, несигурни услови и правна неизвесностима*, А-11, доступно на: <https://www.a11initiative.org/wp-content/uploads/2025/05/Prava-sezonskih-i-radnika-u-Srbiji.pdf>

Србија, због свог географског положаја на такозваној балканској миграционој рути, има специфичну улогу у миграционим кретањима – она је истовремено земља порекла, транзита и, у мањој мери, земља одредишта за жртве трговине људима. Трговина људима у контексту миграција најчешће обухвата радну и сексуалну експлоатацију, принудни рад, просјачење, принудне бракове, као и друге облике злоупотребе. Жртве су често жене, деца и млади, али ни мушкарци нису изузети, нарочито у случајевима радне експлоатације. Посебан проблем представља чињеница да многе жртве не препознају себе као такве или се, услед страха од депортације и казне, не обраћају надлежним институцијама.

Посматрање трговине људима као последице миграција захтева интердисциплинарни приступ који укључује правне, социолошке, економске и безбедносне аспекте. Разумевање узрочно-последичних веза између миграција и трговине људима представља кључни предуслов за креирање ефикасних политика превенције, заштите жртава и кривичног гоњења починилаца. У овом контексту у *Другом извештају Заштитника грађана - националног известиоца у области трговине људима за 2024. годину*¹⁴⁴ се наводи да је Србија напредовала у борби против трговине људима и да је Стејт департмент скинуо нашу земљу са „Watch List“-е - рангирања држава по питању трговине људима. У овом извештају је указано на видљив напредак у јачању институционалних капацитета и развоју сарадње између полиције, правосуђа, система социјалне заштите и цивилног сектора. Међутим, извештај указује и на постојеће изазове у доследној примени препорука, заштити жртава, проактивним активностима и размени информација. Посебан акценат стављен је на улогу Центра за заштиту жртава трговине људима, који, у сарадњи са ресорним министарством, мора преузети већу одговорност у наредном периоду. У извештају се указује и на нове изазове, међу којима је велики број пријава везаних за радну експлоатацију које се често не уклапају у дефиницију трговине људима. Такви случајеви, како је наглашено, успоравају поступке и троше ресурсе државе, док постоји ризик да прикрију оне ситуације где су жртве у стварној животној опасности. Заштитник грађана оценио је да правосуђе мора да превазиђе „зимски сан“ и да обезбеди ефикасно процесуирање починилаца. Такође, упућен је и позив међународним партнерима, пре свега Савету Европе и Међународној организацији за миграције (ИОМ), да додатно оснаже подршку Србији у наредном периоду, како би национални систем био отпорнији, видљивији и ефикаснији.

Србија је сврстана у други ниво у којем су државе чије су владе предузеле значајне напоре у борби против трговине људима, али још увек нису у потпуности испуниле минималне међународне стандарде, према *Извештају о трговини људима у 2025. години: Србија*¹⁴⁵. Даље се у извештају наводи да Влада Србије не испуњава у потпуности минималне стандарде за елиминацију трговине људима, али улаже значајне напоре да то учини, и додаје се да је Влада показала свеукупно повећање напора у поређењу са претходним извештајним периодом.

У циљу унапређења системског одговора друштва на проблем трговине људима, Влада Републике Србије је 2024. године усвојила *Програм за борбу против трговине људима у Републици Србији за период 2024-2029. године*¹⁴⁶ са Акционим планом за његово спровођење

¹⁴⁴ II Извештај Заштитника грађана – националног известиоца у области трговине људима за 2024. годину, Заштитник грађана, доступно на: <https://www.ombudsman.rs/index.php/2011-12-25-10-17-15/n-ci-n-lni-izv-s-il-c-u-bl-s-i-rq-vin-ljudi/8259-2024>

¹⁴⁵ United States Department of State Report 2025 Trafficking in Persons Report: Serbia, доступно на:

<https://www.state.gov/reports/2025-trafficking-in-persons-report/serbia/>

¹⁴⁶ Извештај о резултатима спровођења програма за борбу против трговине људима за период 2024-2029. године са Акционим планом за његово спровођење за период 2024-2026. године, доступно на:

<https://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.mup.gov.rs/wps/wcm/connect/9caa44dc-e8f2-42ef-a715-5abad0296356/izvestaj+AP+za+2024.+godinu+-+25.02.2025-lat.pdf?MOD=AJPERES&CVID=pAffgB9>

за период 2024-2026. године. Програм представља међусекторски плански документ којим се на целовит начин утврђују циљеви и мере за супротстављање трговини људима, унапређује поштовање и заштита људских права и обезбеђује континуирани свеобухватан одговор друштва на проблем трговине људима кроз унапређен систем превенције, правовремене идентификације, помоћи и заштите жртава, као и сузбијање трговине људима. Програмом су предвиђена четири посебна циља којима ће се допринети делотворнијем сузбијању трговине људима кроз унапређење нормативног оквира, истрага и кривичног гоњења извршиоца кривичног дела трговина људима, било да се ради о физичким или правним лицима, са посебним освртом на проактивни приступ, специјализацију, јачање компетенција и проширивање круга обучених субјеката за препознавање кривичног дела.

Имајући у виду комплексан и тежак положај ове рањиве групе, Повереник активно сарађује са свим друштвеним актерима који су ангажовани на унапређењу положаја избеглица и миграната.

У оквиру пројекта под називом „Подршка Европске уније управљању миграцијама у Србији: Промовисање интеграције избеглица и миграната“ који реализује УНХЦР Србија у партнерству са ИОМ Србија и Комесаријатом за избеглице и миграције Републике Србије и Повереником, представници институције узели су активно учешће. На округлом столу под називом „Финансијска инклузија избеглица: Следећи кораци“ је закључено да је након упућене препоруке мера Повереника 2024. године¹⁴⁷ којом је препоручено свим банкама да избеглицама, лицима са супсидијарном заштитом и тражиоцима азила омогуће приступ банкарским производима и услугама без дискриминације, у протеклим годинама. Све банке су поступиле по препоруци мера и унапредиле су своје процедуре и предузеле друге мере из своје надлежности, након чега Повереник није забележио ниједну притужбу на рад банака и приступ њиховим производима. Неопходно је да су службеници филијала упознати са њиховим личним документима, правима и статусом, а и да се по потреби могу консултовати са УНХЦР-ом и другим релевантним организацијама. Такође, у предстојећем периоду, било би важно избеглицама и тражиоцима азила омогућити да приступају и другим производима и услугама банака које су важне за њихов квалитет живота, као што су кредитне картице, дозвољени минус, други кредитни и штедни производи. Уз то, избеглице и тражиоци азила који дуже од годину дана у континуитету бораве у Србији треба да имају могућност коришћења платних рачуна за резиденте. Најављен је наставак активности УНХЦР-а са Удружењем банака Србије на информисању банака, кроз радионице, обуке, као и презентације и поделу информација у оквиру активности Удружења, а које се тичу личних докумената, права и статуса избеглица. Исто тако, похвално је што су поједине банке у комуникацији са УНХЦР-ом напоменуле да су спремне да пруже менторску и кредитну подршку избеглицама предузетницима. Коначно, у складу са закључцима прошлогodiшњег округлог стола, УНХЦР, Комесаријат за избеглице и миграције, Канцеларија за азил МУП-а и Повереник остају на располагању финансијским институцијама са својом експертизом, искуством и подацима како би допринели побољшању приступа финансијским производима.

Повереница Јанковић је са представником УНХЦР-а у Србији Суфијаном Ађалијем разговарала о унапређењу софтвера за биометријске податке тражилаца азила и потреби

¹⁴⁷ Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/578-24-preporuka-mera-bankama-povodom-pristupa-finansijskim-uslugama-izbeglicama-i-traziocima-azila/>

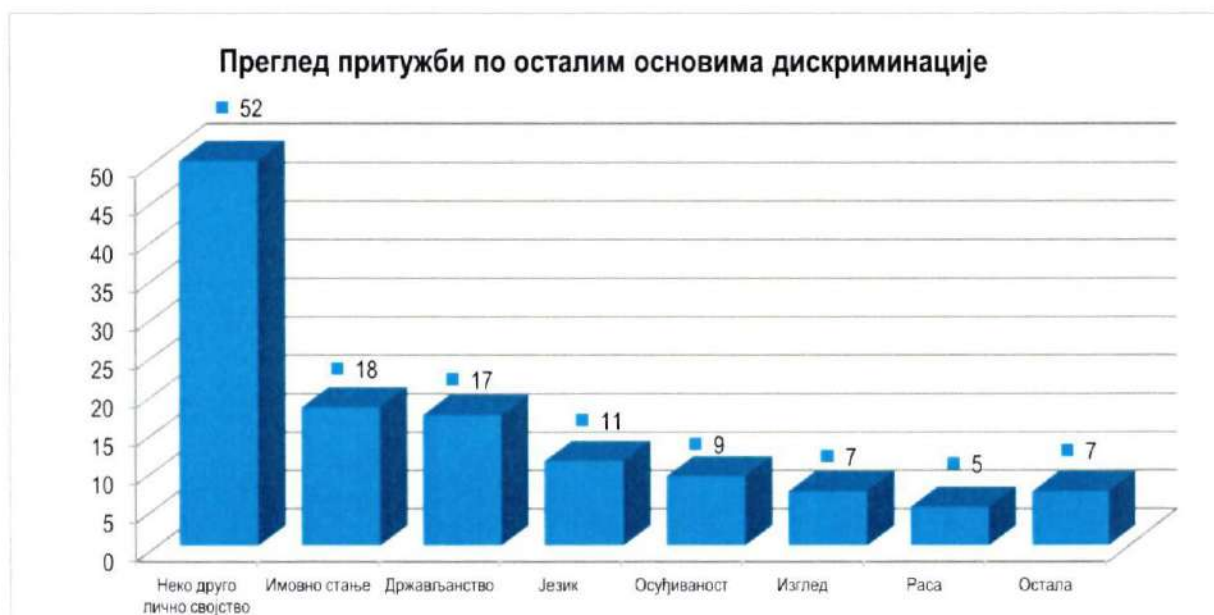
даљег унапређења софтверских решења која се користе за прикупљање и обраду биометријских података тражилаца азила, у циљу побољшања приступа правима и услугама у складу са међународним стандардима. Разговарано је и о проширивању обима бесплатне правне помоћи, потреби обезбеђивања довољног броја квалификованих преводилаца у организационим јединицама Министарства унутрашњих послова надлежним за поступак азила, а разматрана је и могућност давања препорука универзитетима и факултетима да тражиоцима азила и лицима којима је одобрен азил наплаћују школарине под истим условима као и домаћим студентима и др.

Убрзо по ступању на дужност, повереник Антонијевић се поводом Међународног дана миграната такође састао са представником УНХЦП-а за Србију Суфијаном Ађалијем са којим је договорена даља сарадња у области заштите права миграната, избеглица и тражилаца азила. Истакнута је важност прикупљања података, подизања свести јавности и јачања институционалних капацитета у овој области. Разговарано је о могућностима сарадње са послодавцима у циљу унапређења инклузије тражилаца азила и лица којима је одобрен азил на тржиште рада. Наглашено је да сви имају право на достојанствен и безбедан живот, а заштита људских права не сме бити условљена расом, вером, националношћу, пореклом или било којим другим личним својством. Повереник је подржао препоруке УНХЦП-а на унапређењу положаја избеглица, тражилаца азила и лица са одобреном супсидијарном заштитом.

Дискриминација по осталим основима

Након дискриминације на основу личних својстава по којима је поднет највећи број притужби, следи збирни приказ дискриминације по личним својствима по којима је поднет мањи број притужби.

У 2025. години поднет је мањи број притужби по основу неког другог личног својства, имовног стања (18), држављанства (17), језика (11), осуђиваности (9), изгледа (7), расе (5), предака (3), генетских особености (2) и др.

Имовно стање спада међу најважније факторе који обликују квалитет живота како појединца, тако и друштва у целини и у значајној мери утичу на то да ли ће се неко суочавати са бројним животним тешкоћама, укључујући и дискриминацију. Неповољно имовно стање, што подразумева и његове теже облике у виду сиромаштва, један је од главних узрока друштвених неједнакости и процеса социјалне маргинализације са којим се најчешће суочавају Роми, старије особе, особе са инвалидитетом и друга лица која су у већем ризику од дискриминације. Неретко, ова лица су дискриминисана по више основа, што потврђују и предмети по којима је Повереник поступао. С обзиром на то да сиромаштво оставља трајне и штетне последице на све области живота појединца, институција посвећује посебну пажњу заштити ових лица.

Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености која показује проценат лица која су у ризику од сиромаштва или су изразито материјално и социјално ускраћена или живе у домаћинствима веома ниског интензитета рада. Према последњим подацима Републичког завода за статистику¹⁴⁸ у 2024. години стопа ризика од сиромаштва износила је 19,7% и била нижа за 0,2 процентна поена него 2023. Новчано изражено, праг ризика од сиромаштва за једночлано домаћинство у 2024. је износио 35.606 динара, за домаћинство са двоје одраслих и једним дететом млађим од 14 година - 64.091 динара, док је за четворочлано домаћинство са двоје одраслих и двоје деце млађе од 14 година тај износ био 74.773 динара.

Подаци из последњег истраживања које је спровео Повереник о ставовима грађана према дискриминацији у Србији¹⁴⁹ показују да испитаници као најчешће дискриминисане групе препознају Роме и сиромашне, без обзира на област друштвеног живота, укључујући запошљавање, образовање, здравство, рад органа јавне власти и правосуђа. Када је реч о оправданости увођења посебних мера за побољшање положаја појединих група, највећа подршка исказана је за особе са инвалидитетом (35%), сиромашне (34%), младе и жене (по 29%). Испитаници такође сматрају да медији најчешће негативно извештавају управо о сиромашнима, Ромима, старијим лицима, особама са инвалидитетом и особама које живе са ХИВ/АИДС-ом. Истовремено, резултати указују на ниску социјалну дистанцу према сиромашнима, будући да се врло мали број испитаника противи блиском сродству (5%), дружењу (1%) или обављању руководећих функција (3%) од стране сиромашних грађана.

Искуство Повереника показује да се сиромашни грађани ретко обраћају институцији због дискриминације по основу имовног стања. При томе, ова група није хомогена, већ обухвата лица различитих личних и друштвених својстава. Ређе обраћање сиромашних грађана институцијама последица је и недовољне информисаности о механизмима заштите. Притужбе поднете Поверенику се углавном односе на остваривање права у области социјалне заштите или поступање органа јавне власти.

Поверенику обратила се старија становница села Миљаковица, код Прокуља и указала да њена породица нема средстава да финансира изградњу електро мреже те да чланови њене породице живе без електричне енергије, укључујући и сродника који је особа са инвалидитетом, што нарочито зими представља велики проблем када је потребно угрејати куће. Такође је указала на неприступачност села односно недостатак пута и превоза, услед чега су његови становници приморани да пешаче по неколико километара до лекара, продавнице или ради задовољавања других основних животних потреба. Повереник је граду Прокупљу упутио препоруку да предузме хитне мере у циљу обезбеђивања електричне

¹⁴⁸ Саопштење Републичког завода за статистику – *Сиромаштво и социјална неједнакост 2023*, објављено 15. октобра 2024. године, доступно на: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2024/Html/G20241285.html>

¹⁴⁹ *Извештај о перцепцији грађана и грађанки о дискриминацији у Србији, 2023*, Повереник за заштиту равноправности, доступно на: <https://ravnopravnost.gov.rs/izvestaj-o-percepciji-gradjana-i-gradjanki-o-diskriminaciji-u-srbiji/>

енергије домаћинствима у селу Миљаковица и хуманих услова за живот, без дискриминације.

У допису градоначелника Града Прокупља наведено је да је у наредном периоду потребно трасирати пут у селу Миљаковица и процедурално обезбедити услове за реализацију овог путног правца, као и да је приоритет прикључивање ових домаћинства на електро мрежу. С тим у вези, представници Града Прокупља организовали су састанак са представницима Електро привреде Србије у циљу проналажења најбољег решења у финансијском погледу, а такође је разматрана и могућност постављања соларних панела. Град Прокупље је обавестио Повереника да чека одговор Електро привреде Србије како би се размотриле најбоље опције за решење наведених проблема у снабдевању електричном енергијом.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/290-25-preporuka-mera-mere-gradu-prokuplju-obezbedjivanje-elektricne-energije-domacinstvima-i-humanih-uslova-za-zivot-u-selu-miljkovica/>

Борба против сиромаштва и смањење неједнакости представљају важне циљеве Агенде УН за одрживи развој до 2030. године, чије се остваривање прати и кроз националне извештаје. Посебан значај има законска обавеза да се приликом доношења прописа процењује њихов утицај на социоекономски угрожена лица и равноправност, уведена изменама и допунама Закона о забрани дискриминације из 2021. године, на чију примену Повереник континуирано указује. Социјално укључивање сиромашних захтева координисано деловање различитих система (локалне самоуправе, социјалне и здравствене службе, образовања и културе, безбедности, пензијско-инвалидског осигурања, тржишта рада, бесплатне правне помоћи и др.), као и сарадњу и деловање организација цивилног друштва. У обраћањима грађана и организација цивилног друштва Поверенику указивано је да у појединим локалним самоуправама службе бесплатне правне помоћи нису успостављене или да те послове обавља један извршилац иако су потребе грађана далеко веће.

Повереник је упутио препоруку свим јединицама локалне самоуправе да, уколико до сада нису, образују службу бесплатне правне помоћи, односно да предузму све адекватне мере које ће допринети потпуном информисању потенцијалних корисника о њиховим правима и начинима коришћења постојеће бесплатне правне помоћи. Повереник је имао у виду да је бесплатна правна помоћ од посебног значаја за особе лошијег имовног стања које су најчешће неуке странке и којима држава на овај начин помаже у остваривању једнаких права у погледу приступа правди.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/527-25-preporuka-mera-svim-jls-radi-obezbedjivanja-i-unapredjenja-besplatne-pravne-pomoći>

И Европска комисија у Извештају о Србији за 2025. годину констатује да су расходи за социјалну заштиту и буџетске трансфере као удео у БДП и даље ниски, да је недовољна обухваћеност сиромашних програмима социјалне помоћи која се додељује према висини прихода те да је потребно побољшати покривеност и адекватност финансијске социјалне помоћи, али и прилагодити законодавство. Такође, у овом извештају је констатовано и да се систем наменских трансфера на локалном нивоу још увек не спроводи систематично и транспарентно, као и да израда Стратегије социјалне заштите и измена и допуна Закона о социјалној заштити касни, али и да треба да се уваже препоруке ECRI (Европске комисије против расизма и нетолеранције) из јуна 2024. године о процесу доношења одлука о социјалној карти и њеном утицају на Роме и друга рањива лица. Комисија је позвала на преиспитивање

стања, са „посебним нагласком на осигуравање транспарентности у раду алгоритамских система, развијање делотворних правних лекова и успостављање снажног механизма надзора.

У вези остваривања права на новчану социјалну помоћ и примене Закона о социјалној заштити и Закона о социјалној карти Поверенику се током године обратило удружење А11-Иницијатива за економска и социјална права. Поступајући по притужбама, Повереник је Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, као и центрима за социјални рад против којих су поднете притужбе упутио препоруке мера, о чему је већ било речи у претходном делу овог извештаја.

Препорука мера Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања

У вези са проблемима који су настали због укидања права на новчану социјалну помоћ одређеним лицима због грешке коју су починили запослени у три центара за социјални рад, односно због погрешне класификације прихода који су од утицаја на остваривање права на новчану социјалну помоћ због којих је неким лицима смањено, односно укинато право на социјалну помоћ, Повереник је Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања препоручио да у циљу превентивног деловања и унапређења равноправности корисника права и услуга социјалне заштите, преиспита постојеће нормативе кадрова и успостави критеријуме засноване на реалним потребама центара за социјални рад, квантитативно и квалитативно ојача њихове капацитете, ојача инспекцијске органе и повећа број инспекцијских надзора, као и да анализом најчешћих грешака у раду центара кроз другостепене поступке спроведе обуку или упути одговарајућу инструкцију о начину решавања проблема који се појаве у пракси.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/570-24-preporuka-ministarstvu-za-rad-zaposljavanje-boracka-i-socijalna-pitanja/>

Иста организација цивилног друштва је, у оквиру праћења примене Закона о социјалној карти, објавила упоредно-правну анализу правних оквира за доношење управних одлука кроз системе алгоритамског одлучивања, са препорукама за унапређење стања под називом *Социјална заштита, дискриминација и аутоматизација: шта све може да пође по злу? Пошло је*.¹⁵⁰ Препоруке из овог извештаја укључују измену прописа, подршку коришћењу доступних механизма заштите права пред независним органима и судовима, додатно обучавање пружаоца бесплатне правне помоћи и подршке као и запослених у систему социјалне заштите.

Бројна истраживања, као и пракса Повереника указују да су бивше **осуђивана лица** у већем ризику од дискриминације у различитим областима друштвеног живота. Према подацима Повереника, посебан проблем након изласка са одслужене казне затвора представља укључивање ових лица на тржиште рада и запошљавање, што се између осталог одражава и на високу стопу поврата. Поред послодаваца који неретко исказују предрасуде и не желе да запосле раније осуђивано лице, препреку представљају и одредбе појединих закона који ранију осуђиваност наводе као искључујући услов за обављање одређеног посла или делатности. Једнакост у области рада и запошљавања, за бивше осуђенике, од је изузетне важности за укључивање ових лица у све друштвене токове. Тако се Поверенику обратио подносилац притужбе указујући на одредбу Закона о посредовању у промету и закупу непокретности која ставља у неповољан положај лица која су одслужила казну затвора.

¹⁵⁰ А11- Иницијатива за економска и социјална права, *Социјална заштита, дискриминација и аутоматизација: шта све може да пође по злу? Пошло је*, 2025, доступно на: <https://www.a11initiative.org/wp-content/uploads/2025/10/Socijalna-zastita-diskriminacija-i-automatizacija-Sta-sve-moze-da-podje-po-zlu.pdf>

Повереник је упутио **иницијативу** Министарству унутрашње и спољашње трговине за измену одредбе члана 5. став 1. тачка 5) Закона о посредовању у промету и закупу непокретности, којим је прописана забрана уписа у Регистар посредника (оснивач, односно власник, стварни власник, сарадник, члан органа управљања привредног друштва који има регистровано претрежну делатност агенције за промет и закуп непокретности, заступник привредног друштва, члан органа управљања привредног друштва, као и физичка лица са положеним стручним испитом, предузетник, односно пословођа, ако је предузетник поверио послове пословођења пословно способном физичком лицу) уколико је осуђено на новчану казну, ако је правно лице, односно на казну затвора, ако је физичко лице, за кривично дело у Републици Србији или страниј држави. Имајући у виду да је сврха извршења казне затвора реинтеграција осуђених лица у друштво, Повереник је указао да се претходна осуђиваност у пракси у конкретном случају примењује као апсолутна забрана уписа у Регистар посредника, због чега је потребно преиспитати ове одредбе са аспекта примене антидискриминационих прописа.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/941-25-inicijativa-ministarstvu-unutrasnje-i-spoljne-trgovine/>

Током године Поверенику су се грађани обраћали указујући на дискриминацију по различитим основима, међу којима је неједнак положај фондација и задужбина у односу на удружења грађана, разлика у третману студената који су завршили „приватне“ факултете у односу на оне који су завршили „државне“ и др.

Повереник је поступао по **притужби** Фондације „СОС Дечја села“ због неравноправног поступања јединица локалне самоуправе према **фондацијама и задужбинама** приликом спровођења јавних конкурса за финансирање програма. У поступку је утврђено да услови конкурса неретко ограничавају учешће искључиво на удружења са седиштем на територији јединице локалне самоуправе, чиме се искључују фондације, задужбине и други облици организација цивилног друштва. Током поступка је констатовано да се Закон о удружењима изричито односи на финансирање удружења, док Закон о задужбинама и фондацијама упућује на примену истих правила и на фондације и задужбине које реализују програме од јавног интереса, посебно у области социјалне заштите, као и да стратешка документа препознају удружења, фондације и задужбине као организације цивилног друштва. Повереник је препоручио свим јединицама локалне самоуправе да приликом расписивања конкурса за програме и пројекте који се реализују из буџетских средстава Републике Србије и буџетских средстава јединица локалне самоуправе, имају у виду и организације цивилног друштва које су основане у складу са Законом о задужбинама и фондацијама, како би задужбине и фондације такође могле да се пријаве на конкурс као и друга удружења.

Више на: [541-25 Препорука мера свим ЈЛС ради обезбеђивања једнаких услова за учешће задужбина и фондација на конкурсима • Повереник за заштиту равноправности](#)

У поступку против Адвокатске коморе Београд (АКБ) по притужби дипломираног правника, због онемогућавања уписа у Именик адвокатских приправника и адвокатских приправника – волонтера АКБ зато што је звање дипломирани правник стекао на Правном факултету Универзитета Унион, чији оснивач није Република Србија, Повереник је донео мишљење и утврдио дискриминацију и дао препоруку мера за отклањање последица оваквог поступања. АКБ није поступила по препоруци, због чега је донето решење о опомени и након тога обавештена јавност.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/588-24-diskriminacija-diplomiranog-pravnika-koji-je-stekao-zvanje-na-fakultetu-ciji-osnivač-nije-rs/>

У Закону о забрани дискриминације набројано је више од двадесет личних својстава као основа дискриминације, при чему тај списак није коначан. Закон предвиђа могућност да дискриминација постоји и по другим личним својствима, имајући у виду околности које се не могу унапред предвидети. Тако Повереник у својој пракси, усклађеној са међународном праксом, поступа и по релативно честим притужбама због дискриминације по основу **пребивалишта** као личног својства. Пријава пребивалишта је услов за остваривање свих других права, попут права на рад, примање различитих врста помоћи, уплату зараде, остваривање права на образовање, здравствену заштиту и других права. Повереник неретко поступа по притужбама Рома који се сусрећу са неравноправним поступањем по основу пребивалишта, али слично доживљавају и остали грађани, како се види из примера који следе.

Поверенику се обратила мајка ученице основне школе која је освојила другу награду на Републичком такмичењу из математике (које се налази у календару такмичења и смотри Министарства просвете), а која због различитих критеријума двеју општина града Ниша које су расписале конкурс за доделу награда најбољим ученицима, није испунила критеријум ни једне од њих. Наиме, ученица има пребивалиште на једној општини а похађа школу која се налази на другој.

Повереник је указао да је одређивање пребивалишта као критеријума за награђивање ученика спорно у ситуацији када дете не иде у школу на општини на којој има пребивалиште или када се општина на којој дете живи и општина на којој похађа школу, разликују у погледу критеријума за доделу награде. С обзиром на неуједначеност критеријума које различите градске општине установљавају, деца која се налазе у описаним ситуацијама, бивају онемогућена да учествују у поступцима за награђивање, Повереник је упутио препоруку граду Нишу да предузме мере из своје надлежности и градским општинама града Ниша изда упутство ради усклађивања прописа којима се регулишу критеријуми за награђивање ученика основних и средњих школа и студената који постижу најбоље резултате тако да критеријуми за награђивање буду формулисани на начин који обезбеђује једнак приступ свим ученицима без дискриминације по било ком личном својству укључујући и лично својство пребивалиште.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/1103-25-preporuka-mera-gradu-nisu/>

Проблем може да буде и сама пријава пребивалишта. Тако се институцији обратила организација цивилног друштва, у име и уз сагласност грађанина, против полицијске управе, наводећи да се лице више пута обраћао полицијској управи, усмено и писаним захтевима за пријаву адресе пребивалишта, али да ни по једном од тих затева није донета одлука-решење, већ су захтеви са прилозима враћани са обавештењима да је потребно да се лично јави, док су усмени захтеви одбијани са образложењем да без доказа о правном основу становања не може да пријави пребивалиште. У току поступка је полицијска управа (након две године) извршила пријаву адресе пребивалишта, након чега је подносиоцу притужбе издата лична карта. Како подносилац притужбе није дао сагласност да су отклоњене последице поступања, поступак по притужби је настављен. По спроведеном поступку дато је мишљење да је у поступку одлучивања о пријави пребивалишта полицијска управа повредила одредбе Закона о забрани дискриминације. Имајући у виду да је након подношења притужбе и захтева за изјашњење полицијска управа извршила пријаву пребивалишта, дата је препорука да убудуће у поступку пријаве пребивалишта води рачуна да својим поступањем не отежава остваривање права грађана, односно да води рачуна о правилној примени одредбе из Закона о пребивалишту и боравишту грађана која предвиђа алтернативни начин пријаве пребивалишта

и указано да не могу сви грађани да пријаве пребивалиште на основу права својине или уговора о закупу.¹⁵¹ Треба имати у виду да је пријава пребивалишта предуслов за остваривање бројних права и да тешкоће са пријавом пребивалишта и достављањем доказа о правном статусу непокретности имају најчешће најугроженије категорија становника међу којима су: Роми, становници неформалних насеља, интерно расељена лица са Косова и Метохије, повратници по споразуму о реадмисији.

У **притужби** грађанина са пријављеним пребивалиштем у Београду, против Министарства здравља Републике Србије и против Републичког фонда за здравствено осигурање, је наведено да је подносилац притужбе дискриминисан наплатом здравствених услуга од стране дома здравља, као здравствене установе ван његовог места пребивалишта. Због наплате ових услуга, иако се ради о лицу које има здравствено осигурање, подносилац притужбе се обратио и надлежном министарству, након чега му је само прослеђен одговор дома здравља, који наплату трошкова пружене услуге образлаже чињеницом да подносилац притужбе није имао потврду о пријављеном привременом боравку на територији општине где се налази дом здрављ, да није било у питању пружање хитне медицинске помоћи, те да је, према релевантним одредбама Правилника о начину и поступку остваривања права из обавезног здравственог осигурања, био у обавези да сноси трошкове пружене услуге здравствене заштите. Са друге стране Републички фонд за здравствено осигурање у свом изјашњењу навео је да подносилац притужбе није био у обавези да плати пружене здравствене услуге, будући да је здравствено осигуран. С тим у вези, Повереник је упутио иницијативу Министарству здравља да, приликом доношења новог подзаконског акта којим ће уредити начин и поступак остваривања права из обавезног здравственог осигурања, у складу са одредбама члана 124. став 3. Закона о здравственом осигурању, на јасан начин пропише поступање установа здравствене заштите у ситуацији када једно лице борави у месту ван свог пребивалишта и има потребу за здравственом заштитом у месту привременог боравка.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/84-25-inicijativa-za-donosenje-podzakonskog-akta-kojim-ce-se-na-jasan-nacin-propisati-postupanje-ustanova-zdravstvene-zastite-u-situaciji-kada-jedno-lice-boravi-u-mestu-van-svog-prebivalista-i-ima-pot/>

Поред наведених, у пракси Повереника било је и случајева дискриминације по другим основима, као што је на пример држављанство.

Подноситељка **притужбе**, држављанка Русије са привременим боравком у Србији и здравственим осигурањем, трудница којој је дијагностикован дијабетес типа 1, је навела да ју је дискриминисала гинеколошкиња Дома здравља. Подносиатељка притужбе је имала заказан гинеколошки преглед, али када ју је докторка примила одмах јој је рекла да не разуме „њен српски језик“, предложила јој да иде у приватну клинику или да нађе преводиоца, иако се претходно без проблема споразумевала са свим другим лекарима. Даље је навела да је понашање докторке довело до погоршања њеног здравственог стања јер је морала да оде након неколико сати чекања, с обзиром да је било неопходно да прими инсулин. У поступку је утврђено да докторка није обавила преглед и ултразвучни преглед подносиатељке притужбе, као и да је предност давала другим пацијенткињама иако су имале заказано после подносиатељке притужбе. Повереник је донео мишљење да је докторка повредила одредбе Закона о забрани дискриминације, због чега јој је препоручено да упути писано извињење

¹⁵¹ Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/659-24-diskriminacija-na-osnovu-nacionalne-pripadnosti/>

подносиоци притужбе, као и да убудуће води рачуна да у оквиру својих редовних послова и активности, не крши прописе о забрани дискриминације.

Гинеколошкиња је обавестила Повереника да је поступила по датој препоруци и да је упутила извињење подносиоци притужбе у којој је изразила најискреније жаљење због непријатности, да ни у једном тренутку није имала намеру да увреди нити да дискриминише, као и да ће убудуће водити рачуна да се држи препорука и законских прописа о забрани дискриминације.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/666-24-diskriminacija-na-osnovu-jezika/>

Вишеструка и интерсекцијска дискриминација

Вишеструка и интерсекцијска дискриминација су одредбом члана 13. тачка 5. Закона о забрани дискриминације прописани као тежак облик дискриминације, јер представљају сложене обрасце који превазилазе појединачна лична својства као основе дискриминације. Уколико се ради о дискриминацији лица по основу два или више личних својстава чији се утицај може разграничити реч је о вишеструкој дискриминацији, а уколико се утицај појединих личних својстава приликом дискриминације лица по основу два или више личних својстава не може разграничити ради се о интерсекцијској дискриминацији. И Стратегијом превенције и заштите од дискриминације за период од 2022.-2030. године указано је на ове тешке облике дискриминације, а као примери наведени су управо случајеви из праксе Повереника који најбоље илуструју њихову комплексност.

Током 2025. године Поверенику је поднето више притужби у којима је наведено неколико личних својстава као основа дискриминације, иако се у пракси често дешава да подносиоци притужби, у ситуацијама када нису сигурни које је лично својство било основ дискриминације, наводе више личних својстава. Најчешће се удружено, као основ дискриминације наводе пол и брачни и породични статус, инвалидитет, здравствено стање, старосно доба, чланство у политичким, синдикалним и другим организацијама и верско или политичко уверење и др.

Управо се због тежине вишеструке и интерсекцијске (укрштене) дискриминације, као и њихових последица које најчешће погађају најрањивије друштвене групе, на свим скуповима које организује Повереник, као и кроз обуке и тренинге који се током године реализују, посебна пажња посвећује овим облицима дискриминације и њиховим последицама. Тако је током 2025. године, примера ради, реализовано више тренинга на тему превенције интерсекцијске дискриминације у Ваљеву, Шапцу, Новом Пазару, Вршцу, Пожаревцу, Бачу, Ариљу, Лесковацу и Крушевцу, које је похађало око 500 запослених у јединицама локалне самоуправе.

Током 2025. године донета је и пресуда у поступку који је Повереник покренуо против Општине и Центра за социјални рад на основу обраћања мајке због дискриминације њеног малолетног детета на основу инвалидитета и здравственог стања, јер су тужени детету ускратили право на услугу личног пратиоца која му је била неопходна, и на тај начин отежали остваривање права на образовање и пуно укључивање у образовни систем. На овај пример вишеструке дискриминације је посебна пажња скренута кроз судски поступак, пре свега из разлога што овакви случајеви у пракси Повереника нису ретки, али и како би органи надлежни за остваривање различитих права били свесни последица дискриминаторног поступања.

У поступку поводом **притужбе** коју је мајка малолетног дечака, поднела против Општине Варварин због дискриминације њеног сина у поступку остваривања права на услугу личног пратиоца, Повереник је дао мишљење да је Општина Варварин пропуштајући да обезбеди ову подршку, отежала сину подносиоце притужбе остваривање права на образовање и пуно укључивање у образовни систем, чиме је повредила одредбе Закона о забрани дискриминације и извршила акт дискриминације на основу његовог личног својства – инвалидитета/здравственог стања.

Препоручено је да општина предузме све неопходне радње и мере којима ће обезбедити ангажовање личног пратиоца сину подносиоце притужбе, ученику основне школе у Варварину, докле год постоји потреба у складу са актом надлежног органа и да убудуће води рачуна да у оквиру својих редовних послова и активности, не крши законске прописе о забрани дискриминације.

Општина Варварин је обавестила Повереника да од 1. септембра 2025. године, деца са територије те општине имају ову врсту подршке.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/298-25-misljenje-u-postupku-ostvarivanja-prava-na-uslugu-licnog-pratioca/>

Пример вишеструке дискриминације је и притужба Шаховског спортског удружења против Општине Мали Иђош у поступку доделе и исплате средстава по општинском Јавном конкурс за доделу средстава за финансирање или суфинансирање програма и пројеката у области спорта у 2024. години због дискриминације по основу политичких убеђења али и националне припадности и чланства у синдикалним организацијама. После спроведеног поступка Повереник је утврдио да у конкретном случају нису повређене одредбе Закона о забрани дискриминације.¹⁵²

У ранијим деловима овог извештаја детаљније су описани различити примери вишеструке и/или укрштене дискриминације уз навођење личних својства која су основ дискриминације у сваком конкретном случају.

Дискриминација и вештачка интелигенција - равноправност у дигиталној сфери

На плану регулације вештачке интелигенције претходну годину обележило је усвајање *Кодекса праксе система вештачке интелигенције опште намене*¹⁵³. Основна сврха Кодекса је олакшавање примене Уредбе ЕУ о вештачкој интелигенцији у компанијама које развијају поменуте системе. Приступање Кодексу је добровољно, а посебно је значајан јер ближе уређује безбедносне мере против злоупотреба, етичко коришћење података и поштовање ауторских права, као и људски надзор ради заштите основних права и равноправности.

Поред тога, велику пажњу привукли су и предлози Дигиталне омнибус уредбе ЕУ и Дигиталне омнибус уредбе о вештачкој интелигенцији, које подразумевају измене и допуне одређених чланова Уредбе о заштити података о личности и Уредбе о вештачкој интелигенцији. Имајући у виду да је консултативни процес још у току, није могуће говорити о конкретним изменама али у јавном дискурсу постоје иницијативе које би ослабиле механизме заштите људских права у поменутим областима, а о што ће бити предмет заједничке изјаве Европске мреже тела за

¹⁵² Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/91-2025-misljenje-u-postupku-po-prituzbi-sah-kluba-protiv-jls/>

¹⁵³ Кодекс праксе за вештачку интелигенцију опште намене (ГПАИ), Европска комисија. 2025, доступно на: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/contents-code-gpai>

равноправност – ЕКВИНЕТ и Европске мреже институција за људска права – ЕНХРИ, која је у припреми.

Што се тиче домаћег правног оквира, процес израде Закона о вештачкој интелигенцији је у току, али још увек није израђен нацрт који би био предмет јавне расправе.

Тема која је и даље у фокусу када је у питању равноправност у дигиталној сфери јесте пре свега родно засновано дигитално насиље. Извештај „Share фондације“ под називом Гласови отпора дигиталном насиљу - годишњи извештај мониторинга повреда дигиталних права у Србији за 2025. годину указује на наставак тренда родно заснованог дигиталног насиља, са 26 забележених случајева током периода праћења. Мета напада најчешће су жене и припадници LGBTQIA+ заједнице, нарочито када постану видљиви у јавном или политичком простору. Насиље се испољава кроз говор мржње, претње, узнемиравање, јавно срамоћење и све чешћу злоупотребу дигиталних технологија. Посебно забрињава спрега дигиталног и физичког насиља, као и институционална неадекватна реакција, која доводи до некажњивости починилаца и додатне ретрауматизације жртава. Извештај закључује да дигитално насиље представља продужетак дубоко укорениених родних неједнакости и механизам ућуткивања.¹⁵⁴

Тема родно заснованог дигиталног насиља била је актуелна и на нивоу ЕУ, односно извештаја Европског института за родну равноправност. У извештају *Борба против сајбер насиља над женама и девојчицама: развој оквира ЕУ за мерење*¹⁵⁵ наводи се да су подаци о сајбер насиљу над женама и девојчицама (CVAWG) у Европској унији ограничени, неједначени и често не одражавају стварни обим проблема. Подаци се углавном ослањају на полицијске и правосудне изворе, а ниједна држава чланица нема свеобухватан механизам праћења ван ових база.

Због различитих националних дефиниција, укорениених у кривичним законима, поређење података на међународном нивоу је отежано. Додатни проблем представља недовољно пријављивање, јер жртве често не пријављују насиље, што доводи до потцењивања стварних стопа. Истраживања заснована на анкетама све више попуњавају ове празнине и пружају дубље увиде у сложену природу родно заснованог дигиталног насиља. Најчешће истраживани облици су сајбер малтретирање, говор мржње, онлајн сексуално узнемиравање и неовлашћено дељење интимног садржаја. Такође, наводи се и

да вештачка интелигенција истовремено појачава насиље кроз аутоматизоване злоупотребе, али и омогућава ефикаснију детекцију и модерацију садржаја.

У извештају *Унапређење дигиталних права у Србији*¹⁵⁶, БИРН је од септембра 2024. до јуна 2025. забележио 183 случаја кршења дигиталних права у Србији, што је досад незабележен број. У 80% случајева мете су били новинари, активисти и грађани, нарочито током политичких

¹⁵⁴ Гласови отпора дигиталном насиљу - годишњи извештај мониторинга повреда дигиталних права у Србији за 2025. годину, Share фондација, 2025, доступно на: https://sharefoundation.info/wp-content/uploads/2025/12/Glasovi_otpora_digitalnom_nasilju_2025.pdf

¹⁵⁵ Борба против сајбер насиља над женама и девојчицама: развој оквира ЕУ за мерење, Европски институт за родну равноправност, 2025, доступно на: <https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/combating-cyber-violence-against-women-and-girls-developing-an-eu-measurement-framework.pdf>

¹⁵⁶ Унапређење дигиталних права у Србији, БИРН, 2025, доступно на: https://birnsrbija.rs/wp-content/uploads/2025/10/Digital_SRB.pdf

криза и протеста. НУНС је од почетка 2025. евидентирао више од 130 напада на новинаре, укључујући вербалне и физичке нападе. Дигитални напади често прерастају у физичко насиље, док су механизми заштите неефикасни, а институционални одговор углавном изостаје.

Препознајући важност подизања свести о овој теми, Повереник је наставио активности у оквиру кампање „Body right“, коју спроводи заједно са Популационим фондом УН, а која се односи на родно засновано насиље учињено посредством модерних технологија. У извештајном периоду одржано је 7 вршњачких едукација у средњим школама широм Србије, а овом приликом показано је и велико интересовање за наставак сличних активности и од стране школа и од стране ученика.

Поред тога, Повереник је током претходне године учествовао у низу активности које су се односиле на питања равноправности у дигиталној сфери. Примера ради, повереница је учествовала на Светском економском форуму у Давосу, где је присуствовала догађајима посвећеним положају жена, етичкој примени вештачке интелигенције и остваривању циљева одрживог развоја. Посебно је истакнут панел „AI and Collective Intelligence for Inclusive Action and Impact“, који је разматрао потенцијал колективне интелигенције и иновација у спровођењу одрживих политика. У „интелигентном добу“ морају се препознати и користи и ризици вештачке интелигенције, уз њену примену у служби друштва, људских права и заштите животне средине. Такође, представник Повереника је учествовао на панел дискусији под називом „Вештачка интелигенција – нова писменост моћи“, која је организована у оквиру конференције „Дигитални дан 2025“, као и на семинару под називом „Утицај вештачке интелигенције на инвалидитет и старост: изазови и могућности“, који је организовала Европска мрежа тела за равноправност, где је представљена пракса институције, са нагласком на Закон о социјалној карти. Такође, представник Повереника је учествовао на Регионалном форуму за управљање интернетом – SEEDIG, који је претходне године одржан у Атини.

Анализа реализованих активности, наведених и других доступних извештаја указује да је равноправност у дигиталној сфери једно од кључних савремених питања, обележено истовремено значајним регулаторним помацама и озбиљним изазовима у пракси. Док на нивоу ЕУ постоје напори да се кроз Уредбу о вештачкој интелигенцији и пратеће инструменте унапреди заштита људских права, етичка употреба технологије и безбедност, постоји ризик да поједине иницијативе ослабе већ успостављене механизме заштите. У Србији, одсуство коначног законског оквира за вештачку интелигенцију додатно појачава простор за злоупотребе. Истовремено, подаци о родно заснованом дигиталном насиљу говоре да је оно у порасту и да представља продужетак структурних неједнакости, уз често неделотворан институционални одговор. Правни оквир и механизми заштите су још увек недовољни да у пуној мери одговоре на растуће изазове и с тим у вези неопходно је да се без одлагања спроведу иницијативе о којима је било речи и претходних година, као што је криминализација неовлашћеног дељења сексуално експлицитног садржаја. Забрињава и чињеница да су жртве родно заснованог дигиталног насиља све чешће деца и млади, што може имати несагледиве последице на њихов развој и ментално здравље. Зато су од кључног значаја свеобухватне јавне политике, ефикасни механизми заштите, континуирано праћење и едукација, како би дигитални простор постао инклузиван, безбедан и заснован на поштовању равноправности и људских права.

МЕДИЈСКО ИЗВЕШТАВАЊЕ

Годину 2025. обележили су протести широм земље и дубока поларизација друштва, што се одразило на теме и садржаје у традиционалним медијима и на друштвеним мрежама кроз пораст интензитета и учесталости дискриминаторних и увредљивих објава, укључујући и говор мржње, пре свега у контексту обрачуна са политичким неистомишљеницима. Јавна реторика је постала знатно агресивнија, уз често коришћење израза као што су „терористи“, „фашисти“, „усташе“, „страни плаћеници“, „блокадери“, „ћацији“, „смећари“, „издајници“. Поводом тога је издато више упозорења и саопштења за јавност у којима је указано на недопустивост и штетност таквог јавног дискурса, уз подсећање да је говор мржње, укључујући и увредљиво и понижавајуће поступање, забрањен Уставом и Законом о забрани дискриминације. Посебно је истакнуто као забрињавајуће то што су говору мржње и другим облицима недопуштеног говора више него раније прибегавали и поједини носиоци јавних функција, као и друге јавне личности.

Истовремено, према званичним подацима Удружења новинара Србије, током 2025. је забележен драстичан пораст свих облика угрожавања новинара, нарочито физичких напада, претњи, притисака, ометања у раду и дискриминације, а по први пут је евидентиран и доксинг, односно јавно дељење личних података, као нови облик угрожавања. Медијска удружења су у претходној години такође указивала и на лош економски и социјални положај запослених у медијима, на то да се поменути говор мржње и дискриминаторна терминологија често толерише у медијима, као и да често изостаје адекватна реакција регулаторних органа или тужилаштва.

Анализа медијског извештавања је показала изражене разлике у начину на који су поједини медији извештавали о истим догађајима, у зависности од уређивачке политике и вредносног оквира. Тако су, на пример, током истог студентског протеста и блокаде факултета, поједини медији извештавали о „мирном грађанском отпору и остваривању Уставног права на окупљање“, док су други исти догађај описивали као „насилне блокаде“, „угрожавање јавног реда и мира“ и „притисак на државу“. У сличном духу, поступање полиције је у неким медијима окарактерисано као прекомерна употреба силе и повреда људских права, док је у другима представљено као нужна и законита реакција ради очувања безбедности. Ови примери указују на то да медији не само да преносе информације, већ и активно обликују јавни наратив, често продубљујући друштвене поделе и утичући на перцепцију дискриминације, насиља и одговорности институција.

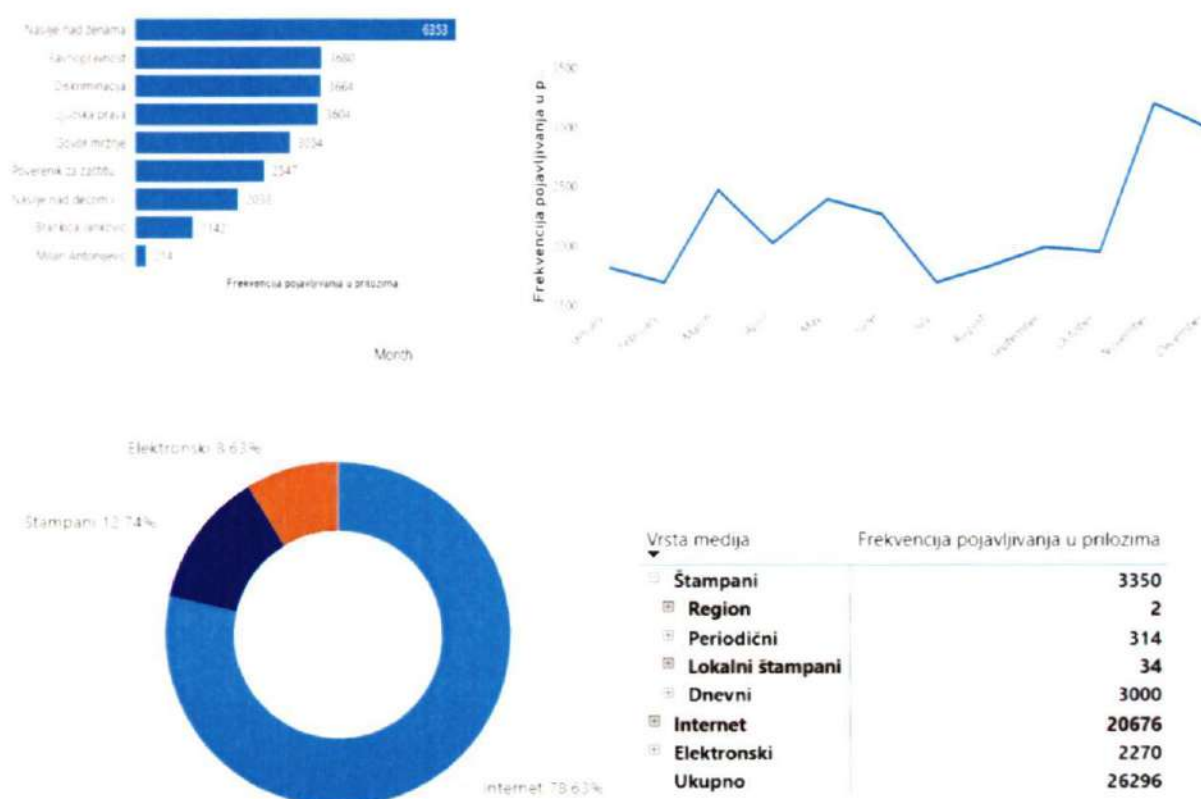
На основу анализе пресклипинга (Нинамедиа) уочен је повећан број дискриминаторних објава у којима се нечија стварна или претпостављена национална припадност, порекло, место рођења или вероисповест доводе у везу са политичким и другим облицима рада и деловања. Повереник је оценио да проблематизовање порекла и етикетирање по овом основу, као што је то био у случајевима министра спољних послова Марка Ђурића, политичког аналитичара Ђорђа Вукадиновића, политичарке Маринике Тепић, као и говор мржње према професору Филипу Ејдусу по основу порекла и у другим случајевима, представља пример честе, типичне и тешке дискриминације. Повереник је такође у више наврата истицао да је слободна медијска реч нераскидиво везана за право свих грађана да буду објективно информисани, уз обавезу медија да поштују професионалне кодексе и не буду полигон за говор мржње.

Права младих, нарочито студената и ученика, на слободно окупљање, изражавање ставова, образовање и једнак третман била су у фокусу медија, због студентских протеста, блокада факултета и школа, као и поступања МУП-а и органа јавне власти. Дискриминација због

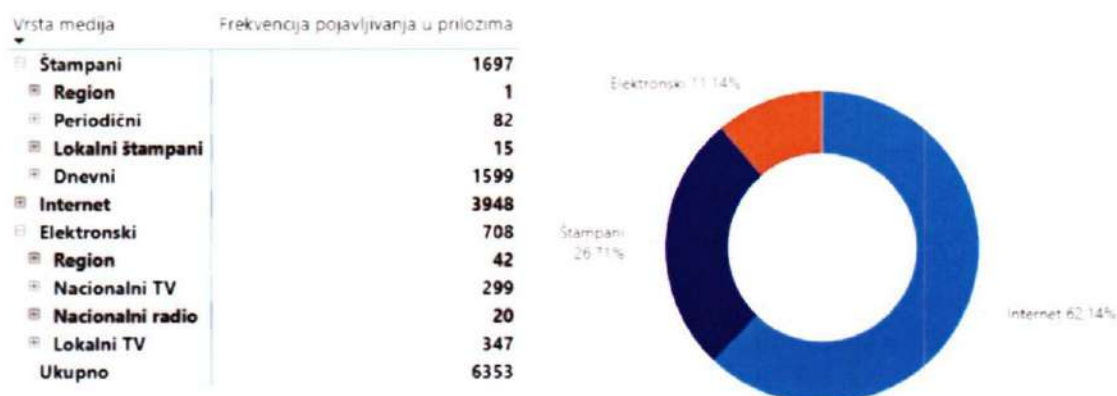
политичких уверења (ставова), као и синдикалне и страначке припадности, укључујући и отпуштања са посла и премештање на друга радна места, била је тема којом су се медији значајно више бавили у протеклој години, а институција Повереника је примила повећан број притужби грађана због дискриминације по овим основама.

Будући да је током бројних протеста и блокада забележен већи број инцидената, издато је упозорење за јавност које су пренели готово сви медији, у коме је изнета осуда насиље и прекомерне употребе силе, уз упозорење да неједнако поступање, дискриминација и селективна заштита права грађана урушавају владавину права и подстичу насиље, атмосферу страха и губитак поверења у институције. Том приликом истакнуто је и да су повратак у оквире Устава и закона, једнако поступање према свима и одговорност институција кључни за обнову безбедности, стабилности и поверења грађана.

Када су у питању друге теме из надлежности институције Повереника, у фокусу медија током 2025. највише су биле теме насиља над женама, људских права, говора мржње, дискриминације, равноправности и насиља над децом, односно вршњачког насиља (извор: медјски мониторинг по задатим кључним речима - Нинамедиа). Од приближно 26.300 објава, 78,63% је објављено на интернету, односно на медијским порталима, 12,74% у штампи, а 8,63% у електронским медијима, претежно ТВ станицама. Медији показују повећано интересовање за рад институције Повереника и одређене теме из области заштите равноправности при извештавању о актуелним догађајима, поводом обележавања важних националних и међународних датума, као и конференција и догађаја које се баве наведеним темама. Једина тема која је била равномерно у фокусу медија током целе године је тема људских права.

Тема насиља над женама је била најзаступљенија на порталима дневних листова, затим у дневној штампи, а око 11% свих објава је емитовано на националним и локалним телевизијама. Извештавање медија о случајевима насиља над женама је генерално задржало сензационалистички карактер, уз и даље присутне наративе који укључују „окривљавање жртве“, на шта је повереник јавно реаговао и указивао на то да су медијски и културни садржаји преплављени насиљем над женама и њиховом маргинализацијом, као и да језичка матрица која објективизује жене одражава патријархалне ставове и подржава штетне стереотипе о њиховом месту у друштву. Насиље над женама је била тема медија и у контексту студентских протеста, при чему је један број медија релативизовао физичко и психичко насиље над студенткињама, уз употребу сексистичких коментара, омаловажавање и истицање њихових приватних података, националности, етничког порекла и приватних фотографија.

Медији су извештавали и о различитим активностима Повереника усмереним на унапређење положаја жена, као и догађајима који су били посвећени важности већег учешћа жена лидерки у областима економије, бизниса и безбедности. Поред препоруке мера упућене мандатару за састав Владе, др Ђуру Мацуту, која се односи на уравнотежену заступљеност жена и мушкараца у будућој Влади Републике Србије, пажњу новинара привукло је и објављивање Посебног извештаја о дискриминацији жена 2015-2025, као и годишња конференција Повереника поводом Међународног дана толеранције „Положај жена - велики кораци, мали помаци, како нам образовање може помоћи“. У локалним медијима, извештавало се и о спровођењу пројекта Повереника посвећеним унапређењу положаја жена на селу, као и едукативним радионицама о родној равноправности у школама широм Србије.

С обзиром да је први део године био турбулентан, бројне активности Повереника су одлагане и у том периоду интересовање медија је било смањено за све теме из области дискриминације, осим оних најекстремнијих. У другој половини године је одржан низ догађаја у организацији Повереника који су били интересантни за медије, а међу њима су, поред наведених, били и представљање Зборника о дискриминацији по основу националне припадности 2015-2025 и Посебног извештаја о дискриминацији особа са инвалидитетом, као и међународна конференција поводом Међународног дана старијих „Моја будућност – чија је брига?“.

Медији имају кључну улогу у информисању јавности и размени идеја, а начин на који бирају и представљају теме директно утиче на заштиту и унапређење људских права. Одговорно и професионално извештавање може допринети смањењу предрасуда и јачању поверења у институције, док неадекватна употреба дискриминаторног језика и занемаривање важних друштвених проблема може продубити нетрпељивост и социјалну дистанцу, због чега едукација новинара и новинарки и сарадња са медијима има важно место у раду институције Повереника. Важан део тог процеса је и Годишња медијска награда ауторима и ауторкама најбољих текстова и прилога на тему борбе против дискриминације, промовисања равноправности и толеранције, коју заједнички додељују Повереник и Мисија ОЕБС у Србији. Награде су у новембру додељене по десети јубиларни пут, а добитници су проглашени на редовној годишњој конференцији Повереника одржаној поводом обележавања Међународног дана толеранције. Поводом десетогодишњице од покретања медијске награде за толеранцију, у септембру је одржано окупљање свих дотадашњих лауреата, којих је преко 100, а том приликом је приказан и документарни филм „Гласови равноправности – Десет година награде за толеранцију“, који сублимира досадашњу деценију постојања награде и искуства награђених новинара. Ова конференција је била прилика да се представницима медија укаже да док се они баве такозваним „великим темама“ проблеми „малог“ човека остају у сенци.

ИЗВЕШТАЈ О ИЗВРШЕЊУ ФИНАНСИЈСКОГ ПЛАНА

Законом о буџету Републике Србије за 2025. годину¹⁵⁷ утврђене су иницијалне апроприације Поверенику за Програм 1001 - Унапређење и заштита људских и мањинских права и слобода, у износу од 152.543.000 динара. У току године укупан износ расходних апроприација је увећан (остварени приходи по основу текућих донација од иностраних држава – извор 05, текуће донације од међународних организација – извор 06 и одобрена средства из текуће буџетске резерве за исплату зарада запосленима у децембру месецу), тако да укупне текуће апроприације износе 180.828.153,51 динара при чему су, према изворима финансирања, структуру средстава чинили:

ИЗВОР 01	153.194.000,00	84,72%
ИЗВОР 05	1.168.248,00	0,65%
ИЗВОР 06	21.346.937,10	11,81%
ИЗВОР 15	5.118.968,41	2,83%

¹⁵⁷ „Службени гласник РС“ број 94/2024

Повереник је у 2025. години био ангажован у реализацији три пројекта који су финансирани средствима донација међународних организација и то:

- Пројекат ГИЗ – Унапређење равноправности у области рада и запошљавања - заједничка иницијатива за равноправност на радном месту,
- Пројекат ТЕМПУС – Млади за равноправност,
- Пројекат UN WOMEN - Оснаживање жена у руралним подручјима Србије за препознавање и реаговање на дискриминацију и насиље.

РЕАЛИЗАЦИЈА ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА

Из извора 01 – општи приходи и примања буџета, финансирани су:

- Програмска активност 0012 - Делотворно сузбијање и заштита од дискриминације

Средства су коришћена за финансирање редовне делатности односно за обављање стручних и других послова Повереника од значаја за остваривање надлежности институције, у складу са Финансијским планом и Планом набавки. Укупно извршење износило је 144.425.122,93 динара или 95,78% расположивих средстава. У структури утрошених средстава, категорија расходи за запослене учествовали су са 87,78%, категорија коришћења услуга и роба са 11,39% (у оквиру које се највећи део трошкова односи на услуге информисања, остале стручне услуге, административни материјал, стручну литературу за редовне послове и трошкове горива) и издаци за нефинансијску имовину са 0,83%.

У оквиру програмске активности 0012 реализована су два гранта Амбасаде Аустрије у Србији из извора 05:

- за реализацију пројекта под називом: Панел младих о безбедности интернета и
- за реализацију пројекта под називом: Оснаживање жена у руралним подручјима кроз стицање нових знања и вештина и повећање видљивости у медијима.

Укупан износ донације износио је 1.168.248 динара од чега је за реализацију наведених пројектних активности утрошено 99,99%.

- Пројекат 4003 - Симулација суђења из области заштите од дискриминације MOOT COURT

Овај пројекат је као и претходне године финансиран из буџетских средстава Републике Србије. Циљ овог пројекта је да се студенти и студенткиње обучавају за припрему и одбрану у правним стварима из области заштите од дискриминације. За реализацију овог пројекта утрошено је 577.147,00 динара или 98,32% расположивих средстава и то за организацију такмичења студената и студенткиња, као и за награде најбољим учесницима.

- Пројекат 4005- Равноправно до циља

Циљ овог пројекта је подизање свести о дискриминацији особа са инвалидитетом као и у упознавање са радом Повереника и институционалним механизмима у борби против дискриминације. Укупно извршење везано за овај пројекат износило је 259.960 динара или 84,18% расположивих средстава и првенствено се односи на услуге информисања.

- Пројекат 4006 - Не цени књигу по корицама - Жива библиотека у Србији

Циљ овог пројекта је борба против негативних стереотипа и предрасуда и дискриминације према друштвеним групама и појединцима и представља методологију за промовисање људских права, равноправности, борбе против расизма и ксенофобије. Није било реализације буџетских средстава у оквиру овог пројекта.

- Пројекат 4009 - Панел младих

Циљ овог пројекта је стварање услова за смањење дискриминације деце и младих. У току 2025. године одржана су предавања/радионице за ученике о препознавању дискриминације и различитих врста насиља. У ту сврху утрошено је 499.200 динара односно 99,84% расположивих средстава.

- Пројекат 4013 – Мост разумевања

У оквиру овог пројекта спроведен је конкурс за ученике основних школа за најбоље литерарне, фотографске и ликовне радове на тему међугенерациске солидарности. Расположена средства у буџету за овај пројекат износила су 311.000 динара, од чега је утрошено 77,99%. Финансирани су трошкови организације догађаја, услуге жирија и награде за најбоље ученичке радове.

- Пројекат 4014 – Видљивост унапређује равноправност

У току 2025. године спроведене су активности које се односе на представљање жена и њиховог стваралаштва широј јавности у контексту унапређења равноправности и смањења дискриминације кроз јачање видљивости жена као стваралачког потенцијала и њихово оснаживање. Расположена средства у буџету за овај пројекат износила су 450.000 динара од чега је утрошено 99,73%. Финансирани су трошкови консултантских услуга за израду концепта за реализацију пројекта и организација догађаја.

Из осталих извора 06- донације од међународних организација, финансирани су следећи пројекти:

- Пројекат 4015 – ГИЗ – Унапређење равноправности у области рада и запошљавања - заједничка иницијатива за равноправност на радном месту

Повереник и Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ), Савезна Република Немачка, закључили су 11. јуна 2024. године споразум о додели бесповратних средстава у износу од највише 63.879,00 EUR, за спровођење активности из пројекта у периоду од 01.07.2024. године до 31.05.2025. године. Фокус пројекта је додатно јачање сарадње са послодавцима и развијање превентивних мера у циљу развоја инклузивног тржишта рада. Кроз посебно осмишљене едукативне радионице послодавци унапређују знање о спречавању дискриминације у области рада и запошљавања, упознају се са примерима успешних пословних пракси и припремају се за израду и усвајање интерних Кодекса равноправности. У 2025. години уплаћене су друга, трећа и четврта транша средстава у износу од 29.116,60 еура односно 3.400.130,70 динара. За спровођење пројектних активности коришћена су и средства из извора 15 (пренета средства из 2024. године). Укупна реализација средстава из извора 06 и извора 15 у 2025. години била је 99,98%.

- Пројекат 4016 – ТЕМПУС – Млади за равноправност

Повереник и Фондација Темпус закључили су Уговор о додели наменских бесповратних средстава за програм ЕРАЗМУС+1, Пројекат – Млади за равноправност, у вредности од 60.000 еура, са периодом трајања пројекта од 12 месеци, од 9.10.2024. године до 8.10.2025. године. Из друге транше донације (извор 06) утрошено је 1.400.285,80 динара или 99,78%, а из преосталих средстава из претходне године (извор 15), утрошено је 4.666.479,80 динара или 99,99% средстава.

-Пројекат 4017 - UN WOMEN - Оснаживање жена у руралним подручјима Србије за препознавање и реаговање на дискриминацију и насиље

Повереник и Агенција Уједињених нација за равноправност полова и оснаживање жена (UN Women) склопили су Споразум о партнерству на реализацији активности у оквиру пројекта Оснаживање жена у руралним подручјима Србије за препознавање и реаговање на дискриминацију и насиље. Пројекат је реализован у потпуности током 2025. године, а укупна донаторска вредност пројекта износи 16.543.500,00 динара. Утрошено је укупно 16.458.135,75 динара, или 99,58% средстава.

Структура извршења буџета за 2025. годину, како по изворима финансирања тако и по програму, програмској активности и пројектима дата је у прилогу овог извештаја.

ИЗВРШАВАЊЕ ОБАВЕЗА ПО ЗАКОНУ О СЛОБОДНОМ ПРИСТУПУ ИНФОРМАЦИЈАМА ОД ЈАВНОГ ЗНАЧАЈА

Повереник обезбеђује слободан приступ информацијама поступајући по захтевима за слободан приступ информацијама од јавног значаја, објављивањем Информатора о раду и других информација на интернет презентацији, извештавањем Народне скупштине, обавештавањем јавности путем саопштења, публикацијама, одржавањем конференција за штампу и на друге одговарајуће начине.

У 2025. години Поверенику је поднето 11 захтева за слободан приступ информацијама од јавног значаја, на које је одговорено у законском року.

Табеларни приказ поднетих захтева по категоријама

Р. Б р.	Тражилац информације	Број поднетих захтева	Број усвојених/ делимично усвојених захтева	Број захтева у раду	Број одбачених захтева	Број одбијених захтева
1.	Грађани	6	5			1
2.	Медији	2	2			
3.	Невладине организације и друга удружења грађана	2	2			
4.	Политичке странке	/				
5.	Органи власти	/				
6.	Остали	1	1			
7.	Укупно	11	10			1

Приликом давања информација посебно се води рачуна о заштити података о личности, у складу са Законом о заштити података о личности. Странка у поступку пред Повереником има право на поверљивост свих приватних података који се налазе у списима предмета и с којима странка упозна Повереника или друго овлашћено лице.

Информатор о раду Повереника доступан је на интернет презентацији (www.ravnopravnost.gov.rs). Ради лакшег остваривања права на слободан приступ информацијама од јавног значаја, грађанима је омогућено да на интернет адреси Повереника преузму обрасце с примерима за подношење захтева за слободан приступ информацијама. Захтев се може поднети у писаној форми и без коришћења образаца. Битно је да се у захтеву јасно наведе која се информација тражи и/или на шта се конкретно она односи, тј. што прецизнији опис тражене информације. Захтев може али не мора да садржи и разлоге за подношење захтева, као и друге податке који олакшавају проналажење тражене информације.

Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја прописана је накнада за израду копије докумената који садржи тражену информацију, као и трошкове упућивања, уколико их има. Трошкови накнаде се обрачунавају у складу са Уредбом о висини накнаде нужних трошкова. Увид у документ који садржи тражену информацију је бесплатан. Захтев за приступ информацијама од јавног значаја које се односе на рад Повереника или су настале у вези с његовим радом може се поднети у писаној форми на адресу: Булевар краља Александра бр. 84, 11000 Београд, или електронском поштом, на адресу: poverenik@ravnopravnost.gov.rs.

ПРИЛОГ 1: СТАТИСТИЧКИ ПРИКАЗ ПРЕДМЕТА ПОВЕРЕНИКА У 2025. ГОДИНИ

ПРЕДМЕТИ	2025
Притужбе	939
Препоруке мера	837
Мишљења на нацрте аката	20
Иницијативе за измену прописа	16
Кривичне пријаве	7
Прекршајна пријава	1
Парнице	2*+ 4
Предлог за оцену уставности	3
Упозорења	6
Саопштења	35
Потврде да није утврђено дискриминаторно поступање	2.316
УКУПАН број предмета*	4.151

* У 2025. години покренуте су две стратешке парнице. У једној парници Повереник има статус умешача. Поред ових још четири су у току из претходних година.

*саопштења не улазе у укупан број предмета

Подносиоци притужби

Физичка лица подносиоци притужби	број	%
Мушкарци	339	42,7
Жене	456	57,3
Укупан број	795	100
Остали подносиоци притужби	број	%
Физичка лица	795	84,7
Организација	74	7,9
Државни орган	27	2,9
Група лица	22	2,3
Правно лице	21	2,2
Укупан број подносилаца притужби	939	100

Основ дискриминације (лично својство)

Притужбе по основу дискриминације	број	%
Притужбе у којима је наведено лично својство	782	83,3
Притужбе у којима није наведено лично својство	157	16,7
Укупан број притужби	939	100

Основ дискриминације (лично својство)

Притужбе по основу дискриминације	број	%
Притужбе у којима је наведено једно лично својство	655	83,8
Притужбе у којима је наведено више личних својстава	127	16,2
Укупан број притужби	782	100

Притужбе у којима је наведено лично својство	број	%
Старосно доба	114	12,1
Здравствено стање	112	11,9
Ниво прихода	110	11,7
Инвалидитет	91	9,7
Пол	89	9,5
Национална припадност или етничко порекло	88	9,4
Верска или политичка убеђења	76	8,1
Чланство у политичким, синдикалним и другим организацијама	70	7,4
Неко друго лично својство	52	5,5
Брачни и породични статус	43	4,6
Имовно стање	18	1,9
Држављанство	17	1,8
Језик	11	1,2
Сексуална оријентација	11	1,2
Родни идентитет	10	1,1
Осуђиваност	9	1,0
Изглед	7	0,7
Раса	5	0,5
Преци	3	0,3
Генетске особености	2	0,2
Боја коже	1	0,1
Рођење	1	0,1
Укупно	940	100

* У 127 притужби, као основ дискриминације, наведено је више личних својстава

Области друштвених односа на које се притужбе односе

Притужбе по области дискриминације	број	%
У поступку запошљавања или на послу	341	36,3
Поступак пред органима јавне власти (суд, општина, министарство, комисије...)	174	18,5
Образовање и стручно оспособљавање	160	17,0
Приликом пружања јавних услуга или коришћењу објеката и површина	85	9,1
Јавна сфера/општа јавност	43	4,6
Здравствена заштита	32	3,4
Јавно информисање и медији	26	2,8

Нешто друго	22	2,3
Приватни односи	18	1,9
Становање	10	1,1
Социјална заштита	9	1,0
Правосуђе	6	0,6
Култура, уметност, спорт	4	0,4
Остваривање колективних мањинских права	3	0,3
Деловање / активност у синдикатима, политичким странкама, НВО и другим организацијама	2	0,2
Имовинска права и односи	2	0,2
Остваривање верских права	2	0,2
Укупан број притужби	939	100

Области дискриминације по подносиоцима

Области дискриминације по подносиоцима	Физичка лица		ОЦД	Орган/ институција	Група лица	Правно лице	УКУПНО	
	М	Ж					бр.	%
У поступку запошљавања или на послу	112	190	12	16	5	6	341	36,3
Поступак пред органима јавне власти (суд, општина, министарство, комисије...)	87	58	18	1	4	6	174	18,5
Образовање и стручно оспособљавање	31	110	6	3	8	2	160	17,0
Приликом пружања јавних услуга или коришћењу објеката и површина	43	33	5	1	1	2	85	9,1
Јавна сфера/општа јавност	10	19	8	3	1	2	43	4,6
Здравствена заштита	13	15	3	/	1	/	32	3,4
Јавно информисање и медији	10	2	11	1	/	2	26	2,8
Нешто друго	13	7	1	/	/	1	22	2,3
Приватни односи	8	8	1	1	/	/	18	1,9
Становање	2	5	2	/	1	/	10	1,1
Социјална заштита	3	4	2	/	/	/	9	1,0
Правосуђе	2	1	2	1	/	/	6	0,6
Култура, уметност, спорт	1	1	1	1	/	/	4	0,4
Остваривање колективних мањинских права	1	/	1	/	1	/	3	0,3
Деловање / активност у синдикатима, политичким странкама, НВО и другим организацијама	1	1	/	/	/	/	2	0,2
Имовинска права и односи	1	1	/	/	/	/	2	0,2
Остваривање верских права	1	/	1	/	/	/	2	0,2
Укупан број притужби							939	100

У поступку запошљавања или на послу

Напомена: Процентуалне вредности за наведена лична својства рачунате су у односу на број подносилаца притужби за притужбе у којима је наведено лично својство, а не у односу на укупан број притужби за дату област.

Подносиоци притужби у поступку запошљавања или на послу	Физичка лица		ОЦД	Орган/институција	Група лица	Правно лице	УКУПНО	
	М	Ж					бр.	%
Ниво прихода	34	68	2	2	4	/	110	32,0
Чланство у политичким, синдикалним и др. организацијама	12	28	4	1	/	/	47	13,7
Верска или политичка убеђења	14	19	3	/	/	/	38	11,1
Пол	6	14	1	3	/	/	27	7,9
Здравствено стање	14	11	/	1	/	/	26	7,6
Инвалидитет	13	8	1	/	/	/	22	6,4
Неко друго лично својство	13	6	1	1	/	1	22	6,4
Брачни и породични статус	1	16	/	1	/	/	18	5,2
Национална припадност или етничко порекло	5	5	1	3	/	/	14	4,1
Старосно доба	6	1	1	/	/	/	8	2,3
Изглед	3	1	/	/	/	/	4	1,2
Сексуална оријентација	1	/	/	1	/	/	2	0,6
Рођење	/	1	/	/	/	/	1	0,3
Осуђиваност	/	1	/	/	/	/	1	0,3
Имовно стање	1	/	/	/	/	/	1	0,3
Укупан број притужби							343	100

У поступку пред органима јавне власти (суд, општина, министарство, комисије...)

Напомена: Процентуалне вредности за наведена лична својства рачунате су у односу на број подносилаца притужби за притужбе у којима је наведено лично својство, а не у односу на укупан број притужби за дату област.

Подносиоци притужби у поступку пред ОЈВ (суд, општина, министарства, комисије...)	Физичка лица		ОЦД	Орган/институција	Правно лице	Група лица	УКУПНО	
	М	Ж					бр.	%
Национална припадност или етничко порекло	11	3	11	1	/	2	28	15,6
Пол	8	14	1	/	1	/	24	13,3
Инвалидитет	7	9	3	/	/	/	19	10,6
Брачни и породични статус	11	8	/	/	/	/	19	10,6
Здравствено стање	6	10	1	/	/	/	17	9,4
Чланство у политичким, синдикалним и др. организацијама	7	2	4	/	/	/	13	7,2
Верска или политичка убеђења	5	1	4	/	/	2	12	6,7
Неко друго лично својство	2	6	1	/	/	/	9	5,0
Имовно стање	2	6	/	/	/	/	8	4,4
Држављанство	6	/	/	/	1	/	7	3,9

Родни идентитет	3	2	/	/	1	/	6	3,3
Језик	1	/	2	/	1	2	6	3,3
Осуђиваност	3	/	1	/	/	/	4	2,2
Старосно доба	2	2	/	/	/	/	4	2,2
Преци	/	2	/	/	/	/	2	1,1
Раса	2	/	/	/	/	/	2	1,1
Укупан број притужби							180	100

У области образовања и стручног усавршавања

Напомена: Процентуалне вредности за наведена лична својства рачунате су у односу на број подносилаца притужби за притужбе у којима је наведено лично својство, а не у односу на укупан број притужби за дату област.

Подносиоци притужби у области образовања и стручног усавршавања	Физичка лица		ОЦД	Орган/ институција	Група лица	Правно лице	УКУПНО	
	М	Ж					бр.	%
Старосно доба	7	69	3	/	3	/	82	51,3
Здравствено стање	7	13	1	1	1	1	24	15,0
Верска или политичка убеђења	4	9	/	/	1	/	14	8,8
Неко друго лично својство	/	8	/	1	1	1	11	6,9
Инвалидитет	1	7	/	1	/	1	10	6,3
Национална припадност или етничко порекло	1	/	5	/	/	/	6	3,8
Чланство у политичким, синдикалним и др. организацијама	/	4	/	/	/	/	4	2,5
Брачни и породични статус	2	1	/	/	1	/	4	2,5
Пол	/	2	/	/	/	/	2	1,3
Сексуална оријентација	1	/	/	/	/	/	1	0,6
Имовно стање	1	/	/	/	/	/	1	0,6
Изглед	/	/	1	/	/	/	1	0,6
Укупан број притужби							160	100

Приликом пружања јавних услуга или при коришћењу објеката и површина

Напомена: Процентуалне вредности за наведена лична својства рачунате су у односу на број подносилаца притужби за притужбе у којима је наведено лично својство, а не у односу на укупан број притужби за дату област.

Подносиоци притужби у области пружања услуга и/или коришћења јавних површина или објеката	Физичка лица		ОЦД	Орган/ институција	Правно лице	Група лица	УКУПНО	
	М	Ж					бр.	%
Инвалидитет	16	11	1	/	/	/	28	33,3
Здравствено стање	8	7	1	/	/	1	17	20,2
Старосно доба	3	4	/	/	/	1	8	9,5
Пол	2	4	1	/	/	/	7	8,3
Имовно стање	4	1	2	/	/	/	7	8,3

Држављанство	3	2	/	/	/	/	5	6
Неко друго лично својство	2	1	/	/	/	/	3	3,6
Језик	3	/	/	/	/	/	3	3,6
Национална припадност или етничко порекло	1	/	2	/	/	/	3	3,6
Осуђиваност	/	/	1	/	/	/	1	1,2
Брачни и породични статус	/	1	/	/	/	/	1	1,2
Раса	1	/	/	/	/	/	1	1,2
Укупан број притужби							83	100

Подносиоци притужби у области јавне сфере/опште јавности

Напомена: Процентуалне вредности за наведена лична својства рачунате су у односу на број подносилаца притужби за притужбе у којима је наведено лично својство, а не у односу на укупан број притужби за дату област.

Подносиоци притужби у области јавног информисања и медија	Физичка лица		ОЦД	Орган/ институција	Правно лице	Група лица	УКУПНО	
	М	Ж					бр.	%
Пол	1	12	/	2	1	/	16	39
Национална припадност или етничко порекло	4	/	8	/	/	/	12	29
Сексуална оријентација	2	1	/	/	/	/	3	7,3
Верска или политичка убеђења	/	2	/	/	/	1	3	7,3
Чланство у политичким, синдикалним, и др. орг.	/	2	/	/	1	/	3	7,3
Неко друго лично својство	1	/	/	/	/	/	1	2,4
Језик	/	/	1	/	/	/	1	2,4
Држављанство	/	/	/	1	/	/	1	2,4
Генетске особености	/	1	/	/	/	/	1	2,4
Укупан број притужби							41	100

Подносиоци притужби у области здравствене заштите

Напомена: Процентуалне вредности за наведена лична својства рачунате су у односу на број подносилаца притужби за притужбе у којима је наведено лично својство, а не у односу на укупан број притужби за дату област.

Подносиоци притужби у области здравствене заштите	Физичка лица		ОЦД	Орган/ институција	Правно лице	Група лица	УКУПНО	
	М	Ж					бр.	%
Здравствено стање	10	6	3	/	/	1	20	12,5
Инвалидитет	/	4	/	/	/	/	4	2,5
Неко друго лично својство	1	2	/	/	/	/	3	1,9
Национална припадност или етничко порекло	2	1	/	/	/	/	3	1,9

Старосно доба	/	2	/	/	/	/	2	1,3
Пол	/	2	/	/	/	/	2	1,3
Верска или политичка убеђења	1	/	/	/	/	/	1	0,6
Брачни и породични статус	/	1	/	/	/	/	1	0,6
Укупан број притужби							36	100

Подносиоци притужби у области јавног информисања и медија

Напомена: Процентуалне вредности за наведена лична својства рачунате су у односу на број подносилаца притужби за притужбе у којима је наведено лично својство, а не у односу на укупан број притужби за дату област.

Подносиоци притужби у области јавног информисања и медија	Физичка лица		оцд	Орган/ институција	Правно лице	Група лица	УКУПНО	
	М	Ж					бр.	%
Национална припадност или етничко порекло	2	/	9	/	/	/	11	36,4
Верска или политичка убеђења	2	2	/	/	1	/	5	15,2
Пол	2	/	1	/	/	/	3	9,1
Сексуална оријентација	2	/	/	/	/	/	2	6,1
Инвалидитет	1	/	1	/	/	/	2	6,1
Неко друго лично својство	1	/	/	/	1	/	2	6,1
Раса	2	/	/	/	/	/	2	6,1
Здравствено стање	/	/	1	/	/	/	1	3
Старосно доба	/	/	/	1	/	/	1	3
Изглед	/	/	1	/	/	/	1	3
Боја коже	1	/	/	/	/	/	1	3
Генетске особености	/	/	1	/	/	/	1	3
Укупан број притужби							32	100

За друге области друштвеног живота није дат статистички преглед с обзиром да је број поднетих притужби испод 2,5%.

Против кога су притужбе поднете

Против кога су притужбе поднете	број	%
Државни орган	524	55,4
Правна лица	214	22,6
Физичка лица	137	14,5
Орган / Институција	48	5,1
Група лица	11	1,2
Организација	11	1,2
Укупно	945	100

Број притужби по регионима

Број притужби по регионима	број	%
Непознати регион	276	29,3
Београдски регион	241	25,7
Регион Јужне и Источне Србије	154	16,4
Регион Војводине	137	14,6
Регион Шумадије и Западне Србије	124	13,2
Регион Косова и Метохије	7	0,7
Укупан број притужби по регионима	939	100

*Регион је непознат када је притужба послата електронском поштом и када подносилац не назначи општину пребивалишта.

Исходи поступака

Исходи поступака по притужбама	2025
Притужбе у којима је донето мишљење	36
- мишљење у којем је утврђена повреда права и дата препорука	30
- мишљење у којем није утврђена повреда права и дата препорука	4
- мишљење у којем није утврђена повреда права	2
Кривична пријава	7
Прекршајна пријава	1
Парнице	2* + 4
Предлог за оцену уставности	3
Ненадлежност	88
Непотпуност (недостаци)	223
Нема повреде права	146
Води се или је окончан судски поступак	52
Већ је поступано али нису понуђени нови докази	134
Због протекла времена није могуће постићи сврху поступања	1
Повучена притужба/отклоњене последице поступања	83
У раду: дато на изјашњење и тражена допуна	163

* У 2025. године покренуто су две стратешке парнице. У једној парници Повереник има статус умешача. Поред ових још четири су у току из претходних година.

Поступање по препорукама

Поступање по препорукама у поступку по притужбама	број	%
Поступљено по препоруци	17	81
Није поступљено по препоруци	4	19
Укупно	21	100

*У 9 случајева рок за поступање по препоруци још увек није истекао

Поступање по препорукама мера	број	%
Поступљено по препоруци	728	89.2
Није поступљено по препоруци	88	10.8
Укупно	816	100

*У 26 случајева рок за поступање по препоруци мера још увек није истекао

Просек поступања по препорукама Повереника	%
Поступљено по препоруци	85.1
Није поступљено по препоруци	14.9
Укупно	100

ПРИЛОГ 2: ИЗВРШЕЊЕ БУЏЕТА ЗА 2025. ГОДИНУ

СТРУКТУРА БУЏЕТА ПО ИЗВОРИМА ФИНАНСИРАЊА

Извор фин.	Програм	Програм. активност / Пројекат	Екон. клас.	О П И С	* Почетна апропријац.	**Текућа апроприја.	Извршење буџета	% извршења (8:7)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
01 - 06	1001			УКУПАН БУЏЕТ ЗА 2025. ГОДИНУ	152,543,000	180,828,154	173,996,947	96.22
01	1001			УКУПНО ПРИХОДИ - ИЗВОР 01	149,943,000	153,194,000	146,452,089	95.60
01	1001	0012	I	ПРОГРАМСКА АКТИВНОСТ	147,537,000	150,788,000	144,425,123	95.78
01	1001	0012	411	Плате, додаци и накнаде запослених	102,827,000	107,027,000	106,237,732	99.26
01	1001	0012	412	Социјални. доприноси на терет послодавца	15,579,000	16,229,000	16,097,073	99.19
01	1001	0012	413	Накнаде у натури	100,000	220,000	208,000	94.55
01	1001	0012	414	Социјална давања запосленима	1,010,000	1,990,000	1,951,294	98.05
01	1001	0012	415	Накнаде трошкова за запослене	3,000,000	2,700,000	2,290,322	84.83
01	1001	0012	416	Награде запосленима	400,000	360,000	0	0.00
01	1001	0012	421	Стални трошкови	3,324,000	3,254,000	2,724,310	83.72
01	1001	0012	422	Трошкови путовања	1,560,000	1,960,000	1,600,550	81.66
01	1001	0012	423	Услуге по уговору	11,126,000	8,427,000	6,164,368	73.15
01	1001	0012	424	Специјализоване услуге	427,000	427,000	342,514	80.21
01	1001	0012	425	Текуће поправке и одржавање	1,580,000	1,460,000	799,918	54.79
01	1001	0012	426	Материјал	4,844,000	4,744,000	4,208,084	88.70
01	1001	0012	462	Дотације међународним организацијама	200,000	200,000	177,104	88.55
01	1001	0012	482	Порези, обав. таксе, казне, пенали и камате	100,000	100,000	24,540	24.54
01	1001	0012	483	Новчане казне и пенали по решењу судова	100,000	420,000	403,875	96.16
01	1001	0012	512	Машине и опрема	400,000	400,000	331,440	82.86
01	1001	0012	515	Нематеријална имовина	960,000	870,000	864,000	99.31
01	1001	4003	II	ПРОЈЕКАТ MOOT COURT - Симулација суђења	587,000	587,000	577,147	98.32
01	1001	4003	423	Услуге по уговору	587,000	587,000	577,147	98.32
01	1001	4005	III	ПРОЈЕКАТ Равноправно до циља	308,000	308,000	259,260	84.18
01	1001	4005	423	Услуге по уговору	308,000	308,000	259,260	84.18
01	1001	4006	IV	ПРОЈЕКАТ Не цени књигу по корицама - Жива библиотека	250,000	250,000	0	0.00
01	1001	4006	423	Услуге по уговору	250,000	250,000	0	0.00

01	1001	4009	V	ПРОЈЕКАТ Панел младих	500,000	500,000	499,200	99.84
01	1001	4009	423	Услуге по уговору	500,000	500,000	499,200	99.84
01	1001	4013	VI	ПРОЈЕКАТ Мост разумевања	311,000	311,000	242,559	77.99
01	1001	4013	423	Услуге по уговору	311,000	311,000	242,559	77.99
01	1001	4014	VII	ПРОЈЕКАТ Видљивост унапређује равноправност	450,000	450,000	448,800	99.73
01	1001	4014	423	Услуге по уговору	450,000	450,000	448,800	99.73
ИЗВОР 05								
05	1001	0012	VIII	Донације Амбасаде Аустрије у Србији	0	1,168,248	1,168,168	99.99
05	1001	0012	423	Услуге по уговору	0	1,168,248	1,168,168	99.99
ИЗВОР 06								
06	1001	4015-4016	IX-XI	ДОНАЦИЈЕ ОД МЕЂУНАРОДНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА - ИЗВОР 06	2,600,000	21,346,937	21,258,040	99.58
06	1001	4015	IX	ПРОЈЕКАТ GIZ Равноправност на радном месту	2,600,000	3,400,131	3,399,619	99.98
	1001	4015	411	Плате, додаци и накнаде запослених	0	341,214	341,214	100.00
	1001	4015	412	Социјални доприноси на терет послодавца	0	52,205	51,694	99.02
	1001	4015	422	Трошкови путовања	190,000	207,627	207,626	100.00
	1001	4015	423	Услуге по уговору	2,410,000	2,518,139	2,518,139	100.00
	1001	4015	512	рачунарска опрема	0	280,945	280,945	100.00
06	1001	4016	X	ПРОЈЕКАТ TEMPUS Млади за равноправност	0	1,403,306	1,400,286	99.78
06	1001	4016	423	Услуге по уговору	0	1,403,306	1,400,286	99.78
06	1001	4017	XI	ПРОЈЕКАТ UN WOMEN Оснаживање жена у руралним подручјима Србије за препознавање и реаговање на дискриминацију и насиље	0	16,543,500	16,458,136	99.48
	1001	4017	422	Трошкови путовања	0	38,640	38,619	99.95
	1001	4017	423	Услуге по уговору	0	12,093,260	12,007,917	99.29
	1001	4017	481	Дотације	0	4,411,600	4,411,600	100.00
ИЗВОР 15								
15	1001	4015		ПРОЈЕКАТ GIZ Равноправност на радном месту	0	452,169	452,169	100.00
	1001	4015	411	Плате, додаци и накнаде запослених	0	168,609	168,609	100.00
		4015	412	Социјални доприноси на терет послодавца	0	25,544	25,544	100.00
		4015	423	Услуге по уговору	0	258,016	258,016	100.00
15	1001	4016	X	ПРОЈЕКАТ TEMPUS Млади за равноправност	0	4,666,799	4,666,480	99.99
		4016	423	Услуге по уговору	0	4,036,783	4,036,495	99.99
		4016	465	Трансфери	0	630,016	629,985	99.99

ИЗВРШЕЊЕ БУЏЕТА ЗА 2025. ГОДИНУ

СТРУКТУРА БУЏЕТА ПО ПРОГРАМУ, ПРОГРАМСКОЈ АКТИВНОСТИ И ПРОЈЕКТИМА

Извор финанс.	Програм	Програм. активност /Пројекат	О П И С	* Почетна апропријац.	**Текућа апропријац.	Извршење буџета	% извршења (7:6)
1	2	3	4	5	6	7	8
01,05,06,15	1001		ПРОГРАМ: Унапређење и заштита људских и мањинских права и слобода	152,543,000	180,828,154	173,996,947	96.22
01 + 05		0012	ПРОГРАМСКА АКТИВНОСТ: Делотворно сузбијање и заштита од дискриминације	147,537,000	151,956,248	145,593,291	95.81
15		4003	ПРОЈЕКАТ: MOOT COURT - Симулација суђења у области заштите од дискриминације	587,000.00	587,000.00	577,147.00	98.32
01		4005	ПРОЈЕКАТ: РАВНОПРАВНО ДО ЦИЉА	308,000	308,000	259,260	84.18
01		4006	ПРОЈЕКАТ: Не цени књигу по корицама ЖИВА БИБЛИОТЕКА	250,000	250,000	0	0.00
01		4009	ПРОЈЕКАТ: ПАНЕЛ МЛАДИХ	500,000	500,000	499,200	99.84
01		4013	ПРОЈЕКАТ: МОСТ РАЗУМЕВАЊА	311,000	311,000	242,559	77.99
01		4014	ПРОЈЕКАТ: ВИДЉИВОСТ УНАПРЕЂУЈЕ РАВНОПРАВНОСТ	450,000	450,000	448,800	99.73
06 + 15		4015	ПРОЈЕКАТ: GIZ Равноправност на радном месту	2,600,000	3,852,300	3,851,788	99.98
06 + 15		4016	ПРОЈЕКАТ: TEMPUS Млади за равноправност	0	6,070,106	6,066,766	99.78
06		4017	ПРОЈЕКАТ: UN WOMEN Оснаживање жена у руралним подручјима Србије за препознавање и реаговање на дискриминацију и насиље	0	16,543,500	16,458,136	99.78

ПРИЛОГ 3: ЛИТЕРАТУРА

Међународни извори

1. *Blueprint to Close the Women's Health Gap: How to Improve Lives and Economies for All*, WEF, 2025, доступно на: https://reports.weforum.org/docs/WEF_Blueprint_to_Close_the_Women%E2%80%99s_Health_Gap_2025.pdf
2. *Combating cyber violence against women and girls: Developing an EU measurement framework*, European Institute for Gender Equality (EIGE), 7. feb. 25, доступно на: <https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/combating-cyber-violence-against-women-and-girls-developing-an-eu-measurement-framework.pdf>
3. *Commission simplifies rules on sustainability and EU investments*, European Commission, 2025, доступно на: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/ip_25_614/IP_25_614_EN.pdf
4. *COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Serbia*, EQUINET, 2024, доступно на: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/43922ef8-fb98-4d49-b757-2c579bb17d70_en?filename=SWD_2024_241_1_EN_autre_document_travail_service_part1_v3.pdf
5. *She figures 2024*, Policy report, European Commission, Directorate-General for Research and Innovation, February 2025, доступно на: <https://data.europa.eu/doi/10.2777/592260>
6. *The Future of Jobs Report 2025*, WEF, 2025, доступно на: https://reports.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_Report_2025.pdf
7. *OLUNTEERING, UNPAID CARE WORK AND GENDER IN LOWER-INCOME COUNTRIES*, ILO, 31 January 2025, доступно на: <https://www.ilo.org/sites/default/files/2025-01/57956-UNV-ILO-Publication-FINAL-WEB-2.pdf>
8. *World Employment and Social Outlook Trends 2025*, ILO, 16 January 2025, доступно на: https://www.ilo.org/sites/default/files/2025-01/WESO25_Trends_EN_WEB5.pdf
9. *Нови план раста за Западни Балкан*, EQUINET, 2024, доступно на: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/d05ac01c-7838-4e47-b5cc-03d7add95945_en?filename=NewGrowthPlan-WB_SRB_29_10.pdf
10. *Joint Report on the European Protection Order*, European Union Agency for Criminal Justice Cooperation, 2025, доступно на: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/35751661-f596-11ef-b7db-01aa75ed71a1/languageen?WT.mc_id=Selectedpublications&WT.ria_c=41957&WT.ria_f=6415&WT.ria_ev=search&WT.URL=http%3A%2F%2Fop.europa.eu%2Fen%2Fweb%2Fgeneral-publications%2Fjust-published
11. *Collaboration A key to unlock the challenges of rare diseases research*, European Commission Directorate-General for Research and Innovation, 2025, доступно на: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/c85cfbb5f58f11efb7db01aa75ed71a1/languageen?WT.mc_id=Selectedpublications&WT.ria_c=41957&WT.ria_f=6415&WT.ria_ev=search&WT.URL=https%3A%2F%2Fop.europa.eu%2Fen%2Fweb%2Fgeneral-publications%2Fjust-published
12. *Prospects for 2025 What others are saying*, General Secretariat of the Council (Council of the European Union), 2025, доступно на: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9e6ad356-f590-11ef-b7db-01aa75ed71a1/languageen?WT.mc_id=Selectedpublications&WT.ria_c=41957&WT.ria_f=6415&WT.ria_ev=search&WT.URL=http%3A%2F%2Fop.europa.eu%2Fen%2Fweb%2Fgeneral-publications%2Fjust-published
13. *Diversity and inclusion strategy 2030*, General Secretariat of the Council (Council of the European Union), 2025, доступно на: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e0c207cc-f591-11ef-b7db-01aa75ed71a1/languageen?WT.mc_id=Selectedpublications&WT.ria_c=41957&WT.ria_f=6415&WT.ria_ev=search&WT.URL=http%3A%2F%2Fop.europa.eu%2Fen%2Fweb%2Fgeneral-publications%2Fjust-published
14. *The Framework Convention on Artificial Intelligence*, Council of Europe, 2025, доступно на: <http://rm.coe.int/ai-convention-brochure/1680afaeba>
15. *Women's Rights in Review 30 Years after Beijing*, UN WOMEN, 2025, доступно на: <https://www.unwomen.org/sites/default/files/2025-03/womens-rights-in-review-30-years-after-beijing-en.pdf>
16. *World Report 2025: Srbija/Kosovo*, Human Rights Watch, 2025, доступно на: <https://www.hrw.org/sr/world-report/2025/country-chapters/serbia/kosovo>
17. *The Gendered Impact of AI: Mapping the Problem, Exploring Solutions*, EQUINET, 2024, доступно на: https://equineteurope.org/wp-content/uploads/2024/09/Output-of-the-joint-meeting-of-the-Gender-Equality-and-AI-WGs_final-version.docx
18. *World Happiness Report 2025*, University of Oxford: Wellbeing Research Centre, 2025, доступно на: <https://happiness-report.s3.us-east-1.amazonaws.com/2025/WHR+25.pdf>
19. *The World Happiness Report dashboard powered by Gallup*, Gallup, 2025, доступно на: <https://data.worldhappinessreport/country/SRB>
20. *UN General Assembly Reports on Social Development Preparations for and observance of the 30th anniversary of the international Year of the Family*, United Nations Department of Economic and Social Affairs Social Inclusion, 2025, доступно на: <https://docs.un.org/en/A/80/61>
21. *UN ECOSOC Reports on Social Development 2025 Modalities for the fifth review and appraisal of the implementation of the Madrid International Plan of Action on Ageing, 2002 (E/CN.5/2025/5) - 2025 Report*, United Nations Department of Economic and Social Affairs Social Inclusion, 2025, доступно на: <http://undocs.org/E/CN.5/2025/5>
22. *Reports to the Human Rights Council A/HRC/57/47: Indigenous persons with disabilities - Report of the Special Rapporteur on the rights of Indigenous Peoples*, UN HUMAN RIGHTS Office of the High Commissioner, 2025, доступно на: <https://www.ohchr.org/en/documents/thematic-reports/ahrc5747-indigenous-persons-disabilities-report-special-rapporteur>
23. *EQUINET CALENDAR 2025*, EQUINET, 2025, доступно на: https://equineteurope.org/wp-content/uploads/2025/01/Calendar-2025_web_1.pdf

24. *Equinet Work Plan 2025*, EQUINET, 2025, доступно на: <https://equineteurope.org/wp-content/uploads/2023/10/Equinet-Work-Plan-2025.pdf>
25. *United Nations Statistical Yearbook 2024*, Statistics Division of the Department of Economic and Social Affairs, 2025, доступно на: <https://unstats.un.org/UNSDWebsite/Publications/StatisticalYearbook/syb67.pdf>
26. *Global Report on Trafficking in Persons 2024*, UNODC, 2024, доступно на: https://reliefweb.int/attachments/b4bcf6be-bfa2-417f-b825-55632b39e813/GLOTIP2024_BOOK.pdf
27. *Monitoring cases of gender-based violence – Toolkit*, UN Office of the High Commissioner for Human Rights, 26 Mar 2025, доступно на: <https://reliefweb.int/attachments/3874e9ae-d83b-4058-b4fa-68cef716bde3/tool-1-keyterminology-digital-21-march.pdf>
28. *EDF position paper on gender stereotypes against women with disabilities*, European Disability Forum, 2025, доступно на: <https://www.edf-feph.org/content/uploads/2025/02/EDF-position-paper-on-Gender-Stereotypes-against-women-with-disabilities8.docx>
29. *COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS A Roadmap for Women's Rights*, European Commission, Brussels, 2025, доступно на: https://commission.europa.eu/document/download/0c3fe55d-9e4f-4377-9d14-93d03398b434_en?filename=Gender%20Equality%20Report%20Chapeau%20Communication.pdf
30. *COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT 2025 Report on gender equality in the EU*, European Commission, Brussels, 2025, доступно на: https://commission.europa.eu/document/download/055fdbab-5786-425e-a072-652bf53d8fe4_en?filename=Gender%20Equality%20Report.pdf
31. *ANNUAL REVIEW OF THE HUMAN RIGHTS SITUATION OF LGBTI PEOPLE IN EUROPE AND CENTRAL ASIA 2025*, ILGA EUROPE, 2025, доступно на: <https://www.ilga-europe.org/files/uploads/2025/02/ILGA-Europe-Annual-Review-2025.pdf>
32. *Cities for All Ages*, OECD Centre for Entrepreneurship, 2025, доступно на: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/03/cities-for-all-ages_27894d77/f0c8fefa-en.pdf
33. *State of Social Protection Report 2025: The 2-Billion-Person Challenge*, WORLD BANK, 2025, доступно на: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstreams/3a191516-270b-40c9-acdf-79e3f382c708/download>
34. *Serbia Data Dashboards*, WORLD BANK, 2025, доступно на: <https://datacatalogfiles.worldbank.org/ddh-published/0037942/DR0087109/ASPIRE%20performance%20indicators.zip>
35. *2024 Results Report*, The United Nations in Serbia, 2025, доступно на: <https://serbia.un.org/en/download/183221/293250>
36. *Први извештај Тонина Пицуле о Србији пред посланицима Европског парламента*, Извештељ: Тонино Пицула, 15.04.2025, доступно на: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-10-2025-0072_HR.docx
37. *2025 Rule of Law Report Country Chapter on the rule of law situation in Serbia*, European Commission, Strasbourg, 8.7.2025, доступно на: https://commission.europa.eu/document/download/298f86d5-723b-4d3e-90b4-98ea24d9c885_en?filename=2025%20Rule%20of%20Law%20Report%20-%20Country%20Serbia_0.pdf
38. *Understanding Artificial Intelligence: Concepts, Limitations, and Risks*, EQUINET, 2025, доступно на: https://equineteurope.org/wp-content/uploads/2025/04/Explainer-1_Understanding-Artificial-Intelligence-Concepts-Limitations-and-Risks.pdf
39. *Explaining 'By-Design' Approaches: Principles and Implementation*, EQUINET, 2025, доступно на: https://equineteurope.org/wp-content/uploads/2025/04/Explainer-2_Explaining-By-Design-Approaches-Principles-and-Implementation.pdf
40. *Technical Standards: Opportunities for Equality Bodies and Civil Society Organisations*, EQUINET, 2025, доступно на: https://equineteurope.org/wp-content/uploads/2025/04/Explainer-4_Technical-Standards-Opportunities-for-Equality-Bodies-and-Civil-Society-Organisations.pdf
41. *Competition and labour - A Trade Union Reading of EU Competition Policies*, ETUC, 2025, доступно на: https://www.etuc.org/sites/default/files/publication/file/2025-03/Study%20on%20Competition%20Law_Final_EN.pdf
42. *ILOSTAT*, ILO, 2025, доступно на: https://ilostat.ilo.org/data/country-profiles/?ref_area=SRB
43. *The 2025 Human Development Report A matter of choice People and possibilities in the age of AI*, UNDP, 2025, доступно на: <https://hdr.undp.org/system/files/documents/global-report-document/hdr2025reporten.pdf>
44. *Дигитална трансформација и вештачка интелигенција етичка и одговорна употреба у медијима*, ОЕБС, 2025, доступно на: <https://www.osce.org/files/f/documents/f/5/590435.pdf>
45. *Sex-based violence against women and girls: new frontiers and emerging issues*, Human Rights Council, 16 June–11 July 2025, доступно на: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/hrbodies/hrcouncil/sessions-regular/session59/advance-version/a-hrc-59-47-aev.pdf>
46. *Use of digital technologies to achieve universal birth registration*, Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 25.apr.25, доступно на: <https://undocs.org/en/A/HRC/59/61>
47. *Right to Social Security*, United Nations and International Labour Organization (ILO), 2025, доступно на: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/2025-02/OHCHR-ILO-Fact-Sheet-39-Right-to-Social-Security.pdf>
48. *UN Human Rights Appeal 2025*, OHCHR, 2025, доступно на: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/publications/annualappeal/United-Nations-Human-Rights-Appeal-2025.pdf>
49. *THE STATE OF THE WORLDS HUMAN RIGHTS*, Amnesty International, 2025, доступно на: <https://www.amnesty.org/en/wp-content/uploads/2025/04/WEBPOL1085152025ENGLISH.pdf>
50. *UNICEF Commitments for the Global Disability Summit (GDS) 2025*, UNICEF, 2025, доступно на: <https://www.unicef.org/media/169146/file/UNICEF-Commitments-for-Global-Disability-Summit-2025.pdf>
51. *A Global Research Agenda for Children with Disabilities*, UNICEF, 2025, доступно на: <https://www.unicef.org/innocenti/media/10886/file/UNICEF-Innocenti-Disabilities-Global-Research-Agenda-Report-2025.pdf>
52. *The UN Human Rights Report 2024*, OHCHR, 2025, доступно на: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/publications/ohchr-reports/ohchr-report-2024.pdf>

53. CEDAW/C/LUX/CO/8: *Concluding observations on the eighth periodic report of Luxembourg* - Committee on the Elimination of Discrimination against Women Committee on the Elimination of Discrimination against Women, 2025, доступно на: <https://docs.un.org/en/CEDAW/C/LUX/CO/8>
54. *Poster: Women political leaders 2025*, UN WOMEN, 2025, доступно на: <https://www.unwomen.org/sites/default/files/2025-06/poster-women-political-leaders-2025-en.pdf>
55. *Glossary of health data, statistics and public health indicators*, WHO, 2025, доступно на: <https://ins.who.int/bitstream/handle/10665/380225/9789240105485-eng.pdf?sequence=1>
56. *World health statistics 2025 Monitoring health for the SDGs, Sustainable Development Goals*, WHO, 2025, доступно на: <https://ins.who.int/bitstream/handle/10665/381418/9789240110496-eng.pdf?sequence=1>
57. *World Report 2025 Events of 2024*, Human Rights Watch, 2025, доступно на: https://www.hrw.org/sites/default/files/media_2025/01/World%20Report%202025.pdf
58. *Global Wage Report 2024–25 Executive summary*, ILO, 2025, доступно на: https://www.ilo.org/sites/default/files/2025-02/GWR-2024_Layout_E_RGB_Web.pdf
59. *Economic factors for wage setting*, ILO, 2025, доступно на: <https://www.ilo.org/sites/default/files/2025-05/Economic%20factors%20for%20wage%20setting%20report.pdf>
60. *Statistical Yearbook Statistics Division*, Department of Economic and Social Affairs of the United Nations, 2024, доступно на: <https://unstats.un.org/UNSDWebsite/Publications/StatisticalYearbook/syb67.pdf>
61. *World Migration Report 2024*, IOM UN MIGRATION, 2024, доступно на: https://publications.iom.int/system/files/pdf/pub2023-047-l-world-migration-report-2024_13.pdf
62. *Rare diseases: a global health priority for equity and inclusion*, WHO, 2025, доступно на: [https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/EB156/B156_\(15\)-en.pdf](https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/EB156/B156_(15)-en.pdf)
63. *Global Gender Gap Report 2025*, WEF, 2025, доступно на: https://reports.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2025.pdf
64. *The real fertility crisis The pursuit of reproductive agency in a changing world*, UNFPA, 2025, доступно на: https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/EN_State%20of%20World%20Population%20report%202025.pdf
65. *GENDER REPORT Women lead for learning*, UNESCO, 2025, доступно на: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000393701/PDF/393701eng.pdf.multi.nameddest=Gender%20Report_2025_Full_EN.indd%3A84500%3A6310
66. *The Global Disability Inclusion Report: Accelerating disability inclusion in a diverse and changing world*, UNICEF, ILO, OHCHR, UNGDF, UN Women, WHO, IDA and others, 2025, доступно на: https://www.globaldisabilitysummit.org/wp-content/uploads/2025/03/GIP03351-UNICEF-GDIR-Full-report_Proof-4.pdf
67. *STATISTICAL SNAPSHOT- Asylum-seekers and migrants - presence/Jun 2025 Serbia*, UNHCR, 2025, доступно на: <https://www.unhcr.org/rs/wp-content/uploads/sites/40/2025/07/JUNE-Stat-Snapshot.pdf>
68. *GLOBAL TRENDS FORCED DISPLACEMENT IN 2024*, UNHCR, 2025, доступно на: <https://www.unhcr.org/global-trends-report-2024>
69. *Statistical Bulletin Serbia 2025*, EUDA, 2025, доступно на: https://www.euda.europa.eu/geographical-scope/serbia_en
70. *State of the Global Workplace*, GALLUP, 2025, доступно на: <https://www.equioranda.com/wp-content/uploads/2025/05/state-of-the-global-workplace-2025-download-1.pdf>
71. *Serbia 2024 Human Rights Report*, U.S. DEPARTMENT OF STATE, 2025, доступно на: https://www.state.gov/wp-content/uploads/2025/08/624521_SERBIA-2024-HUMAN-RIGHTS-REPORT.pdf
72. *Communication from the Commission 'State of Digital Decade 2025: Keep building the EU's sovereignty and digital future' (main report)*, European Commission, 2025, доступно на: <https://ec.europa.eu/newsroom/dae/redirection/document/116741>
73. *Staff working document Digital Decade in 2025 progress and outlook Accompanying the document State of the Digital Decade 2025*, European Commission, 2025, доступно на: <https://ec.europa.eu/newsroom/dae/redirection/document/116896>
74. *Overcoming age-based discrimination against older persons Resolution 2592 (2025)1*, CO - Parliamentary Assembly, 2025, доступно на: <https://pace.coe.int/pdf/1c03b17db383d13f7f97c5f8fe07688594b22f5db24470e0f189257621ab339f/res.%202592.pdf>
75. *Overcoming age-based discrimination against older persons Reply to Recommendation1: Recommendation 2291 (2025) Committee of Ministers - Doc. 16181, 02 June 2025*, COE - Committee of Ministers, 2025, доступно на: <https://pace.coe.int/pdf/fe83d11fce47dbb849802237ba105c0f44826aa9e98680eb39d099b6a28c2570/doc.%2016181.pdf>
76. *Online Policy Roundtable Report The missing piece in striving for equality in Europe: the case of age discrimination*, AGE Platform Europe, the European Network of National Human Rights Institutions (ENNHRI), and Equinet, 6 February 2025, доступно на: https://equineteurope.org/wpcontent/uploads/2025/06/FINAL_Report_AGE_ENNHRI_Equinet-roundtable-on-age-discrimination.docx
77. *Annual Review OF Serbia 2025*, ILGA EUROPE, 2025, доступно на: <https://www.ilga-europe.org/files/uploads/2025/02/Annual-Review-2025-Serbia.pdf>
78. *Rainbow map Serbia*, ILGA EUROPE, 2025, доступно на: <https://rainbowmap.ilga-europe.org/countries/serbia/>
79. *Intersection between older persons' right to social protection and their right to work*, Report of the Independent Expert on the enjoyment of all human rights by older persons, Claudia Mahler, Human Rights Council Sixtieth session, 2025, доступно на: <https://www.age-platform.eu/new-un-report-on-older-persons-rights-to-social-protection-and-work/>
80. *EU ENLARGEMENT PACKAGE 2025 INPUT FOR THE WESTERN BALKANS*, The Kvinna till Kvinna Foundation, 2025, доступно на: <https://kvinnatillkvinna.org/wp-content/uploads/2025/09/The-Kvinna-till-Kvinna-Foundation-EU-enlargement-package-2025-Western-Balkans.pdf>
81. *Being Intersex in the EU*, FRA, 2025, доступно на: <https://fra.europa.eu/en/publication/print/pdf/node/46435>
82. *THE UNHEARD 12 MILLION The unstoppable voices of Roma and Traveller Women*, Michael O'Flaherty, Commissioner for Human Rights, Council of Europe, October 2025, доступно на: <https://rm.coe.int/book-on-roma-and-travellers-the-unheard-12-million-the-unstoppable-voi/488028aa54>

83. *ANNUAL REPORT ON ECRI'S ACTIVITIES covering the period from 1 January to 31 December 2024*, ECRI, 28 May 2025, доступно на: <https://rm.coe.int/annual-report-on-ecri-s-activities-covering-the-period-from-1-january-/1680b5bcd9>
84. *AIDS, CRISIS AND THE POWER TO TRANSFORME UNAIDS GLOBAL AIDS UPDATE 2025*, UNAIDS, 10 July 2025, доступно на: https://www.unaids.org/sites/default/files/2025-07/2025-global-aids-update-JC3153_en.pdf
85. *Migration and Interreligious: Balkans for Dialogue Intercultural Region Inclusive*, KAICID, 2025, доступно на: https://www.kaicid.org/sites/default/files/2025-05/udp001_migrationwesternbalkans.pdf
86. *14th GENERAL REPORT*, GRETA, June 2025, доступно на: <https://rm.coe.int/14th-general-report-of-greta-prems-067125-gbr-2578-14th-general-report/1680b638e3>
87. *2025 Trafficking in Persons Report*, U.S. DEPARTMENT OF STATE, 2025, доступно на: <https://www.state.gov/reports/2025-trafficking-in-persons-report/serbia/>
88. *ENVIRONMENTAL CHALLENGES AND NATIONAL MINORITIES*, Council of Europe, 2025, доступно на: <https://rm.coe.int/factsheet-on-environmental-challenges-and-national-minorities-en-final/1680b67d86>
89. *COUNCIL OF EUROPE STRATEGY ON THE ENVIRONMENT United around our Values for People and the Planet*, Council of Europe, 2025, доступно на: <https://rm.coe.int/council-of-europe-strategy-on-the-environment-2025/1680b5d582>
90. *Artificial Intelligence for Monitoring the Application of EU Law*, European Parliament's Policy Department for Justice, Civil Liberties and Institutional Affairs at the request of the Committee on Legal Affairs (JURI), 2025, доступно на: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2025/777915/IUST_STU\(2025\)777915_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2025/777915/IUST_STU(2025)777915_EN.pdf)
91. *Analysis of the results of the European Parliament's public consultation on Women's health*, European Parliament's public consultation on women's health in the EU, 2025, доступно на: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2025/778578/ECTI_STU\(2025\)778578_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2025/778578/ECTI_STU(2025)778578_EN.pdf)
92. *Berlin Process Youth Forum 2025 Youth Recommendations*, Regional Youth Cooperation Office, 2025, штампано издање.
93. *The effect of gender pay and pension gaps and new ways of working on women's mental health*, European Parliament Policy Department for Citizens, Equality and Culture Directorate-General for Citizens' Rights, Justice and Institutional Affairs, 2025, доступно на: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2025/777652/IUST_STU\(2025\)777652_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2025/777652/IUST_STU(2025)777652_EN.pdf)
94. *Anti - government protests in Serbia*, European Parliament, 2025, доступно на: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2025/775906/EPRS_ATA\(2025\)775906_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2025/775906/EPRS_ATA(2025)775906_EN.pdf)
95. *JOINT MOTION FOR A RESOLUTION*, European Parliament, 2025, доступно на: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/RC-10-2025-0459_EN.pdf
96. *Resolution on the polarization and increased repression in Serbia, one year after the Novi Sad tragedy*, European Parliament, 2025, доступно на: <https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/en/procedure-document-summary/pdf?id=1856429>
97. *Eurostat regional yearbook 2025 edition*, European Union, 2025, доступно на: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/68ee3485-9cf4-11f0-97c8-01aa75ed71a1>
98. *STATE OF THE UNION 2025 – LETTER OF INTENT*, Ursula von der Leyen, Brussels, 10 September 2025, доступно на: https://commission.europa.eu/document/download/16ad9a9c-6c79-45cc-ae28-f72de0a321a2_en?filename=State-of-the-Union-2025-President-von-der-Leyen-letter-of-intent.pdf
99. *Global Economic Prospects*, WORLD BANK, 2025, доступно на: <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/0e685254-776a-40cf-b0ac-f329dd182e9b/content>
100. *Serbia Report 2025*, European Commission, 2025, доступно на: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/6e68ce26-b95b-48e1-921a-c60c12da8f00_en?filename=serbia-report-2025.pdf
101. *The White Book 2025*, Foreign Investors Council (ФИЦ), 2025, доступно на: <https://fic.org.rs/wp-content/uploads/2025/11/e-WB25.pdf>
102. *State of the World's Children 2025: Ending Child Poverty – Our shared imperative*, UNICEF Innocenti, Florence, 2025, доступно на: <https://www.unicef.org/infobase/files/2025-03/Older%20Persons%27%20Rights%20-%20HRC58.pdf>
103. *НАСИЉЕ У ШКОЛАМА И ДОБРОБИТ УЧЕНИКА У СРБИЈИ Сажетак налаза истраживања*, САВЕТ ЕВРОПЕ, 2025, штампани примерак
104. *Rezolucija A/HRC/58/L.24/Rev.1*, UN General Assembly, 28. March 2025, доступно на: https://www.hrw.org/sites/default/files/media_2025/03/Older%20Persons%27%20Rights%20-%20HRC58.pdf
105. *Proposal for a horizontal equal treatment directive – Complementary impact assessment STUDY*, European Parliamentary Research Service, November 2025, доступно на: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2025/774698/EPRS_STU\(2025\)774698_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2025/774698/EPRS_STU(2025)774698_EN.pdf)
106. *The AGE Barometer 2025 - Older workers and the future of work: Navigating digitalisation, the green transition, and labour shortages*, AGE Platform Europe, доступно на: <https://www.age-platform.eu/content/uploads/2025/11/AGE-Barometer-2025.pdf>
107. *Delivering impact for zero violence: UN Women's progress to end violence against women and girls 2022- 2025*, UN Women, 2025, доступно на: <https://www.unwomen.org/sites/default/files/2025-12/delivering-impact-for-zero-violence-en.pdf>
108. *Progress on the Sustainable Development Goals: The gender snapshot 2025*, UN Women, 2025, доступно на: <https://www.unwomen.org/sites/default/files/2025-09/progress-on-the-sustainable-development-goals-the-gender-snapshot-2025-en.pdf>

Домаћи извори

1. *Жене у затвору у Србији: Међународни стандарди, национално законодавство и квалитет живота*, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, 2025, доступно на: https://www.iksi.ac.rs/izdanja/zene_u_zatvoru_u_srbiji.pdf
2. *Children's participation in decision-making in the Republic of Serbia*, University of Belgrade – Faculty of Political Science, January 2025, доступно на: <http://katalog.fpn.bg.ac.rs/sites/default/files/2025-02/CPDM%20Serbia.pdf>

3. *Дигитални компас за родитеље - Дигитална писменост*, UNICEF Србија, 2025, доступно на: https://www.unicef.org/serbia/media/27476/file/Digitalna%20pism%D0%B5nost_FINAL.pdf.pdf
4. *Ставови грађана Србије О протестима и блокадама факултета*, ЦРТА, 2025, доступно на: <https://crt.rs/wp-content/uploads/2025/02/Crta-Istrazivanje-javnog-mnjenja-februar-2025.pdf>
5. *Златни и остали кавези, Родно засновано и породично насиље над квір женама*, ДА СЕ ЗНА!, 2025, доступно на: https://dasezna.lgbt/wp-content/uploads/2025/02/ZLATNI-I-OSTALI-KAVEZI_compressed.pdf
6. *Заробљене у насиљу*, ИДЕАС, 2025, доступно на: http://ideje.rs/wpcontent/uploads/2025/02/Zarobljene_u_nasilju_web.pdf
7. *Мониторинг извештај 1/25 – Јавно окупљање студената у блокади „ПОД НАШОМ (АУТО) КОМАНДОМ“*, ЈУКОМ, 2025, доступно на: https://yucom.org.rs/wp-content/uploads/2025/02/Monitoring_Izvestaj_Studentske-blokade-na-Autokomandi_27-01-2025.pdf
8. *Мониторинг извештај 2/25-спонтано окупљање студената у блокади напад на студенте у Новом Саду*, ЈУКОМ, 2025, доступно на: https://yucom.org.rs/wp-content/uploads/2025/02/Monitoring_Izvestaj_Studentske-blokade-Bulevar-Oslobodjenja-Novi-Sad.pdf
9. *Мониторинг извештај 3/25 – окупљање студената у блокади универзитета у крагујевцу сретимо се на Срећење*, ЈУКОМ, 2025, доступно на: https://yucom.org.rs/wp-content/uploads/2025/02/Monitoring_Izvestaj-3-25_Sretimo-se-na-Sretenje_15022025.pdf
10. *Анализа услуга психосоцијалне подршке за жртве родно заснованог насиља и насиља у породици*, ФемПлатз / Завод за равноправност полова, Нови Сад, 2024, доступно на: https://femplatz.org/library/publications/2025-02_Analiza_usluga_psihosocijalne_podrske.pdf
11. *Компаративна анализа усклађености постојећих омладинских политика са потребама младих из самохраних и једнородитељских породица у С.Македонији, Србији и Босни и Херцеговини*, Инфо Центар, 2025, доступно на: <https://nvoinfocentar.mk/wp-content/uploads/2025/01/SRB-Youth-Policies-for-Single-Parents-and-One-parent-Families-in-the-Western-Balkans.pdf>
12. *Главни проблеми радног законодавства у Србији*, Проф. Бојан Урдаревић | Асистент Јована Мисаиловић, 2025, доступно на: <http://www.centaronline.org/userfiles/files/publikacije/FCD-Glavni-problemi-radnog-zakonodavstva-u-Srbiji.pdf>
13. *Медијски мониторинг - Медијски извештај: ТВ, штампа & онлајн портали Јануар – Децембар 2024*, ЦРТА, 2025, доступно на: https://crt.rs/wp-content/uploads/2025/03/2024-Annual-report_SRB.pdf
14. *Унапређење економског положаја жена и женског предузетништва на локалном нивоу*, Фондација Ана и Владе Дивац, у оквиру Платформе "Одрживи развој за све", 2025, доступно на: <https://sdgs4all.rs/documents/unapredjenje-ekonomskog-polozaja-zena-i-zenskog-preduzetnistva-na-lokalnom-nivou/>
15. *Насиље над старијим женама - последњи табу*, Геронтолошко друштво Србије, 2025, доступно на: <https://gds.org.rs/wp-content/uploads/2025/03/nasilje-nad-zenama-1.pdf>
16. *Годишњи извештај о раду 2024*, СОС Дечија села Србија, 2025, доступно на: https://sos-decijasela.rs/wp-content/uploads/2025/04/Godisnji-izvestaj-2024_SOS-Decija-sela-Srbija.pdf
17. *Извештај о стању радних права у Републици Србији у 2024*, Фондација Центар за демократију, април 2025, доступно на: <http://www.centaronline.org/userfiles/files/publikacije/FCD-Izvestaj-o-stanju-radnih-prava-u-Republici-Srbiji-2024.pdf>
18. *МЛАДИ У МЕДИЈСКОМ ОГЛЕДАЛУ 2024*, КОМС, 2025, доступно на: https://koms.rs/wp-content/uploads/2025/04/Mladi_u_medijskom_ogledalu_2024.pdf
19. *Вршилац функције на челу сваког четвртог јавног тужилаштва у Србији*, прЕУговор, 2025, доступно на: <https://preugovor.org/Infografici/1917/Vrsilac-funkcije-na-celu-svakog-cetvrtog-javnog.shtml>
20. *Грађани намеравају да се активније ангажују против корупције у Србији*, прЕУговор, 2025, доступно на: <https://preugovor.org/Infografici/1914/Gradjani-nameravaju-da-se-aktivnije-angazuju.shtml>
21. *Корупција као најважнији друштвени проблем за грађане Србије*, прЕУговор, 2025, доступно на: <https://preugovor.org/Infografici/1911/Korupcija-kaao-najvazniji-drustveni-problem-za.shtml>
22. *Слобода окупљања у Србији: Напади на учеснике протеста и блокада*, прЕУговор, 2025, доступно на: <https://preugovor.org/Infografici/1899/SLOBODA-OKUPLJANJA-U-SRBII-Napadi-na-ucesnike.shtml>
23. *СВЕТСКИ ДАН ПОРОДИЦЕ*, Републички завод за статистику, 2025, доступно на: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2025/Pdf/G202527006.pdf>
24. *Месечни статистички билтен*, Република Србија, Републички завод за статистику, 2025, доступно на: <https://www.stat.gov.rs/publikacije/publication/?p=17317&tip=3>
25. *(Зло) Употреба искустава жртава трговине људима у заговорачким процесима*, АСТРА, 2025, доступно на: <https://drive.google.com/file/d/1VZHbzp9srNBGrFW75j68GoCRNDRrsLWx/view?usp=sharing>
26. *Текстилна индустрија: профил земље, Србија 2*, Центар за политике еманципације, 2025, доступно на: <https://cpe.org.rs/wp-content/uploads/2025/03/CCC-ProfilZemljeSrbija-CPE-2024.pdf>
27. *Урбани рудари - анализа утицаја политика и пракси на радно правни статус индивидуалних сакупљача секундарних сировина у Србији са препорукама за легализацију и унапређење ефикасности* Осман Бајић и Драган Тодоровић, ЈУРОМ Центар, 2025, доступно на: https://npao.ni.ac.rs/files/584/KNJIGA_O_SAKUPLJA%C4%8CIMA_SA_KORICAMAweb_93a33.pdf
28. *Систем против сиромашних – годишњи извештај о стању економских и социјалних права за 2024. годину*, Иницијатива А 11, 2025, доступно на: https://www.a11initiative.org/wp-content/uploads/2025/05/SISTEM-PROTIV-SIROMASNIH_Godisnji-izvestaj-2025.pdf
29. *Илузија избора: Ко (заиста) бира и ко плаћа цену? Анализа о родној неједнакости, сексуалној експлоатацији и правним изазовима у савременом друштву*, АТИНА, 2025, доступно на: <http://www.atina.org.rs/sites/default/files/Prostitucija%20Udruzenje%20Atina.pdf>
30. *Родни стереотипи и предрасуде који отежавају развој научног и предузетничког потенцијала жена у академском сектору*, проф. др Сања Подунавац-Кузмановић, проф. др Јована Граховац, др Ивана Данилов - Удружење научница

- Србије "СРНА" и други, 2024, доступно на: <https://drive.google.com/file/d/1Adj0Cw8n7k73vuFx2P-6gN5PNGY0fcWb/view?usp=drivesdk>
31. *Род и регион, отпори, стратегије, утицаји*, Удружење Феминистички културни центар БеФем, 2025, доступно на: <https://www.befem.org/wp-content/uploads/2025/03/Adriana-Zaharjevic-Rod-i-region.pdf>
 32. *Истраживање јавног мњења Став грађана Србије према раду полиције*, Агенција ТМГ Инсигхтс (представник међународног ланца КАНТАР), 2024, штампани примерак.
 33. *Ставови грађана Србије према мигрантима и избеглицама са Блиског истока и из Африке*, ИОМ у партнерству са Комесаријатом за избеглице и миграције Републике Србије и УНХЦР, 2025, доступно на: https://serbia.iom.int/sites/g/files/tmzbd1126/files/documents/RESOURCES/stavovi-gradjana-prema-migrantima-i-izbeglicama_final.pdf
 34. *СТАВОВИ ГРАЂАНА СРБИЈЕ*, ЦРТА, 2025, доступно на: <https://crt.rs/wp-content/uploads/2025/04/Javnomnjenko-istrazivanje-Crta-april-2025-1.pdf>
 35. *ЗЕЛЕНА АГЕНДА Извештај са истраживања јавног мњења*, ЦЕСИД, 2025, доступно на: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2025-05/prezentacija_glavni_nalazi-srb.pdf
 36. *Сврхисходност управљања средствима у реалном времену за подстицање програма социјалне и породично-правне заштите које реализују удружења*, Државна ревизорска институција, 2025, доступно на: <https://www.dri.rs/storage/newaudits/2025-3-sv%20%20svrsishodnost%20upravljanja%20sredstvima%20u%20realnom%20vremenu%20socijalna%20i%20porodичno%20pravna%20zastita.pdf>
 37. *Јавно мњење и Европска Унија: ОДНОС У ДОБА КРИЗЕ*, ЦЕСИД, 2025, доступно на: http://www.cesid.rs/wp-content/uploads/2025/06/SMART_CeSID_IZVESTAJ-1.pdf
 38. *Ситуациона анализа права и положаја деце и адолесцената у Србији*, УНИЦЕФ, 2025, доступно на: https://www.unicef.org/serbia/media/27781/file/SitAn_2024_sr_web.pdf.pdf
 39. *Civil Society Alternative Report to the Committee on the Rights of the Child Serbia*, Child Rights Centre Serbia, 2025, доступно на: <https://cpd.org.rs/wp-content/uploads/2025/04/Coalition-Alternative-Report-to-the-Committee-on-the-Rights-of-the-Child-.pdf>
 40. *Contribution to the Serbia 2025 Annual Report*, Мрежа организација за децу Србије (МОДС), 2025, доступно на: https://zadecu.org/wp-content/uploads/2025/04/Contribution-to-the-Serbia-2025-Annual-Report_MODS.pdf
 41. *ДЕЧЈИ ИЗВЕШТАЈ О ПРАВИМА ДЕТЕТА*, Центар за права детета, 2025, доступно на: <https://cpd.org.rs/wp-content/uploads/2025/04/Decji-izvestaj-Komitet-za-prava-deteta.pdf>
 42. *Исечак из анализе институционално поступање у вези са слободом окупљања и слободом изражавања (2019-2024) позивање на насилну промену уставног поретка члан 309 кривичног законика*, ЈУКОМ, 2025, доступно на: <https://yucom.org.rs/wp-content/uploads/2025/07/Pozivanje-na-nasilnu-promenu-ustavnog-poretka-1.pdf>
 43. *II извештај Заштитника грађана - националног известиоца у области трговине људима за 2024. годину*, Република Србија, Заштитник грађана, 2025, штампано издање
 44. *Радна права рањивих странаца у Србији и Босни и Херцеговини: упоредна перспектива*, ФОСТЕР, 2025, доступно на: <https://idcserbia.org/publikacija-radna-prava-ranjivih-stranaca-u-srbiji-i-bosni-i-hercegovini-uporedna-perspektiva/radna-prava-ranjive-kategorije-stranaca-u-srbiji-i-bih-uporedna-perspektiva-2/>
 45. *Права сезонских и неформално ангажованих радника у Србији: експлоатација, несигурни услови и правна неизвесност*, Иницијатива А 11, 2025, доступно на: <https://www.a11initiative.org/wp-content/uploads/2025/05/Prava-sezonskih-i-radnika-u-Srbiji.pdf>
 46. *Кључни налази Европског истраживања о употреби алкохола и дрога међу децом школског узраста (ESPAD – European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs) за 2024. годину*, 2025, доступно на: https://www.euda.europa.eu/sites/default/files/pdf/32516_sr.pdf?931907
 47. *Положај и права деце чије су мајке жртве феминицида*, Аутономни женски центар, 2024, доступно на: https://www.womenngo.org.rs/images/publikacijedp/2024/Polozaj_i_prava_dece_cije_su_majke_zrtve_femicida.pdf
 48. *ФЕМИЦИД У СРБИЈИ У 2024*, Аутономни женски центар, доступно на: https://www.womenngo.org.rs/images/femicid/Izvestaj_o_femicidu_2024.pdf
 49. *Тринаести извештај о независном праћењу примене Закона о спречавању насиља у породици у Србији за период јануар – децембар 2024. године*, АЖЦ, 2025, доступно на: https://www.womenngo.org.rs/images/resurscentar/13_IZVESTAJ_primena_Zakona_o_sprecavanju_nasilja_u_porodici_2024.pdf
 50. *Инфографик - примена закона о спречавању насиља у породици – 2024*, Аутономни женски центар, 2025, доступно на: https://www.womenngo.org.rs/images/resurscentar/Cinjenice_primena_Zakona_o_sprecavanju_NUP_2024.pdf
 51. *Извештај о раду установа социјалне заштите у заштити деце од дечијих бракова за 2024. годину*, Републички завод за социјалну заштиту, 2025, доступно на: <https://www.zavodsz.gov.rs/media/2936/6-izve%C5%A1taj-o-radu-2024-de%C4%8Diji-brakovi-rev-1032025-final-sk.pdf>
 52. *Извештај о раду установа социјалне заштите у заштити деце од злоупотребе дечијег рада за 2024. годину*, Републички завод за социјалну заштиту, 2025, доступно на: <https://www.zavodsz.gov.rs/media/2949/9-izve%C5%A1taj-dr-2024-final.pdf>
 53. *Запошљавање и положај страних радника у Србији*, Friedrich-Ebert-Stiftung (FES), 2025, доступно на: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/belgrad/22260.pdf>
 54. *Употреба алкохола и дрога међу ученицима првих и других разреда средњих школа у Србији – кључни резултати ESPAD** истраживања за 2024. годину, Институт за јавно здравље Србије "Др Милан Јовановић Батут", 2025, доступно на: <https://www.batut.org.rs/download/aktuelno/OsnovniRezultatiDM2024.pdf>
 55. *АЛТЕРНАТИВНИ ИЗВЕШТАЈ О ПОЛОЖАЈУ И ПОТРЕБАМА МЛАДИХ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ*, КОМС, 2025, доступно на: <https://koms.rs/wp-content/uploads/2025/08/Alternativni-izvestaj-2025.pdf>
 56. *Пасош за твоја права*, СОЕ, доступно на: <https://rm.coe.int/-/48800ec65f>

57. Положај на тржишту рада, потреба за подршком у области запошљавања и усклађивања рада и родитељства за родитеље деце са развојним тешкоћама, ЕВО РУКА, 2025, доступно на: <https://evoruka.org/wp-content/uploads/2025/06/Istrazivanje-Polozaj-na-trzistu-rada-potreba-za-podrdjkom-u-oblasti-zaposljavanja-i-uskladjivanja-rada-i-roditeljstva-za-roditelje-dece-sa-razvojnim-teskocama-FINAL.pdf>
58. Извештај о ревизији правилности и сервисисходности пословања Правилност и ефикасност предузетих мера Акционарског друштва за управљање јавном железничком инфраструктуром „Инфраструктура железнице Србије“, Београд, у вези са запошљавањем особа са инвалидитетом, ДРИ, 2025, доступно на: <https://www.dri.rs/izvestaj/14510>
59. ТРАНСФОБИЈА И ХОМОФОБИЈА У СРБИЈИ | 2024, ДА СЕ ЗНА!, 2025, доступно на: <https://dasezna.lgbt/wp-content/uploads/2025/09/Izvestaj-srpski-jezik-digitalno-1.pdf>
60. СТАТИСТИЧКИ КАЛЕНДАР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ, 2025, Републички завод за статистику, 2025, доступно на: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2025/Pdf/G202517018.pdf>
61. Портал Циљева одрживог развоја, Републички завод за статистику, 2025, доступно на: <https://sdg.indikatori.rs>
62. Портал Отворени подаци Циљева одрживог развоја, Републички завод за статистику, 2025, доступно на: <https://opendata.stat.gov.rs/odatasdgun/>
63. ДевИнфо база података Република Србија, 2025. године, Републички завод за статистику, 2025, доступно на: http://devinfo.stat.gov.rs/republika_srbija
64. Људска права у Србији 2024 право, пракса и међународни стандарди људских права, Београдски центар за људска права, 2025, доступно на: https://www.bgcentar.org.rs/wp-content/uploads/2025/05/Ljudska-prava-u-Srbiji-2024-NBS_web.pdf
65. Стање демократије у Србији 2024, Центар савремене политике/ European Western Balkans, 2025, доступно на: <https://centarsavremenepolitike.rs/wp-content/uploads/2020/07/Stanje-demokratije-2024-LR.pdf>
66. Бела књига омладинске политике, КОМС, 2025, доступно на: <https://koms.rs/wp-content/uploads/2025/09/BELA-KNJIGA.pdf>
67. Насиље у породици скривено иза концепта „отуђење од родитеља“ Истраживање судске праксе у парницама за поверавање и одржавање личних односа детета са родитељем са којим не живи, Аутономни женски центар, 2024, доступно на: https://www.womenngo.org.rs/images/publikacije-dp/2024/Nasilje_u_porodici_skriveno_iza_koncepta-otudjenje_od_roditelja-Istrazivanje_sudske_prakse.pdf
68. POLICY PAPER Key Lessons Learned and Successful Practices from BCHR's Implementation of the Project "Support to (Potential) Victims of Migrant Smuggling and Human Trafficking in Serbia", Београдски центар за људска права, 2025, доступно на: https://www.bgcentar.org.rs/wp-content/uploads/2025/06/BCHR-Policy-Paper_EU4FAST_2025.pdf
69. Поштовање, заштита и остваривање људских права особа у потреби за међународном заштитом у Републици Србији Годишњи извештај за 2024. годину, ИДЕАС, 2025, доступно на: https://ideje.rs/wp-content/uploads/2025/07/Godisnji-izvestaj_3.jul-ver2.pdf
70. Ка одрживој социјалној укључености: Приручник за примену мера социјалне укључености на нивоу центара за социјални рад, ИДЕАС, 2025, доступно на: https://ideje.rs/wp-content/uploads/2025/10/KA-ODRZIVOJ-SOCIJALNOJ-UKLJUCENOSTI_web.pdf
71. Партнерством до социјалне укључености водич за примену мера радне активације корисника новчане социјалне помоћи на локалном нивоу, ИДЕАС, 2025, штампано издање
72. Редован Годишњи извештај Заштитника грађана за 2024. годину, РЕПУБЛИКА СРБИЈА ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА, 2025, штампано издање
73. Анализа рада стручних тимова за заштиту деце од злостављања и занемаривања у здравственим установама Републике Србије у 2023. години Института за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“, 2024, доступно на: <https://www.batut.org.rs/download/izvestaji/Analiza%20zastite%20dece%20od%20zlostavljanja%202023.pdf>
74. Сива књига 17, НАЛЕД, 2025, доступно на: <https://naled.rs/htdocs/Files/17658/SK-web.pdf>
75. Квалитет регулаторног окружења у Србији 2024/25, НАЛЕД, 2025, доступно на: https://naled.rs/htdocs/Files/17868/RIS_izvestaj_2024_2025_final_clear.pdf
76. АНАЛИЗА ТРЕНДОВА 2024, АКТИВ, 2025, доступно на: <https://ngoaktiv.org/wp-content/uploads/2025/04/Analiza-Trendova-2024-1.pdf>
77. NGO PRAXIS' CONTRIBUTION TO SERBIA 2025 ANNUAL REPORT, PRAXIS, 2025, доступно на: https://www.praxis.org.rs/images/praxis_downloads/Praxis_Contribution_EC_2025_Annual_Report.pdf
78. Замор саосећања Секундарна трауматизација запослених у установама дуготрајне неге и породичних неговатеља, Црвени крст Србије, 2025, доступно на: <https://www.redcross.org.rs/media/10351/zamor-saosecanja2305.pdf>
79. Годишњи извештај о раду за 2024. годину, Ромски центар за жене и децу Даје, 2025, доступно на: <http://romadaje.org/wp-content/uploads/2025/01/godisnji-izvestaj-za-2024.pdf>
80. ИЗВЕШТАЈ О РАДУ Инспектората за рад за 2024. годину, Република Србија, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања инспекторат за рад, 2025, штампано издање
81. Прекида ли „медијско светло“ таму трговине људима? Квантитативно-квалитативна анализа медијског садржаја о трговини људима, АСТРА, 2024, доступно на: <https://drive.google.com/file/d/1iDTnVjlmwllfeSSkTMGb4tR9NPL8lkqR/view>
82. Анализа судске праксе за 2024. годину за кривична дела малолетним лицима ради усвојења, АСТРА, 2025, доступно на: https://drive.google.com/file/d/1MvC00RzF82PT03DIBUMik_B3v5JCH5bW/view
83. НАЦИОНАЛНИ ИЗВЕШТАЈ О ИНКЛУЗИВНОМ ОБРАЗОВАЊУ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ ЗА ПЕРИОД ОД 2022. ДО 2024. ГОДИНЕ, Министарство просвете Републике Србије, 2025, доступно на: <https://prosveta.gov.rs/wp-content/uploads/2025/09/Nacionalni-izvestaj-o-inkluzivnom-obrazovanju-u-Republici-Srbiji-2022-2024.pdf>
84. Финални извештај о спровођењу Стратегије унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године, Република Србија, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања - ИНСПЕКТОРАТ ЗА РАД, 2025, доступно на: <https://www.minrzs.gov.rs/sr/dokumenti/izvestaji/sektor-za-zastitu-osoba-sa-invaliditetom/finalni-izvestaj-o-sprovodjenju-strategije-unapredjenja-polozaja-osoba-sa-invaliditetom-u-republici-srbiji-za-period-od-2020-do-2024-godine>

85. Трогодишњи извештај стратегија ДИ 2022-2024, Република Србија, МИНИСТАРСТВО ЗА РАД, ЗАПОШЉАВАЊЕ, БОРАЧКА И СОЦИЈАЛНА ПИТАЊА - ИНСПЕКТОРАТ ЗА РАД, 2025, доступно на: <https://www.minrzs.gov.rs/sr/dokumenti/izvestaji/sektor-za-socijalnu-zastitu>
86. Социјална заштита, дискриминација и аутоматизација – шта све може да пође по злу? Иницијатива А 11, 2025, доступно на: <https://www.a11initiative.org/wp-content/uploads/2025/10/Socijalna-zastita-diskriminacija-i-automatizacija-Sta-sve-moze-da-podje-po-zlu.pdf>
87. Alarm Report on Progress of Serbia in Cluster 1, 2025, prEUgovor, 2025, доступно на: https://preugovor.org/upload/document/preugovor_202505_alarm_en.pdf
88. Право особа са инвалидитетом на родитељство: потреба за увођењем асистенције у родитељству у систем социјалне заштите Србије, Реактис, 2025, штампани примерак
89. Пасивизација адреса Албанаца у Прешевској долини као дискриминаторна пракса, Иницијатива младих за људска права (YIHR Srbija), 2023, штампани примерак
90. Стање порицања Лагање о злочинима под заставом, Иницијатива младих за људска права (YIHR Srbija), 2025, штампани примерак
91. Стање порицања Часови патриотизма ратних злочинаца, Иницијатива младих за људска права (YIHR Srbija), 2025, штампани примерак
92. Стање порицања Време тихог поноса, Иницијатива младих за људска права (YIHR Srbija), 2025, штампани примерак
93. "НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ Извештај за 2024. годину", ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА, 2025, штампани примерак
94. Смернице за развој и унапређење услуге помоћ у кући за децу са сметњама у развоју, Удружење стручних радника социјалне заштите Србије, 2025, доступно на: <https://www.zavodsz.gov.rs/media/3038/smernice-puk-web.pdf>
95. Садржај стручног рада органа старатељства у поступцима одржавања личних односа детета са родитељем, сродницима и другим лицима са којима га везује посебна блискост у контролисаним условима, Републички завод за социјалну заштиту, 2025, доступно на: <https://www.zavodsz.gov.rs/media/3041/stru%C4%8Dno-metodlo%C5%A1ko-uputstvo-za-kontrolisano-vi%C4%91enje.pdf>
96. Млади на прекретници: Помак удесно и европска дилема, Friedrich-Ebert-Stiftung (FES), 2025, доступно на: <https://emins.org/wp-content/uploads/2025/12/Mladi-na-prekretnici.pdf>
97. Деца у систему социјалне заштите, Републички завод за социјалну заштиту, 2025, доступно на: <https://www.zavodsz.gov.rs/media/3013/deca-u-sistemu-sz-u-2024-godini.pdf>
98. Пунолетни у систему социјалне заштите у 2024. години, Републички завод за социјалну заштиту, 2025, доступно на: <https://www.zavodsz.gov.rs/media/3014/punoletni-u-sistemu-socijalne-za%C5%A1tite-2024.pdf>
99. Извештај о напретку у остваривању Циљева одрживог развоја до 2030. године у Републици Србији, Радна група за праћење Циљева одрживог развоја Републички завод за статистику, 2025, доступно на: <https://sdg.indikatori.rs/sr-cyrl/documents/>
100. Обезбеђивање социјалне сигурности путем института социјалне пензије, Жене на прекретници, 2025, доступно на: https://www.zenenaprekretnici.org/wp-content/uploads/2025/11/Finalne_F.Bojic_.pdf
101. Резиме - обезбеђивање социјалне сигурности путем института социјалне пензије, Жене на прекретници, 2025, доступно на: https://www.zenenaprekretnici.org/wp-content/uploads/2025/11/Saz%CC%8Cetak_F.Bojic-1.pdf
102. Родни јаз у сиромаштеу, доступности пензија и на тржишту рада, Жене на прекретници, 2025, доступно на: https://www.zenenaprekretnici.org/wp-content/uploads/2025/11/Finalno_M.Vladislavjevic-1.pdf
103. Симулација увођења социјалних пензија у Србији, Жене на прекретници, 2025, штампани примерак
104. Резиме - Симулација увођења социјалних пензија у Србији, Жене на прекретници, 2025, штампани примерак
105. Књига препорука 2025. Националног конвента о Европској унији, НКЕУ, 2025, доступно на: <https://eukonvent.org/wp-content/uploads/2025/11/Knjiga-preporuka-2025.pdf>
106. Анкета о радној снази III квартал, РЗС, 2025, доступно на: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2025/Htm/G20251321.html#>
107. Редовни годишњи извештај о праћењу УН Конвенције о правима особа са инвалидитетом за 2025. годину, Заштитник грађана, 2025, доступно на: <https://www.ombudsman.rs/attachments/article/8349/Redovni%20godisnji%20izvestaj%20Nezavisnog%20mehanizma%20za%20pracenje%20UN%20Konvencije%20o%20pravima%20osoba%20sa%20invaliditetom.pdf>
108. Водич за разумно прилагођавање радног места, НКЕУ, 2025, доступно на: https://www.uips.rs/images/docs/Vodic_za_razumno_prilagodjavanje_radnog_mesta.pdf
109. БЕЗБЕДНОСНИ КОМПАС Стручна анализа о безбедности младих и насиљу над младима, КОМС, 2025, доступно на: <https://koms.rs/wp-content/uploads/2025/12/BEZBEDNOSNI-KOMPAS-2025.pdf>
110. Дечији брак и адолесцентне трудноће у Србији одговор и изазови, УНИЦЕФ, 2025, доступно на: https://www.unicef.org/serbia/media/29371/file/De%C4%8Diji%20brak%20i%20adolescentne%20trudno%C4%87e%20u%20Srbiji%20%E2%80%93%20odgovor%20i%20izazovi_web.pdf.pdf